HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 059 525 675

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

CURS

DE

PROCEDURA CIVILĂ

(Organisaţiune judecătoréscă, Competinţă şi Procedura Civilă propriŭ ḑisă).

DE

GEORGE G. TOCILESCU

Laureat şi Doctor de la Facultatea de Drept din Paris;
Profesor de Procedura Civilă, Drept Penal şi Procedura
Penală la Universitatea din Iaşi.

> „Optima lex quae minimum judici relinquit: optimus judex qui minimum sibi“
> Bacon.

PARTEA II

COMPETINŢA JURIDICŢIUNILOR CIVILE

IAŞI
TIPOGRAFIA NAŢIONALĂ, STRADA ALEXANDRI.
1889.

torĭ şi decisiunĭ a le jurisprudenţeĭ, atât din ţerĭ streine cât şi maĭ ales din ţéra nóstră, vor fi, credem, tot atâtea titlurĭ de recomendaţiune. Metoda analitică se alipesce la lege, explică articol cu articol, şi este prin urmare, în mod necesar, supusă la repetiţiunĭ şi trimiterĭ, fără ca printr'acésta să presinte o ideie de totalitate, nicĭ să ofere principiĭ şi consecinţe aşa ca cine-va să pótă căpăta noţiunĭ limpezĭ şi precise de obiectul întreg al teorieĭ. Metoda sintetică séŭ sciinţifică din contra, începe prin a expune, justificându-le, principiile séŭ regulele generale, de unde decurg consecinţele ca nisce corolariĭ.

Cea dintâiŭ metodă este maĭ proprie cercetărilor de cabinet a le magistraţilor şi avocaţilor, cea de a doua este pe deplin folositóre atât celor ce încep studiul procedureĭ cât şi celor ce deja sunt familiarisaţĭ cu procedura; de aceia 'ĭ am dat preferinţa nóstră.

Competinţa juridicţiunilor ce o dăm astă-zĭ publicităţeĭ, se recomandă în special prin acésta, că coprinde intr'o ordine raţională şi în acord cu diferitele legĭ generale şi speciale exposiţiunea detaliată a tutulor principiilor séŭ regulelor de competinţă: a Tribunalelor Civile de judeţ, a Curţilor de Apel, a Curţeĭ de Casaţiune, a Judecătoriilor Comunale şi de Ocóle. Materia competinţeĭ acestor din urmă judecătoriĭ se găsesce expusă ce-va maĭ pe larg, aşa în cât judecătoriĭ comunalĭ şi de ocóle vor putea avea o călăuză sigură şi folositoare.

1889 Apriliŭ 27, Iaşi.

TABLA DE MATERII

la

Cursul de Procedură civilă

Partea II-a

COMPETINŢA JURIDICŢIUNILOR.

Pagina.

Prefaţă . . . .

TITLUL I. Despre acţiunĭ şi apărărĭ 1

Cap. I. *Noţiunĭ generale asupra juridicţiuneĭ, competinţeĭ şi divisiuneĭ lor.* 1

Sumar: § 1. Inţelesul cuvîntuluĭ juridicţiune *(jurisdictio)* şi competinţă. 2° In ce consistă puterea de a judeca *(jurisdictio)*. 3° Ce se numeşte grad de juridicţiune şi competinţă ĭerarhică. 4° Divisiunea tribunalelor în: *civile*, *penale* şi *administrative*. Divisiunea tribunalelor civile în tribunale: *ordinare*, *extraordinare* saŭ de excepţiune şi *curtea de casaţiune*, ea singură. 5° Origina saŭ basa divisiunilor tribunalelor civile în juridicţiunĭ ordinare şi de excepţiune. 6° Care sunt tribunalele ordinare şi care sunt tribunalele de excepţiune. 7° Curtea de casaţiune are o juridicţiune a eĭ proprie, cu totul specială. 8° Diferinţele, în teoria pură, între tribunalele ordinare şi cele de excepţiune. 9° Diferinţele după legea franceză. 10° Diferinţele după legea română.. 11° Chiar tribunalele arbitrale pot executa încheierile saŭ ordonanţele preparatóre; restricţiunea ne existând de cât numaĭ pentru hotarîrile *definitive*, care termină procesul înaintea lor. 12° Ce este juridicţiunea contencioasă şi juridicţiunea gracioasă. 13° Caracterele saŭ condiţiunile actuluĭ de de juridicţiune gracioasă. 14° Justiţia nu se poate delega (ca la Romanĭ), afară de actele de instrucţiune. 15° Conflictul positiv şi conflictul negativ. 16° Conflictul de competinţă saŭ de juridicţiune şi coflictul de atribuţiune. Cum se regulează aceste conflicte.

Cap. II. *Natura acţiunilor şi condiţiunile cerute pentru exerciţiul lor.* 13

Secţiunea I. Consideraţiunĭ generale. 13

Sumar: § 17. In determinarea competinţeĭ legiuitorul a avut în vedere maĭ ales natura acţiuneĭ. 18. Codicele de procedură şi nicĭ o altă lege nu ne spune ce este o acţiune personală, imobiliară, posesorie, etc. 19. Doctrina trebue să umple acest gol, inspirându-se de la dreptul roman şi maĭ ales de la dreptul francez.

Secţiunea II. Definiţiunea acţiuneĭ şi caracterele sale distinctive. 15

Sumar: § *20.* Ce este dreptul. 21. Ce este acţiunea. 22. Acţiunea şi dreptul nu sunt două valorĭ deosebite în patrimoniul nostru. 23. Noţiunea exactă a acţiuneĭ dă naştere la consecinţe foarte importante. 24. Nu este drept fără acţiune. 25. Nu este de cât o acţiune pentru un drept. 26. Acţiunea face parte din drept şi are aceeaşĭ natură. 27. Numĕrul acţiunilor este ilimitat. 28. Acţiunile nu poartă un nume oficial. 29. Acţiunea nu trebue a fi confundată cu cererea. . . . .

Secţiunea III. Condiţiunile cerute spre a putea exercita o acţiune. 21

Sumar: § *30.* Patru condiţiunĭ se cer spre a putea exercita o acţiune. 31. 1-a Condiţiune: reclamantul trebue să aibă un drept legal de a lucra în justiţie. 32. 2-a Condiţiune: reclamantul trebue să aibă un interes legitim şi serios. 33. Interesul trebue să fie născut şi actual, fără însă a fi nevoie ca prejudiţiul să fie realisat. 34. 3-a Condiţiune: calitatea de a sta in sta în justiţie. 35. Inţelesul maximeĭ: „nimenĭ nu póte pleda prin procurator, afară de rege.“ 36. 4-a Condiţiune: capacitatea orĭ puterea de a sta în justiţie. 37. Aceste condiţiunĭ fiind observate, reclamantul trebue să se asigure de competinţa jedecătoruluĭ. 38. Condiţiunile cerute spre a fi reclamant se cer şi spre a fi pîrît. 39. Neîndeplinirea verĭ-uneia din cele patru condiţiunĭ constitue un sfârşit de nevalóre a acţiuneĭ. 40. Sancţiunea incapacităţeĭ de a sta în justiţie.

Cap. III. ***Divisiunea acţiunilor.*** 30

Sumar § *41.* Acţiunile se divid după punctul de vedere în care ne punem, în: publice şi civile; personale, reale şi mixte; mobiliare şi imobiliare; petitoriĭ şi posesoriĭ.

Secţiunea I. Acţiunĭ publice şi acţiunĭ civile. . . . 32

Sumar: *41 bis.* Infracţiunile la legea penală necesarmente daŭ naştere la o acţiune publică şi pot da loc şi la o acţiune civilă. 42. Acţiunea publică este independentă de cea civilă. 43. Ambele acţiunĭ însă sunt legate între dânsele.

Secţiunea II. Acţiunĭ personale şi acţiunĭ reale. . . . 33

Sumar: § *44.* Această divisiune este Romană şi corespunde cu însă-şĭ natura lucrurilor. 45. Ce este acţiunea personală. 46. Ce este acţiunea reală. 47 Diferinţele intre acţiunea personală şi acţiunea reală. 48. Care acţiunĭ sunt reale. 49. Care acţiunĭ sunt

personale. 50. Cestiunea de a şti dacă dreptul şi prin urmare acţiunea este personală séŭ reală presintă dificultăţĭ în unele casurĭ.

Secţiunea III. Acţiunĭ mixte. 39

Sumar: § *51.* Materia acţiunilor mixte presintă grave dificultăţĭ. Treĭ marĭ cestiunĭ sunt de examinat. 52. *Prima cestiune*: Este óre posibilă existenţa acţiunilor mixte? 53. *A doua cestiune*: In ce consistă acest caracter mixt? 54. *A treia cestiune*: Căror acţiunĭ putem recunoaşte acest caracter mixt? 55. Caracterul acţiunilor relative la starea persónelor.

Secţiunea IV. Acţiunĭ mobiliare şi acţiunĭ imobiliare. . . 52

Sumar: *§ 56.* Caracterul acţiunilor mobiliare şi acţiunilor imobiliare. 57. Causa pentru care uniĭ confund acţiunile mobiliare cu acţiunile personale şi acţiunile imobiliare cu actiunile reale. 58 In ce cas o acţiune poate fi personală imobiliară. 59. Care acţiunĭ sunt mobiliare şi care imobiliare. 60. Caracterul mobiliar séŭ imobiliar al uneĭ acţiunĭ depinde une-orĭ de nişte împrejurărĭ. 61. Interesul de a distinge acţiunile mobiliare de cele imobiliare.

Cap. IV. ***Acţiunĭ petitoriĭ şi acţiunĭ posesoriĭ (saŭ interdicte).*** 58

Consideraţiunĭ generale (§ 62). 58

Secţiunea I. Noţiunĭ generale asupra posesiuneĭ şi interdictelor séŭ acţiunilor posesoriĭ în dreptul roman. . . . 61

Sumar: § *I Despre posesiune în dreptul roman*: 63. Câte felurĭ de posesiunĭ se disting. 64. Lucrurile susceptibile de posesiune, pentru care se poate exercita interdictele. 65. Cum se câştigă posesiunea. 66. Cum se conservă posesiunea. 67. Cum se perde posesiunea. § II. *Despre interdicte în dreptul roman*: 68. Definiţiunea, origina, natura şi transformarea interdictelor. 69. Diviziunea interdictelor. 70. Interdictele *retinendae possessionis*: **uti possidetis** şi **utrubi.** 71. Interdictul *recuperandae possessionis*: **unde vi.** 72 Natura interdictelor *retinendae possessionis* şi *recuperandae possessionis.* 73. Persoanele care putéŭ exercita interdictele posesoriĭ.

Secţiunea II. Acţiunile posesoriĭ în dreptul vechiŭ român. . 82

Sumar: *§ 74* Studiul vechelor nóstre legislaţiunĭ este negligeat la noĭ în ţéră. Consecinţele. § I. *Acţiunile posesoriĭ sub codicele Calimach şi Regulamentul organic.* 76. Drepturile protegiate de acţiunile posesoriĭ. 77. Condiţiunile cerute spre a exercita acţiunile posesoriĭ. 78. Prescripţiunea imobilelor în favoarea celor *puternicĭ* era oprită. 79. Competinţa autorităţilor judecătoreştĭ şi autorităţilor administrative. Contenciosul administrativ exista în Moldova în unele cazurĭ. 80. Regalamentul organic a limitat la un *an* exerciţiul acţiunilor posesoriĭ.

Secţiunea III. Acţiunile posesoriĭ în dreptul român actual. . 90

Sumar: *§ I. Definiţiunea acţiunĭlor petitoriĭ şi posesoriĭ.* 81. Ce este acţiunea petitorie. Ce este acţiunea posesorie. 82. Ideia pe care se rézămă protecţiunea posesiuneĭ. § II. *Carĭ acţiunĭ sunt petitoriĭ imobiliare* (83). *§* III. *Câte felurĭ de acţiunĭ posesoriĭ sunt.* 84. Doctrina şi jurisprudenţa recunóşte două felurĭ de acţiunĭ: în reîntegrare şi în complângere; acţiunea pentru denunciare de nouĭ clădirĭ (*novi operis nunciato*) nefiind de cât însăşĭ acţiunea în complângere. § IV. *Caracterele distinctive între acţiunea în reîntegrare şi în complângere.* 85. Asemănarea şi diferinţele între aceste două acţiunĭ. 86. Actele ce constituesc o turburare séŭ usurpare a posesiuneĭ şi autorisă exerciţiul acţiunilor posesoriĭ. § V. *Lucrurile séŭ drepturile protegiate de acţiunile posesoriĭ.* 87. Opiniunea d-luĭ Al. C. Şendrea. 88. Opiniunea d-luĭ Al. Degrea. 89. Opiniunea nóstră. § IV. *Condiţiunile cerute spre a exercita acţiunile posesoriĭ.—Posesoriĭ séŭ detentoriĭ cu titlu precariŭ pot exercita acţiunile posesoriĭ?* (§ 90). Opiniunea d-luĭ Al. C. Şendrea, opiniunea d-luĭ Al. Degrea şi a noastră. § VII. *Acţiunea în reintegrare este ea supusă aceloraşĭ condiţiunĭ cerute pentru exerciţiul acţiuneĭ în complângere?* 91. Controversa. 92. Art. 14 leg. jud. com. 1870 şi art. 19 leg. jud. com. în Dobrogea, 1886.

Cap. V. *Despre apărărĭ.* 119

Sumar:

Secţiunea I: Apărarea *lato sensu, defensio*, (§ 93). . 119

Secţiunea II: Apărărărĭ *stricto sensu*, de fond. (94). . . 121

Secţiunea III: Excepţiunĭ. 95 Diferitele înţelesurĭ ale cuvêntuluĭ excepţiune. 96. Condiţiunile cerute spre a opune excepţiunile. 97. Diferinţa între excepţiunile din dreptul roman şi excepţiunile din dreptul nostru. 98. Câte felurĭ de excepţiunĭ sunt. 99. Interesul de a distinge apărările de fond de excepţiunĭ. 122

Secţiunea IV: Cuvinte de nevaloare, (*fins de non valoir*) şi cuvinte de nepriimire (*fins de non recevoir*). § I. Cuvinte de nevaloare: 100. Determinarea cu precisiune a înţelesuluĭ acestor cuvinte este dificilă în dreptul vechiŭ francez. 101. Natură cuvintelor de nevaloare. 102 Décă trebuesc a fi supuse regulelor excepţiunilor orĭ regulelor apărărilor. Jurisprudenţa franceză. § II. Cuvinte de nepriimire: 103. Natura cuvintelor de nepriimire. Sunt nişte adevĕrate apărărĭ de fond. 129

Secţiunea V: Cererĭ reconvenţionale. 104. Definiţiunea lor. 105. Reconvenţiunea trebue óre să aĭbă aceiaşĭ causă ca cererea principală? 106. Compensaţiunea *legală* nu constitue o cerere reconvenţională. 107. Reconvenţiune asupra reconvenţiuneĭ nu se póte. 108. Asupra studiuluĭ acţiunilor şi apărărilor vom reveni în detaliŭ în Partea III-a a acestuĭ Curs. 133

TITLUL II. Competinţa juridicţiunilor civile ordinare . 140
Cap. I. *Regulele generale ale competinţeĭ* . . . 140
Sumar: *§ 109.* Ce este *competinţa* şi ce este *incompetinţa.* 110. Principiile generale carĭ guvernează competinţa. 111. Divisiunea competinţeĭ şi incompetinţeĭ în *ratione materiae* (absolută saŭ de atribuţiune) şi în *ratione personae vel loci* (relativă sau teritorială). 112. Interesul practic de a distinge aceste două felurĭ de competinţe séŭ incompetinţe. 113. Casurĭ în carĭ un tribunal este incompetinte *ratione materiae* séŭ *ratione personae vel loci.* 114. Casurĭ în carĭ un tribunal, de şi competinte în principiŭ, este obligat a se desinvesti de afacere. 115. Competinţa şi incompetinţa ierarhică séŭ *ordines.* 116. Casurĭ în carĭ nu se violează regula că sunt două grade de juridicţiune. 117. Competinţa facultativă.
Cap. II. *Competinţa tribunalelor civile de judeţ* . . . 151
Secţiunea I. Competinţa ratione materiae a tribunalelor civile de judeţ 151
Sumar: § *118.* Tribunalele de judeţ judecă în materie civilă ordinară, în materie penală, în materie comercială şi prin excepţiune în materie politică séŭ electorală şi în materie administrativă. 119. Ele aŭ plenitudinea juridicţiuneĭ în materie civilă (*jurisdictio plenior*). 120. § I. *Competinţa în prima instanţă.* 121. § II. *Competinţa în a doua instanţă séŭ în apel.* 122. § III. *Competinţa în prima şi ultima instanţă de odată.* 123. Apelul este de drept comun. 124. § IV. *Competinţa tribunalelor de judeţ ca instanţă de casare.* 125. Observaţiune critică asupra art. 82 al legeĭ organis. judec. com. şi de oc. din 1879.
Secţiunea II. Determinarea competinţeĭ de juridicţiune, adică a tribunaluluĭ de judeţ de a judeca, şi a competinţeĭ ierarchice a acestuĭ tribunal de a judeca, în prima şi ultima instanţă, în afacerile pentru care legea atribue competinţa după cifra valóreĭ cerereĭ 160
Sumar: *§ 126.* I-a *Cestiune.* Modul după care legea determină competinţa de juridicţiune şi competinţa ierarchică este el óre acelaşĭ, fie că este vorba de un obiect mobil (cerere mobiliară), fie că este vorba de un obiect imobil (cerere imobiliară)?
127. II-a *Cestiune.* Cine are dreptul şi sarcina de a fixa valoarea obiectuluĭ cerereĭ, când este vorba de a determina competinţa de juridicţiune a tribunaluluĭ, adică de a şti, décă acest tribunal este orĭ nu este competinte de a statua asupra uneĭ afacerĭ pentru care legea atribue competinţa după cifra valóreĭ cerereĭ?
128. III-a *Cestiune.* Cine are dreptul şi sarcina de a fixa valórea

obiectuluĭ cerereĭ, când este vorba de a determina competinţa tribunaluluĭ de judeţ de a judeca o afacere în prima séŭ în ultima instanţă? 129. I-a Regulă: Ultima instanţă este fixată de cerere iar nu de condemnaţiune. 130. 2-a Regulă: Cifra séŭ valoarea cerereĭ se determină după ultimele conclusiunĭ ale reclamantuluĭ. 131. 3-a Regulă: Valórea cerereĭ se determină după valórea ce avea dreptul contestat în ḑiua intentăreĭ acţiuneĭ. 132. 4-a Regulă: Judecătorul competinte a statua asupra fonduluĭ procesuluĭ în ultima instanţă, este competinte a se pronunţa în ultima instanţă şi asupra deosebitelor cererĭ incidente ce se pot ridica în cursul uneĭ instanţe.

133. IV-a. *Cestiune.* Influenţa ce exercită asupra determinăreĭ competinţeĭ în prima séŭ în ultima instanţă cererile adiţionale, reconvenţionale, în garanţie, diferitele modalităţĭ a le creanţeĭ séŭ a le obligaţiuneĭ, etc.

134. V-a *Cestiune.* Modul de evaluare al cerereĭ reclamantuluĭ.

Secţiunea III. Competinţa ratione personae vel loci (relativă séŭ teritorială) a tribunalelor civile de judeţ . . . 181

Sumar: § *135.* Regula: „*actor sequitur forum rei.*“ 136. Care este fundamentul acesteĭ regule. 137. Diferitele aplicaţiunĭ şi derogaţiunĭ ce legea face reguleĭ: „*actor sequitur forum rei,*“ séŭ explicaţiunea art. 58—64 cod. pr. civ.—§ I. *Unde se intentéză acţiunile personale*: *mobiliare şi imobiliare.* 138. I. Acţiunile personale mobiliare se intentéză la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, s'aŭ dacă n'are domiciliŭ cunoscut la tribunalul reşedinţeĭ séle. 139. *Quid* dacă sunt maĭ mulţĭ pârâţĭ? 140. Observaţiunĭ 141. II. Acţiunile personale imobiliare se intentează conform reguleĭ de la art. 58, iar nu de la art. 59.—142. *Quid* când pârâtul nu are nicĭ un domiciliŭ nicĭ reşedinţă cunoscută în ţéră? Controversă. § II. *Unde se intentéză acţiunile reale*: *mobiliare şi imobiliare.* 143. I. In ce priveşte acţiunile reale mobiliare se aplică regula de la art. 58.—144. II. In ceia ce priveşte acţiunile reale imobiliare se aplică regula de la art. 59.—145. *Quid* dacă imobilul este situat în maĭ multe judeţe? § III. *Unde se intentéză acţiunile mixte.* 146. Controversă. § IV. *Unde se intentéză acţiunile accesoriĭ.* (147). § V. *Unde se intentéză acţiunile privitóre la cestiunile de stat civil.* (148). § VI. *Unde se intentéză acţiunile în materie de societate comercială.* (149). *Quid* în materie de societate *civilă.* Controversă (150). *Quid* în materie de asociaţiune comercială în *participaţiune* (151). Competinţa acordată de art. 62 cod. pr. civ., în materie de societate comercială nu este absolută ci relativă, adică privitóre numaĭ la óre-carĭ acţiunĭ dintre anume persóne şi pentru o categorie óre-care de lucrurĭ (152). Noul codice de comerciŭ (art. 889) derógă de la regulele codiceluĭ de procedură civilă în materie comercială, în ce privește acțiunile personale și mobiliare (153). Iar art. 890 cod. com. derógă de la art. 62 cod. pr. civ., în ce privește acțiunile personale și mobiliare resultând din operațiunile întreprinse pe comptul uneĭ societățĭ pământene saŭ străine de către prepusul saŭ representantul acestora, în afară de scaunul social (154). Disposițiunea art. 62 cod. pr. civ. este óre aplicabilă când pârâtul tras în judecată ca societar contestă acéstă calitate? (155). Unde trebuesc îndreptate cererile în rescisiune séu sfărimare a împărțeleĭ și în garanție a loturilor între asociațĭ? (156). *Quid* când desființarea societățeĭ este contestată (157). *Quid* când societatea are maĭ multe stabilimente principale séŭ sucursale în diferitele localitățĭ? (158). *Quid* când societatea comercială este stabilită în străinătate? (159). § VII. *Unde se intentéză acțiunile în materie de succesiune.* 160 La tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, conform art. 63, se intentéză următórele patru acțiunĭ: 161. I-iŭ). Acțiunile relative la validitatea testamentuluĭ. 162. II-lea). Acțiunile relative la executarea disposițiunilor coprinse în testament. 163. Până când tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, va fi competinte a judeca acțiunile coprinse într'ênsul? 164. III-lea). Diferitele cererĭ și pretențiunĭ ce moștenitoriĭ aŭ unul contra altuia, până însă se vor împărțĭ. 165. Unde trebue să se intenteze acțiunea pentru împărțire când moștenitoriĭ aŭ împărțit deja o parte din bunurile succesiuneĭ, ast-fel că a remas óre-carĭ bunurĭ nedivise. 166. Unde trebuesc intentate acțiunile moștenitorilor în garanție a loturilor séŭ în sfărimare a partagiuluĭ succesiuneĭ. Controversă. 167. Observațiune. 168. La care tribunal se intentéză acțiunea pentru impărțirea uneĭ succesiunĭ deschisă în străinătate în profitul unor moștenitorĭ streinĭ séŭ românĭ, care succesiune coprinde imobile situate în România. Controversă. 169. După care lege tribunalele române vor regula succesiunea in ipoteza de maĭ sus. Trimitere. 170. IV-lea). Cererile făcute de creditoriĭ mortuluĭ înainte de impărțéla succesiuneĭ. 171. La care tribunal se vor adresa creditoriĭ când eredele a acceptat succesiunea sub beneficiŭ de inventariŭ. § VIII-lea. *Unde se intentéză acțiunile în materie de faliment.* 172. La tribunalul domiciliuluĭ falituluĭ. § IX. *Unde se intentează acțiunile în materie de garanție.* 173. La tribunalul unde se află pendinte cererea originară în contra pârâtuluĭ. 174. Art. 64 lit. b este el óre atributiv de competință, saŭ nu face de cât o aplicațiune a principiuluĭ din art. 71: *„accessorium sequitur*

principale“? § X. *Unde se intentéză acţiunea când s'a ales un domiciliŭ pentru executarea contractuluĭ.* 175. La tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, după alegerea reclamantuluĭ. § XI. *Unde se adreséză contestaţiunile la executarea silită a uneĭ hotărîrĭ.* 176. La tribunalul seŭ curtea care a pronunţat hotărîrea executóre (art. 400 c. pr. civ.)

Secţiunea IV. Despre prorogaţiunea de competinţă séŭ de juridicţiune (prorogatio fori) 244

Sumar: § 177. Ce este prorogaţiunea de competinţă séŭ de juridicţiune (prorogatio fori). § I. *Prorogaţiunea voluntară.* 178. Distincţiunea între prorogaţiune de juridicţiune şi *supunerea la juridicţiune.* 179. I-a *Cestiune:* In ce cas părţile pot proroga competinţa unuĭ tribunal séŭ unuĭ judecător legalmente incompetent. Distincţiune. 180. Părţile pot óre proroga competinţa de la o valóre la alta maĭ mare séŭ vice-versa (*prorogatio fori de quantitate ad quantitatem*)? Controversă. 181. Un judecător de ocol póte óre judeca o afacere a căreĭ valóre trece preste limita competinţeĭ séle legale? Controversă. 182. Un tribunal civil de judeţ póte óre judeca o afacere de o valóre care intră în competinţa judecătoriilor comunale séŭ de ocóle? Controversă. 183. II-a. *Cestiune.* Care este capacitatea cerută spre a proroga competinţa unuĭ tribunal. 184. III-a *Cestiune.* Carĭ sunt efectele prorogaţiuneĭ voluntare de competinţă: în privinţa părţilor, în privinţa tribunaluluĭ a căruia competinţă se găseşte prorogată de părţile litigante. § II. *Prorogaţiunea legală.* 185.

Secţiunea V. Despre regula: judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ 260

Sumar. § 186. In principiŭ, maxima că: „judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ“, ar trebui să fie aplicabilă tuturor juridicţiunilor. § 187. Aplicaţiunea maximeĭ la juridicţiunile ordinare: tribunale civile de judeţ şi curţĭ de apel. 188. Aplicaţiunea maximeĭ la tribunalele de comerciŭ. 189. Aplicaţiunea maximeĭ la judecătoriile comunale, de ocóle şi la tribunalele de comerciŭ sub imperiul vechiuluĭ codice de procedură comercială. 190. I-a Regulă. 191. II-a Regulă.

Cap. III. *Competinţa tribunalelor române în privinţa streinilor* 268

Consideraţiunĭ generale (§ 192) 268

Secţiunea I. Contestaţiunea este între un român şi un străin. . 269

Sumar: § 193. Competinţa tribunalelor române variéză după felul acţiuneĭ. 194. Acţiunea este reală imobiliară. 195. II. Acţiunea este mixtă imobiliară. 196. III. Acţiunea este personală séŭ reală mobiliară séŭ de statut personal. 197. Art. 13 şi 14 cod. civ.

se aplică persoanelor morale ca și celor fisice. 198. Aceste articole se aplică ori-care ar fi causa obligațiunei. 199. Dispositiunile acestor articole nu sunt de ordine publică.

Secțiunea II. Contestațiunea este între doui străini . . 272

Sumar: § 200. Competința tribunalelor române, în ce privește contestațiunile dintre streini, variéză după felul acțiunei și după cum pârâtul strein are ori nu are domiciliŭ séŭ reședință în țéră. 201. I. Acțiunea intentată de un străin contra altuï strein este reală imobiliară. 202. II. Acțiunea este mixtă imobiliară. 203. III. Acțiunea este personală séŭ reală mobiliară séŭ privitóre la o cestiune de stat personal. 204. 1-a) Ipoteză: Streinul pârât este domiciliat séŭ are reședința în România. 205. 2-a) Ipoteză: Streinul pârât nu este domiciliat nici nu are reședința în România. 3-a) Ipoteză: Atât streinul pârât cât și streinul reclamant nu aŭ nici domiciliul nici reședința în țéră. Controversă. 207. Competința tribunalelor române de a judeca pe streinï este óre obligatorie pentru ele când pârâtul nu le declină competința? Controversă. 208. Casurï în cari competința acestor tribunale este obligatorie, atât pentru tribunal cât și pentru pârât. 209. Regulele de competință *ratione personae vel loci* ale tribunalelor române când judecă pe streinï.

Secțiunea III. Două cestiunï de drept civil internațional. . 285

Sumar: § 210. I-a *Cestiune.* După care lege se va regula succesiunea unuï strein deschisă în străinătate, care coprinde și imobile aflătóre în România, când printre moștenitorï se află streinï și românï. Controversă. 211. Temperament. 212. II-a. *Cestiune.* Streinii, chemațï la o succesiune care coprinde imobile rurale situate în România, aŭ eï dreptul de a dobândi aceste imobile prin succesiune. Controversă. 212 *bis.* Consecințele sistemuluï care neagă streinilor acest drept.

Secțiunea IV. Executarea în România a hotărîrilor pronunțate de tribunalele străine și a actelor autentice făcute în țéră străină. 318

Sumar: § 213. Principiul că tribunalele române sunt singure competinte a ordona executarea, diferă în aplicareea sa, după cum este vorba de un act autentic séŭ de o hotărâre propriŭ zisă. I. *Executarea actelor autentice făcute în străinătate.* (214). II. *Executarea hotărîrilor pronunțate de tribunalele streine.* 215. Principiul reciprocităței, temperat cu revisuirea din partea judecătorilor naționalï, este admis de legislațiunea Statelor Europene, în general. 216. Sistemul admis de art. 374 cod. pr. civ. Controversă. 217. Art. 374 se aplică fără de a distinge între românï și streinï. 218. Cererea de învestire cu formula executorie trebue a fi adresată tribunaluluĭ civil de judeţ séŭ tribunalului comercial, după natura afacereĭ; iar în privinţa competinţeĭ relative, după regulele de competinţă ordinare. 219. Procedura ce trebue să urmeze tribunalul spre a da exequatorul. 220. Excepţiunĭ la principiul din art. 374 c. pr. civ. 221. Hotărîrile Consulilor se pot învesti cu formula executorie de tribunalele române? Controversă.

Cap. IV. *Competinţa curţilor de apel.* 331

Sumar: § 222. Competinţa *ratione personae vel loci.* 223. Competinţa *ratione materiae.* 214. Competinţa în prima şi ultima instanţă de-o-dată. 331

TITLUL III. Competinţa juridicţiunilor civile extraordinare séŭ de excepţiune.

Cap. I. *Competinţa judecătoriilor comunale* . . . 333

Sumar: Secţiunea I. Competinţa *ratione materiae* a judecătoriilor comunale. § I. Competinţa judecătoriilor comunale în materie civilă (225) § II. Competinţa judecătoriilor comunale în materie penală (226) § III. Competinţa judecătoriilor comunale în materie comercială (227). § IV. Competinţa judecătoriilor comunale în materie administrativă. (228).

Cap. II. *Competinţa judecătoriilor de ocoale* . . . 341

Sumar: *Secţiunea I.* Competinţa judecătoriilor de ocóle *ratione materiae.* § 229. Diferitele funcţiunĭ séŭ atribuţiunĭ a le judecătoruluĭ de ocol. § I. *Competinţa de a judeca a judeluĭ de ocol în materie civilă.* 230. Afacerile atribuite judecătoriilor de ocóle prin legea în vigóre din 1879 le putem divide în cincĭ marĭ categoriĭ séŭ clase: *Intăia clasă*: Acţiunĭ pe carĭ judecătoriĭ de ocóle le judecă ca instanţă de apel (231). *A doua clasă*: Acţiunĭ pe carĭ le judecă de la 50 leĭ până la 300 leĭ fără apel, iar cu apel până la 1500 leĭ (232—246). *A treia clasă*: Acţiunĭ pe carĭ le judecă fără apel de la 50 leĭ până la 300 leĭ şi cu apel până la orĭ-ce valóre (247—253). *A patra clasă*: Acţiunĭ pe carĭ le judecă fără apel, când valórea locativă anuală este de la 50 până la 300 leĭ, şi cu apel când acéstă valóre se urcă la 1000 leĭ (254). *A cincea clasă*: Acţiunĭ pe carĭ nu le póte judeca de cât în prima instanţă, adică cu drept de apel, orĭ-care ar fi valórea lor (255—269). § II. *Competinţa judeluĭ de ocol în materie comercială* (270). § III. *Competinţa judeluĭ de ocol în materie penală* (271). § IV. *Competinţa judeluĭ de ocol în materie administrativă* (272). *Secţiunea II.* Competinţa judecătoriilor de ocóle ratione personae vel loci. (273—277).

TITLUL IV. Competinţa curţeĭ de casaţiune . . 389

Sumar: § 278. Competinţa Curţeĭ de Casaţiune *ratione mate-*

riae şi *ratione personae vel loci.* 279. Juridicţiunile supuse censureĭ Curţeĭ-Supreme. 280. Cererile în privinţa cărora se póte recurge în Casaţiune. 281. Competinţa Curţeĭ ca Inaltă Curte de Justiţie. 282. Competinţa Secţiuneĭ I-a. 283. Competinţa Secţiuneĭ a II-a. 284. Competinţa Secţiunilor-Unite.

APENDICE. Atribuţiunile Ministeriuluĭ Public . . 394

Sumar : § 285. Atribuţiunile Ministeriuluĭ Public. 286. Atribuţiunĭ administrative. 287. Atribuţiunĭ judiciare. 288. Diferinţele între rolul M. Public ca parte principală şi rolul M. Public ca parte alăturată séŭ unită. 289. Rolul normal al M. Public în materie civilă. 290. Ministeriul Public lucrând ca parte principală în materie civilă. 291. Ministeriul Public lucrând ca parte alăturată. 292. Sancţiunea când M. Public nu a luat conclusiunĭ în causele în care ele sunt obligatoriĭ 293. Sancţiunea când M. Public a luat conclusiunĭ în afacerĭ în care intervenţiunea sa nu este admisă de lege. 294. Critica legeĭ din 25 Octombre 1887 pentru atribuţiunile Ministeriuluĭ Public.

PARTEA II.

COMPETINȚA JURIDICȚIUNILOR CIVILE.

TITLUL I.

DESPRE ACȚIUNĬ ȘI APĂRĂRĬ.

CAP. I.

NOȚIUNĬ GENERALE ASUPRA JURIDICȚIUNEĬ, COMPETINȚEĬ ȘI DIVISIUNEĬ LOR.

Sumar: §. 1. Ințelesul cuvîntuluĭ juridicțiune *(juridictio)* și competință. 2° In ce consistă puterea de a judeca *(jurisdictio).* 3° Ce se numește grad de juridicțiune și competință ĭerarhică. 4° Divisiunea tribunalelor în: *civile*, *penale* și *administrative.* Divisiunea tribunalelor civile în tribunale: *ordinare, extraordinare* saŭ de excepțiune și *curtea de casațiune* ea singură. 5° Origina saŭ basa divisiunilor tribunalelor civile în juridicțiunĭ ordinare și de excepțiune. 6° Care sunt tribunalele ordinare și care sunt tribunalele de excepțiune. 7° Curtea de casațiune are o juridicțiune a eĭ proprie cu totul specială. 8° Diferințele în teoria pură între tribunalele ordinare și cele de excepțiune. 9° Diferințele după legea franceză. 10° Diferințele după legea română. 11° Chiar tribunalele arbitrale pot executa încheerile saŭ ordonanțele preparatóre; restricțiunea ne existând de cât numaĭ pentru hotărîrile *definitive*, care termină procesul înaintea lor. 12° Ce este juridicțiunea contenciósă și juridicțiunea graciósă. 13° Caracterele saŭ condițiunile actuluĭ de juridicțiune graciósă. 14⁰ Justiția nu se póte delega (ca la Romanĭ), afară de actele de instrucțiune. 15⁰ Conflictul positiv și conflictul negativ. 16⁰ Conflictul de competință séŭ de juridicțiune și conflictul de atribuțiune. Cum se reguleză aceste conflicte.

1. Juridicțiunea *(jurisdictio,* de la *jus* și *dicere)* are treĭ înțelesurĭ;

I-iul sens. Juridicțiunea este o parte din puterea suverană a Statuluĭ comunicată saŭ delegată judecătorilor spre a da justiția, adică spre a interpreta și aplica legile [1].

Dacă într'un Stat nu ar fi de cât un singur tribunal séŭ autoritate însărcinată cu darea justițieĭ, atuncĭ juridicțiunea sa ar fi nemărginită; dar fiind-că necesitatea a făcut a se înființa maĭ multe tribunale séŭ autorităţĭ, așa că nu toțĭ judecătoriĭ pot exercita puterea de a judeca în aceeașĭ întindere și să aibă aceleașĭ atribuțiunĭ, legea a trebuit, firește, să fixeze saŭ să limiteze fie-căruĭ tribunal întinderea putereĭ de a judeca, cu alte cuvinte, *competința* sa. Juridicțiunea, în acest sens, fiind puterea de a judeca; competința nu este alt de cât limita saŭ mĕsura acesteĭ puterĭ [2]). De aicĭ resultă că este o corelațiune necesară între juridicțiune și competință, că una presupune pe alta; cea ce explică pentru ce găsim tot de-a-una competința alăturea cu juridicțiunea. Acesta nu este însă un motiv pentru a le confunda, precum fac mulţĭ autorĭ. Ambele ideĭ se ţin legate între dênsele, dér nu se înlocuesc una prin alta.

---

[1] *Jus dicere,* adică a decide în cunoștință de cauză asupra proceselor și dificultăților supuse cercetărilor judecătorilor, saŭ a prezida la óre-carĭ acte carĭ nu presupun vre-o contestațiune: („*Juridictio est notio magistratus jure competens,*" Cujas, *Paratitla in libros IX, Codicis Justiniani,* cart. XIII, ed. Paris, 1658).
La noĭ și în Belgia puterea judiciară se exercită de către curțĭ și tribunale, care formează o putere independentă în Stat: hotărîrile lor se pronunță în numele legeĭ și se execută în numele regeluĭ (art. 36 Constituț.;)

[2] Boncenne, *Théorie de la procédure civile,* t. I. p. 90.

II-lea sens. Juridicţiunea însemnéză un corp judiciar, adică un tribunal, o curte saŭ o judecătorie. In acest sens se ḑice, de exemplu: că o juridicţiune se compune din atâţĭ judecătorĭ, că are cutare competinţă, etc.

III-lea sens. Juridicţiunea însemnéză ocolul, districtul saŭ resortul, adică teritoriul în care puterea de a judeca se exercită de judecător. In acest sens, se ḑice, de exemplu, că o curte de apel are o juridicţiune maĭ întinsă de cât un tribunal de judeţ, că un tribunal de judeţ are o juridicţiune maĭ întinsă de cât o judecătorie de ocol, etc. Juridicţiunea în acest sens al 3-lea se numeşte *relativă* saŭ *teritorială*; ea este sfera de activitate a judecătoruluĭ.

2. Puterea de a judeca (*jurisdictio*) consistă în următórele cincĭ drepturĭ ce are judecătorul: *a*) de a face să se înfăţişeze părţile împricinate în justiţie (*vocatio*); *b*) de a ordona tóte actele de instrucţiune propriĭ de a'ĭ lumina conştiinţa (*notio*); *c*) de a face să se reprime orĭ ce lipsă de respect către demnitatea magistratuluĭ, comisă în sala audienţeĭ saŭ în exerciţiul funcţiuneĭ sale *(coercitio)*; *d*) de a judeca, adică de a pronunţa o hotărîre, prin care judecătorul să facă aplicaţiunea legeĭ la cazurile particulare ce-ĭ sunt supuse şi de a face tóte actele de procedură graciósă saŭ voluntară (*judicium*); *e*) de a face să se execute hotărîrile sale după formele indicate de lege; de a cunóşte contestaţiunile ce se ridică cu ocaziunea executăreĭ silite şi de a numi tutorĭ, curatorĭ, de a deschide testamente, de a trimite în posesiunea bunurilor, de a face inventariŭ, etc., *(executio, imperium, officium jus dicentis)* [1]).

---

[1]) La Romanĭ puterea de a judeca consista în aceste treĭ diferite atribuţiunĭ: *a) jurisdictio*, adică dreptul de a judeca în materie

Când judecătorul are tóte aceste drepturĭ reunite în mâna sa, atuncĭ se ḑice că are o juridicţiune plină şi întreagă *(juridictio plenior)*, adică are cumpăna dreptăţeĭ şi sabia. Când el are tóte cele-l-alte, afară de acelea: de a face să se execute hotărîrile sale, de a judeca contestaţiunile la execuţiunea silită şi de a numi tutorĭ, curatorĭ, face inventarie etc., atuncĭ se ḑice că are o juridicţiune maĭ puţin plină *(juridictio minus plena)* saŭ necomplectă, adică are numaĭ cumpăna[1].

3. *Grad de juridicţiune* se numeşte fie-care din tribunalele chemate în mod succesiv de a judeca *în fond* o afacere; afacerea putênd fi judecată din noŭ de o instanţă superióră învestită cu puterea de a confirma, modifica saŭ infirma sentinţa juridicţiuneĭ inferioare.

In acest sens se ḑice: competinţă *ierarhică*. Fie-care tribunal chemat a judeca *în fond* aceeaşĭ afacere constitue un grad de juridicţiune. In dreptul nostru actual nu există de cît două grade de juridicţiune. De aicĭ derivă divisiunea juridicţiuneĭ şi a competinţeĭ în prima instanţă saŭ în ultima instanţă, adică puterea de a judeca cu drept de apel saŭ fără drept de apel.

4. După natura materiilor de cari tratéză, legile se împart în patru marĭ clase: a) legĭ *politice* séŭ *constituţionale*, b) legĭ *administrative*, c) legĭ *penale* şi d) legĭ *civile*. Fie-căreia din aceste categoriĭ de legĭ corespunde câte o *juridicţiune*, adică câte un *tribunal special* insărcinat cu aplicarea

---

contencióśă, adică: *do* (daŭ), *dico* (hotărăsc), *addico* (adjudec) şi dreptul de a face acte de juridicţiune gracióśă saŭ voluntară; *b*) *imperium*, adică puterea de a ordona şi dreptul de a executa; *c*) *officium jus dicentis*, adică dreptul de a numi tutorĭ, curatorĭ, de a face inventariŭ, etc.

[1] Boncenne, *op. cit.* t. I p. 98 şi 99. Tribunalele care aŭ plenitudinea juridicţiuneĭ se numesc *ordinare*, iar cele cari aŭ o juridicţiune necomplectă se numesc *extraordinare* saŭ de *excepţiune*.

şi interpretarea aceleĭ categoriĭ de legĭ, afară de legile politice séŭ constituţionale a căror interpretare şi aplicare se face de către insăşĭ corpurile legiuitóre, şi decĭ, pentru dînsele nu avem o juridicţiune politică specială. Aşa dar, avem treĭ marĭ categoriĭ de juridicţiune şi tribunale: a) *Juridicţiunea administrativă şi tribunalele administrative*; b) *juridicţiunea penală şi tribunalele penale*; c) *Juridicţiunea civilă şi tribunalele civile* (în care intră şi cele *comerciale).*

Tribunalele civile, despre care numaĭ ne vom ocupa aicĭ, se divid, la rêndul lor, în treĭ marĭ clase: tribunale *ordinare*, tribunale *extraordinare* saŭ *de excepţiune* şi *Curtea de Casaţiune* ea singură.

5. Origina saŭ basa divisiuneĭ tribunalelor civile in juridicţiunĭ ordinare şi de excepţiune decurge din insăşĭ natura saŭ forţa lucrurilor; căcĭ este comandată de necesitatea de a se da satisfacţiune trebuinţelor sociale.

In adevĕr, în timpurile primitive, relaţiunile dintre oamenĭ fiind simple şi restrînse nu ofereaŭ nicĭ destulă varietate, nicĭ cestiunĭ destul de depărtate de dreptul comun pentru ca să fie nevoe de regule de drept particulare şi de judecătorĭ specialĭ. Acelaşĭ tribunal era îndestulător spre a judeca tóte contestaţiunile; el avea plenitudinea juridicţiuneĭ.

Maĭ pe urmă, teritoriile naţiunilor lărgindu-se, relaţiunile vieţeĭ civile imulţindu-se, maĭ ales cu progresul succesiv al comerciuluĭ, industrieĭ şi al administraţiuneĭ, se dete naştere la interese indefinite şi complicate, se ridicară contestaţiunĭ şi desbaterĭ neprevĕḑute de moravurĭ şi cutume, se adăugară nouĭ ramurĭ la arborele legislaţiuneĭ şi se reclamară nouĭ combinaţiunĭ judiciare şi cunoştinţe juridice speciale maĭ intinse. Atuncĭ legiuitorul, pe de o parte, recunoscênd imposibilitatea de a găsi reunite în persoana aceluĭaşĭ judecător atâtea variate şi multiple cunoştinţĭ; iar pe de alta, vĕḑênd că interesul justiţiabililor chiar cere a se deslipi de la juridicţiunea plină şi întrégă a unor tribunale, spre a le atribui altor tribunale, acele afacerĭ pentru care se cer cunoscinţe speciale superióre, o justiţie maĭ promptă şi maĭ puţin costisitóre, a creat aceea ce se numeşte juridicţiunĭ extraordinare séŭ maĭ bine ḑis excepţionale. Ast-fel, de şi juridicţiunea este una, atribuţiunile séle însă sunt exercitate astă-ḑĭ de maĭ multe tribunale ordinare şi excepţionale, învestite fie-care cu câte o fracţiune din juridicţiune.

Tribunalele ordinare ênsă, 'şĭ-aŭ conservat juridicţiunea cu titlul universal a tribunalelor primitive; tóate afacerile sunt de competinţa lor, afară numaĭ de acelea care sunt sustrase de la juridicţiunea lor printr'o dispositiune formală şi neîndoiósă a legeĭ.[1]

Din contra, tribunalele extraordinare séŭ de excepţiune sunt acelea cărora legea le atribue competinţa de a judeca numaĭ óre care afacerĭ speciale, scóse afară din competinţa tribunalelor ordinare.

6. Tribunalele de judeţe şi curţile de apel sunt juridicţiunĭ civile *ordinare*. Judecătoriile comunale, judecătoriile de ocóle, tribunalele arbitrale, tribunalele comerciale şi tribunalele mulsulmane din Dobrogea, sunt juridicţiunĭ civile *excepţionale* séŭ *extraordinare*.

7. Curtea de Casaţiune are o juridicţiune a eĭ proprie, cu totul specială. Ea este pusă de-asupra tribunalelor ordinare şi excepţionale, nu spre a judeca din noŭ *fondul* afacerilor, ci spre a asigura stricta aplicaţiune a legilor şi a garanta uniformitatea jurisprudenţeĭ. De şi acéstă Inaltă Curte nu formează un grad de juridicţiune, este însă şi ea o juridicţiune, adică un corp judiciar învestit cu puterea de a judeca *(jus dicere)*.

---

[1] *„Ordinaria jurisdictio breviter illa est, quae per legem vel principem datur universaliter pro modo teritorii“*; Dumoulin, *ad lib., III Cod. Tit., XIII.*

8. Diferinţele ce separă tribunalele ordinare de cele de excepţiune saŭ extraordinare sunt următórele: 1⁰) Tribunalele ordinare, precum s'a ḑis maĭ sus, sunt investite în modul cel maĭ absolut de dreptul de a judeca tóte contestaţiunile; aŭ o competinţă generală. Articolul 54 c. pr. civ., ne invederéză acésta, ḑicênd: „Tribunalele de judeţe *vor* judeca *tóte* afacerile civile, atât personale, cât şi reale şi mixte.“

Pe când tribunalele excepţionale nu aŭ competinţa de a judeca de cât contestaţiunile specialminte determinate printr'un text clar şi precis al legeĭ. Din momentul ce există îndoélă asupra înţelesuluĭ textuluĭ legeĭ, acea îndoélă trebue să se interprete în favórea competinţeĭ juridicţiunilor ordinare.

2⁰) Tribunalele ordinare sunt competinte a judeca tóte mijlócele de apărare, tóte excepţiunile, cererile reconvenţionale presentate de pârît şi tóte incidentele ce naşte procesul. Nu tot ast-fel este cu tribunalele de excepţiune; puterea lor este maĭ restrinsă, precum vom vedea în detaliŭ când ne vom ocupa cu regula: *judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ.*

3⁰) Tribunalele ordinare aŭ o juridicţiune plină şi întrégă (*jurisdictio-plenior*); pe când tribunalele excepţionale aŭ o juridicţiune maĭ puţin plină (*jurisdictio minus plena*), adică nu aŭ, în regulă generală, de cât dreptul de a judeca procesul, iar nu şi acela de a face acte de procedură graciósă, de a face să se execute hotărîrile lor definitive prin formele şi căile arătate de lege, de a judeca contestaţiunile relative la executare şi în fine, de a numi tutorĭ, curatorĭ, face inventariŭ, etc. (*executio*, *imperium*, *officium jus dicentis*).

9. In legislaţiunea franceză există acéstă diferinţă imimportantă între tribunalele ordinare şi excepţionale (art. 442 şi 553 c. pr, fr.), cu deosebirea că judecătoriĭ de pace aŭ competinţă şi în materiĭ de tutelă (art. 406 şi urm. c. civ. fr.).

10. In legislaţiunea nóstră acéstă diferinţă în mod treptat tinde a dispare cu desăvîrşire. Aşa: judecătoriile comunale, de şi nu aŭ dreptul de a declara definitive şi de a ordona executarea cărţilor lor de judecată (art. 36), aŭ însă dreptul de a judeca oposiţiunile saŭ contestaţiunile la execuţiunea silită (art. 40), precum şi de a legaliza séŭ autentifica óre-carĭ acte în unele casurĭ (art. 4 din leg. p. autent. act. din 1886). Judecătoriile de ocóle sunt competinte a lua mĕsurile necesare pentru asigurare prescrise de art. 610—620 c. pr. civ., şi acelea necesare pentru executarea cărţilor lor de judecată; [1]) de a judeca contestaţiunile ce s'ar ivi la executarea silită (art. 80); de a legaliza saŭ autentifica óre-carĭ acte în unele cazurĭ (art. 3 leg. p. autentif. act.); de a regula tutelele locuitorilor sătenĭ (art. 62); de a pune peceţĭ pe succesiunele deschise şi de a face inventariŭ, însă numaĭ în cas când judecătorul de ocol este delegat de preşedintele tribunaluluĭ de judeţ (art. 654 şi urm. pr. civ.). Tribunalele comerciale aŭ dreptul de a ordona sechestrurĭ, urmărirĭ şi vêndărĭ de mobile, de vase, precum şi de a judeca contestaţiunile la executare (art. 881, 899, 900, 902 sqq. cod. com. 1887).

Maĭ pe scurt, în principiŭ séŭ regulă generală, tóte tribunalele excepţionale în legislaţiunea nóstră aŭ dreptul de execuţiune (*imperium*, *executio*) şi unele dintr'însele aŭ şi o parte din dreptul de a face acte de notariat, adică acte de procedură graciósă, precum şi de a regula unele tutele (*officium jus dicentis*).

---

[1]) In Dobrogea judecătoriile de ocóle sunt competinte a procede la execuţiunea silită nu numaĭ a cărţilor lor de judecată, dar chiar şi a sentinţelor tribunalelor de prima instanţă (art. 2 leg. org jud. în Dobrogea); ceea ce, după părerea nóstră, constitue o derogaţiune exorbitantă de la dreptul comun.

Observăm însă că tribunalele excepționale nu aŭ competința de a ordona și de a efectua urmărirĭ de avere *nemișcătóre*; acestea fiind de competința exclusivă a tribunalelor ordinare (art. 38 *în fine*, leg. jud. com. și de oc. ; art. 372, 493—603 c. pr. civ. și art. 813 c. com.).

Numaĭ tribunalelor arbitrale legiuitorul nostru nu le-a acordat dreptul de a'șĭ executa singure hotărîrile lor și de a judeca contestațiunile ce s'ar ridica cu ocasiunea executăreĭ. Acest drept l'a acordat tribunaluluĭ civil de județ saŭ curțeĭ de apel care a legalizat compromisul (art. 356, 358 și 359 pr. civ.)

11. Trebue însă bine să observăm, că acéstă incompetință a tribunalelor arbitrale nu este privitóre de cât la execuțiunea hotărîrilor lor *definitive*, adică care termină procesul înaintea lor, ĭar nu și la încheerile saŭ ordonanțele preparatóre, prin care judecătorul ordonă o probă, o verificare de scripte, o expertisă, o comunicare de acte, etc. Puterea de a face să se execute aceste mĕsurĭ destinate a prepara soluțiunea definitivă a procesuluĭ, trebue să o aibă tribunalul arbitral saŭ de excepțiune, căcĭ prin darea acelor hotărîrĭ juridicțiunea sa nu este încă sfîrșită și fără acea putere de execuțiune juridicțiunea sa nicĭ nu s'ar putea explica [1]).

12. Aci se presintă naturalmente distincțiunea între *juridicțiunea contencióSă* și *juridicțiunea gracióSă*.

Este juridicțiune contencióSă când judecătorul este chemat a decide asupra procesuluĭ ce există între două saŭ maĭ multe persóne care aŭ pretențiunĭ contrariĭ una alteĭa.

Este juridicțiune gracióSă când, din contra, părțile care sunt înaintea justițieĭ nu se găsesc în proces, adică nu aŭ nicĭ un adversar cunoscut saŭ presumat; ele sunt de perfect acord şi nu cer judecătoruluĭ de cât să constate voinţa lor comună, adică să consacre şi să legitimeze óre-carĭ acte prin sigiliul autorităţeĭ sale.

---

[1]) L. 2, Dig., *de jurisdict*, ḑice: *„Cui jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur sine quibus jurisdictio explicari non potest.“*

Intr'un cuvînt, juridicţiunea contenciósă se exercită *inter litigantes*; iar juridicţiunea graciósă *inter volentes*, din care causă se maĭ numeşte şi *voluntară* [1].

Juridicţiunea contenciósă diferă de juridicţiunea graciósă şi din punctul de vedere al natureĭ şi al efectelor séle. Aşa, se priveşte în general actele de juridicţiune graciósă ca nişte *simple acte de administraţiune*; şi, séŭ că emană de la un tribunal întreg, séŭ de la preşedinte numaĭ, nu pot conferi, nicĭ constata, chiar în mod provisoriŭ, un drept óre-care în detrimentul terţiilor persóne; drepturile acestora sunt tot de-a-una rezervate. Juridicţiunea graciósă încetéză de, a se exercita şi reclamantele trebue trimis înaintea juridicţiuneĭ contenciose, de îndată ce terţiĭ sunt interesaţĭ a contesta pretenţiunea sa. Ast-fel, intervenţiunea unuĭ contradicător, schimbă juridicţiunea voluntară în juridicţiune contenciósă, findcă atuncĭ există oposiţiune, resistenţă şi proces [2].

13. Este destul de greŭ a distinge, într'un mod precis, dacă un act este de juridicţiune graciósă orĭ de juridicţiune contenciósă. Din cele ce preced însă, putem ḑice, că un act este gracios când intruneşte următórele treĭ condiţiunĭ:

a) Când nu este nicĭ o contestaţiune saŭ proces între părţĭ;

---

[1] Actele juridicţiuneĭ voluntare se numéŭ de Romanĭ *actus legitimi*: „*Actus legitimi lege jussi aut liciti publice vel privatim solemni ritu celebrandi.*“ Eĭ daŭ numirea de *actiones legis* actelor de juridicţiune contenciósă: „*Actiones legis compositae quibus homines inter se disceptarent*“ (L. 2 § 6 D., *de origine juris*).

[2] D'Argentré, *Coutume de la Bretagne*, art. 1, ḑice. „*jurisdictio voluntaria transit in contenciosam interventu* justi adversarii;“ Henrion de Pensey, *De l'autorité judiciaire*, t. I p. 336; Bertin, *Chambre du conseil en matière civile et disciplinaire*, (Paris, 1856 t. I, No. 23 şi 170); Boncenne, t. I, p. 100.

b) când una din părţĭ nu poate fi constrînsă a adera la act fără al eĭ consimţimînt; c) când partea care se adreséză judecătoruluĭ îĭ cere nu o sentinţă, ci numaĭ interpunerea autorităţeĭ séle, spre a da o solemnitate actuluĭ ce-ĭ este presentat.

Exemple de acte de juridicţiune graciósă putem cita: darea unuĭ tutor, adopţiunea, emancipaţiunea, deschiderea testamentelor, trimiterea în posesiunea bunurilor, punerea şi ridicarea peceţilor, consemnaţiunile, etc.

Ştim deja că juridicţiunea contenciósă nu se póte exercita de cât în audienţă publică, afară de óre carĭ casurĭ excepţionale (art. 86 şi 99 Pr. civ.); pe când juridicţiunea graciósă nu se póte exercita de cât în camera de consiliŭ.

Constatăm aicĭ, că juridicţiunea graciósă tinde din ce în ce a se desvolta maĭ mult, graţie extensiuneĭ prodigióse a avereĭ mobiliare şi a nemărginiteĭ varietăţĭ a transacţiunilor dintre ómenĭ, fără însă ca prin acésta să vatăme întru ceva nicĭ interesele particularilor, nicĭ autoritatea justiţieĭ.

14. Justiţia emanând de la naţiune, judecătoriĭ instituiţĭ spre a o administra in numele eĭ, nu pot delega juridicţiunea lor sub nicĭ un pretext, adică nu pot însărcina pe alţĭ judecătorĭ de a statua în locul lor asupra contestaţiuneĭ ce le a fost supusă. Cu tóte acestea, în ceea ce priveşte *actele de instrucţiune*, care din causa depărtăreĭ domiciliuluĭ părţilor séŭ a situaţiuneĭ obiectuluĭ litigios, sunt prea dificil şi costisitor de făcut, judecătorul are facultatea de a însărcina cu facerea lor pe un alt judecător maĭ apropiat. [1]

15. La aceste noţiunĭ generale asupra juridicţiuneĭ şi competinţeĭ se leagă noţiunea *conflictelor*.

---

[1] La Romanĭ magistraţiĭ în timpul funcţiuneĭ lor posedaŭ juridicţiunea ca un fel de drept de proprietate al lor. Eĭ puteaŭ da judecătorĭ părţilor şi delega, cu dreptul de a instrui şi judeca, o porţiune din comandament redus la o modică coerciţiune. (Vedĭ Partea I a acestuĭ Curs: *Organizaţiunea judecătorească*. p. 3. sqq.)

Este conflict când este o luptă séŭ neînţelegere între două saŭ maĭ multe juridicţiunĭ séŭ autorităţĭ.

Conflictul póte fi *positiv* séŭ *negativ*.

Conflictul este positiv când două séŭ maĭ multe tribunale se găsesc învestite în mod simultaneŭ cu judecata aceluiaşĭ proces şi tóte se declară deopotrivă competinte de a judeca acel proces.

Conflictul este negativ când două séŭ maĭ multe tribunale se declară in mod succesiv incompetinte de a judeca acelaşĭ proces şi tóte se desinvestesc, atuncĭ când este sigur că procesul întră în atribuţiunile unuia séŭ altuia din aceste tribunale.

16. Trebue să distingem conflictul de *competinţă* séŭ de *juridicţiune* şi conflictul de *atribuţiune*.

Conflictul se numeşte de juridicţiune séŭ de competinţă când se ridică între două séŭ maĭ multe tribunale ale ordinuluĭ judiciar propriŭ ḑis. Acest conflict se regulează de instanţele judecătoreştĭ prin mijlocul procedureĭ regulamentuluĭ de competinţă, despre care tratează art. 262—265 cod. pr. civ., când se iveşte între juridicţiunile civile, şi art. 522-538 cod. pr. pen., când se iveşte între juridicţiunile penale.

Conflictul se numeşte *de atribuţiune* când se ridică între puterea judiciară şi puterea executivă séŭ administrativă.¹)

---

¹) Dl. A. C. Şendrea, stimatul nostru coleg de la facultatea de drept din Bucureştĭ, în opul seŭ: „*Curs de Procedură civilă,*“ No. 154, p. 178 şi 179, apărut cu 8 lunĭ in urma publicăreĭ Părţeĭ I-a din *Cursul* nostru *de Procedură civilă,* dă numirea de conflict de **juridicţiune** neînţelegerilor ivite între autorităţile civile de-o parte, cu autorităţile administrative şi *penale* de altă parte şi *vice-versa;* iar numirea de conflict de **competinţă** o reservă neînţelegerilor ivite între autorităţile *civile* numaĭ. Acéstă denumire ni se pare cu atât maĭ improprie şi inexactă cu cât găsim în înşăşĭ legile nóstre (legea Curţeĭ de Casaţiune din 1861, art. 36), legea pentru împărţirea atribuţiunilor Consiliuluĭ de Stat din Iulie 1866) expresiunea „conflict de *atribuţiune*“ exclusiv reservată ne-

Acest fel de conflict se regulează de Curtea de Casaţiune. La noĭ nu există, ca în Francia, o procedură specială care să reguleze conflictul de *atribuţiune* şi conflictul de *juridicţiune* între tribunalele civile şi penale; de aceia, aceste conflicte se aduc înaintea Curţeĭ de Casaţiune propunându-se înaintea tribunalelor necompetinţa *ratione materiae*, séŭ prin recursul Guvernuluĭ (art. 41 leg. C. Cas.), orĭ al Procurorului general în interesul legeĭ [1].

Conflictul între puterea executivă şi cea legislativă, precum şi încălcarea putereĭ legislative asupra atribuţiunilor putereĭ judiciare, se reguléză de Constituţiune.

înţelegerilor ivite între autorităţile judecătoreştĭ şi cele executive; iar expresiunea: conflict de *juridicţiune* exclusiv reservată neînţelegerilor ivite între autorităţile care fac parte din ordinul judecătoresc *propriŭ ḑis*, precum; între autorităţile civile, între autorităţile comerciale, între autorităţile penale séŭ între aceste diverse categoriĭ de autorităţĭ între dînsele. Când dér găsim în legile nóstre nişte disposiţiunĭ şi espresiunĭ atât de clare şi categorice, pentru ce oare să întrebuinţăm altele şi să încurcăm tocmaĭ aceia ce legiuitorul a voit să descurce?

[1] In Francia, unde există un contencios administrativ şi autorităţĭ judecătoreştĭ administrative, când un tribunal este investit de o afacere administrativă, este obligat ca să-şĭ decline competinţa. Dacă nu face acésta, atuncĭ pârâtul presintă autorităţeĭ administrative competinte un memoriŭ şi o roagă ca să céră a i se trimite afacerea în judecata sa. Dacă cererea pârâtuluĭ este primită, atuncĭ administraţia dă o hotărîre prin care cere afacerea. Acéstă hotărîre se notifică de pârât adversaruluĭ seŭ. Atuncĭ se naşte conflictul de juridicţiune intre autorităţile administrative şi judecătoreştĭ, care conflict se regulează de un tribunal special mixt, numit *Tribunal de conflicte*, compus din un numĕr de membri aĭ Curţeĭ de Casaţiune şi aĭ consiliuluĭ de Stat, sub preşedinţa Ministruluĭ de Justiţie. La noĭ, fiind că nu avem contencios administrativ şi autorităţĭ judecătoreştĭ administrative ast-fel ca să formeze o juridicţiune distinctă ca în Francia, de aceia se póte ḑice că nicĭ nu se póte ivi conflict de atribuţiune între autoritaţile civile şi autorităţile administrative (Comp. Al. C. Şendrea, *op. cit.* No. 154 şi 161).

Incălcarea atribuţiunilor putereĭ executive asupra putereĭ judiciare şi vice-versa, încălcarea putereĭ judiciare asupra celeĭ executive, precum şi încălcarea putereĭ judiciare asupra celeĭ legislative este pedepsită de Codicele Penal (art. 108—111) [1].

CAP. II.

NATURA ACŢIUNILOR ŞI CONDIŢIUNILE CERUTE PENTRU EXERCIŢIUL LOR.

SECŢIUNEA I.

Consideraţiunĭ generale.

Sumar: §. 17 In determinarea competinţeĭ legiuitorul a avut în vedere maĭ ales natura acţiuneĭ. 18. Codicele de procedură şi nicĭ o altă lege nu ne spune ce este o acţiune personală, imobiliară, posesorie, etc. 19. Doctrina trebue să umple acest gol, inspirându-se de la dreptul roman şi maĭ ales de la dreptul francez.

17. Spre a fixa atribuţiunile respective ale juridicţiunilor fie ordinare, fie excepţionale şi în fie-care ordin de juridicţiune, pe acelea ale tribunalelor ce o compun, legiuitorul s'a pus în diferite puncte de vedere. El a considerat valórea obiectuluĭ procesuluĭ, teritoriul în marginile căruĭ se află obiectul litigios dacă este vorba de un imobil, locul unde locuesc părţile, împrejurarea că un tribunal este deja învestit cu judecarea unuĭ proces şi maĭ ales a avut în vedere *natura acţiuneĭ* intentate de reclamant. Aşa, dacă ne aruncăm privirile asupra art. 58 şi 59 din c. pr. civ., vedem că în acţiunile personale şi mobiliare pîrîtul trebue a fi citat înaintea unuĭ tribunal, iar în acţiunile privitóre la imobile (reale imobiliare), înaintea unuĭ alt tribunal.

---

[1] Vezĭ şi cele ḑise în Partea I-a a acestuĭ Curs: *Organisaţiunea judecătorescă*, p. 60 et seq.

18. Codicele de procedură şi nicĭ verĭ o altă lege nu ne dă nicĭ o regulă după care să putem recunóşte ce este o acţiune personală, ce este o acţiune mobiliară, ce este o acţiune imobiliară, posesorie, etc.; cu alte cuvinte, nu ne dă criteriul după care să cunóştem care este natura şi divisiunea acţiunilor.

19. Trebue ca doctrina să umple acéstă mare şi regretabilă lacună, pe cât este posibil, inspirându-se de la dreptul roman şi maĭ ales de la dreptul francez, pe care redactoriĭ codiceluĭ nostru de procedură 'l aŭ avut tot de-a-una în vedere, maĭ cu sémă că-şĭ făcuseră educaţiunea lor juridică în Francia, iar nu în Germania séŭ aiurea [1].

Studiul regulelor ce determină *competinţa* diferitelor tribunale îl vom preceda, pentru maĭ bună metodă şi înţelegere, de studiul diverselor *acţiunĭ* şi al *natureĭ* lor.

SECŢIUNEA II.

Definiţiunea acţiuneĭ şi caracterele séle distinctive.

Sumar: §. 20. Ce este dreptul. 21. Ce este acţiunea. 22 Acţiunea şi dreptul nu sunt două valorĭ deosebite în patrimoniul nostru. 23. Noţiunea exactă a acţiuneĭ dă naştere la consecinţe fórte importante. 24. Nu este drept fără acţiune. 25. Nu este de cât o acţiune pentru un drept. 26. Acţiunea face parte din drept şi are aceeaşĭ natură. 27. Numĕrul acţiunilor este ilimitat. 28. Acţiunile nu pórtă un nume oficial. 29. Acţiunea nu trebue a fi confundată cu cererea.

---

[1] Se ştie că mult regretatul B. Boerescu şi Al. Creţescu sunt redactoriĭ codiceluĭ de procedură civilă şi că amândouĭ 'şĭ aŭ făcut studiile juridice în Francia, la celebra Facultate din Paris.

20. Ce este dreptul? Cuvîntul drept are două înțelesurĭ: Intr'un sens larg se numeşte *drept* complexul séŭ totalitatea regulelor cărora membriĭ unor societățĭ civilisate sunt ținuțĭ şi pot fi la trebuință constrînşĭ prin o forță exterióră de a conforma conduita lor.

Intr'un sens maĭ strîns şi precis, dreptul este o facultate garantată de lege.

In orĭ ce chip s'ar înțelege însă dreptul, presupune neapărat posibilitatea uneĭ constrîngerĭ exterióre, adică a unuĭ recurs la puterea judiciară, spre a obține de la ea recunóşterea dreptuluĭ nostru contestat séŭ respectul dreptuluĭ nostru violat.

21. Ce este acțiunea? Se numeşte *acțiune* acest recurs la puterea judiciară, fără de care ne am vedea puşĭ în alternativa de a vedea drepturile nóstre călcate, fără ca violatorul să sufere verĭ-o pedépsă séŭ de a ne face dreptate noĭ înşi-ne. Maĭ pe scurt, se numeşte acțiune dreptul ce avem de a urmări în justiție ceia-ce ne este datorit séŭ ne aparține [1]). Ideia de drept cuprinde dér neapărat pe aceia de acțiune. Maĭ mult încă, acțiunea nu este alt de cât însu'şĭ dreptul ce'ĭ servă de basă şi care rĕmâne, spre a dice ast-fel, pasiv pe timpul cât nu este contestat, *déră care se pune în mişcare din momentul ce este contestat* [2]). Dreptul *generator*, precum, de exemplu: dreptul de familie, de proprietate, de obligațiune, etc., cuprinde în germen în el *acțiunea* séŭ dreptul *sancționator*; dér acest germen nu încolțeşte de cât sub influența unuĭ fapt noŭ, violațiunea dreptuluĭ. Fără acéstă violaţiune acţiunea nu are raţiune de a fi, nicĭ póte exista.

---

[1]) *Instit. Just.* Cart. IV, t. 6: *„Actio autem nihil aliud est, quam jus persequendi judicio, quod sibi debetur"*; Boncenne, op. cit. t. I, p. 55; Boitard, op. cit. t. I, p. 85 No. 125.

[2]) Expresiunea *drepturĭ* şi *acțiunĭ*, de care legea se servă câte o dată, este déră un pleonasm (vedĭ art. 974, 1107, No. 1 şi art. 1391 c. civ.).

22. Aşa dér *acţiunea* şi *dreptul* nu sunt două valorĭ distincte ale patrimoniuluĭ nostru. Clasificaţiunea Codiceluĭ Civil (art. 471 şi 474 C. civil) care pune acţiunea în numărul *bunurilor*, ca un bun distinct, separat de dreptul ce'ĭ dă naştere, este déră criticabilă din acest punct de vedere. Acţiunea, după noĭ, nu póte fi obiectul uneĭ urmărirĭ şi a uneĭ vênḑărĭ forţate din partea creditorilor, cu tóte că uniĭ autorĭ susţin contrariul; dreptul este acel care se póte urmări şi vinde şi în acelaşĭ timp cu dînsul şi acţiunea ce-'ĭ servă de sancţiune.

23. Noţiunea fundamentală că: *acţiunea nu este alt de cât însu'şĭ dreptul pus în mişcare, în casul când este contestat séŭ violat*, dă naştere următórelor importante consecinţe séŭ regule:

24. *Nu este drept fără acţiune* şi legea care a creat dreptul nu are trebuinţă de a-ĭ adăoga în mod expres o acţiune: printr'acésta numaĭ că dreptul există, acţiunea există în acelaşĭ timp cu el. Era cu totul alt-fel în dreptul roman, unde acţiunea era considerată ca un drept distinct, şi se putea întâmpla ca un drept să existe fără a fi protegeat de acţiune, [1]) prin acésta numaĭ că legea séŭ pretorul creând dreptul nu l'a prevĕḑut în mod expres cu o acţiune. Cu tóte acestea şi în dreptul nostru, însă numaĭ prin excepţiune cu totul rară de la dreptul comun, se găsesc casurĭ în care legea recunóşte existenţa unuĭ drept, dér îĭ refusă în mod expres avantagiul séŭ sancţiunea uneĭ acţiunĭ [1].

---

[1]) Exemplu: posesorul de bună credinţă care a construit pe pământul altuia şi a restituit locul séŭ imobilul proprietaruluĭ, fără a-ĭ opune prealabil excepţiunea *doli mali*. L. 33 D., *de dol. mal. et. met. except.*,—Gaius, III § 198; *Inst. Just.* cart. IV, tit. IV § 8: Accarias, *Précis de droit romain*, t. I, No. 257.

25. 2) *Nu este de cât o acţiune pentru un drept*: este permis de a o intenta de maĭ multe orĭ, afară numaĭ dacă autoritatea lucruluĭ judecat se va opune la acésta. Nouă diferinţă cu dreptul roman, unde aceeaşĭ persónă putea avea maĭ multe acţiunĭ pentru protecţiunea unuĭ singur drept. [2]) Când există concurs de maĭ multe acţiunĭ reclamantele nu póte alege de cât una singură spre a o esercita; o dată opţiunea făcută el nu va maĭ putea intenta pe aceia pe care nu o alesese întâiŭ. Déră acéstă decisiune presupune că o singură acţiune ajunge spre a îndeplini scopul cerereĭ; căcĭ décă reclamantele nu putea obţine plină şi întrégă satisfacere prin esercitiul uneĭ singure acţiunĭ, este incontestabil că va putea esercita *în acelaşĭ timp* tóte acţiunile ce i-ar fi necesariĭ.

Acéstă unire de maĭ multe acţiunĭ, în mod simultaneŭ esercitate, se numeşte *cumulare* de acţiunĭ. Cumularea esprimă, aşa dér, dreptul de a profita în acelaş timp de maĭ multe mijlóce spre a obţine justiţia; iar *concursul* de acţiunĭ facultatea de a alege una singură dintre maĭ multe.

---

[1] Exemple: Art. 1092 alin. 2 C. Civ. care nu dă nicĭ o acţiune pentru repetiţiunea plăţeĭ voluntare făcute de cineva pentru achitarea uneĭ obligaţiunĭ naturale; art. 1636 C. Civ. care nu dă nicĭ o acţiune pentru plata uneĭ datoriĭ izvorâte din joc de noroc saŭ din prinsóre, altele de cât acelea care contribuesc la exerciţiul corpuluĭ, şi art. 1638 C. Civ. care refuză orĭ ce acţiune pentru repetiţiunea plăţeĭ făcută de bună voie de partea care a perdut la joc de noroc saŭ la prinsóre, afară numaĭ dacă plata a fost determinată de dol, înşelăciune, saŭ amăgire din partea câştigătoruluĭ. De asemenea, cercetarea paternităţeĭ naturale este oprită (art. 307 C. Civ).

[2] Exemplu: *Furtum* da loc la patru acţiunĭ: a) *actio furti*, *actio ad exhibendum*, *revendicatio*, *condictio furtiva*. Cea dintâĭ era penală,—cele-l-alte treĭ eraŭ *rei persecutoriae*. Veḑĭ asupra concursuluĭ de acţiunĭ în dreptul Roman, De Savigny, *Traité de droit romain*, trad. Gueneux, 2-a ediţie (Paris 1855—1860) t. V. p. 211 sqq.

Exemple de *concurs*: Primus este vĕtămat printr'un delict penal în interesele séle private. El póte, după alegerea sa, să esercite acţiunea sa civilă conform art. 8 Pr. Pen., fie înaintea Tribunalelor civile, fie înaintea Tribunalelor penale, concomitent cu acţiunea publică. Aci există concurs iar nu cumul. Alt exemplu: Primus este obligat a ara luĭ Secundus 20 fălcĭ séŭ în cas contrariŭ a'ĭ plăti 500 leĭ.

Exemple de *cumul*: Primus este creditor de 5000 leĭ al luĭ Secundus. El póte intenta acţiune principală contra luĭ Secundus, spre a-l vedea condemnat la plata sumeĭ. Dér el maĭ póte forma în acelaşĭ timp terţie proprire în mânele luĭ Terţius debitorele luĭ Secundus, spre a vedea condemnat pe Terţius a-ĭ plăti sumele de banĭ ce se vor recunóşte că în adevĕr datoreşte luĭ Secundus, până la concurenţa datorieĭ séle. Ambele aceste acţiunĭ îĭ sunt necesare luĭ Primus spre a putea ajunge la scopul de a fi integral plătit; căcĭ se poate ca Secundus să aibă tótă averea luĭ în mănile luĭ Terţius.

26. *Acţiunea face parte din drept şi are aceiaşĭ natură ca şi dênsul.* Ea este ca şi dênsul după casurĭ, reală séŭ personală, mobiliară séŭ imobiliară, transmisibilă séŭ netransmisibilă moştenitorilor, cesibilă séŭ incesibilă, exclusiv alipită orĭ nu persóneĭ, divisibilă séŭ indivisibilă. Prin excepţiune, acţiunile care protegéză dreptul de proprietate séŭ de usufruct asupra unuĭ imobil, nu pot fi ipotecate separat, de şi dreptul în sine póte fi ipotecat. De asemenea, acţiunile singure nu pot fi obiectul uneĭ urmărirĭ séŭ vênḑerĭ distincte de aceia a dreptuluĭ.

27. 4) *Numĕrul acţiunilor este ilimitat*: câte drepturĭ sunt tot atâtea acţiunĭ sunt. Acésta-ĭ regula generală. Obligaţiunile isvorăsc séŭ din contracte, séŭ din *quasi*-contracte, séŭ din delicte, séŭ din *quasi*-delicte, séŭ din lege. Dintre acestea, contractele séŭ convenţiunile fiind libere pot crea obligaţiunĭ în număr indefinit, numaĭ cu condiţiunea ca să nu aibă nimic contrariŭ ordineĭ publice şi bunelor moravurĭ (art. 5 şi 969 C. Civ.)[1])

28. 5⁰) *Acţiunile nu pórtă un nume oficial*, adică o etichetă specială care să le indice scopul şi origina lor, precum se obicinuea la Romanĭ[2]); de óre-ce, ar fi imposibil a întocmi o listă complectă într'o legislaţiune care acordă atâtea acţiunĭ câte drepturĭ consacră şi unde numĕrul drepturilor este infinit de mare. Dér în teorie şi în practică se admite a se chema acţiunile după denumirea ce purtaŭ la Romanĭ. Exemplu: acţiunea în revendicaţiune, petiţiunea de ereditate, acţiunea confesorie, acţiunea negatorie, acţiunea pauliană, etc.

29. Observăm că *acţiunea* nu trebue a fi confundată cu *cererea* séŭ *reclamaţiunea judiciară*, precum fac uniĭ. Facultatea séŭ dreptul de a ne adresa la autoritatea judiciară, spre a face să înceteze violaţiunea dreptuluĭ nostru, este *acţiunea*. Exerciţiul actual al acestuĭ drept, punerea sa în mişcare, iată *cererea*. Acţiunea séŭ dreptul există maĭ înainte de cerere[3]). Liberĭ suntem de a formula în scris şi de a presenta în justiţie cererea; décă vom păstra tăcerea, nu va fi cerere, déră acţiunea nu va exista maĭ puţin. Adesea o cerere este formată şi fără ca să existe în realitate verĭ o acţiune séŭ verĭ un drept; căcĭ ea póte să nu fie fundată şi nu este destul tot de-a-una de a cere spre a obţine. In practică însă, cuvîntul acţiune se întrebuinţéză adesea şi în înţelesul de cerere séŭ reclamaţiune.

---

[1]) Cestiunea este controversată, dacă se póte crea după voinţă şi alte drepturĭ *reăle* de cât acelea prevĕḑute de lege. Jurisprudenţa în Francia decide în general afirmativa; dér negativa ni se pare maĭ sigură, din causa argumentuluĭ de analogie tras din Art. 1747 C. Civil, şi fiind-că constituţiunea de drepturĭ reale este o cestiune de ordine publică, la carc părţile nu pot deroga prin convenţiunĭ.

[2]) *Actio emti et venditi, depositi, locati et conducti, pro socio, reivindicatio, publiciana, legis aquiliae, furti, vi bonorum raptorum, etc.* Când o acţiune numită lipsea, atuncĭ se recurgea la acţiunea *praescriptis verbis*, numită ast-fel, pentru că ea se întenta după termeniĭ convenţiuneĭ: secundum id quod contrahentes habuere praescriptum et conventum. Acéstă acţiune se numea şi *in factum*, fiind-că era conceputa prin recitarea faptuluĭ.

[3]) *„Actio, ut quisque contraxit statim ei competit, et dominus amissâ possessione, jus habendi habet statim, id est, antequam praetor adeatur“*. (Vinnius, *Institut.*,).

SECŢIUNEA III.

Condiţiunile cerute spre a putea exercita o acţiune.

Sumar: § 30. Patru condiţiunĭ se cer spre a putea exercita o acţiune. 31. 1-a Condiţiune: reclamantul trebue să aibă un *drept* legal de a lucra în justiţie. 32. 2-a Condiţiune: reclamantul trebue să aibă un interes legitim şi serios. 33. Interesul trebue să fie născut şi actual, fără însă a fi nevoie ca prejudiţiul să fie realisat. 34. 3-a Condiţiune: calitatea de a sta în justiţie. 35. Inţelesul maximeĭ: „nimenĭ nu póte pleda prin procurator, afară de rege.“ 36. 4-a Condiţiune: capacitatea orĭ puterea da a sta în justiţie. 37. Aceste condiţiunĭ fiind observate, reclamantul trebue să se asigure de competinţa judecătoruluĭ. 38. Condiţiunile cerute spre a fi reclamant se cer şi spre a fi pîrît. 39 Sancţiunea incapacităţeĭ de a sta în justiţie.

30. Acela care-şĭ propune de a exercita saŭ intenta o acţiune în justiţie, trebue, maĭ înainte de tóte, să caute a-şĭ procura certitudinea că cererea sa nu cuprinde în sine nişte cause, care ar autorisa pe judecătorĭ de a o respinge, fără a maĭ cerceta dacă dreptul pe care ea se bazéză este orĭ nu este fundat. Spre a putea intenta o acţiune se cer patru condiţiunĭ şi anume: a) *un drept*; b) *un interes*; c) *calitate* şi d) *capacitate*, dacă reclamantele lucréză în numele seŭ, iar *putere* dacă lucréză în numele altuia [1]).

---

[1]) Abea maĭ este nevoe de a observa, că acel care voeşte să intenteze o acţiune, cel d'ântâiŭ lucru ce trebue să facă, este să

Să examinăm fie-care din aceste patru condițiuni în parte:

31. 1-a) *Condițiune*: Reclamantul trebue să aibă un *drept*, ceia-ce, presupune:

a) Un drept legal de a lucra în justiție, adică un drept recunoscut de lege și sancționat printr'o acțiune, fie printr'o dispozițiune expresă, fie printr'o consecință mediată a legei; căci sûnt obligațiuni care nu sûnt sancționate prin acțiune, precum: obligațiunile naturale (art. 1092 C. Civ.), datoriile provenite din joc de noroc și din prinsóre (art. 1636 și 1638 C. Civ.), datoriile întemeiate pe o causă ilicită *(turpis causa)*, (art. 966 C. Civ.)

Legea nu permite reclamarea unor asemenĭ datoriĭ, și când plata lor s'a făcut, refusă acțiunea în repetițiune.

b) Că dreptul este deschis în momentul intentăreĭ acțiuneĭ, adică că exercițiul sĕŭ nu este suspendat printr'un termen care nu este încă exigibil, nicĭ existența sa nu este suspendată print'ro condițiune neîmplinită încă. Creditoriĭ cu termen saŭ cu condițiune nu pot intenta acțiunea, de cât după expirarea termenuluĭ saŭ împlinirea condițiuneĭ (art. 1017 și 1023 C. Civ.); dér pot face saŭ provoca acte conservatoriĭ drepturilor lor, de exemplu: înființa sechestru asigurător, cere punerea peceților asupra avereĭ mobile a debitoreluĭ defunct, etc. (art. 1016 C. Civ.).

c) Că dreptul nu este prescris [1].

---

cerceteze dacă el este riguros obligat de forma cerere în justiție; căcĭ sûnt unele drepturĭ care se câștigă deplin drept, fără a maĭ fi nevoe de a recurge la justiție, precum: efectele subrogațiuneĭ (art. 1108 C. Civil), ale compensațiuneĭ (art. 1144 C. Civil), ale sezineĭ succesiunilor (art. 653 Cod. Civil).

[1] Am fi tentațĭ de a adăoga și o a patra condițiune pe lângă cele arătate maĭ sus; aceia că, nu este drept susceptibil de a fi invocat în justiție, de cât décă nu este *imoral* de a'l exercita. In adevĕr, jurisconsulțiĭ romanĭ ḑiceŭ: *„Nemo ex improbitate suâ consequi potest actionem."* (Dig., l. 12, § 1, *de furt*, 47—2); *„Non aequum est*

32. 2-a) *Condiţiune*: Reclamantele trebue să aibă un interes legitim şi serios. Reclamantele nu are dreptul să ridice contestaţiunĭ care nu'l intereséză, care nu-ĭ ar aduce nicĭ un profit legal, saŭ care nu ar tinde de cât la vătămarea pîrîtuluĭ („*malitiis non est indulgendum*“) şi ar absórbe astfel timpul preţios al judecătorilor, cu resolvirea unor cestiunĭ care sunt streine cu totul de persóna saŭ de averea reclamanteluĭ. Acest principiŭ de bun simţ este tradus prin aceste două maxime: „*nu este interes nu este acţiune*“ (pas d'intérêt pas d'action) şi „*interesul est mĕsura acţiunilor*“ (l'intérêt est la mesure des actions). Aceste două maxime aŭ ca contra-parte a lor următórea maximă: „*din momentul ce este un interes este o acţiune.*“ Interesul legitim şi serios póte fi *pecuniar* (bănesc), *moral*, de *onóre* saŭ de *familie.* Aşa: o persónă insultată póte intenta acţiune pentru reparaţiunea ofenseĭ; cumpărătoriĭ de bilete de lotărie de bine-

---

dolum suum quemque relevare“ (Dig., l. 63, § 7, *pro soc.*, 17—2); „*Nemo ex delicto suo meliorem conditionem suam facere potest.*“ (Dig., l. 134 § 1, *de reg. jur.*, 50—17; şi în fine maxima: „*nemo auditur propriam allegans turpitudinem*“ este extrasă din legile 3, 4 şi 8 din Digeste, *de condic. ob. turp. vel injust. caus.*, (12—5) şi din Codicele luĭ Justinian, *de condic. ob turp. caus.* (4—7). Dér astă-ḑĭ, afară de textul art. 966 c. civ., care ḑice: „obligaţiunea fără causă, séŭ fundată pe causă falsă, séŭ *nelicită*, nu póte avea nicĭ un efect,“ nicĭ un text nu reproduce maximele de maĭ sus a le dreptuluĭ roman, şi nicĭ se póte ḑice că sunt admise în mod constant de doctrină şi jurisprudenţă. Aşa: a) soţul bigam póte cere nulitatea căsătorieĭ séle (art. 130 şi 166 c. civ.;) b) bărbatul care, contra art. 1248 c. civ., şi în afară de casurile excepţionale prevĕḑute de art. 1250 şi următoriĭ din cod. civ., a înstreinat imobilul dotal al femeeĭ séle; c) tutorul care, fără a observa formalităţile prescrise de lege, a făcut acte privitóre la averea minoreluĭ; d) acela care a vêndut séŭ ipotecat lucrul altuia, chiar ştiind că nu este el sĕŭ, adică fiind de rea credinţă,—pot cere nulitatea contractuluĭ. (Consultă: Aubry et Rau, *op. cit.*, t. IV, p. 252, p. 354; Laurent, *op. cit.*, t. XVI No. 164; t. XXI, No. 236; t. XXX, No. 470.—Garsonnet, *op. cit*, t. 1, p. 469 nota 6.

facere pot chema în judecată pe organisatorul lotărieĭ, care a deturnat fondurile de la a lor destinațiune.

33. Interesul trebue să fie născut și actual [1]. Credem însă, că nu este nevoie ca *prejudițiul* din causa căruia voim să intentăm acțiunea să fie *deja realisat*, nicĭ ca exercițiul dreptuluĭ ce voim să apărăm să fie de acum împedicat; căcĭ se póte să fie util de a preveni un prejudițiŭ iminent, séŭ de a pune un drept la adăpostul uneĭ contestațiunĭ ulterióre. Exemple: Proprietarul amenințat în pacĭnica posesiune a imobiluluĭ sĕŭ, prin niște lucrărĭ întreprinse pe fondul vecin, póte cere o expertisă spre a constata starea actuală a locurilor și interesul ce are de a o menține: el va pune ast-fel bazele acțiuneĭ în daune-interese ce va putea intenta maĭ târḑiŭ, décă paguba ce prevede se va realisa. Va putea chiar să intenteze acțiunea posesorie în complângere, numită *novi operis nunciatio*, adică pentru denunciarea clădireĭ nouĭ, spre a face să înceteḑe imediat lucrările. De asemenea, credem, de și cestiunea este controversată, că proprietarul unuĭ imobil are dreptul de a cere de la justiție, ca proprietarul vecin a căruia zidire amenință ruina, séŭ să derîme zidirea, séŭ să fie obligat a o repara. In acest sens, se pronunță mare parte din autorĭ și din jurisprudență în Francia [2]. La Romanĭ, în acest din urmă cas, exista acțiunea *damni infecti*, prin care cel amenințat de ruina unuĭ imobil vecin, strein, era pus în posesiunea aceluĭ imobil décă proprietarul sĕŭ nu'ĭ da cauțiune solvabilă (*cautio damni infecti*), pentru reparațiunea daunelor eventuale provenite din cădere.

---

[1] Art. 169 și 173 c. civil nu fac de cât aplicațiunea reguleĭ că interesul trebue să fie actual.

[2] *Sic.*, Dalloz, V. *Résponsabilité*, No. 768; Merlin, V. *Bâtiment*, No. 3; Delvincourt, t. III, p. 683; Massé et Vergé, t. IV § 629, No. 8; Larombière, t. V. asupra art. 1388 No. 8. *Contra*: Duranton, t. XIII No. 729; Aubry și Rau, t. IV, p. 773; Bruxelles, 17 Martiŭ 1825, (Dalloz, V. *cit.* No. 767).

(Dig., l. 7 § 1 *de damn. inf.*, 39—2). Dacă proprietarul negligea de a intenta acéstă acțiune, proprietarul zidireĭ putea scăpa de orĭ-ce responsabilitate abandonându-ĭ pur şi simplu materialurile zidireĭ derimate. Acéstă *cautio damni infecti* se putea cere şi în Moldova, după art. 446 şi 447 Cod. Calimah. Astă-ḑĭ însă, numaĭ póte fi cerută faţă cu principiul pus în art. 1002 Cod. Civ., care ḑice: „proprietarul unuĭ edificiŭ este responsabil de prejudiţiul causat prin ruina edificiuluĭ, când ruina este urmarea lipseĭ de intreţinere séŭ a unuĭ viţiŭ de construcţiune.“

In tóte aceste casurĭ şi altele asemenea interesul pare că nu este de cât *fiitor*; déră observând bine de aprópe, ne convingem că ameninţarea, posibilitatea unuĭ prejudiţiŭ eventual turbură actualmente posiţiunea reclamantuluĭ. Observăm însă, că nu se cere ca dreptul să fie *irevocabil* dobândit spre a putea exercita acţiunea ce naşte dintr'însul. Aşa, eredele care primeşte o succesiune sub beneficiŭ de inventariŭ, póte exercita valabil tóte acţiunile succesiuneĭ contra terţiilor şi represinta succesiunea în tóte acţiunile ce s'ar intenta de terţiĭ contra eĭ, de şi maĭ târḑiŭ el ar renunţa la succesiune.

34. 3-a) *Condiţiune.* Reclamantele trebue să aibă calitatea de a întroduce o cerere în justiţie. Calitatea este facultatea legală de a lucra în justiţie şi prin urmare este *titlul* cu care cine-va figuréză într'un act juridic saŭ într'un proces. Aŭ singurĭ acéstă calitate séŭ titlu: proprietarul séŭ titularul dreptuluĭ litigios [1] (*dominus litis; is ad quem res pertinet*), mandatarul sĕŭ legal, judiciar séŭ convenţional şi creditoriĭ seĭ în virtutea art. 974 C. Civil.

35. Maxima celebră din vechiul drept francez: „Nimenĭ nu póte pleda prin procurator, afară de rege“ („*Nul ne plaide en France par procureur, hormis le roi*“), pe care o întrebuinţéză şi astă-ḑî o jurisprudenţă constantă în Franċia [1]) şi o admit ceĭ maĭ mulţĭ autorĭ francezĭ [2]) se aplică şi în dreptul nostru. Ea are o îndoită însemnare: 1-iul *Sens*: Ea exprimă acéstă idee fórte naturală, că nimenĭ nu póte lucra în justiţie pentru interesele altuia în calitate de gerant de afacerĭ (*negotiorum gestor*) şi că, spre a putea urmări în justiţie dreptul unuĭ al treilea, trebue a fi autorisat printr'o procură expresă saŭ tacită [3]); 2-lea *Sens*: Ea însemnéză că nimenĭ (afară de rege) nu póte fi represintat în justiţie printr'un mandatar al căruĭ *nume singur* ar figura în instanţă; ea exige ca numele mandanteluĭ, adică al titularuluĭ procesuluĭ, să figureze în citaţiune, în sentinţă, în actele de procedură séŭ de execuţiune silită, alăturea cu numele mandataruluĭ. Aceste acte trebuesc să arate (puţin importă formula întrebuinţată) că procesul se face după cererea cutăruia. George de exemplu, represintat prin mandatarul sĕŭ Ioan; adică trebue se cuprindă atât numele persóneĭ fisice saŭ morale în numele şi interesul căreia mandatarul urmăreşte procesul, cât şi numele mandataruluĭ.

---

[1] Acţiunea póte fi născută saŭ în persóna titularuluĭ, saŭ în persóna uneĭ alte persóne, dér transmisă luĭ prin succesiune, legat, donaţiune, cesiune, etc.

Aşa dér, maxima că: „nimenĭ nu póte pleda prin procurator“, nu are în realitate înţelesul ce pare a avea, că adică representaţiunea nu este admisă în justiţie, că nimenĭ nu póte fi represintat prin mandatar. Nu violéză deci acéstă maximă: a) Mandatariĭ convenţionalĭ; b) Mandatariĭ legalĭ, exemplu: curatoriĭ, tutoriĭ, primariĭ comunelor, barbatul căsătorit sub regimul dotal, în ce privește acțiunile relative la bunurile constituite ca dotă, etc.; c) Mandatarii judiciarĭ, precum: sindiciĭ unuĭ faliment, lichidatoriĭ uneĭ societățĭ; d) Geranțiĭ, directoriĭ saŭ administratoriĭ, censoriĭ societăților comerciale și în genere aĭ acelor societățĭ care aŭ o personalitate juridică saŭ morală recunoscută de lege, când, bine înțeles, numele persóneĭ pentru care aceștia lucréză, figuréză în tóte actele de procedură.

---

[1]) Cas. Fr. *crim.* 29. oct. 1824 (D. A. V. *Forêts*, No. 422); *Recl.* 6 apr. 1831 (D. A. V. *Droit Maritime*, No. 1843); *Recl.* 8 noem. 1836 (D. A. *V. Exploit.* No. 99.)

[2]) Toullier, t. IV, No, 179; Aubry şi Rau, t. VIII, p. 135; Carré, t. I, chest. 290; t. IV, chest. 1681; Boncenne, t. II, p. 127; Boitard şi Calmet—Daage, t. I, No. 149, p. 115 şi 116.

[3]) Merlin, *Questions de droit*, *V. Prescription*, § XV No. 1.

Se pledéză însă prin *procuror* în sensul maximeĭ franceze și se violéză disposițiunile séle, atuncĭ când mandatarul figuréză în numele sĕŭ propriŭ în proces, fără a arăta și numele mandanteluĭ sĕŭ, adică calitatea în virtutea căreia lucréză, și când o reuniune saŭ o asociațiune, care nu are o personalitate juridică saŭ morală, nicĭ dreptul de a putea fi represintată în justiție, pledéză prin intermediarul unuia din membriĭ seĭ care lucréză în comptul sĕŭ și al tuturor celorlalțĭ. Exemplu: Un cerc, un club, o asociațiune de medicĭ, de artiștĭ, de muzicanțĭ, de diletanțĭ, etc. Nu este suficient ca în acte de procedură să se ḑică: „după cererea luĭ Primus și a consorților,“ ci trebue ca numele fie-căruia membru interesat să fie menționat.

Observăm că regula: *„Nimenĭ nu pledéză în România prin procurator“* suferă, ca și în Francia, sub vechia monarchie, o importantă excepțiune, când esta vorba de *Rege* în procesele privitóre la *Domeniul Coróneĭ*. Conform legeĭ pentru domeniul coróneĭ din $^9/_{10}$ Iunie 1884, administratorul acestuĭ domeniŭ intentă și numaĭ contra sa se dirig tóte acțiunile judecătoreștĭ. Orĭ-ce hotărîre judecătoréscă nu póte fi dată séŭ executată de cât pe numele și în contra acestuĭ administrator [1]. O altă excepțiune este prevĕḑută de art. 974 c. civ.

---

[1] **Maxima**: *„nimenĭ nu póte pleda prin procurator séŭ mandatar“* constitue o excepțiune de la *principiile generale a le mandatuluĭ* din următórele puncte de vedere: 1°) Din punctul de vedere al

36 4⁰) *Condițiune.* Reclamantele trebue să aibă *capacitatea* de a sta în justiție (*stare in judicio*) dacă lucréză în numele séŭ și *puterea* dacă lucréză în numele altuia (art. 67 și 94 c. pr. civ.) Nu este suficient a avea *bucuria* unuĭ drept, maĭ trebue a avea și *exercițiul* acestuĭ drept, spre a putea intenta în justiție acțiunea ce'ĭ servă de sancțiune. Capacitatea este regula, incapacitatea este excepțiunea. Sunt capabilĭ a pleda în justiție toțĭ aceĭ cărora legea nu le-a interzis acest drept. Sunt incapabilĭ de a figura *personal* în justiție : a) minoriĭ neemancipațĭ, b) interḑișiĭ judiciarĭ, c) interḑișiĭ legalĭ, d) contumacele, e) după uniĭ, femeea măritată sub regimul dotal când este vorba de dota sa (1242 C. Civ,) f) comerciantul falit (art. 712 cod. com.). Aceste persoane trebuesc a fi *representate* prin tutoriĭ, curatoriĭ, bărbațiĭ séŭ sindiciĭ lor. Pot figura personal în justiție, cu condițiunea însă de a fi *asistațĭ* de un curator: a) minoriĭ emancipațĭ, (art. 428 C. Civ.), și b) indiviḑiĭ pușĭ sub un consiliŭ judiciar, adică prodigiĭ (art. 458 C. Civil). Nu pot figura personal în justiție, fără de a fi *autorisate* de o altă persónă: a) femeile măritate (art. 197, 200, 203 și 204 C. Civ., și art. 624 sqq.

---

fonduluĭ, de óre-ce art. 1545 cod. civ., presupune că mandatarul póte lucra în numele sĕŭ propriŭ și a se obliga personal ; 2⁰) Din punctul de vedere al *formeĭ*, de óre-ce mandatarul póte, după dreptul comun, lucra în numele mandanteluĭ, fără ca numele acestuia din urmă să figureze în act: trebue și este de ajuns, pentru ca să oblige pe mandante și să scape el însu-șĭ de orĭ-ce obligațiune, ca terțiĭ să știe că el lucréză în numele altuia ; acésta resultă prin argument de analogie din art. 1554 și 1558 cod. civ., după terminiĭ cărora revocarea mandatuluĭ notificată mandataruluĭ singur și cele-lalte cause de stingere a mandatuluĭ, nu sunt oposabile terțiilor cari aŭ contractat în necunoștința acestor împrejurărĭ. Din contra, numele părțeĭ pentru care mandatarul lucréză în justiție trebue să figureze în tóte actele de procedură a le instanțeĭ. (Laurent, *op. cit.*, t. XXVIII, No. 1, 50 și 60 ; Paul Pont, *Des petits contrats*, t. I, No. 827 ; Garsonnet, *op. cit.*, t. I, p. 481 și 482 *nota*).

C. Pr. Civ.), fără autorisaţiunea barbatuluĭ lor saŭ, în lipsă'ĭ, fără de autorisaţiunea justiţieĭ ; b) comunele, ospiciile, bisericile, stabilimentele publice şi altele, care sunt puse sub directa îngrijire şi supraveghere a Comunelor, fără autorisaţiunea autorităţilor administrative competinte [1].

37. După ce aceste patru condiţiunĭ s'aŭ observat de acela ce-şĭ propune a face o cerere în judecată, nu-ĭ maĭ rĕmâne de făcut, de cât de a se asigura de *competinţa* judecătoruluĭ înaintea căruia trebue să-şĭ adreseze cererea sa.

38. Observăm, că aceste patru condiţiunĭ cerute spre a se putea intenta o acţiune, adică spre a fi reclamant în justiţie, sunt de-o potrivă cerute şi spre a figura ca pîrît în justiţie (art. 67 şi 94 c. pr. civ.).

39. Neîndeplinirea verĭ-uneia din cele patru condiţiunĭ constitue aceia ce se numeşte cuvînt saŭ sfârşit de nevalóre a acţiuneĭ *(fin de non valoir)*, adică o causă de respingere a acţiuneĭ, fără ca judecătorul să maĭ intre în examinarea cestiuneĭ, dacă dreptul pe care este întemeiată acţiunea este fundat orĭ nu [2].

40. Sancţiunea incapacităţeĭ de a sta în justiţie variéză după cum incapacitatea este *absolută* saŭ numaĭ *relativă.* Incapacităţile *absolute* sunt acelea care sunt stabilite, fie exclusiv în interesul ordineĭ publice, fără consideraţiune de interesul persóneĭ, precum este incapacitatea falituluĭ, a interdisuluĭ legal, a contumaceluĭ, fie în interesul ordineĭ publice, dér, într'un mod secundar şi maĭ ales în interesul persónei, precum este incapacitatea comunelor şi a stabilimentelor publice.

---

[1] Să se consulte, în acéstă privinţă, legile administrative care regulézã starea şi organisaţiuneă fie-căruĭ corp séŭ persónă publică.

[2] Observăm, că afară de aceste cause de nevaloare a acţiuneĭ, maĭ sunt şi alte cause numite *cuvinte saŭ sfârşiturĭ de nepriimire*: *(fins de non reçevoir)*, precum este autoritatea lucruluĭ judecat, transacţiunea, prescripţiunea, etc., care sunt tot atâtea cause de stingere a obligaţiunilor şi a acţiunilor.

Incapacităţile *relative* sunt acelea care nu sunt pronunţate de cât în interesul privat al persónei, precum este incapacitatea minorilor [1], a interḑişilor judiciari, a persónei asistate de un consiliŭ judiciar şi a femeei măritate.

In cas de incapacitate absolută, finele de nevaloare ce resultă póte fi opus în ori-ce stare a procesului de ambele părţi litigante. In cas de incapacitate relativă, finele de nevaluare nu póte fi opus de cât de persóna incapabilă saŭ de către aceia ce o represintă, iar nici de cum de partea capabilă care a contractat cu incapabilul, afară de casul când acesta din urmă este reclamant; căci nimeni nu trebue să ignoreḑe condiţiunea aceluia cu care contractéză: *„nemo ignarus esse debet conditionis ejus cum quo contrahitur,“* (art. 207, 952 şi 1900 c. civ. [2]).

CAP. III.

DIVISIUNEA ACŢIUNILOR.

Sumar: § 41. Acţiunile se divid după punctul de vedere în care ne punem, în : publice şi civile ; personale, reale şi mixte ; mobiliare şi imobiliare; petitorii şi posesorii.

41. Acţiunile ne fiind alt de cât însă-şi drepturile puse în mişcare din causa violaţiunei, este evident că trebue să difere între dênsele ca şi drepturile. Dacă este logic şi necesar de a stabili o clasificaţiune a drepturilor, fireşte că este logic şi necesar de a stabili şi o clasificaţiune a acţiunilor.

Acţiunile se divid în mai multe categorii, după punctul de vedere în care ne punem. Aşa avem: a) acţiuni *publice* saŭ *penale* şi acţiunĭ *private* saŭ *civile*; b) acţiunĭ *personale*, *reale* şi *mixte*; acţiunĭ *mobiliare* şi acţiunĭ *imobiliare*; d) acţiunĭ *petitoriĭ* şi acţiunĭ *posesoriĭ* [1].

---

[1] *„Minor restituitur non tanquam minor sed tanquam laesus“.*

[2] Carré şi Ch. Adolphe, op. cit, t. I, no. 75.

Să examinăm fie care in parte:

---

[1] La Romanĭ, acţiunile maĭ eraŭ susceptibile şi de următórele divisiunĭ séŭ clasificaţiunĭ. a) Acţiunĭ *civile* (derivate din lege: *jus civile*) şi acţiunĭ onorariĭ, *pretoriene* (derivate din edictele pretorilor); b) Acţiunĭ *in jus* şi acţiunĭ *in factum*, după cum cestiunea de examinat era pusă în drept séŭ în fapt; *rei persecutoriae*, *poenalis et mixtae* (*tam rei quam poenae persequendae*), după cum scopul acţiuneĭ era: de a menţine integritatea patrimoniuluĭ reclamantuluĭ séŭ de a o restabili décă a fost distrusă (*rei persequendae causa*), séŭ de a procura reclamantuluĭ o inavuţire şi de a inflige părâtuluĭ o micşorare a patrimoniuluĭ sĕŭ (*poenae persequendae causa*), séŭ în acelaşĭ timp, de a menţine integritatea patrimoniuluĭ reclamanteluĭ séŭ de a o restabili décă a fost distrusă şi de a inflige pârâtuluĭ o perdere în averea sa în profitul celeĭ-lalte părţĭ (*tam rei quam poenae persequendae causa*); d) Acţiunĭ *simple*, *duple*, *triple*, *quadruple*, după raportul matematic care există intre fondul séŭ valórea reală a cerereĭ şi suma condemnaţiuneĭ. Valórea reală a cerereĭ era unitatea care, înmulţită cu două, treĭ séŭ patru, forma acţiunea îndoită, întreită séŭ împătrită; e) Acţiunĭ de drept strict (*stricti juris*), de bună credinţă (*bonae fidei*), şi arbitrare (*arbitrariae*), după cum puterea judecătoruluĭ era strinsă orĭ maĭ întinsă. Dacă el era obligat a statua literal după rigórea principiilor de drept civil, fără a lua în consideraţiune equitatea séŭ chiar voinţa părţilor contractante, acţiunea era *stricti juris*; dacă judecătorul trebuia să judece după equitate şi bună credinţă: *ex aequo et bono aestimandi*, acţiunea era *bonae fidei*; dacă judecătorul maĭ înainte de a pronunţa hotărirea sa definitivă putea ordona pârâtuluĭ de a da cutare séŭ cutare satisfacţiune reclamantuluĭ, acţiunea era *arbitrară* (*Instit. Justin.*, cart. IV, t. 6. § 30 şi 31). In dreptul nostru modern nu s'a adoptat aceste denominaţiunĭ şi distincţiunĭ multiple. La noĭ, acţiunile se explică fără ca să fie nevoie d'a le numi şi tóte sunt de bună credinţă, in acest sens, că judecătorul are facultatea de a aprecia ceia ce trebue să acorde şi ceia-ce trebue să refuse reclamanteluĭ; *quantum vel qui aeqius, melius*. Cu tóte acestea, nu va putea adăuga la cerere şi adjudeca maĭ mult de cât s'a cerut (*ultra petita*).

SECŢIUNEA I.

Acţiunĭ publice şi acţiunĭ civile.

Sumar: 41 *bis*. Infracţiunile la legea penală necesarmente daŭ naştere la o acţiune publică şi pot da loc şi la o acţiune civilă. 42. Acţiunea publică este independentă de cea civilă. 43. Ambele acţiunĭ însă sunt legate între dênsele.

41 *bis*. Acéstă divisiune îmbrăţişază tóte acţiunile: atât publice saŭ penale, cât şi civile saŭ private. Infracţiunile la legea penală daŭ naştere, *în genere*, la două acţiunĭ: la acţiunea *publică*, care are de obiect aplicaţiunea uneĭ pedepse: la acţiunea *civilă*, care are de obiect reparaţiunea prejudiţiuluĭ causat şi care se póte exercita, fie pe cale principală înaintea tribunalelor civile, fie pe cale incidentă cu ocasiunea şi de-o dată cu acţiunea publică înaintea tribunalelor penale (art. 1 şi 8 c. pr, pen.).

Materia acţiunilor publice intră în materia procedureĭ dreptuluĭ penal; o vom lăsa deci la o parte şi nu ne vom ocupa aci de cât de acţiunile civile. Câte-va observaţiunĭ numaĭ credem necesar a face aci:

42. Acţiunea publică şi acţiunea civilă sunt independinte una de alta. In adevĕr: a) Ambele acţiunĭ de şi eşite din acelaşĭ delict, aŭ însă o *causă* distinctă: acţiunea publică naşte din delict considerat ca *infracţiune* la legea penală; acţiunea civilă naşte din delict considerat ca *fapt prejudiciabil*. b) Aceste două acţiunĭ aŭ un *obiect* diferit: acţiunea publică tinde la *aplicaţiunea uneĭ pedepse* destinată a reprima faptele carĭ vatămă ordinea socială (art. 2 cod. pr. pen.), acţiunea civilă are de obiect *reparaţiunea daunelor causate prin delict* (art. 3 cod. pr. pen.). c) Fie-care acţiune aparţine uneĭ persóne diferite: acţiunea publică este a societăţeĭ, pe care o exercită prin funcţionariĭ publicĭ delegaţĭ pentru acésta de lege (art. 4 alin. 1 cod. pr. pen.); acţiunea civilă est a părţeĭ vĕtămate direct séŭ indirect prin infracţiune şi se exercită de dênsa séŭ de representanţiĭ seĭ (art. 4 alin. 2 cod. pr. pen.).

43. De şi independinte şi diferite, acţiunea publică şi acţiunea civilă sunt strins legate intre dênsele. In adevĕr: a) Acţiunea civilă póte fi intentată în acelaşĭ timp şi înaintea acelorașĭ judecătorĭ ca acţiunea publică (art. 8 c. pr. pen.) şi atuncĭ 'şi servă una alteia de sprijin; b) Când Ministeriul Public nu a început încă urmăririle, partea vătămată care exercită acţiunea sa civilă înaintea tribunaluluĭ penal de judecată, pune în mişcare acţiunea publică în acelaşĭ timp (art. 178 c. pr. pen.); c) Acţiunea publică şi acţiunea civilă sunt supuse la aceiaşĭ prescripţiune (art. 593 et seq., c. pr. pen.), şi în fine, d) Judecata asupra acţiuneĭ publice are în unele casurĭ o influenţă necesară séŭ forţată asupra acţiuneĭ civile [1]).

SECŢIUNEA II.

Acţiunĭ personale şi acţiunĭ reale.

Sumar: § 44. Acéstă divisiune este romană şi corespunde cu însă-şĭ natura lucrurilor. 45. Ce este acţiunea personală. 46. Ce este acţiunea reală. 47. Diferinţele între acţiunea personală şi acţiunea reală. 48. Carĭ acţiunĭ sunt reale. 49. Carĭ acţiunĭ sunt personale. 50. Cestiunea de a şti décă dreptul şi prin urmare acţiunea este personală séŭ reală presintă dificultăţĭ în unele casurĭ.

44. Din punctul de vedere al *natureĭ* dreptuluĭ a căruea violaţiune naşte acţiunea, acţiunile civile se divid ca şi drepturile în acţiunĭ personale şi în acţiunĭ reale.

---

[1]) J. J. Haus, *Droit penal*, t. II, p. 335, 336, 607 *et seqq.*

Acéstă divisiune este romană şi corespunde cu însă-şĭ natura lucrurilor.

45. *Acţiunea personală* se légă de ideea de drept personal, adică de *creanţă* saŭ de *obligaţiune*. Drept *personal* este raportul juridic care constrînge pe-o persónă de a face în profitul alteia o prestaţiune óre-care: a da, a face saŭ a nu face ceva (*(dare*, *facere*, *praestare)*. Acţiunea personală se póte dér defini că este, aceia prin care reclămăm în justiţie execuţiunea uneĭ obligaţiunĭ consimţite saŭ impuse de lege; cu alte cuvinte, este aceia prin care un creditor urmăresce pe debitorul sĕŭ spre a fi constrîns de a-şĭ împlini angajamentul sĕŭ, şi în cas contrariŭ de a plăti daune interese.

Ea este îndreptată tot de-a-una contra uneĭ persóne determinate, adică contra persóneĭ obligate saŭ a succesorilor sĕĭ universalĭ ce o represintă.

46. *Acţiunea reală* se légă de ideea de *drept real*. Dreptul *real* este puterea ce are o persónă de a trage imediat şi exclusiv utilitatea totală saŭ parţială produsă de un lucru corporal. Acţiunea reală se póte dér defini că este, aceia prin care reclamăm contra uneĭ persóne care nu este în principiŭ obligată către noĭ, dér care deţine un lucru asupra căruia avem dreptul de proprietate saŭ verĭ un alt drept real, precum un demembrămênt de proprietate saŭ o ipotecă ¹).

---

¹) *In personam actio est*, ḑice Gaius, *quotiens cum aliquo agimus qui nobis vel ex contractu, vel ex delicto obligatus est, id est, cum intendimus dare, facere, praestare oportere*" (çom. IV § 2). *In rem actio est*, ḑice tot Gaius, *cum aut corporalem rem intendimus nostram esse, aut jus aliquid nobis competere, velut utendi, aut utendi-fruendi, eundi agendi quamve ducendi, vel altius tollendi, vel prospiciendi*", (IV § 3).
Aceste difinițiunĭ ale acțiuneĭ personale şi ale acțiuneĭ reale se găsesc reproduse şi în Institutele luĭ Justinian, Cartea VI, tit. VI, § 1 şi sunt consacrate de tradiţiune.

Ea este îndreptată tot de-a-una contra detentoruluĭ şi numaĭ contra luĭ, pentru că acţiunea naşte din dreptul direct şi imediat ce avem asupra lucruluĭ: ea urmăreşte lucrul şi să dă contra orĭ căruĭ îl posedă. Ea nu ar servi la nimic dacă ar fi intentată contra obiectuluĭ neînsufleţit saŭ contra uneĭ alte persóne de cât aceia ce-l posedă, pentru că numaĭ acela ce posedă lucrul póte face să înceteze obstaculul adus folosinţeĭ nóstre directe şi imediate.

47. Putem resuma ast-fel diferinţele între acţiunea personală şi acţiunea reală: Ele diferă între dênsele, ca şi dreptul personal şi dreptul real, sub acest întreit punct de vedere: al *origineĭ*, al *persóneĭ pasibile de acţiune* şi al *conclusiunilor reclamanteluĭ* [1]).

a) *Origina.* Acţiunea personală naşte dintr'un raport de *obligaţiune*; ea presupune *neapărat* existenţa uneĭ obligaţiunĭ. Acţiunea reală, din contra, nu presupune neapărat existenţa uneĭ obligaţiunĭ; căcĭ dreptul real se póte câştiga nu numaĭ în virtutea uneĭ convenţiunĭ (art. 623 Cod. Civil), ci şi în virtutea uneĭ prescripţiunĭ împlinite (art. 1890 C. Civil).

b) *Persóna pasibilă de acţiune.* Acţiunea personală se exercită numaĭ contra persóneĭ obligate saŭ a representanteluĭ sĕŭ, adică a succesoruluĭ sĕŭ universal [1]; din contra, acţiunea reală se exercită contra posesoruluĭ lucruluĭ asupra căruea există dreptul real violat saŭ contestat, şi numaĭ în acéstă calitate de posesor saŭ detentor cineva póte fi urmărit printr'acéstă acţiune. Dacă el înstreinéză lucrul saŭ îl abandonéză, acţiunea reală se va intenta contra nouluĭ posesor saŭ detentor. Acéstă diferinţă provine din cauză că dreptul personal este *relativ*, adică oposabil uneĭ persóne determinate, pe când dreptul real este *exclusiv* şi absolut, adică este tuturor oposabil (*erga omnes* [2]).

---

[1]) Pe lângă aceste diferinţe principale, maĭ putem adăoga următórele : a) Acţiunea personală nu asigură reclamanteluĭ triumfător un drept de preferinţă în contra creditorilor chirografarĭ, ca acţiunea reală; reclamantele împărţeşte beneficiul cu ceĭ-lalţĭ creditorĭ ; b) Acţiunea reală *imobiliară* (afară de acţiunile posesoriĭ) nu se póte intenta de cât înaintea tribunaluluĭ civil de judeţ, acţiunea personală se póte intenta, după natura contestaţiuneĭ şi calitatea cerereĭ, la Judecătoriile comunale, de ocóle, la Trib. civil de judeţ, la Trib. comercial; c) Acţiunea personală se póte intenta pe cale incidentă şi înaintea Tribunalelor penale; cea reală *imobiliară* saŭ privitóre la starea persónelor nu : d) Tribnnalul competinte în materie personală este cel indicat de art. 58 Pr. Civ.; e) Modul de probă prin constatare locală, prin natura lucrurilor chiar, este exclusiv reservat acţiunilor reale imobiliare (art. 222 *et seq.* Pr. Civ.).

c) *Conclusiunile reclamanteluĭ.* Prin acţiunea personală se cere ca persóna obligată saŭ representantul seŭ să *dea*, să *facă* saŭ *să nu facă* aceia ce este obligată a da, a face, saŭ a nu face; prin acţiunea reală se cere ca lucrul să fie declarat că este al reclamanteluĭ în plină proprietate, saŭ că este afectat de dreptul sĕŭ real, precum: de un drept de servitute, de usufruct, de us saŭ de habitaţiune.

Observăm, că puţin importă dacă prin acţiunea reală reclamantele ar conchide şi la acésta: ca pârâtul să fie condamnat, adică obligat de a delăsa imobilul revendicat, saŭ de a consimţi la liberul exerciţiu al dreptuluĭ real de servitute. Acéstă conclusiune eventuală nu alteréză întru nimic caracterul acţiuneĭ, şi probă este, că se póte pronunţa contra orĭ căruĭ posesor. Acéstă conclusiune a doua, dirigeată contra persóneĭ pârâtuluĭ, este execuţiunea sevârşită a celeĭ d'ântâiŭ iar nu adevărata conclusiune. In adevăr, acéstă conclusiune nu este luată contra posesoruluĭ, ca o *consecinţă a obligaţiuneĭ contractate de el*, ci ca o *consecinţă a* **posesiuneĭ sale** şi a obstacululuĭ ce aduce exerciţiuluĭ dreptuluĭ real; cu alte cuvinte, este o consecință a uneĭ obligațiunĭ nu personale ci numite *propter rem* [1]).

---

[1] *Si paret N. Negidium A. Agerio sestertium decem millia dare opportere,*" era formula romană.

[2] „*Si paret hominem ex jure Quiritium A. Agerii esse*", era formula romană.

Probă despre acésta este, că dacă posesorul abandonă posesiunea lucruluĭ saŭ denunță persóna în numele căreia posedă (*laudatio domini*), prin acésta chiar se găsește liberat de acțiunea reală (art. 1793 și 1795 Cod. Civil). Debitorul, din contra, nu se póte pune la adăpostul acțiuneĭ personale abandonând bunurile sale; el este ținut de a îndeplini obligațiunea la care este supus, de și nu are bunurĭ, saŭ de și nu i s'a transmis bunurĭ de autorul sěŭ.

48. Conform acestor principiĭ, trebuesc a fi considerate ca acțiunĭ *reale* tóte acelea prin care reclamantele nu invócă ca *drept principal* de cât un drept real. Acestea sunt: 1⁰ acțiunea în revendicațiune, 2⁰ acțiunea confesorie, 3⁰ acțiunea negatorie, 4⁰ acțiunea ipotecară prin care se valorifică contra unuĭ terțiŭ detentor un drept de privilegiŭ imobiliar saŭ de ipotecă, 5⁰ acțiunea creditoruluĭ amanetar intentată în virtutea dreptuluĭ sěŭ de amanet contra terțiilor [2]), 6⁰ acțiunile *posesoriĭ* [3]), 7⁰ acțiunile în nulitate, în resoluţiune saŭ în revocaţiune a unuĭ drept real, când sunt dirigeate contra unuĭ terţiŭ detentor [1]).

---

[1]) Necesitatea în care se găsește orĭ ce cetățén, într'un stat civilisat, de a respecta dreptul altuea, nu este o obligațiune în sensul juridic al cuvêntuluĭ, adică o legătură care constringe pe o persónă determinată a da, a face, saŭ a nu face ceva, în interesul uneĭ alte persóne de asemenea determinate. „*Obligationum substantia non in eo consisti ut aliquod corpus nostrum vel servitutem nostram faciat, sed ut alium nobis obstringat ad dandum aliquid, vel faciendum, vel praestandum*“, (Dig., l. 3 pr., *De oblig. et act.* XLIV—VII).

[2]) Acéstă acțiune este mobiliară, și în principiŭ, acțiunile reale mobiliare nu se pot exercita contra terțiilor (art. 1909 C. Civil).

[3]) Savigny, în tratatul sěŭ: *Despre Posesiune*, discută cestiunea dacă acțiunile posesorii sunt reale saŭ personale. Noĭ credem că ele sunt reale, fiind-că posesiunea presupune de-o parte, o persónă care are dreptul de posesiune, iar de altă parte, un lucru asupra căruia se exercită dreptul de posesiune.

49. Sunt *personale* tóte acţiunile în care reclamantele se ḑice că este creditor şi nu invócă alt drept de cât un drept de obligaţiune saŭ de creanţă, orĭ care ar fi de altmintrelea isvorul acestuĭ drept. Numĕrul acţiunilor personale este nelimitat, ca şi numărul drepturilor personale ce sancţionéză, din causa facultăţeĭ ilimitate ce aŭ ómeniĭ de a crea obligaţiunĭ prin convenţiunĭ, sub singura rezervă a respectuluĭ ordineĭ publice şi a bunelor moravurĭ (art. 969 C. Civ.). Vom ḑice că, ca şi obligaţiunile ce sancţionéză, acţiunile personale isvorăsc din: contracte, quasi-contracte, delicte, quasi-delicte şi din lege [2]).

Sunt încă *personale* acţiunile în nulitate, în rescisiune, în resoluţiune saŭ revocaţiune *a uneĭ obligaţiunĭ*; căcĭ reclamantele nu invócă un drept real, ci pretinde numaĭ că pârâtul s'ar înavuţi în paguba sa, dacă ar remîne creditor în virtutea uneĭ obligaţiunĭ lipsite de o causă juridică, constituită printr'un act nul, saŭ anulabil, saŭ supusă la o condiţiune resolutorie care s'a împlinit; că trebue prin urmare să sufere anulaţiunea, rescisiunea, resoluţiunea saŭ revocaţiunea dreptuluĭ sĕŭ. Exemplu: Acţiunea în nulitate a uneĭ obligaţiunĭ pentru viţiŭ de formă, saŭ de consimţimînt, saŭ pentru incapacitate, saŭ pentru lipsă de causă, saŭ pentru lipsă de obiect licit; acţiunea în resoluţiune, basată pe o condiţiune expresă saŭ tacită, când se atacă un contract, care a produs numaĭ obligaţiunĭ iar nu şi drepturĭ reale; acţiunea pauliană; cererea în repetiţiune a uneĭ sume de banĭ plătite fară a fi datorită şi prin eróre, saŭ plătite fără eróre, dér fără causă, saŭ în virtutea uneĭ cause ilicite, etc.

---

[1]) Când acţiunile în nulitate, recisiune, resoluţiune saŭ revocaţiune a unuĭ act constitutiv de drepturĭ reale imobiliare, sunt intentate contra aceluia chiar cu care actul a fost făcut, saŭ contra succesorilor sĕĭ universalĭ, atuncĭ aceste acţiunĭ sunt *mixte*, precum vom vedea maĭ la vale. După art. 1368 C. Civ., însă, acţiunea în resoluţiune a vĕnḑĕtoruluĭ este *reală*; ceia nu ni se pare exact.

[2]) „*Obligationes aut ex contractu nascuntur*, ḑice Gaius, *aut ex maleficio*, *aut proprio quodam jure*, ex *variis causarum figuris*“ (Dig., l. 1 pr. *De oblig. et act.* (XLIV, VII). Observăm că prin excepţiune, contractul prin care debitorele se obligă a transfera imediat proprietatea unuĭ corp cert ce-ĭ aparţine, produce o acţiune care nu este personală ci mixtă.

50. Observăm, că cestiunea de a şti dacă există un drept real saŭ un drept personal şi prin urmare, dacă acţiunea este reală orĭ personală, presintă grave dificultăţĭ în órecarĭ casurĭ. Aşa, este celebră controversă asupra cestiuneĭ de a se şti: a) dacă locatarul are un drept real asupra lucruluĭ închiriat saŭ arendat; b) dacă vênḑătorul cu pact de rescumpărare nu are de cât un drept de creanţă, saŭ dacă conservă un drept real asupra lucruluĭ vîndut de el şi asupra căruia exercită în termenul prescris rescumpărarea; c) dacă antichresa conferă un drept real creditoruluĭ antichresist. In aceste casurĭ şi altele este interes practic, din punctul de vedere maĭ ales al competinţeĭ, de a resolve acéstă controversă. Dacă se admite că dreptul este real, atuncĭ acţiunea locataruluĭ, vênḑătoruluĭ cu pact de recumpărare, a antichresistuluĭ, va fi reală *contra terţiuluĭ detentor*; în casul contrariŭ va fi *personală.* Acţiunea va fi mixtă contra locatoruluĭ, cumpărătoruluĭ şi debitoruluĭ care a concedat antichresa, precum vom vedea maĭ la vale.

SECŢIUNEA III.

Acţiunĭ mixte.

Sumar: § 51. Materia acţiunilor mixte presintă grave dificultăţĭ. Treĭ marĭ cestiunĭ sunt de examinat. 52. Prima cestiune: Este óre posibilă existenţa acţiunilor mixte? 53.

A doua cestiune: In ce consistă acest caracter mixt? 54. Căror acţiunĭ putem recunóşte acest caracter mixt? 53. Caracterul acţiunilor relative la starea persónelor.

51. Acţiunile mixte presintă grave dificultăţĭ, care, după uniĭ, sunt chiar insolubile [1]).

Vom examina cele treĭ marĭ cestiunĭ ce se ridică asupra acesteĭ materiĭ şi anume:

a) Este óre posibilă existenţa acţiunilor mixte?

b) In casul afirmativ, în ce consistă acest caracter mixt?

c) Căror acţiunĭ trebue să recunóştem acest caracter mixt?

52. **Prima cestiune**: *Este óre posibilă existenţa acţiunilor mixte?* [2]).

La prima vedere existenţa lor se pare imposibilă. In adevĕr, tóte drepturile sunt saŭ drepturĭ *reale*, saŭ drepturĭ *personale* (saŭ de creanţă); violaţiunea lor decĭ nu póte da naştere de cât la o acţiune reală saŭ la o acţiune personală. Precum unul şi acelaşĭ drept nu póte fi în acelaşĭ timp real şi personal, de asemenea una şi aceiaşĭ acţiune nu póte fi în acelaş timp reală şi personală. A pretinde contrariul ar fi a susţine, că unul şi acelaşĭ drept póte fi tot de o-dată real şi personal, adică că există contra tutulor şi în acelaşĭ timp nu există de cât numaĭ contra uneĭ persóne determinate, că este tot de o-dată absolut şi relativ, imediat şi mediat, că dă naştere şi nu dă naştere în acelaşĭ timp la un drept de urmărire şi la un drept de preferinţă. Acest resultat este nelogic şi este imposibil. Decĭ, dacă prin acţiunĭ mixte înţelegem acţiunĭ care să sancţioneze un *drept mixt*, apoĭ de sigur că nu găsim şi nicĭ póte exista asemenĭ acţiunĭ. De aceia, uniĭ stimablĭ autorĭ [1]) aŭ conchis că în dreptul modern nu există acţiunĭ mixte.

---

[1]) Teoria acţiunilor mixte este tratată cu multă competinţă de D-l Naquet, *Caractères des actions mixtes en droit romain et dans l'ancien droit français*, în *la Revue de legislation française et étrangère*, 1873, *p. 474 sqq.* şi în opera aceluiaşĭ autor. *Caractères des actions mixtes dans le Code de procédure*, *p. 208 sqq.*

[2]) In privinţa cuvîntuluĭ *mixt*, observăm, că nu i se póte determina înţelesul de cât prin antithesă.

Cu tóte acestea, afirmăm existenţa acţiunilor mixte şi că acest caracter al lor este datorit unuĭ amestec de realitate şi de personalitate: adică unuĭ **îndoit** drept ce sancţionéză. Intr'adevăr, acésta reese cu evidenţă din precedente care sunt în mod invariabil conforme acesteĭ ideĭ şi din textul legeĭ chiar.

Aşa, Justinian în *Institutele* sale (cart. IV, tit. IV, § 20) ḑice: *„quaedam actiones mixtam causam obtinere videntur, tam in rem quam in personam“*. Explicaţiunea acestuĭ pasagiŭ din Institute dă loc, este adevărat, la maĭ multe interpretaţiunĭ din partea comentatorilor dreptuluĭ roman. Nu le vom expune aci şi trimetem pe doritoriĭ de a le cunóşte la comentariile speciale de drept roman [2]).

In vechiul drept francez jurisconsulţiĭ admitéŭ existenţa acţiunilor mixte [3]). Codicele de procedură civilă francez distinge materiile mixte de materiile reale şi personale în art. 59 al. 4 şi art. 64.

Codicele nostru de procedură civilă actual recunóşte în mod clar şi formal existenţa acestor acţiunĭ, în aceştĭ termenĭ: „Tribunalele de judeţe vor judeca tóte afacerile civile, atât personale cât şi reale şi **mixte** (art. 54).

---

[1]) Chauveau Adolphe, asupra luĭ Carré: *Lois de la procédure*, t. I, p. 280; *Duvergier, De la vente* (Paris 1835), t. I, No. 467; t. II No. 93; Boitard, *Procédure civile, t. I, p. 103.*

[2]) Demangeat, *Cours élémentaire de droit romain*, t., II, p. 556 *sqq.*; Accarias, *Précis de droit romain*, t. II, No. 828; Bonjean, *Explications des Institutes de Justinien*, t. II, p. 234 *sqq.*,; Mayenz, *Cours de droit romain*, t. I, § 50, p. 518 şi t. II, § 278.

[3]) Loyseau, *Déguerpissement*, cart. II, cap. I, No. 5 şi 6; Pothier, *Introduction générale aux coutumes*, No. 121 şi 122, *Du contrat de société*, No. 194; Bourjon, *Droit commun de la France* (Paris 1770) t. II, p. 527 *sqq.*

Aşa dér, este incontestabil că atât dreptul roman, vechiul şi actualul drept francez, cât şi dreptul nostru admite existenţa acţiunilor mixte.

53. A doua cestiune. *In ce consistă acest caracter mixt de personalitate şi realitate? După care criteriŭ vom decide că o acţiune este în acelaşĭ timp reală şi personală?*

Nu vom examina aci diferitele opiniunĭ ce saŭ emis, căcĭ ar fi a intra în amărunte lipsite de verĭ-o utilitate practică. Ne vom ocupa numaĭ de opiniunea cea maĭ acreditată, adică de aceia care susţine, că caracterul mixt al acţiuneĭ îl determină îndoitul drept personal şi real ce se găseşte într' ênsa. Dér şi acéstă opiniune dă naştere la dificultăţĭ grave, de óre-ce partizaniĭ sĕĭ nu sunt de acord asupra înţelesuluĭ ce trebue să se dea caracteruluĭ dublu de personalitate şi de realitate al acţiunilor mixte.

1-a *Opiniune.* După uniĭ autorĭ [1]), acţiunile mixte nu sunt de cât acţiunile *reale în fond*, dér în care reclamantele conchide în acelaşĭ timp şi la prestaţiunea unor *accesoriĭ*, precum: restituţiunĭ de fructe, daune-interese. Aceste conclusiunĭ secundariĭ şi accesoriĭ presintă evident un caracter de personalitate. Aşa dér, după aceştĭ autorĭ, acţiunĭ mixte sunt acelea care presintă un *caracter* **principal** *de realitate* şi în acelaşĭ timp un *caracter* **accesoriŭ** *de personalitate.*

2-a *Opiniune.* După alţĭ autorĭ [2]), acţiunea este mixtă când se reclamă un lucru în virtutea a două drepturĭ juxtapuse: un drept real şi un drept personal (saŭ de creanţă); cu alte cuvinte, când reclamantele conchide, în dupla sa calitate de *creditor* şi de *proprietar*, la predarea unuĭ lucru. Atât caracterul de realitate cât şi caracterul de personalitate sunt principale. In adevăr, ceia ce determină natura acţiuneĭ este numaĭ obiectul eĭ principal şi dominant, saŭ maĭ bine ḑis natura dreptuluĭ care permite de a o intenta. Orĭ, când reclamantele revendică imobilul, el lucréză în calitate de proprietar: dreptul de proprietate este care servă de principiŭ şi de fundament acţiuneĭ sale. Cererile de restituţiune de fructe, de plată a daunelor-interese, nu sunt de cât ceva *accidental* şi *accesoriŭ* şi nu pot denatura caracterul acţiuneĭ de care se află unite. Dacă ar depinde de la reclamante de a schimba adevăratul caracter, adevărata natură a acţiuneĭ, apoĭ am ajunge la consecinţa, că nu am maĭ avea acţiunĭ reale şi că chiar cea maĭ reală dintre tóte acţiunile: acţiunea în revendicaţiune a unuĭ imobil, ar deveni îndată mixtă prin adăogirea din partea reclamanteluĭ, pe drept saŭ pe nedrept, a unor cererĭ de restituţiune a fructelor percepute de detentor saŭ de daune-interese. Caracterul uneĭ acţiunĭ nu póte dér depinde de voinţa părţilor.

---

[1]) Precum: Pothier; Favard; Carré, *Lois de la procédure*, t. I, p. 280 No. 259 şi *Traité d'org. et de comp.* art. 237; Benech, *Tribunaux de première instance*, p. 295; Henrion de Pensey, op. cit. cap. XI, p. 81.

[2]) Boitard et Colmet Daage, op. cit. t. I, No. 134, p. 97 sqq. Berriat-Saint-Prix, *Cours de procédure*, t. I, p. 116 şi 117, notele 1 şi 2; Journal du Palais, Vo. *Actions*, No. 197 sqq.; H. Bonfils, op. cit. No. 295, sqq. p. 142 sqq.

Acéstă a doua opiniune „bună séŭ rea pentru dreptul roman, ḑice eminentul Boitard [1], este aprópe afară din îndoélă că este aceia pe care redactoriĭ Codiceluĭ (francez) aŭ avut'o în vedere. Pothier, conducĕtorul lor aprópe constant în redacţiunea Codiceluĭ, nu a hezitat a aplica, în acest sens, vechiuluĭ drept francez caracterul de mixt, amestecul de realitate şi de personalitate pe care am credut a'l descoperi în aceste acţiunĭ [2]). Acéstă interpretaţiune a luĭ Boitard are meritul, că exprimă maĭ bine care a putut fi intențiunea legiuitoruluĭ francez şi prin urmare, şi a legiuitoruluĭ nostru care'l a imitat [1]).

---

[1] Op. cit. t. I, No. 134, p. 98.

[2] Pothier, „*Introduction générale aux coutumes*“, § 121, se exprimă ast-fel în privinţa acţiunilor mixte: „Il y a des actions propre-

Credem însă, că definițiunea cea maĭ exactă şi maĭ largă ce se póte da acțiunilor, spre a le putea cuprinde pe tóte, este acésta: *Acțiunea mixtă este aceia care atrage în acelaşĭ timp contestațiune şi asupra unuĭ drept real şi asupra unuĭ drept personal, în acest sens, că decisiunea ce ea are de object de a provoca asupra existențeĭ dreptuluĭ personal, va avea de efect virtual de a resolve cestiunea existențeĭ dreptuluĭ real* [2]).

„ment dites, dont la nature participe de celle des actions réelles „et de celle des actions personnelles. On en compte trois: l'ac„tion de bornage entre voisins, l'action de partage d'une succes„sion entre des cohéritiers, et l'action de partage de quelque „autre chose que ce soit. Elles participent de la nature de l'ac„tion réelle ou de revendication, en ce que le voisin reclame et „revendique en quelque façon, par cette action, la partie limi„trophe de son héritage, qui doit être fixée et déterminée par le „bornage; le cohéritier ou copropriétaire réclame la portion qui „lui appartient dan la succession, ou la chose commune qui doit „être déterminée par le partege. Elles participent de la nature „des actions personnelles, en ce qu'elles naissent d'un engagement „personnel: l'action de bornage naît de l'engagement respectif que „le voisinage forme quasi ex contractu, entre les voisins, qui o„blige chacun d'eux à borner leurs héritages lorsque l'un d'eux „le requiert, les actions de partage naissent de l'engagement que „la communauté ou indivis forme entre les cohéritiers ou co„propriétaires, qui oblige chacun d'eux à partager la succession „ou autre chose qui leur est commune, lorsque l'un d'eux le „requiert“.

[1]) Notăm, maĭ mult ca curiositate, că de şi interpretațiunea dată de Boitard este întemeiată manifest pe opiniunea ce avea Pothier, în vechiul drept francez, despre acțiunile mixte, cu tóte acestea D. Al. C. Şendrea (op. cit No: 265, p. 280) alégă, că „Boitard a combătut cu mult succes aceste definirĭ greşite ce se daŭ acțiunilor mixte“ între cari menționéză şi pe aceia a luĭ Pothier.

[2]) Acéstă definițiune este dată de Aubry şi Rau. Abrogațiunea distincțiuneĭ acțiunilor mixte a fost propusă in Francia de Thouret,

54. A treia cestiune. *Căror acţiunĭ le vom recunóşte caracterul de acţiunĭ mixte?* Aceste acţiunĭ le putem grupa în patru categoriĭ:

1⁰ *Categorie*: Doctrina şi jurisprudenţa recunosc, fără esitaţiune, că sunt mixte *acţiunile divizoriĭ* şi anume: acţiunea pentru împărţirea uneĭ succesiunĭ *(familiae erciscundae)*, acţiunea pentru împărţirea unuĭ lucru comun (*communi dividundo)* şi acţiunea pentru regulare de hotare *(finium regundorum* [1]).

Aceste treĭ şi singure acţiunĭ divisoriĭ sunt indicate de Justinian în *Institutele* sale (§ 2, *de actionibus*, 4—6) ca acţiunĭ mixte*: Qaedam actiones mixtam causam obtinere videntur, tam in rem quam in personam. Qaulis est familiae erciscundae actio..., item communi dividundo...., item finium regundorum....*“ Ele sunt mixte atât din punctul de vedere al *fundamentuluĭ* lor, cât şi din acela al *obiectuluĭ* lor:

Din punctul de vedere al *fundamentuluĭ* lor. Aceste acţiunĭ se bazéză tot odată, şi pe *dreptul de proprietate* al fiecăruĭ din comuniştĭ saŭ vecinĭ, şi pe o *obligaţiune* reciprocă

(*Projet de Code judiciaire*, tit. 2, art. 6), care a luat o mare parte în adunarea Constituantă şi la reforma organisaţiuneĭ judiciare. Este de regretat că nu a trecut în lege, căcĭ ar fi fost a scóte mulţĭ mărăcinĭ din livede.; ar fi tăiat rădăcina uneia din cele maĭ marĭ subtilităţĭ a le dreptuluĭ.

[1] Asupra caracteruluĭ acţiunilor divisoriĭ sunt treĭ opiniunĭ. a) Uniĭ susţin că sunt *personale*: (Vinnius, *In quatuor libros Institutionum comentarius*, 4-a ediţ. (Amsterdam 1765); Boncenne, *op. laud.*, t. I, p. 70 *et seq.*: Maynz, *op. cit.* t. I, § 50, p. 518 şi t. II, § 278. b) Alţiĭ susţin că sunt reale: Carré, *Lois de l'organisation judiciaire et de la compétence*, t. III, p. 274; Chauveau asupra luĭ Carré, *Lois de procédure*, t. I, § L; Troplong, *De la Vente*, (Paris 1835), t. II, No. 625; Naquet *op. laud.* t. I, p. şi c) In fine, alţiĭ susţin că sunt mixte. Acésta este opiniunea în general admisă. Aubry şi Rau, *op. laud.* t. VIII, p. 121; Bonfils *op. laud.*, p. 143; Curtea de Casaţiune franceză asupra proiectuluĭ Codiceluĭ de Procedură (art. 18) în Sirey.

impusă unora către alţiĭ de către lege (art. 584 şi 728 C. Civ,).

Trebue a fi proprietar spre a putea intenta una saŭ alta din acţiunĭ, şi cu tóte acestea, nicĭ unul din comuniştĭ saŭ vecinĭ nu ar putea, în virtutea singuruluĭ drept de proprietate, să constrîngă pe ceĭ-lalţĭ la împărţélă saŭ la delimitare. Acest drept este născut din *obligaţiunea personală impusă de lege* orĭ căruĭ comunist saŭ vecin, în interesul public, de a concura cu cheltuéla comună la eşirea din indivisiune saŭ la delimitare.

Aşa dér, acţiunile divisoriĭ împărtăşesc acest dublu caracter **principal**: de *realitate* şi de *personalitate*; decĭ ele sunt mixte.

Aceste acţiunĭ sunt mixte şi din punctul de vedere al *objectuluĭ* lor. Ele tind maĭ întâiŭ, la execuţiunea *obligaţiuneĭ legale* de a eşi din indivisiune, de a procede la delimitare şi de a suporta în comun cheltuelele; şi al doilea, la recunóşterea dreptuluĭ de proprietate asupra porţiuneĭ divise, care prin resultatul împărţeleĭ saŭ a delimităreĭ va fi atribuită fie-căreĭ părţĭ, precum acţiunea reală în revendicaţiune tinde la recunóşterea dreptuluĭ de proprietatea şi la restituirea de către pârât a imobiluluĭ revendicat.

In câte-şi trele acţiunĭ divisoriĭ găsim două elemente caracteristice, care le deosebesc de tóte cele-lalte acţiunĭ:

a) Judecătorul, cu ocasiunea împărţeleĭ, are dreptul de a adjudeca unuia din comunist saŭ vecin proprietatea lucruluĭ séŭ a uneĭ părţĭ maĭ mare din lucru de cât i se cuvine, şi să condamne în acelaşĭ timp a plăti celuĭ-lalt comunist saŭ vecin o despăgubire în banĭ; cu alte cuvinte, judecătorul póte să pronunţe o *adjudecare*, adică o atribuire de proprietate şi o *condemnare*, adică o îndatorire personală.

b) Ele daŭ naştere la o judecată duplă (*judicium duplicium*), adică, că pârâtul printr'acésta numaĭ că este pârât într'o acţiune divisorie se consideră şi el ca reclamant, putênd obţine la rândul sĕŭ o condemnare contra reclamantuluĭ originar, fără ca să fi făcut verĭ-o cerere de despăgubire contra luĭ [1]).

Observăm însă, în trécăt, că cestiunea dacă aceste acţiunĭ sunt saŭ nu mixte, presintă puţin interes practic, din punctul de vedere chiar al *competinţeĭ* tribunaluluĭ; de óre-ce, precum vom vedea maĭ la vale, legea fixéză o regulă specială pentru acţiunea în împărţire a uneĭ succesiunĭ (art. 63 Pr. Civ.), şi pentru acţiunea în împărţire a uneĭ societăţĭ comerciale (art. 62 Pr. Civ.). Interesul nu se póte presenta de cât în casul împărţireĭ uneĭ societăţĭ civile [2]), saŭ în casul împărţireĭ unuĭ imobil isolat, asupra căruia indivisiunea ar exista fără ca verĭ-o societate să existe. In cât priveşte acţiunea pentru regulare de hotare, este evident că reclamantul nu va adresa acéstă acţiune înaintea unuĭ alt tribunal de cât acela al situaţiuneĭ imobiluluĭ. Sub punctul de vedere al competinţeĭ, acéstă acţiune aşa déră, trebue a fi considerată ca pur reală [3]).

2-a *Categorie.* Sunt mixte tóte acţiunile pentru predarea unuĭ corp cert, datorit în virtutea uneĭ *convenţiunĭ* de *a da*, adică de a transfera imediat proprietatea saŭ verĭ un drept real, saŭ în virtutea unuĭ *legat.*

Acéstă categorie de acţiunĭ este născută de noua teorie admisă de codicele civil actual prin art. 971, în virtutea căreia, obligaţiunea de a preda imediat un corp cert (adică determinat în *individualitatea* sa, *în specie*) face pe creditor imediat proprietar asupra aceluĭ corp cert saŭ drept real, dacă el aparţine debitoruluĭ [1], prin simplu efect al consimţimêntuluĭ (*solo consensu*) şi fără a fi nevoe de tradiţiune saŭ de verĭ-o formalitate [2].

---

[1]) Din causa acestuĭ din urmă caracter, Ulpian în l. 37 § 1, *Dig.*, de *oblig. et. action*, ḑice: *„Mixtae sunt actiones in quibus uterque actor est“*.

[2]) Chiar în acest cas, nu se póte admite opiniunea unora care susţin, că se va aplica regula de la art. 63 Pr. Civ., în virtutea art. 1530 C. Civ., care ḑice: La împărţirea avereĭ societăţeĭ (civile) între asociaţĭ se aplică regulele relative la împărţirea eredităţeĭ, la formarea acesteĭ împărţirĭ şi la obligaţiunile între ereḑĭ. Motivul este, că acest articol nu ḑice că se va aplica şi regulele *competinţeĭ.*

[3]) Boitard (op. cit. t. I, No. 134, p. 100) este de aceiaşĭ părere.

Aşa, cumpărătorul unuĭ imobil devine proprietar *inter partes* prin simplu efect al contractuluĭ, fără să maĭ fie nevoie de verĭ-o tradiţiune reală. El are ca proprietar o acţiune reală contra vênḑătoruluĭ, iar nu o simplă acţiune personală ca altă dată, sub vechiul drept. Déră el are şi o acţiune *personală* contra vênḑătoruluĭ, care'ĭ este personalmente obligat, conf. art. 1313 din cod. civil, de al pune în posesiunea imobiluluĭ vêndut. Aşa dér, cumpărătorul care acţionéză în judecată pe vênḑător pentru a'ĭ preda imobilul, se presintă în virtutea a două calităţĭ saŭ drepturĭ distincte: ca creditor şi ca proprietar. El exercită dér o *acţiune mixtă*, pentru că ea se baséză în acelaşĭ timp pe un drept de creanţă şi pe un drept real, şi acţiunea pentru predare fondată pe un contract atrage în mod virtual contestaţiune asupra existenţeĭ dreptuluĭ real ca şi asupra dreptuluĭ de creanţe.

Tot aşa este cu acţiunile pentru predarea unuĭ corp cert datorit în virtutea unuĭ *legat*. Legatarul se presintă în justiţie faţă cu eredele cu acest îndoit titlu de creditor şi proprietar: de *creditor*, pentru că eredele care acceptă succesiunea se obligă printr'un quasi-contract de a executa legatele; de *proprietar*, fiind-că legatul este prin el însușĭ translativ de proprietate a lucruluĭ ce are de obiect (art. 643 Cod. Civil).

---

[1] Teoria art. 971 c. civil nu se aplică de cât când aceste treĭ condiţiunĭ sunt întrunite; trebue ca: a) obiectul contractuluĭ să fie un corp cert; b) debitorul să fie proprietar al aceluĭ lucru; c) obligaţiunea de a da naştere dreptuluĭ să fie imediat exigibilă, iar nu raportată printr'o clausă expresă la o epocă óre-care.

[2] Faţă însă de ceĭ de al treilea, proprietatea saŭ dreptul real nu se transmite de cât în momentul *transcripţiuneĭ* actuluĭ de instreinare (art. 1295 din cod. civ.).

3-a *Categorie.* Tóte acțiunile în nulitate, rescisiune, resolușiune saŭ revocațiune a unuĭ act constitutiv de drepturĭ reale imobiliare, când ele sunt intentate contra aceluia cu care s'a contractat, adică s'a petrecut actul, saŭ contra succesorilor sĕĭ universalĭ. In casul când sunt intentate contra unuĭ terțiŭ detentor, aceste acțiunĭ sunt *reale* [1]).

Acéstă categorie coprinde, precum ḑice Pothier, tóte acțiunile care tind a redobândi proprietatea unuĭ imobil prin mijlocul uneĭ resolușiunĭ saŭ uneĭ rescisiunĭ [2]).

Isvorul acesteĭ categeriĭ de acțiunĭ mixte se găsește în art. 1020 și 1021 din Codicele Civil, care consideră ca subînțelésă condițiunea resolutorie în contractele synalagmatice și în contractele cu titlu oneros, în casul când partea obligată nu îndeplinește angajamentul sĕŭ [3]).

---

[1]) In acest sens, Aubry și Rau, *op. laud.*, t. VIII p. 123; Troplong., *op. laud.* t. II, No. 625; Garsonnet, *op. laud.*, t. I. p. 520 și 521; Bonfils, *op. laud.*, p. 144 et seq. In sensul *contrariŭ*, adică că aceste acțiunĭ sunt exclusiv *personale*, când nu sunt îndreptate contra terțiilor detentorĭ, Vezĭ Carré, *op. et loc. laud.*; Duvergier, *op. et loc. laud.*

[2]) La noĭ însă acțiunea în resolușiune a *vênḑătoruluĭ* este *reală*, după art. 1368 Cod. Civ. care ḑice formal acésta. D-l Săndulescu-Nănovénu cu drept cuvînt a cuprins'o însă între acțiunile mixte, (*Explicațiunea Codiceluĭ de Procedură Civilă*, ed. I, p. 97).

[3]) In casul însă când resolușiunea, rescisiunea saŭ revocațiunea alienațiuneĭ are loc *deplin drept*, fără ca judecătoriĭ să pótă acorda termen de gracie, ca în casul art. 1020 și 1021 C. Civil, uniĭ autorĭ susțin că acțiunea este pur *reală* contra persóneĭ cu care s'a petrecut actul. Credem din contra, că chiar în acest cas acțiunea este *mixtă*, pentru că găsim și aci elementul *personal*: dacă nimicirea actuluĭ este consecința uneĭ condițiunĭ la care achisitorul s'a supus expres orĭ tacit. (Veḑĭ Garsonnet, *op. laud.* t. I, p. 523).

4-a *Categorie.* Acţiunea *hypotecară* exercitată contra debitoruluĭ este mixtă, pentru că pârâtul este ţinut în dubla sa calitate de debitor şi de terţiŭ detentor [1]). Când este îndreptată contra unuĭ terţiŭ detentor al imobiluluĭ, acéstă acţiune va fi reală [2]).

---

[1]) Pothier, *De l'hypothèque*, No. 122; Naquet, *op. laud.*, p. 234; Cass. Fr. Civ., 10 dec. 1806 (D. A. vo. *hypothèque*, No. 139).
Caractèrul acţiuneĭ numite *petiţiune de ereditate* (*petitio hereditatis*) dă loc la controverse. Uniĭ susţin că este reală, alţiĭ că este mixtă, iar alţiĭ că, după împrejurărĭ, póte fi pur reală, pur personală saŭ mixtă. Vedĭ în acest din urmă sens: Naquet, *op. laud.*, p. 224, *et. seq.*, Garsonnet, *op. laud.*, p. 523 şi 524. Noĭ credem că este *reală*, căcĭ se revendică o avere stăpânită de altul.

[2]) D-l Al. C. Şendrea, (*op. cit.* No. 279, 287 şi No. 355) nu recunóşte în dreptul nostru caracterul de acţiunĭ mixte de cât acţiunilor din prima categorie, adică acţiunilor *divisoriĭ*: *communi dividundo*, *familiae erciscundae* şi *finium regundorum* şi refusă acest caracter acţiunilor din cele-lalte categoriĭ. Motivele ce invocă sunt, că, după Boitard, (*op. cit.* t. I, No. 136) cele-lalte diferite casurĭ, afară de acţiunile divisoriĭ în carĭ cine-va se găseşte în acelaşĭ timp creditor şi proprietar, nu constituesc *nouĭ acţiunĭ mixte*, ci daŭ naştere ca şi dênsele, la cumul de acţiunĭ, adică la două acţiunĭ distincte: una personală şi alta reală; însă causa pentru care acţiunile divisoriĭ aŭ luat caracterul de acţiunĭ mixte, este că Pothier era de părere că ele pot fi introduse séŭ la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ saŭ la tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ, părere care a fost admisă de maĭ toţĭ autoriĭ vechĭ francezĭ şi care se găseşte tradusă prin disposiţiunea art. 59 § 4 c. pr. civ. fr.; orĭ, la noĭ nu s'a reprodus în lege acéstă disposiţiune din dreptul francez.

Contra aceste opiniunĭ obiectăm: a) Caracterul de acţiunĭ mixte al celor treĭ acţiunĭ divisoriĭ a fost recunoscut de către Romanĭ chiar; b) Ceia ce constitue natura uneĭ acţiunĭ este însă-şĭ natura dreptuluĭ ce consacră, séŭ îndoita calitate de creditor şi de proprietar asupra aceluiaşĭ lucru, iar nu facultatea de a intenta acţiunea înaintea cutăruĭ séŭ cutăruĭ tribunal după alegere; c) Décă legiuitorul nostru nu a reprodus disposiţiunea art. 59 § 4 c. pr. civ. fr., nimic nu ne opreşte de a recunóşte caracterul şi numirea de acţiunĭ mixte şi acţiunilor din a doua, a treia şi a

55. *Care este natura acţiunilor relative la starea persoanelor?* Exemplu: acţiunea în reclamaţiune saŭ în contestaţiune de stat, în căutarea paternităţeĭ [1] saŭ a maternităţeĭ, în nulitate a căsătorieĭ, acţiunea pentru divorţiŭ saŭ pentru ridicarea uneĭ opoziţiunĭ la căsătorie, etc. Aceste acţiunĭ remîn, din causa natureĭ lor particulare, afară din divisiunea acţiunilor personale, reale şi mixte. In adevĕr: Ele nu sunt tocmaĭ *reale*, pentru că drepturile pe care se basează sunt afară din *patrimoniŭ*, nu sînt *pecuniare*, şi decĭ, nu pot fi numite reale, de şi la prima vedere s'ar părea că aŭ maĭ multă asemănare cu dreptul absolut de proprietate, de cît cu dreptul relativ de obligaţiune, căcĭ starea persoanelor ca şi drepturile reale există *erga omnes* şi pot fi stabilite contra orĭ-căruĭ contestator.

Ele nu sunt tocmaĭ *personale*, pentru că reclamantele nu pretinde că o persoană determinată a contractat obligaţiune personală către el.

Adevărul este că aceste acţiunĭ se aseamănă: *a*) cu acţi-

---

patra categorie despre care am vorbit maĭ sus; căcĭ şi în aceste casurĭ facultatea reclamantuluĭ de a alege între tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ şi acela al situaţiuneĭ imobiluluĭ se impune de la sine, prin însă-şĭ forţa lucrurilor. In adevăr, fie-că se recunóşte că daŭ loc la două acţiunĭ distincte şi cumulate, după cum crede Boitard şi D-l Şendrea, fie-că daŭ loc la o *singură acţiune* numită *mixtă*, precum credem noĭ, şi într'un cas şi într'altul este cert, că nu se póte angagia de cât o singură instanţă, adică introduce de cât o singură cerere înaintea unuia şi aceluiaşĭ tribunal, pentru exercitarea de o-dată şi în acelaşĭ timp a ambelor drepturĭ: de creanţă şi de proprietate. Orĭ, după care criteriŭ şi pentru care cuvînt s'ar obliga reclamantul a'şĭ îndrepta cererea sa înaintea cutăruĭ tribunal fără facultate de opţiune? Germenile competinţeĭ nu există óre de o potrivă, înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ pârâtuluĭ ca şi înaintea tribunaluluĭ situaţiuneĭ lucruluĭ?

[1] Bine înţeles, cînd căutarea paternităţeĭ nu este prohibită (art. 307 C. Civ.)

unile reale prin natura lor, pentru că ele pot fi intentate contra orĭ-căreĭ persoane, care contestă starea revendicată de reclamant, saŭ ’şĭ atribue o stare ce reclamantele pretinde că nu o are de cît el; *b)* cu acţiunile personale, prin regula competinţeĭ ce trebue să le reguleze; căcĭ starea persoanelor ne avênd o situaţiune fixă, este imposibil de a adresa acţiunile privitoare la dênsa înaintea altuĭ tribunal de cît acela al domiciliuluĭ saŭ reşedinţeĭ pîrîtuluĭ (Art. 58 Pr. Civilă. [1])

SECŢIUNEA IV.

Acţiunĭ mobiliare şi acţiunĭ imobiliare.

Sumar: § 56. Caracterul acţiunilor mobiliare şi acţiunilor imobiliare. 57. Causa pentru care uniĭ confund acţiunile mobiliare cu acţiunile personale şi acţiunile imobiliare cu acţiunile reale. 58. In ce cas o acţiune poate fi personală imobiliară. 59. Carĭ acţiunĭ sunt mobiliare şi carĭ imobiliare. 60. Caracterul mobiliar séŭ imobiliar al uneĭ acţiunĭ depinde une-orĭ de nisce imprejurărĭ. 61. Interesul de a distinge acţiunile mobiliare de cele imobiliare.

56. Din punctul de vedere al natureĭ *dreptuluĭ* am vĕḑut că acţiunile se divid in personale şi reale. Din punctul de vedere al natureĭ *obiectuluĭ* reclamat, acţiunile se divid în

---

[1] Uniĭ autorĭ susţin că acţiunile privitoare la starea persoanelor sînt *reale*. Justinian ḑice: *„praejudiciales actiones in rem esse videntur“* (*Instit.*, cart. IV. t. VI, § 13). Accarias, *op. laud.*, zice că este analogie numaĭ, între *praejudicia* şi acţiunile reale, iar nu identitate. De Vangerow (*Lehrbuch der Pandecten*), 7-a ediţie (Marbourg şi Leipzig, 1863—1869), t. I. § 113, merge maĭ departe; el contestă că *praejudicia* aŭ caracterul de acţiunĭ, de oare-ce, ḑice el, ele nu tind la o condemnaţiune şi fără o condemnaţiune cel puţin eventuală nu este acţiune.

mobiliare şi *imobiliare.* Lucrul reclamat este el mobil?, acţiunea este mobiliară; este el imobil? acţiunea este imobiliară; puţin importă cauza şi resultatul acţiuneĭ [1]. Dacă combinăm această clasificaţiune cu cea precedentă făcută din punctul de vedere al *natureĭ* dreptuluĭ, ajungem a recunoaşte că o acţiune poate fi: a) în acelaşĭ timp reală şi mobiliară; b) în acelaşĭ timp reală şi imobiliară; c) în acelaşĭ timp personală şi mobiliară, şi în fine, d) în acelaşĭ timp personală şi imobiliară. [2]

57. In practică, mulţĭ şi chiar legiuitorul cîte o dată [3], confundă acţiunile *mobiliare* cu acţiunile *personale*, şi acţiunile *imobiliare* cu acţiunile *reale.* Aceasta însă este o eroare, fiind-că pot fi proprietar al unuĭ mobil precum pot fi proprietar al unuĭ imobil; acţiunea *mobiliară* poate fi decĭ *reală* ca şi acţiunea imobiliară. Reciproc, o acţiune *imobiliară* poate să nu fie de cît *personală*, fiind-că pot fi *creditor* al unuĭ imobil fără a fi în acelaşĭ timp *proprietar.*

Această confusiune regretabilă provine din circumstanţa că, în dreptul nostru actual ca şi în cel francez modern, acţiunile *reale mobiliare* şi acţiunile *personale imobiliare* se găsesc foarte rar; cu toate acestea însă tot găsim.

Dacă găsim rar acţiunĭ *reale mobiliare*, causa este că după art. 1909 C. Civ., proprietatea lucrurilor mobile se câştigă prin simplu fapt al posesiuneĭ, fără a fi nevoe de verĭ-o curgere de timp; saŭ, maĭ bine ḑis, se câştigă prin efectul uneĭ *prescripţiunĭ instantanee*; de unde urméḑă, că în tesă generală mobilele nu se pot revendica. Prin excepţiune rară de la dreptul comun, mobilele se pot revendica: a) când posesorul este de rea credinţă; b) când lucrul este de furat saŭ perdut (art. 1909 şi 1910 C. Civil); cu alte cuvinte, când nu există just titlu şi bună credinţă.

---

[1] „*Actio est mobilis quum tendit ad quid mobile; actio est immobilis quum tendit ad quid immobile*“ Vedĭ şi Art. 462—474 C. civ.

[2] Acéstă din urmă categorie de acţiunĭ: *personale imobiliare*, nu este admisă de uniĭ autorĭ, precum: Boucenne, *op. cit.* t. I, p. 60 şi 62; Al. C. Şendrea, *op. cit.* No. 280. Ea este însă admisă fără esitaţiune de toţĭ autoriĭ maĭ noĭ în Francia, precum: Mourlon, *Procédure civile* No. 104; Garsonnet, *op. cit.* t. I. § CXXVIII şi CXXIX; Bonfils *op. et loc. cit.* şi alţiĭ, precum şi de jurisprudenţa noastră şi franceză.

[3] Chauveau Adolphe, op. cit, No. L. p. 280 şi 281; Art. 58 şi 59 Pr. Civ.; şi Art. 51 legea Jud. com. şi de oc.

Dacă găsim rar acţiunĭ *personale imobiliare*, causa este că, precum am maĭ spus, în dreptul actual, spre diferinţă de dreptul vechiŭ, orĭ ce convenţiune care are de obiect translaţiunea proprietăţeĭ unuĭ corp cert, (adică determinat individualmente, *in specie*) şi care aparţine părţeĭ care se obligă, are de efect de a opera imediat transmisiunea proprietăţeĭ, care se face prin simplul consimţimînt al părţilor *(solo consensu)*, independent de orĭ ce tradiţiune saŭ formalitate (art. 971 c. civ.).

58. Acţiunea *personală imobiliară* nu póte exista în dreptul modern, de cât în casul când aquisitorul nu a devenit proprietar, adică în casul când imobilul nu este un corp cert, determinat individualmente, saŭ nu aparţine părţeĭ ce se obligă în momentul contractuluĭ. In acéstă îndoită ipotesă convenţiunea de a da este productivă numaĭ de obligaţiunĭ. Exemplu: am vĕndut 300 fălcĭ de pămênt din moşia mea cutare, care are o întindere de 500 fălcĭ. Cele 300 fălcĭ sunt determinate în genere, iar nu în specie. Pe cât timp nu se va face între părţĭ delimitarea celor 300 fălcĭ vîndute spre a deveni un corp cert şi determinat, va fi imposibil de a considera pe cumpărător ca proprietar asupra lor. Acţiunea sa în delimitare şi în predare va fi, aşa dar, o acţiune *personală*, dar care tinde la un imobil: ea va fi decĭ şi *imobiliară* ¹).

---

¹) *Sic*, Cas. R. I, din 7 octombre 1872 şi din 1877, No. 155. *Contra*, D-l Al. Şendrea, *(op. cit.*, p. 289 *et seq.* No). 280, care şi-a dat

59. *Care acţiunĭ sînt mobiliare?* şi *care sînt imobiliare?* Spre a le putea cunoasce, am ḑis dejà, nu avem de cât să considerăm natura obiectuluĭ reclamat, adică scopul final al acţiuneĭ séŭ *quid debetur*; puţin importă cauza saŭ origina acţiuneĭ *(quid debetur)* şi resultatul acţiuneĭ. De unde resultă: 1°). Toate acţiunile care aŭ de obiect unul din obiectele mobiliare indicate de Art. 473 şi 474 Cod. Civil

---

tóte silinţele spre a convinge şi pe alţiĭ, că în dreptul francez şi român modern nu există acţiunĭ **personale mobiliare** şi **imobiliare**; dér slăbăciunea argumentelor invocate de domnia sa nu aŭ putut de cât să ne întăréscă în credinţa contrarie. Vom expune aci pe scurt argumentele invocate şi refutaţiunea lor.

a) Nu pot exista acţiunĭ personale mobiliare şi acţiunĭ personale imobiliare, pentru cuvîntul că prin acţiunea personală se urmăreşte persóna iar nu obiectul obligaţiuneĭ. Respundem, că acéstă divisiune saŭ subdivisiune a acţiunilor, puţin importă aci, fiind făcută din punctul de vedere al *obiectuluĭ* reclamat, acest obiect nu póte fi *persóna debitoruluĭ* Alt ce-va este persóna contra căreia se dirige acţiunea şi alt ce-va este obiectul ce se cere prin acţiune.

b) Nu póte exista acţiune *personală imobiliară*, fiind-că chiar în ipotesa când, de exemplu, cine-va vinde o porţiune de pămênt nedeterminat dintr'un pămênt determinat (veḑĭ exemplu de maĭ sus), totu-şĭ cumpărătorul devine proprietar „*pro indiviso et incerto*“ faţă cu vênḑătorul sĕŭ prin efectul contractuluĭ şi va eşi din indivisiune alegêndu-şĭ partea sa prin acţiunea „*communi dividundo*“. Respundem că nu se póte susţine o asemenea teorie în dreptul civil actual. Este ştiut de toţĭ, şi tocmaĭ de aceia chiar ne credem dispensaţĭ de a face aicĭ verĭ-o disertaţiune juridică, că după art. 971 cod, civ. Rom. (ca şi după art. 1138 c. civ. Fr.), proprietatea se transferă astă-ḑĭ prin simplul efect al consimţimêntuluĭ; afară de aceste 3 excepţiunĭ: a) când corpul cert, determinat în specie, aparţine altuia de cât celuĭ ce se obligă; b) când este un termen; c) când este un *obiect* cert *(genus limitatus)*, ca în specia de maĭ sus. Remarcăm, că D-l Şendrea nu discută de cât cele ḑise de Pigeau şi Boitard şi în special de D-l Sandulescu—Nănovénu, lăsând a crede că numaĭ aceştĭ autorĭ sunt de opiniune contrarie cu aceia a D-sale, când in realitate are de adversarĭ mulţĭ eminenţĭ maeştriĭ în ştiinţa dreptuluĭ, atât in Francia cât şi la noĭ. Vezĭ p. 53 nota 2.

sunt *mobiliare.* Aşa, sunt mobiliare toate acţiunile prin care se reclamă esecuţiunea uneĭ obligaţiunĭ de *a da* lucrurĭ mobiliare determinate in genul lor numaĭ *(in genere)*, de a plăti o sumă de banĭ saŭ de a presta o cantitate determinată de lucrurĭ fongibile, precum 100 hectolitri de grîŭ saŭ de vin. Trebue de asemenea a considera ca mobiliare şi acţiunile care servă de sancţiune uneĭ obligaţiunĭ de *a face*, pentru că aceste obligaţiunĭ, în caz de inexecuţiune, se resolvă în daune-interese şi acestea sînt tot d'-a-una evaluate în banĭ: lucru mobil şi fongibil. Exemplu, acţiunea contra unuĭ arhitect obligat de a face o casă, saŭ contra uneĭ persoane care s'a obligat a plăti o sumă oarecare de banĭ alteĭ persoane, în cas când nu va obţine un imobil saŭ a constitui o servitute. 2^{0}). Toate acţiunile care aŭ de obiect unul din imobilele indicate de Art. 462 până la Art. 471 C. Civil sînt *imobiliare.* Aşa, sînt imobiliare, printre acţiunile personale aceia prin care reclamantele pretinde că este creditor de un imobil ; printre acţiunile reale aceia prin care se invocă un drept real asupra unuĭ imobil, precum: un drept de usufruct, de ipotecă, etc.; printre acţiunile mixte acelea prin care se invocă asupra unuĭ imobil un drept de creanţă şi un drept real, precum: acţiunea în revocaţiune a uneĭ donaţiunĭ, în reducţiune, pentru rescumpărare, în nulitate saŭ rescisiune a unor contracte translative de drepturĭ reale, când aceste acţiunĭ aŭ de obiect imobile.

60. Observăm că, caracterul mobiliar saŭ imobiliar al uneĭ acţiunĭ depinde câte o dată de împrejurărĭ. Se poate chiar întâmpla, câte o dată, ca să nu se poată sci *a priori* prin ce fel de acţiune o persoană va exercita dreptul sĕŭ. Exemplu: Primus vinde luĭ Secundus recoltele prinse de rădăcinĭ, fructele pendinte de arborĭ saŭ o pădure spre a fi pusă în tăiere, saŭ o casă spre a fi dărîmată. Toate acestea sunt lucrurĭ imobile în momentul vîndăreĭ, dér fiind-că sînt vêndute *spre a fi separate*, adică tăiete, culese, dărîmate, apoĭ prin aceasta chiar sînt considerate ca mobilisate şi decĭ, acţiunea cumpărătoruluĭ contra vêndĕtoruluĭ va fi mobiliară.

Dacă însă s'ar vinde o pădure care nu este destinată a fi tăiată, saŭ o casă destinată spre a fi conservată, acţiunea cumpărătoruluĭ ar fi imobiliară. [1]

De asemenea, obligaţiunea *alternativă* de a da un mobil saŭ un imobil dă naştere la o acţiune, al căriea caracter remâne indecis până la alegerea ce va face debitorul, dacă nu este convenţiune contrarie (Art. 1027 Cod. Civil. [2])

61. *Care este interesul de a distinge acţiunile mobiliare de cele imobiliare?*

Există interes din maĭ multe puncte de vedere:

1⁰). Din punctul de vedere *al putereĭ şi al capacitaţeĭ* de a lucra în justiţie, cari sînt în general maĭ întinse în materie mobiliară de cât când este vorba de a intenta o acţiune imobiliară. Aşa: tutoriĭ, curatoriĭ (Art. 408 Cod. Civil) şi minorele emancipat, nu pot intenta o acţiune imobiliară, fără îndeplinirea oare-căror condiţiunĭ saŭ formalităţĭ.

2⁰) Din punctul de vedere al competinţeĭ *ratione materiae*. Impărţirea competinţeĭ se face pentru acţiunile mobiliare după cifra valóreĭ cerereĭ, iar pentru acţiunile imobiliare după *natura lor*; acţiunile petitoriĭ se adreséză la tribunalul civil de judeţ, iar cele posesoriĭ la judecătoriile comunale şi de ocóle.

3⁰) Din punctul de vedere al competinţeĭ *ratione personae*.

---

[1] Demolombe, *op laud*, t. IX, No. 63, 159 *et. seq*. Aubry şi Rau, *op. laud*. t. II p. 100; Cass Civ. Fr. 14 Noembre 1849. (D. P. 50, 1. 10).

[2] In ceia ce priveşte obligaţiunea *facultativă*, se va lua în consideraţiune obiectul care este *in obligatione*, spre a decide dacă acţiunea este mobiliară orĭ imobiliară; iar nu obiectul care este *in facultate solutionis*.

Acţiunile mobiliare se adreséză la tribunalul domiciliuluĭ saŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, afară de óre-care casurĭ excepţionale; acţiunile imobiliare, care sunt în acelaşĭ timp *reale*, se adreséză la tribunalul unde se află situat imobilul. Acţiunile mobiliare şi imobiliare în acelaşĭ timp se adreséză când la unul, când la altul din aceste tribunale, după cum obiectul principal al cerereĭ este mobil saŭ imobil. Dér în general, obiectul principal este imobil.

Cea din urmă divisiune a acţiunilor în acţiunĭ petitoriĭ şi acţiunĭ posesoriĭ, din causa întindereĭ materieĭ şi a dificultăţilor ce presintă, va forma obiectul unuĭ întreg capitol următor.

CAP. IV.

ACŢIUNĬ PETITORIĬ ŞI ACŢIUNĬ POSESORIĬ (SAŬ INTERDICTE)[1].

Consideraţiunĭ generale.

62. Trebue să recunóştem, de la început, că în materia acţiunilor posesoriĭ legiuitorul nostru a păstrat o fórte regretabilă şi condemnabilă tăcere. In tot codicele de procedură civilă nu găsim de cât un singur articol (art. 5), care şi acesta pare că'ĭ a scăpat din gură séŭ din condeiŭ. Acest articol ne face cunoscut numaĭ atât că: acţiunile posesoriĭ sunt de competinţa judecătoruluĭ de pace séŭ de ocol. Déră care este natura posesiuneĭ ce legea voeşte a protege prin acţiunile posesoriĭ? Carĭ sunt bunurile pentru carĭ se póte exercita acţiunea posesorie? Carĭ sunt condiţiunile cerute pentru a exercita acţiunile posesoriĭ? Câte felurĭ de acţiunĭ posesoriĭ sunt şi care este criteriul spre a le distinge? Despre tóte acestea în legislaţiunea nóstră nu se găseşte, în general, un singur principiŭ sigur, o singură disposiţiune precisă, care să vină şi se ne lumineze într'o materie atât de complicată şi importantă. De aicĭ urméză, că posiţiunea interpretuluĭ şi a judecătoruluĭ la noĭ, este mult maĭ grea şi maĭ delicată de cât în Francia, unde există disposiţiunile art. 23, 24, 25, 26 şi 27 din cod. pr. civ., (*Titre Quatrième*: **„Des jugemens sur les actions possessoires“**), precum şi vechia jurisprudenţă franceză. Legiuitorul nostru nereproducênd în codicele de procedură civilă nicĭ macar disposiţiunea art. 23 cod. pr. civ. fr., şi păstrând ast-fel cea maĭ absolută tăcere asupra acestuĭ punct, nu'şĭ a dat bine sémă de vastitatea câmpuluĭ nedumeririlor şi al controverselor ce lăsa, séŭ a voit a abdica de la rolul sĕŭ de legislator, tocmaĭ într'o materie de cel maĭ mare interes pentru ordinea socială. Era ocasiune bine venită, ca legiuitorul să umple un asemenea gol la 1879, când a făcut legea *pentru organisaţiunea judecătoriilor comunale şi de ocóle*; déră în acéstă lege nu găsim de cât art. 14 şi 56, dintre care, acest din urmă, nu este de cât reproducţiunea art. 5 din cod. pr. civ., şi sunt departe de a arunca o lumină asupra gravelor probleme ce avem de resolvat.

---

[1] Spunem de la început că acéstă divisiune este, după noĭ, o subdivisiune a acţiunilor imobiliare, iar nu şi a acţiunilor mobiliare. Acéstă divisiune ast-fel formulată presupune resolvate două puncte contestate, asupra căror vom reveni: a) nu există acţiunĭ posesoriĭ în materie de mobile; b) acţiunile posesoriĭ sunt reale.

Este déră de datoria interpretuluĭ ca să umple golul, să costruiască o teorie şi o jurisprudenţă, pe cât se va putea maĭ raţională, servindu-se în acelaş timp de vorbele ce pe ici colea 'ĭ a scăpat legiuitoruluĭ nostru şi de teoria romană şi maĭ ales de teoria franceză, carĭ la rândul lor, fie ḑis în trécăt, lasă mult de dorit.

Materia acţiunilor posesoriĭ, orĭ-ce s'ar ḑice, tot d'auna a fost socotită ca aspră şi dificilă. Numeroşĭ învĕţaţĭ, din Francia şi Germania, aŭ scris despre dênsa considerabile tratate. Jurisprudența, la rândul eĭ, atât în Francia cât şi la noĭ, a dat şi dă în fie-care ḑi un număr însemnat de hotărîrĭ, din care unele contribuesc maĭ mult a îngroşa nouriĭ. Noĭ ne vom mulțumi a da aicĭ asupra acestor acțiunĭ numaĭ nişte noțiunĭ pe cât se póte de netede, scurte, precise şi fundamentale, carĭ, bine posedate, sperăm că vor permite cetitoruluĭ a întrebuința tratatele maĭ desvoltate şi de a înțelege dificultățile atât de numeróse ce se ivesc, fie în teorie, fie în practică. Vom produce în cestiunile cele maĭ grele, carĭ aŭ agitat la noĭ spiritele jurisconsulților maĭ eminențĭ, óre-carĭ argumente nouĭ, fie pur doctrinale, fie basate pe texte de lege, pe care texte, eĭ, séŭ că aŭ omis de a le avea în vedere, séŭ că nu aŭ ştiut a le da valórea cuvenită în resolvarea acelor marĭ cestiunĭ [1].

Nu ne putem abține însă de a exprima aci dorința, ca legiuitorul să se grăbéscă a veni cu un moment maĭ înainte, spre a traduce în texte clare şi precise de lege aceia ce teoria este nevoită adesea a ghici şi dibui!.

Pentru maĭ bună metodă şi înțelegere a materieĭ acțiunilor posesoriĭ în dreptul actual, vom da maĭ ântâiŭ óre-carĭ noțiunĭ generale asupra posesiuneĭ şi interdictelor în dreptul roman şi în vechiul nostru drept român.

---

[1] D-l Al. C. Şendrea şi eminentul séŭ contradicător D-l Al. Degrea, de şi aŭ discutat cu óre-carĭ aprofundărĭ dificultățile ce presintă materia acțiunilor posesoriĭ în legislațiunea nóstră, totuşĭ ne pare, precum se va vedea maĭ la vale, că aŭ omis séŭ negligeat câte-va prețióse texte positive, carĭ, după noĭ, sunt destinate a aplana multe discuțiunĭ şi contraverse oțióse.

SECȚIUNEA I.

Noțiunĭ generale asupra posesiuneĭ și interdictelor séŭ acțiunilor posesoriĭ în dreptul roman.

Sumar: § I. Despre posesiune în dreptul roman: 63. Câte felurĭ de posesiunĭ se disting. 64. Lucrurile susceptibile de posesiune, pentru care se póte exercita interdictele. 65. Cum se câștigă posesiunea. 66. Cum se conservă posesiunea. 67. Cum se perde posesiunea. § II. Despre interdicte în dreptul roman: 68. Definițiunea, origina, natura și transformarea interdictelor. 69. Divisiunea interdictelor. 70. Interdictele *retinendae possessionis*: **uti possidetis** și **utrubi**. 71. Interdictul *recuperandae possessionis*: **unde vi**. 72. Natura interdictelor *retinendae possessionis* și *recuperandae possessionis*. 73. Persónele carĭ puteŭ exercita interdictele posesoriĭ.

§ I. Despre posesiune în dreptul roman.

63. *Câte felurĭ de posesiunĭ se disting.* Cuvîntul posesiune *(possessio)*, după cum indică etimologia sa probabilă *posse*, deșteptă maĭ înainte de tóte ideia de o persónă pusă în contact material cu un lucru; exprimă faptul material de a'l deține, de a'l avea fisicesce sub puterea séŭ la disposițiunea sa (*corpus*). Dacă la acest fapt se unește, cu drept séŭ fără drept, voința de a se considera ca stăpân al aceluĭ lucru, de a'l trata ca al sĕŭ *(animus)*, atuncĭ se va ḑice *că detentorul în adevăr posedă.* Adevărata posesiune, așa dér, se compune din două elemente juxtapuse: unul corporal *(corpus* séŭ *factum)* și altul intelectual (*animus domini*, *animus rem sibi habendi* séŭ simplu *animus*. Ast-fel înțelésă adevărata posesiune, ea este exercițiul dreptuluĭ de proprietate; de sigur că nu'l probéză și că nu'l implică necesarmente, déră ea este semnul sĕŭ probabil și ea'l presumă; căcĭ de ordinar, în adevăr, fie-care posedă bunul ce'ĭ aparţine ca proprietar, şi nu posedă de cât acest lucru. Cu tóte acestea, se póte întâmpla ca cel ce posedă să nu fie proprietar şi vice-versa, ca proprietarul să nu aibă posesiunea. Aşa, furul are posesiunea asupra lucruluĭ furat, căcĭ 'l deţine şi a arătat în modul cel maĭ semnificativ intenţiunea de a'l trata ca al sĕŭ, déră nu este proprietar; din contra, victima furtuluĭ nu a încetat de a fi proprietară a lucruluĭ furat, déră a perdut posesiunea.

Acéstă adevărată posesiune, fie că se găseşte unită cu proprietatea, fie că este despărţită de dênsa, este protegiată de *pretor* prin nişte procedurĭ numite interdicte (*interdicta*, de la *interdicere* séŭ *inter duos dicere)*, carĭ maĭ târḑiŭ deveniră nişte adevărate *acţiunĭ posesoriĭ*. Ast-fel, posesiunea care la origină este un simplu fapt (*res facti*, *res corporis*) constitue şi un drept: un *jus possessionis*, un *jus possidendi*. Ea are două efecte séŭ avantage: a) de a menţine saŭ reintegra pe posesor în posesiune când este tulburat séŭ violent deposedat, şi b) de a presuma proprietatea: posesorul este socotit proprietar pe cât timp proba contrarie nu este făcută. Când déră un proces de revendicaţiune se naşte între posesorul unuĭ lucru şi o persónă care se pretinde a fi proprietară, acésta din urmă, adică reclamantul, este care trebue să probeze ceia ce afirmă, şi décă nu reuşeşte a face acéstă probă a dreptuluĭ sĕŭ de proprietate, (ceia-ce adesea orĭ este greŭ de făcut), atuncĭ posesorul este apărat de pretenţiune şi menţinut în stăpânire, maĭ mult graţie insuficienţeĭ probelor invocate de adversar, de cât prin forţa şi prin evidenţa dreptuluĭ sĕŭ propriŭ.

In fine, se poate întâmpla ca posesiunea să fie susceptibilă de a se transforma într'o ḑi, maĭ curînd orĭ maĭ tărḑiŭ, in proprietate; această schimbare presupune reunirea maĭ multor condiţiunĭ anume determinate de lege pentru usucapiune, precum : just titlu, bună credinţă, etc. Posesiunea care întrunesce aceste condiţiunĭ se numesce posesiune civilă séŭ pentru usucapiune *(possessio civilis vel ad usucapionem).*

In resumat, putem distinge, impreună cu cea maĭ mare parte din comentatoriĭ modernĭ, treĭ felurĭ de posesiunĭ séŭ maĭ bine zis, treĭ grade în posesiune:

a). Posesiunea *naturală* séŭ *corporală,* adică simpla deţinere materială a lucruluĭ sub puterea séŭ la disposiţiunea noastră *(possessio naturalis vel corporalis)* ; însă acéstă posesiune nu este cea adevărată, cea completă séŭ propriŭ ḑisă, fiind-că coprinde numaĭ elementul *corporal,* iar nu şi elementul intelectual *(animus domini)* şi de aceia, nicĭ nu este protegiată de interdicte. Aşa: depositarul, comodatarul, locatarul, usufructuarul (in ce privesce însă numaĭ nuda-proprietate) şi în general toţĭ titulariĭ de drepturĭ personale, nu sînt juridicesce vorbind *posesorĭ,* eĭ sînt nisce simpli *deţinătorĭ* aĭ lucruluĭ (*rem tenent*); de aceia şi legile romane ḑic despre eĭ că: *non possident, nullam habent possessionem.* [1] Décă câte-o-dată sînt numiţĭ posesorĭ, acéstă denumire este foarte improprie; ea este intrebuinţată spre a arăta că aŭ *posesiunea corporală, naturală* (*corporalis vel naturalis possessio* [2]), in oposiţiune cu adevăraţiĭ posesorĭ care aŭ posesiunea legală *(possessio justa vel ad interdicta* [3]*).* Observăm însă, că simpla detenţiune de şi nu este protegiată de interdicte, déră procură avantagiul că detentorul póte invoca maxima „*in pari causa melior est causa possidentis*“ şi prin urmare, este in drept a păstra lucrul pe cât timp nimenĭ nu dovedesce că restituţiunea i se datoresce cu titlu de proprietar, séŭ de adevarat posesor, séŭ cu titlu de creditor.

---

[1] L. 3 § 20 Dig.; *de acq. vel amitt. poss.*; l. 6. § 2, *de prec.*; (43—26); l. 33 § 1, *de usurp*, (41—3).

[2] L. 3 § 3 Dig; *de acq. vel amitt. poss.*; l. 2 § 1 şi 2, *pro hered.* (41—5); l. 38 § 7, *de verb. oblig.*, (45—1).

[3] L. 13 § 1 Dig. *de public.*, (6—2); l. 22 § 1, *de noxal. act.*; (9—4).

b). Posesiunea legală séŭ pentru interdicte (*possessio justa, vel ad interdicta*), compusă din cele două elemente: *corpus et animus domini* şi pe care o are proprietarul, usurpatorul, furul, găsitorul unuĭ lucru perdut.

c). Posesiunea civilă séŭ pentru usucapiune (*possessio civilis vel ad usucapionem*), compusă de asemenea din *corpus et animus domini*, déră care este insoţită şi de alte condiţiunĭ cerute spre a putea ajunge la dobăndirea proprietăţeĭ, precum: just titlu (*justa causa*), bună credinţă (*bona fides*), o durată legală, absenţa verĭ-unuĭ viţiŭ. Şi acest fel de posesiune este protegiată de acţiunile posesoriĭ.

Acéstă divisiune séŭ clasificaţiune tripartită a posesiuneĭ nu o putem însă adopta fără inconveniente, de cât făcênd următórele două observaţiunĭ: a) Terminologia romană este lipsită de precisiune, şi distincţiunile precedente, atăt de clare şi netede prin ele însăşĭ, resultă maĭ mult din fondul ideilor séŭ spiritul textelor de cât din litera lor. Aşa, expresiunea *possessio naturalis* care se aplică in special spre a desemna simpla *detenţiune*, se găsesce in unele texte intrebuinţată spre a caracterisa chiar posesiunea legală, *ad interdicta*. [1] De asemenea, posesiunea pentru interdicte (*animus domini*) este numită *possessio civilis* ca şi posesiunea pentru usucapiune. b) In fond, posesiunea este una; căcĭ *possessio naturalis* séŭ *detentio* nu este pesesiunea şi nu este garantată de lege, iar posesiunea civilă *ad usucapionem* nu este de cât posesiunea, însoţită de împrejurărĭ care remân streine de dênsa. *Justa possessio* séŭ *possessio animo domini* compusă din *corpus* et *animus* remâne déră tipul aceleĭ ce voim se înţelegem prin acest cuvênt; şi de dênsa numaĭ ne vom ocupa aicĭ.

---

[1] L. 3 § 15 Dig., *ad exhib.* (10—4); l. 1 § 9 şi 10. Dig. *de vi* (43—16)

64. *Lucrurile susceptibile de posesiune pentru care se pot exercita interdictele.*

Fiind-că toate drepturile se exercită prin fapte, pare că ar trebui a admite, *a priori*, o posesiune corespun̦dătóre fiecăruĭ drept. Chiar Romaniĭ recunosceaŭ aceia ce noĭ astă-d̦ĭ numim *poșesiune de stat* și textele din digeste vorbesc, de exemplu, despre o *possessio libertatis* și despre o *possessio libertinitatis*. Déră a admite acésta ar fi a depăși preste ințelesul technic al cuvêntuluĭ *possessio*.

In dreptul roman, posesiunea pentru interdicte este presintată ca exercițiul dreptuluĭ de proprietate numaĭ (*dominium* séŭ *proprietas*), care drept era considerat ca *corporal*. Posesiunea, necorespun̦dênd de cât acestuĭ drept, urméd̦ă că nu se aplică de cât lucrurilor corporale susceptibile de proprietate. Se exclud așa déră de la avantagiele posesiuneĭ: a) lucrurile corporale afară din comerciŭ (*res extra comercium*), precum: lucrurile publice séŭ sacre; b) lucrurile *incorporale*, chiar când sunt în comerciŭ, precum: eredităţile, creanțele și servituțile atât reale cât și personale.

In ce privesce servituțile însă, maĭ tărd̦iŭ, pretorul a recunoscut că *folosința*, *exercițiul lor* equivaléză cu posesiunea. Folosința unuĭ demembrămênt de proprietate, adică a unuĭ drept de usufruct, de us, de servitute reală, d̦icéŭ Romaniĭ, nu este, fără îndoélă, o adevărată posesiune, căcĭ lucrurile incorporale nu se pot atinge, apuca materialicește ca lucrurile corporale, déră 'i ține loc: este o *quasi*-posesiune (*quasi-possessio vel juris possessio.* [1]) Romaniĭ nu aŭ recunoscut o

---

[1] Acéstă distincțiune, între posesiunea lucrurilor corporale și posesiunea lucrurilor incorporale, este greșită din treĭ puncte de vedere:

a). Dreptul de proprietate ca și dreptul de servitute este *incorporal*; tóte drepturile sînt incorporale, nemateriale;

b). Lucrul corporal, care formézä obiectul unuĭ drept de propri-

quasi-posesiune séŭ *possessio juris* de cât servituţilor; eĭ nu o aŭ întins la alte drepturĭ reale *(jura in re)*; maĭ puţin încă la drepturile personale de creanţă séŭ obligaţiune, in privinţa cărora, in adevăr, ideia exerciţiuluĭ uneĭ puterĭ fisice nu este admisibilă sub nicĭ o privinţă. Faptul de a se comporta ca creditor, când cine-va nu este, nu atrage după sine nicĭ o consecinţă juridică.

65. *Cum se câştigă posesiunea.*

Fiind-că posesiunea se compune din două elemente: *corpus et animus (domini vel rem sibi habendi)*, este evident că nu se póte câştiga de cât *corpore et animo*. Aceste două elemente sînt în acelaşĭ timp necesariĭ şi indestulătóre spre a'ĭ da nascere; déră nu importă de loc décă ambele coexistă de la început, séŭ décă unul din ele a precedat pe cel-l'alt. Spre a exista elementul corporal (*corpus*) nu se cere, precum s'ar părea, ca să fiŭ in contact corporal cu lucrul, nicĭ a'l avea inaintea ochilor meĭ; ceia-ce se cere, este a avea posibilitatea fisică de a usa şi de a dispune de lucru

---

etate, nu încetéză, prin faptul că este supus la un drept de servitute, de a fi corporal;

c). Décă lucrul este susceptibil de acte materiale corespundĕtóre dreptuluĭ de proprietate, el este tot atât de bine susceptibil de acte de aceia'şĭ natură corespundătóre dreptuluĭ de servitute. Exemplu: cultiv un fond, culeg fructele, trec pe moşie, etc., cu pretenţiunea de a face acte de proprietar, de a exercita dreptul integral de proprietate. In ce óre aceste acte 'şĭ ar schimba natura séŭ caracterul lor, décă în loc de a avea acéstă pretenţiune, am o alta maĭ modestă: de a exercita un drept de usufruct, de us, séŭ de servitute reală?. Servituţile avênd aceiaşĭ natură, déră maĭ puţină întindere de cât dreptul de proprietate, se póte dice, că sînt nisce *drepturĭ de proprietate parţială.*

Observăm, că de şi acéstă distincţiune a romanilor intre posesiunea lucrurilor corporale şi *quasi*-posesiunea lucrurilor incorporale este nelogică, criticabilă, cu tóte acestea, pâre a fi reprodusă atât de legiuitorul francez cât şi de legiuitorul nostru (Art. 2228, C. Civ. Fr., coresp. Art. 1846 Cod. Civ. Rom).

de indată ce voesc, pentru mine şi cu exclusiunea orĭ-căruĭa. Exemplu: cumpărătorul unor grâne, din momentul ce are în mână cheia de la hambarul unde se află inchise de vânḑĕtor, le posedă, intocmaĭ ca şi cum le-ar avea în mânele séle séŭ le-ar deţine in magazia sa proprie. Spre a exista elementul intelectual *animus* se cere ca să am o voinţă séŭ intenţiune bine hotărîtă de a mĕ comporta ca proprietar, adică de a trata lucrul ca al meŭ; de aceĭa se numeşte *animus domini.* [1]) Puţin importă insă credinţa că sînt in adevăr proprietar, séŭ intenţiunea orĭ speranţa de a deveni verĭ-o-dată in adevăr proprietar. Cel ce a cumparat un lucru şi i s'a trădat, ca şi furul care duce cu sine rodul delictuluĭ sĕŭ, posedă, fiind-că ambiĭ aŭ *animus domini.*

Poate cineva deveni posesor *corpore alieno*, adică, când un altul, după ordinul séŭ cu sciinţa mea numaĭ, pune un lucru sub puterea fisică, la disposiţiunea sa; nu póte cine-va insă deveni posesor *animo alieno.* La acéstă din urmă regulă insă, romaniĭ aŭ făcut excepţiune in privinţa pupiluluĭ *infante*, mandanţilor, persónelor morale, cărora li s'a concedat dreptul de a putea câştiga posesiunea prin tutor, mandatar, administratorĭ, etc.

66. *Cum se conservă posesiunea.*

Posesiunea se conservă prin menţinerea séŭ coexistenţa simultaneă a celor două elemente: *corpus et animus*; cu órecarĭ temperamente insă. Aşa, in ceia-ce privesce *animus*, ceia-ce se cere nu este tocmaĭ ca el să persiste, ci maĭ mult ca să nu fi abdicat de la dênsul. De unde consecinţa, că acela care incetéză de a percepe fructele câmpuluĭ asupra căruia a dobândit posesiunea, orĭ 'l lasă a inţeleni, orĭ incetează de a exercita servitutea, nu este socotit că a perdut posesiunea, afară numaĭ décă un altul o va fi câştigat, căcĭ in asemenea cas: *plures eamdem rem in solidum possidere non possunt.*“ De asemenea, nebunul, infantele conservă posesiunea, măcar că prin eĭ insă-’şĭ nu ar putea-o câştiga, séŭ nu ar avea un curator orĭ un tutor.

---

[1]) Théoph., *Paraphr.*, § 4 (II—9); şi § 2 (III—29).

67. *Cum se perde posesiunea.*

Posesiunea se perde de-o-dată cu disparițiunea unuia din cele două elemente constitutive; cu atât maĭ mult cu disparițiunea amêndorora. Exemplu: in cas de *derelictio*, adică de abandonare a deținereĭ fisice a unuĭ lucru unită cu abdicarea de la intențiunea de a’l posede ca proprietar, séŭ când un obiect mobil fără voia nóstră se perde in mare, séŭ un animal selbatic fuge, séŭ in cas (de alt-mintrelea foarte rar) când posesorul, fără a abandona detențiunea fisică a unuĭ lucru, abdică de la *animus domini*, séŭ când posesorul este expulsat, prin acte de violență grave, de exemplu, cu puterea armată séŭ prin alte silniciĭ, din posesiunea lucruluĭ, etc.

§ II. Despre interdicte in dreptul Roman.

68. *Definițiunea, origina, natura şi transformarea interdictelor.*

Interdictul este un decret dat după cererea uneĭ persóne, la Roma de pretor, în provincie de guvernor séŭ proconsul, prin care se ordonă orĭ prohibă ce-va.

Origina interdictelor este acésta: Tăcerea legeĭ civile impedica pe pretor de a libera in óre-carĭ casurĭ o acțiune, adică de a exercita intre particularĭ dreptul sĕŭ de juridicțiune (*jurisdictio*) séŭ misiunea sa de a judeca, precum: când era vorba de a protege posesiunea patricilor concesionarĭ asupra agruluĭ roman (*ager romanus*, *ager publicus*), care posesiune era expusă usurpațiunilor ḑilnice din partea celor care eraŭ maĭ puternicĭ, fiind-că concesionariĭ nu aveaŭ proprietatea quiritară; séŭ spre a protege folosința liberă a lucrurilor comune (*res communes*), publice (*res publicae*) stabilită în favórea tutulor, etc.

In asemenea casurĭ, fiind-că legea civilă nu acordă posesoruluĭ o acțiune spre a face să înceteḑe tulburarea séŭ usurpațiunea posesiuneĭ, pretorele recurgea la puterea sa de poliție, adică la *imperium* şi da ordine séŭ prohibițiunĭ [1]. Când emiterea ordinuluĭ séŭ a prohibițiuneĭ constituia un regulament dat pentru toțĭ de maĭ înainte, atuncĭ se numea *Edictum.* Când emisiunea ordinuluĭ séŭ a prohibițiuneĭ era specială pentru cutare afacere particulară, care nu privea de cât pe părțile interesate, atuncĭ se numea *Interdictum* (*dictum inter duos* [2]). Interdictul, aşa déră, este un frate al edictuluĭ, şi unul şi altul sunt de origină pretoriană şi nu diferesc de cât în întinderea aplicațiuneĭ lor.

Interdictul o dată dat, din două lucrurĭ una: a) séŭ adversarul se supunea ordinuluĭ séŭ prohibițiuneĭ ce coprindea şi atuncĭ totul era terminat; b) séŭ adversarul refusa de a'l executa séŭ contesta faptele ce aŭ determinat pe pretor de a'l da; atuncĭ partea care'l obținuse trebuia să vină din noŭ înaintea magistratuluĭ spre a'ĭ cere *o acțiune*, şi judecătorul priimea însărcinarea de a verifica faptele şi de a *condemna séŭ absolvi* după împrejurărĭ [3].

---

[1] Asupra origineĭ interdictelor comentatoriĭ aŭ discutat şi discută mult. Consultă, E. Machelard: *Des interdits en droit romain*, p. 37, *et seq.*

[2] *Instit.*, § 1, IV—XV. Uniĭ comentatorĭ (Maynz, *op. cit.* t. I, p. 595 nota 3) nu admit acéstă etimologie a luĭ Théophil şi ḑic, că cuvîntul interdict vine de la *interdicit* (interḑicere); căcĭ la început pretorul da ordonanțe numaĭ prohibitive (*vim fieri veto*) şi maĭ târḑiŭ a ajuns până a ordona fapte positive (*exhibeas, restituas*).

[3] Interdictul, aşa dară, nu este acțiunea şi nicĭ nu'ĭ ținea locul; el da naştere acțiuneĭ şi 'ĭ servea de basă. Acțiunea emană din *jurisdictio*, pe când interdictul din *imperium*.

Fiind-că ocasiunile în care pretorii se vedéŭ nevoiţĭ a recurge la interdicte speciale se reproducéŭ adesea, eĭ finiră prin a înscrie în Edict formula generală a cutăruĭ séŭ cutăruĭ interdict ce promitéŭ a da în cutare séŭ cutare imprejurare. Atuncĭ se luă obiceiul, ca în loc să vină reclamantul de două orĭ la pretoriul magistratuluĭ: ântâiŭ spre a obţine un interdict şi al doilea spre a obţine o acţiune, să vină numaĭ o dată, spre a cere de la început dreptul de a urmări persóna care viola ordinul conţinut în Edict. Maĭ târḑiŭ, sub procedura extraordinară, când procedura nu maĭ era despărţită în două fase: înaintea magistratuluĭ *(in jure)* şi înaintea judecătoruluĭ (*in judicio*), atuncĭ reclamantul se adresa de-a dreptul la judecătorul competinte spre a statua asupra contestaţiuneĭ séle, fără a maĭ recurge la intermediul pretoruluĭ. Atuncĭ interdictele luară altă faţă: *ele deveniră nişte adevărate acţiunĭ.* Acésta voeşte să ḑică Justinian în Institutele séle, cartea IV. titl. XV: *De interdictis*, când ḑice: „*Sequitur ut discipiamus de interdictis* **seu de actionibus quae pro his exercentur**“, adică: „Urméză să tratăm despre interdicte şi despre acţiunile care le înlocuesc.“

69. *Divisiunea interdictelor.*

Interdictele la romanĭ sunt susceptibile de multe divisiunĭ şi sub-divisiunĭ, după diversele puncte de vedere în care ne punem.

Vom menţiona pe cele maĭ principale:

1-a *Divisiune.* Din punctul de vedere al *obiectuluĭ* la care se aplică, tóte interdictele sunt relative la lucrurile divine séŭ la lucrurile umane: *De divinis rebus, aut humanis*, ḑice Ulpian, (l. 1 *pr. Dig. de interd.*) *vel hominum causa, vel divini juris*, ḑice Paul (l. 2, § 1, *Dig. de interd.)*.

2-a *Divisiune.* Din punctul de vedere al *natureĭ ordinuluĭ* ce conţin, interdictele se divid în *prohibitoriĭ*, *restitutoriĭ* şi *exhibitoriĭ*.

Interdictele *prohibitoriĭ* sunt acelea care ordonă de a nu împedica pe adversar de a face ceva séŭ de a nu face ceva. Formula interdictuluĭ se termina: „*vim fieri veto*, *veto ne fiat*".

Interdictele *restitutoriĭ* sunt acelea care ordonă de a restitui altuia un lucru pe care'l a avut maĭ înainte, séŭ pe care nu'l a avut nici-o dată, séŭ de a restabili o stare de lucrurĭ preexistentă. Formula interdictuluĭ se termina: „*restituas.*"

Interdicte *exhibitoriĭ* sunt acelea care ordona exhibiţiunea, adică darea pe faţă a unuĭ lucru séŭ a uneĭ persóne. Formula interdictuluĭ se termina: „*exhibeas.*"

3-a *Divisiune.* Din punctul de vedere al *scopuluĭ* la care tind interdictele, după Gaius şi Justinian se divid în *adipiscendae possessionis*, *retinendae possessionis* şi *recuperandae possessionis*; iar Paul [1]) maĭ adaogă şi o a patra categorie: *tam recuperandae quam adipiscendae possessionis.*

Acéstă divisiune nu priveşte de cât interdictele relative la posesiune, adică acelea despre care Paul ḑice că în general sunt date: „*causa rei familiaris*, *quae ad rem familiarem spectant*" [2]).

---

[1]) L. 2 § 3 Dig. *de interd.*, 43—1.

[2]) Dăm aci nomenclatura principalelor interdicte prohibitoriĭ, restitutoriĭ şi exhibitoriĭ.

a) *Interdicte prohibitoriĭ*: „Uti possidetis; utrubi; ne vis fiat „ei qui in possessionem missus est; de mortuo inferendo; ne quid „in loco sacro fiat; ne quid in loco publico, flumine ripave fiat, „etc.„ (Dig. 11—8; 43—4; 43—6; 43—8).

b) *Interdicte restitutoriĭ*: „Quorum bonorum, Salvianum, quod „legatorum; possessorium; sectorium; de precario; de clandesti„na possessione; unde vi; interdictum fraudatorium; quod vi aut „clam, etc."

c) *Interdicte exhibitoriĭ*: „De homine libero exhibendo; de ta„bulis testamenti exhibendis; cujus de libertate agitur; de iberis „exhibendis; de liberis ducendis; de liberto exhibendo" (l. 12 şi „13 Dig. 10—4; Dig. 43—29 şi 30; Gaius, IV, 162).

Observăm că, de altmintrelea, acéstă divisiune se combină cu cea precedentă, în acest sens, că aceléşĭ interdicte, considerate sub un alt raport, sunt unele prohibitoriĭ, iar altele restitutoriĭ. Se póte ḑice chiar, că acéstă a treia divisiune nu este în realitate de cât o subdivisiune a interdictelor prohibitoriĭ şi restitutoriĭ.

Interdicte *adipiscendae possessionis* sunt acelea care aŭ de scop de a procura reclamantuluĭ posesiunea unuĭ lucru, pe care nicĭ-o dată nu a avut'o.

Interdicte *retinendae possessionis* sunt acelea care aŭ de scop de a protege pe posesor contra óre-căror acte de natură a'ĭ tulbura posesĭunea. Aceste interdicte se exercită de către acela ce se află încă în posesiune şi cere a fi menţinut într'ênsa, adică a fi apărat contra uneĭ tulburărĭ eminente séŭ contra uneĭ tulburărĭ deja realisate a căreia încetare şi reparaţiune o cere. Aceste interdicte aŭ şi o a treia calitate, că fixéză rolul împricinaţilor în petitoriŭ, adică servă a determina între adversariĭ gata a desbate o cestiune de proprietate, care din douĭ trebue să aibă posiţiunea defavorabilă de reclamant în revendicaţiune.

Interdicte *recuperandae possessionis* sunt acelea care aŭ de scop de a procura reclamantuluĭ recâştigarea posesiuneĭ perdute printr'un fapt independent de voinţa sa.

Interdicte *tam adipiscendae quam recuperandae possessionis* sunt acelea care aŭ de scop, atât câştigarea uneĭ posesiunĭ ce nicĭ o dată reclamantul nu a avut'o, cât şi redobândirea uneĭ posesiunĭ ce a avut'o [1]).

---

[1]) Dăm aci nomenclatura interdictelor coprinse în fie-care din aceste patru categoriĭ de interdicte:

1° Interdicte **adipiscendae possessionis**: *quod legatorum*; *possessorium*; *sectorium*; *quorum bonorum*, *Salvianum*.

2° Interdicte **retinendae possessionis**: *uti possidetis*, *utru-*

Acestor patru categorii de interdicte, unii comentatori le daŭ numirea de *interdicte séŭ acţiunĭ posesoriĭ.* Acéstă expresiune pe lângă că nu este romană, apoĭ nicĭ nu se póte aplica, raţional vorbind, de cât interdictelor *retinendae* şi *recuperandae possessionis*, căcĭ numaĭ acestea aŭ de fundament posesiunea şi de scop de a o protege; interdictele *adipiscendae possessionis* avênd de scop numaĭ de a câştiga o posesiune pe care reclamantul nicĭ o dată nu a avut'o.

Ba încă, pentru cine vrea să mérgă maĭ departe în fundul lucrurilor, apoĭ ni se pare visibil, că interdictele *retinendae possessionis* sunt singurele care merită calificaţiunea de **posesoriĭ**, în înţelesul modern şi sciinţific al cuvîntuluĭ; căcĭ numaĭ ele sunt fundate pe posesiunea *actuală* a reclamantuluĭ, precum acţiunea reală este fundată pe un drept actual de proprietate, de servitute saŭ de ipotecă şi acţiunea personală este fundată pe un drept actual de obligaţiune. Interdictele *adipiscendae* séŭ *recuperandae possessionis* nu sunt déră în realitate posesoriĭ, pentru că reclamantul silindu-se a câştiga séŭ de a recâştiga posesiunea, recunóşte printr'acésta chiar că nu o are séŭ că nu o maĭ are; el nu urmăreşte în realitate de cât *execuţiunea uneĭ obligaţiunĭ.*

Vom da aci câte-va noţiunĭ sumariĭ despre cele maĭ de căpetenie interdicte *retinendae possessionis* şi *recuperandae possessionis*, adică despre interdictele *uti possidetis*, *utrubi*, şi *unde vi*; căcĭ aceste noţiunĭ sunt indispensabile pentru înţelegerea natureĭ şi a condiţiunilor de exerciţiŭ a acţiunilor posesoriĭ în dreptul vechiŭ francez şi român, precum şi

---

bi; *de superficiebus*; *de itinere actuque privato*; *de aqua quotidiana et aestiva*; *de rivis*; *de fonte*; *de cloacis.*

3° Interdicte **recuperandae possessionis**: *de precario*, *de clandestina possessione*; *unde vi* (care este şi cel maĭ important).

4° Interdicte **tam adipiscendae quam recuperandae possessionis**: *quem fundum*; *quam hereditatem*; *quem usumfructum.*

a transformaţiunilor ce aŭ suferit în legislaţiunea modernă.

70. *Interdictele retinendae possessionis*: **uti possidetis** şi **utrubi.**

Regulele generale comune acestor interdicte sunt:

a) Trebue ca cel ce recurge la aceste interdicte să aibă posesiunea legală, juridică, adică propriŭ ȡisă; déră puţin importă décă a câştigat'o pe drept séŭ pe nedrept, cu bună séŭ cu rea credinţă.

b) Trebue ca posesiunea sa să fie tulburată, prin *acte de violenţă.* Prin acte de violenţă se înţelege aci, orĭ ce acte făcute contra voinţeĭ posesoruluĭ şi care tind a'l tulbura în folosinţa lucruluĭ ce posedă [1]). Aceste acte trebue însă să implice in autorul lor intenţiunea de a posede: *animus possidendi.*

c) In fine, trebue ca aceste acte să nu fi făcut a înceta posesiunea, ci numaĭ de a fi tulburat'o; într'alt fel ar trebui a recurge la interdictele *recuperandae possessionis.*

Regulele speciale fie-căruĭ interdict sunt:

1⁰ **Interdictul uti possidetis.** Acest interdict nu se dă de cât pentru păstrarea posesiuneĭ imobilelor. Formula sa este ast-fel concepută: *„Uti eas aedes quibus de agitur, nec vi, nec clam, nec precario, alter ab altero possidetis, quominus ita possideatis vim fieri veto.“* Precum însă-şĭ formula arată, acest interdict este *dublu*, adică, pretorul se adreséză într' acelaşĭ timp către ceĭ douĭ împricinaţĭ (la plural: *possidetis* iar nu *possides*; *possidentis* iar nu *possideas*) care sunt în acelaşĭ timp reclamanţĭ şi pârâţĭ; o condemnaţiune este posibilă, fără deosebire, în sarcina unuia séŭ a altuia.

---

[1]) Precum vedem, cuvîntul *vis*, séŭ violenţă, nu are aci înţelesul riguros ce i se dă în interdictele *recuperandae possessionis*; maĭ cu sémă, nu presupune neapărat o violenţă îndreptată contra persóneĭ nóstre, ci însemnéză, orĭ ce act care ne împedică de a exercita liber posesiunea nóstră. Căcĭ, precum ȡice Pomponius, într'un pasagiŭ care ar fi trebuit pus sub titlul *Uti possidetis*, déră care figuréză ca lege a 11, Dig. *de vi* (43—16): „Vim facit qui „non sinit possidentem eo, quod possidebit uti arbitrio suo: sive „in serendo, sive fodiendo, sive arando, sive quid aedificando, „sive quid omnino faciendo, per quod liberam possessionem ad„versarii non relinquit.“

Victoria o are acela care *în momentul dăreĭ interdictuluĭ poseda* lucrul fără violenţă, nu pe ascuns şi cu titlu neprecariŭ (adică nu prin îngăduinţă) *faţă de adversarul sĕŭ*; ceia ce se exprimă prin aceştĭ termenĭ: *nec vi*, *nec clam*, *nec precario ab adversario* (*exceptio vitiosae possessionis*). Puţin dară importă décă posesiunea era viţiósă faţă de o terţie persónă alta de cât adversariul. Ast-fel înţelésă posesiunea *actuală*, cu drept cuvînt priméză posesiunea din timpul trecut a adversaruluĭ [1].

Interdictul *uti possidetis* este anual, adică nu se póte exercita de cât în timp de un an util, cu începere de la data tulburăreĭ posesiuneĭ.

Efectul acestuĭ interdict este de a adjudeca posesiunea imobiluluĭ părţeĭ câştigătóre şi de a ordona încetarea tulburărărei pe viitor *(ne amplius turbetur)*. După unii, judecătorul putea condamna şi la daune-interese.

---

[1] Acéstă decisiune la prima vedere s'ar părea isbitóre. cum o posesiune actuală, de câte-va momente séŭ ḑile numaĭ, să aibă maĭ multă trecere de cât o posesiune, póte fórte îndelungată, pe care adversarul a avut'o maĭ înainte?. In fond însă acéstă obiecţiune, cel puţin fórte adesea, este lipsită de fundament; căcĭ, inconvenientul de a face să prevaleḑe posesiunea actuală a unuia din împricinaţĭ asupra posesiuneĭ anterióre a celuĭ-lalt, se găseşte fórte mult micşorat prin acéstă întreită condiţiune, că posesiunea actuală nu face să triumfe, de cât décă acel ce o invocă nu a luat acéstă posesiune de la adversarul sĕŭ, prin violenţă (*vi*), pe sub ascuns (*clam*) séŭ cu titlu precariŭ. Orĭ, décă ne vom aduce aminte de condiţiunile cerute pentru conservarea şi perderea posesiuneĭ, ne vom convinge, că posesorul *actual* de câte-va ḑile al unuĭ imobil avea prea puţinĭ sorţĭ de a triumfa în interdictul *uti possidetis*, faţă de acela care a posedat maĭ mult séŭ maĭ puţin timp maĭ înainte.

2°. **Interdictul Utrubi.** [1]) Acest interdict este pentru *mobile*, ceia ce interdictul *uti possidetis* este pentru imobile şi cere aceleaşi condiţiuni spre a triumfa, cu deosebire, că în epoca dreptului clasic, acela câştiga procesul care dovedea că a posedat *mai mult timp in cursul anului* (*majore parti anni*) imediat anterior procesului, *nec vi*, *nec clam*, *nec precario ab adversario*; deci, nu se lua in consideraţiune posesiunea *actuală*. Din acest punct de vedere se póte dice, că acest interdict in realitate mai jócă rolul şi de *recuperandae possessionis*. Acest rol 'l avea şi în casul când posesiunea unui mobil era răpită cu violenţă, căci ţinea locul interdictului *unde vi*. Acéstă diferinţă, pe care o găsim chiar în timpul lui Diocleţian, dispare insă in dreptul lui Justinian, aşa că, nu se mai ia in consideraţiune, atât in interdictul *uti possidetis* cât şi in interdictul *utrubi*, de cât posesiunea *actuală* neviţiósă faţă de adeversar; *(nec vi*, *nec clam*, *nec precario ab adversario)*; cu alte cuvinte, că ambele interdicte sunt regulate de aceleaşi principii, [2]) ceia ce revine a dice că se confundă intre dênsele, aşa că in realitate nu mai remâne de cât unul şi acelaşi interdict (*actio in factum*) atât pentru mobile cât şi pentru imobile. [3])

Interdictele *uti possidetis* şi *utrubi* protegéŭ posesiunea propriŭ disă, aceia corespundătóre dreptului de proprietate; déră aplicaţiunea lor a fost întinsă *utilitatis causa* şi la *quasi*-posesiunea servituţilor personale şi unora din servituţile reale séŭ prediale.

---

[1]) Formula acestui interdict este: „**Utrubi** *hic homo Q. D. A.* (manuscriptul lui Gaius adaogă: *apud quem*) *majore parte huiusce anni fuit*: *quominus is eum ducat*, *vim fieri veto*."

[2]) *Inst.*, IV, t. XV, § 4.

[3]) Maynz, *op. cit.* t. I. § 89. p. 670 şi 671.

71. *Interdictul recuperandae possessionis* numit: **unde vi.** Formula interdictuluĭ *unde vi* (séŭ *de vi*), transmisă de Justinian, este acésta: „*Unde tu illum vi dejecisti, aut familia tua dejecit, de eo, quaeque ille tunc ibi habuit (tanti ea res erit) tantum modo intra annum; post annum de eo quod ad eum qui vi dejecit, pervenerit, judicium dabo.*“ [1])

Analisând această formulă descoperim, că următoarele condițiunĭ se cer spre a triumfa in interdictul *unde vi:*

a). Trebue ca să fie vorba de posesiunea unuĭ imobil, cel puțin in epoca dreptuluĭ clasic. [2])

b). Trebue ca posesorul să fi perdut posesiunea, adică să fi fost expulsat (*dejectus*), iar nu numaĭ tulburat in posesiune.

c). Deposesiunea trebue să fi fost consecința unuĭ act de violență gravă (*vis armata, vis quotidiana*). — Prin violență, in acest cas, se ințelege pornirile de fapt indreptate contra persóneĭ posesoruluĭ séŭ a acelor care dețin pentru el (sclavĭ, mandatarĭ, locatarĭ) şi, ceva maĭ mult, de a fi destul de gravă spre a impedeca continuarea posesiuneĭ. Acela care relua posesiunea in aceiaşĭ luptă (*in ipso congressu*), respingând forța prin forță (*vim vi repellens)*, nu este socotit că a perdut posesiunea şi că prin urmare a expulzat pe adversarul sĕŭ. [3])

d). Trebue ca violența să se fi exercitat de către pârât el însuşĭ séŭ de către aĭ seĭ, prin ordinul séŭ prin indemnul sĕŭ.

c). In fine, trebue ca expulsatul (*dejectus*) să fi avut posesiunea legală, propriŭ ḑisă (*animo domini*), in momentul expulsăreĭ; căcĭ cum ar putea pretinde a câştiga o posesiune pe care nicĭ-o dată nu a avut'o?. [4])

---

[1]) L. 1 *pr.* Dig. 43-16.

[2]) L. 1 § 3, 8, Dig. 43-16.

[3]) L. 1 § 3, 29 şi 47; l. 3 § 9; l 17 Dig. 43-16.

[4]) L. 1 § 9, 10, 23 Dig., 43-16; Gaius, IV, 154 şi 155. Opiniunea

Observăm, că in dreptul clasic se distingea violenţa simplă (*vis quotidiana*) şi violenţa cu mâna armată (*vis armata*). Interdictul basat pe simpla violenţă gravă, adică samavolnicie fără mână armată, se numea *unde vi privata* şi putea fi paralisat in efectele séle de către pârâtul (*dejiciens*) care proba, că nu a făcut de cât să'şĭ reia prin faptă o posesiune pe care reclamantul (*dejectus*) o avusese viţiósă către dênsul, adică care era atinsă in privinţa sa de unul din cele treĭ viţiĭ deja aratate: *vi, clam aut precario.* Ast-fel, acel care a fost maĭ înainte expulsat cu violenţă putea, chiar după o trecere de câtva timp, să useze de represaliĭ şi să reintre cu forţa in posesiunea sa. Din contra, interdictul basat pe violenţa armată se numea *unde vi armata* şi reclamantul era restabilit tot-d'auna in posesiunea sa, chiar décă pârâtul, autor al violenţeĭ, proba că posesiunea adversaruluĭ sĕŭ era viţiósă către dĕnsul: *vi, clam, aut precario.* [1] Motivul este, că dacă legile pot ierta aceluia care intrebuinţéză o violenţă ordinară spre a recâştiga o posesiune ce i s'a răpit cu violenţa, séŭ luat pe sub ascuns (*prin surprindere*), séŭ cu titlu de îngăduélă, ordinea publică nu póte tolera ca cetăţeniĭ să'şĭ facă singurĭ dreptate cu *mânele armate.* Acéstă regulă, cu tóte acestea, nu se aplică de cât atuncĭ când se strecura un óre-care timp intre isgonire şi reluare a posesiuneĭ cu mâna armată; căcĭ décă intrebuinţarea violenţeĭ chiar armate se făcea *in ipso congressu, vim vi repellens,* spre a respinge un atac violent actual séŭ iminent, atuncĭ autorul era maĭ mult considerat că a usat de dreptul sĕŭ natural de apărare personală (de legitimă defensă) spre a

---

contrarie, că şi simplul detentor: chiriaşul, arendaşul, comodatarul, etc., expulsat cu violenţa avea interdictul *unde vi,* este eronată. Vedĭ Machelard, *op. cit.* p. 237 şi 238. Maynz, *op. cit.* t. I. § 90, p. 677 nota 3.

[1] Gaius, IV. § 154 şi 155.

conserva posesiunea sa, de cât că a reluat prin violenţă de la adversarul sěŭ o posesiune ce o perduse maĭ inainte.

Sub Justinian, [1]) nicĭ o distincţiune nu se maĭ face intre violenţa armată şi nearmată séŭ ordinară. In nicĭ un cas autorul violenţeĭ (*dejiciens*) nu póte opune expulsatuluĭ (*dejectus*) esceptiunile *vi*, *clam*, *precario*, de care posesiunea acestuia din urmă este viţiată faţă de el. [2]).

Efectele intedictuluĭ *unde vi* sunt de a obţine reparaţiunea lesiuneĭ; ceia ce cuprinde maĭ întâiŭ, restituţiunea imobiluluĭ şi a tot ce se găseşte pe dênsul in momentul violenţeĭ comise, cu fructele din acest moment chiar, şi in urmă, reparaţiunea prejudiţiuluĭ causat prin expulsiunea reclamantuluĭ. Décă restituţiunea imobiluluĭ nu se face, atuncĭ reclamantul are drept la despăgubire de dauna suferită şi câştigul de care a fost lipsit.

Acţiunea se prescrie prin trecere de un an util. In vechiul drept insă, interdictul *de vi armata* era neprescriptibil. [3]) După expiraţiunea acestuĭ an se da până la concurenţa valoreĭ cu care pârâtul s'a înavuţit *(post annum de eo quod ad eum, qui vi dejecit, pervenerit, judicium dabo)*.

Constituţiunile imperiale aŭ protegiat şi maĭ bine posesiunea în contra usurpaţiunilor violente. Aşa, constituţiunea luĭ Valentinian III (Cod., l. 7, *Unde vi*, cart. VIII, tit. 4), dispune, că cel care cu violenţă va răpi un lucru mişcător orĭ va intra în posesiunea unuĭ lucru nemişcător, va perde proprietatea décă acest lucru este al sěŭ, iar décă nu este al sěŭ, trebue să'l restitue şi pre lângă acéstă obligaţiune, să maĭ plătéscă şi valórea aceluĭ lucru expulsatuluĭ (*dejectus*).

---

[1]) Póte că chiar din timpul când Valentinian III a dispus, că răpitorul cu forţa a unuĭ lucru este tot-de-a-una obligat a'l restitui in natură séŭ preţul décă nu este al sěŭ (l. 3. Cod. Theod. 4—22).

[2]) L. 1 § 9, 10, 12, 16, 18, 22, 23, 29, Dig., 43—16; Gaius, IV, 154, 155; *Inst.* IV, t. XV, § 6.

[3]) Cicer., *ad famil.*, XV, 16 „.... *In hoc interdicto non solet addi:* **in hoc anno**“.

Afară de acestea, autorul uneĭ expulsiunĭ cu violenţa din posesiunea unuĭ imobil este pasibil de acţiunea pentru injuriĭ, precum şi de un *judicium publicum*, adică de o acţiune penală, în virtutea legeĭ Julia, **De vi**. Décă expulsiunea s'a făcut cu mâna armată (*vis armata*), atuncĭ deportaţiunea era pronunţată de legea Julia *de vi publica*; iar décă a urmat *sine armis*, atuncĭ confiscaţiunea uneĭ treimĭ din bunurĭ era prescrisă de legea Julia *de vi privata* [1]).

72. *Natura interdictelor retinendae possessionis şi recuperandae possessionis.*

Interdictele romane aŭ acest caracter insemnat, că sunt nişte acţiunĭ penale şi prin urmare esenţialmente personale: *in personam*; ele nu se daŭ de cât aceluia ce este tulburat in posesiune, séŭ deposedat printr'un atac injust şi violent şi in contra aceluia care este autorul acestuĭ fapt delictos. [2]) Motivul este, că interdictele la romanĭ nu sunt fundate pe un drept legal, ce reclamantul are asupra lucruluĭ ce ţine séŭ ţinea în puterea sa, ci pe violaţiunea persóneĭ posesoruluĭ de care pârâtul s'a făcut culpabil şi care 'ĭ impune obligaţiunea de a repara prejudiţiul ce a causat [1]). De aceia, pârâtul nu are a proba de cât simplul fapt că posedă; puţin importă în ce chip a câştigat posesiunea: pe drept orĭ pe nedrept, cu bună orĭ rea credinţă. De aceia, interdictul nu se dă în contra moştenitorilor autoruluĭ tulburăreĭ séŭ expulsăreĭ, de cât décă eĭ însă-şĭ continuă a tulbura [2]).

---

[1]) Justin. *Instit.* § 8, *de publ. jud.*

[2]) Interdictele nu se daŭ aceluia care de bună voe a sa a incetat de a posede, séŭ in urma uneĭ temerĭ séŭ erorĭ, séŭ infidelităţĭ a mandataruluĭ sĕŭ. Cu tóte acestea, Cujas (*Observationes*, cart. I cap. 22; cart. XIX, cap. 16; *Opera priora*, t. III. p. 13 şi 594, şi maĭ noŭ Ihering (*Du fondement de la protection possessoire*, trad. de Meulenaere, Gand, Paris şi Leipzig), 1875, p. 89 et. seq.), susţin, că sistemul posesiuneĭ s'a transformat in epoca dreptului bizantin séŭ greco-roman şi că constituţiunile imperiale au creat o acţiune posesorie generală: un *interdictum generale* séŭ *actio momentariăe possessionis*, care protegea pe orĭ-care posesor tulburat séŭ expulsat şi chiar pe cel din categoria de maĭ sus. De Savigny şi Bruns nu vĕd insă, in acéstă ideie, de cât o conjectură ingeniósă.

73. *Persónele carĭ pot exercita interdictele posesoriĭ.* Principiul este, că nu maĭ acele persóne care posedă *animo domini*, adică *animo rem sibi habendi*, aŭ exerciţiul acţiunilor posesoriĭ. Aceste persóne sunt: a) proprietarul, b) usucapiendul, (adică cel care este pe cale de a usucapa), c) usurpatorul, d) furul, e) găsitorul lucruluĭ perdut, f) usufructuarul, g) usuarul, h) *habitatio.* Pentru acéstă categoriă de persóne nu este nicĭ o îndouélă că posesiunea lor este protegiată de interdicte; textele şi comentatoriĭ sunt de acord. Prin *excepţiune* însă de la menţionata regulă, s'a admis exerciţiul acţiunilor posesoriĭ în favórea unor persóne carĭ posedă *alieno nomine*, şi anume: în favórea secuestruluĭ, creditoruluĭ amanetar (gagist), embaticaruluĭ (emphiteotuluĭ), precaristuluĭ (*precario rogans*) şi superficiaruluĭ (*superficies*), adică în favórea acelora carĭ aŭ o **posesiune derivată**, spre a întrebuinţa expresiunea luĭ Savigny (*Abgeleiteter Besitz* [3]).

In ceia ce priveşte pe ceĭ-lalţĭ posesorĭ *alieno nomine*, precum: locatarul, comodatarul, depositarul, mandatariĭ legalĭ şi convenţionalĭ, antichresistul, etc., aceştia posedând cu titlu precariŭ, adică pentru şi în numele proprietaruluĭ de la care deţin lucrul, acesta din urmă (proprietarul) are posesiunea *ad interdicta*, iar nu eĭ [1]. Aceştĭ deţinătorĭ *alieno nomine* nu pot exercita acţiunile posesoriĭ de cât schimbând causa posesiuneĭ, adică tăgăduind dreptul celuĭ de la care deţine lucrul prin acte de resistenţă; cu alte cuvinte, începênd o adevărată posesiune: *animo domini.*

---

[1]) Caracterul personal al interdictelor este afirmat de legea 1, § 3, Dig. *de interdictis* (43—1): *„Interdicta omnia, licet in rem videantur concepta, vi tamen ipsa personalia sunt.* Vezĭ Maynz, *op. cit.* t. I, § 80 p. 630 nota 7; § 88 p. 662; § 89 p. 671 şi 672.

[2]) In casul contrariŭ, moştenitoriĭ nu sunt ţinuţĭ de cât *in id quod ad eos pervenit*, adică numaĭ pentru cât eĭ s'aŭ inavuţit din faptul autoruluĭ tulburăreĭ séŭ deposesiuneĭ.

[3]) Bruns, Despre dreptul posesiunilor, (*Das Recht des Besitzes*), p. 11. Savigny nu admite cel de al cincilea cas de posesiune derivată: *superficies.* Puchta admite numaĭ două casurĭ de posesiune derivată: secuestrul şi amanetul.

SECŢIUNEA II.

Acţiunile posesoriĭ în dreptul vechiŭ român.

Sumar: § 74. Studiul vechilor nóstre legislaţiunĭ este negligeat la noĭ în ţéră. Consecinţele. § I. Acţiunile posesoriĭ sub codicele Caragea. 75. § II. Acţiunile posesoriĭ sub codicele Calimah şi Regulamentul organic. 76. Drepturile protegiate de acţiunile posesoriĭ. 77. Condiţiunile cerute spre a exercita acţiunile posesoriĭ. 78. Prescripţiunea imobilelor în favórea celor *puternicĭ* era oprită. 79. Competinţa autorităţilor judecătoreştĭ şi autorităţilor administrative. Contenciosul administrativ exista în Moldova în unele casurĭ. 80. Regulamentul organic a limitat la un an exerciţiul acţiunilor posesoriĭ.

---

[1] Opiniunea contrarie, susţinută de câţĭ-va comentatorĭ aĭ dreptuluĭ roman, a căḑut de mult, fiind cu totul lipsită de fundament; ea însă se găseşte reînviétă astă-zĭ de D-l Al. C. Şendrea în opul sĕŭ *Curs de Procedură Civilă.* D-l Şendrea acordă cu profusiune, în dreptul roman, interdictele posesoriĭ tutulor deţinătorilor cu titlu precariŭ, spre a putea crea un argument în favórea opiniuneĭ séle: că în dreptul nostru român actual, toţĭ posesoriĭ precariştĭ aŭ exerciţiul acţiunilor posesoriĭ. Teoria D-luĭ Şendrea este victorios combătută de D-l Al. Degrea, învĕţatul consilier de la Curtea de Casaţiune. (Veḑĭ *Dreptul*, No. 72, 74, 76, 78 din 1887).

74. Abia maĭ este nevoe de a spune, că un întuneric domnește asupra acesteĭ materiĭ, când se știe că un văl gros acoperă întréga nóstră legislațiune, începând din timpurile cele maĭ vechĭ până în timpurile cele maĭ apropiate. Nu atât din causa puținelor monumente de legĭ și jurisprudență, cât, maĭ ales, din causa negligențeĭ neiertate în care se află la noĭ studiul vechilor nóstre legislațiunĭ și instituțiunĭ. Afară de câțĭ-va erudițĭ istoricĭ și jurisconsulțĭ am putea ḑice, fără sfială, că la noĭ generațiunea actuală este atât de indiferentă de trecut, în cât nu numaĭ că nu lucréză spre a'l descoperi, dér pare că ar avea oróre de a afla ce-va despre dênsul; ca și cum trecutul nu prepară presentul și nu ne face să spunem viitorul, ca și cum presentul nu este fiŭ al trecutuluĭ și părinte al viitoruluĭ. De aceia, nu trebue cine-va să se mire: nicĭ de ușurința cu care la noĭ legile se fac și se desfac, adesea orĭ la intervale de timp fórte scurte; nicĭ de culpabila manie de a împrumuta séŭ maĭ bine ḑis de a copia legĭ streine, care nu se potrivesc cu țara; nicĭ de confusiunea și obscuritatea ce domnește acolo unde legiuitorul nostru a inovat séŭ a comis verĭ-o incoherență, séŭ s'a exprimat in mod confus séŭ obscur. Orĭ-ce comentator de legĭ, la noĭ, are întreita grea misiune: a) de a cerceta istoria instituțiunilor; b) de a urmări pas cu pas locul de unde legiuitorul nostru a copiat legile; c) în fine, și ceia ce este maĭ perplex și maĭ ingrat: de a ghici intențiunile legiuitoruluĭ; căcĭ la noĭ cele maĭ multe proiecte de legĭ, séŭ că nu aŭ suferit verĭ-o discuțiune, séŭ că aŭ suferit una incompletă orĭ puțin juridică, séŭ că aŭ fost obiectul unor discuțiunĭ maĭ întinse, déră desbaterile nu s'aŭ consemnat, séŭ deși consemnate nu s'aŭ transmis ca legat posterităţeĭ ¹).

---

¹) **Exemplu: Desbaterile din Consiliul de Stat asupra Codiceluĭ Ci-**

Cadrul restrins al acestuĭ *curs de procedură*, nu ne permite a vorbi aci pe scurt, de cât de acţiunile posesoriĭ sub imperiul legislaţiunilor imediat anterióre codiceluĭ civil şi codiceluĭ de procedură civilă actuală.

§ I. Acţiunile posesoriĭ sub Codicele Caragea.

75. Codicele Caragea, promulgat în 1817, este fórte mărginit în disposiţiunĭ asupra materieĭ ce ne ocupă.

Acest codice, recunóşte posesiunea ca un drept distinct şi independent de proprietate şi prin urmare şi acţiunĭ posesoriĭ, căcĭ orĭ-ce drept dă naştere la acţiunĭ (art, 4, cap. II, partea II şi art. 7, cap. I, partea VI).

Lucrurile pentru carĭ se puteaŭ exercita acţiunile posesoriĭ eraŭ mobilele şi imobilele, afară de ţiganiĭ fugarĭ aflaţĭ în streinătate şi de fondurile de pămênt, (moşiĭ) carĭ eraŭ *imprescriptibile*, (art. 7 alin. 3, cap. I, part. VI), şi prin urmare nesusceptibile de o posesiune *ad interdicta*, căcĭ detentorul nu putea avea *animus domini*[1]). Legiuirea din 1847, Martiŭ 8[2]), întărită cu oficiul domnesc sub No. 195, (art. 1 şi 2), supune însă prescripţiunea pentru împresurare de pămênt la acelaşĭ termen hotărît pentru stăpânirea cu bună séŭ rea credinţă a lucrurilor nemişcătóre, adică la 10, 20 séŭ 30 de

---

vil actual şi asupra altor legĭ decretate sub Statutul din 2 Maĭ 1864.

[1]) Acéstă disposiţiune a Codiceĭ Caragea consacră *obiceiul pămêntuluĭ*, adică legea nescrisă ce exista din vechime, ca pămêntul strămoşesc să nu se pérdă prin usurpaţiune, ci tot de-a-una să se pótă revendica de cel în drept, ca ce-va sacru şi inviolabil. Vom vedea că o disposiţiune analogă exista şi în Moldova, însă restrinsă numaĭ în contra usurpatorilor *puternicĭ*.

[2]) Colecţia de legĭ Brăiloiŭ, (ediţ. 1865) p. 398 şi 399.

anĭ. Posesiunea fondurilor de pămênt fu déră, de aci înainte, garantată prin exerciţiul acţiunilor posesoriĭ.

Lucrurile mişcătóre perdute se puteaŭ revendica până în 3 anĭ (art. 2, cap. I, part. II şi art. 7, cap. I, part. VI), prin urmare, şi posesiunea lor era protegiată pe acest timp.

Nicĭ un termen séŭ condiţiune nu se cerea pentru exercitarea acţiunilor posesoriĭ; judecătorul era suveran apreciator al probelor pentru admiterea orĭ respingerea acestor acţiunĭ [1]).

Când însă elementele de probaţiune produse de părţĭ avéŭ aceiaşĭ tărie, judecătoriĭ eraŭ ţinuţĭ, conform art. 3, cap. II, part. IV, să recunóscă dreptul celuĭ ce ţine séŭ posedă lucrul [2]).

Numaĭ drepturile reale, nu şi drepturile personale, eraŭ protegiate de interdicte.

Codicele Caragea, spre a garanta maĭ bine posesiunea imobilelor contra usurpaţiunilor violente séŭ clandestine, dispune: „Care vecin fără ştirea stăpânireĭ va strămuta semn de hotare, să plătéscă drept pedépsă păgubaşuluĭ vecin atât cât se preţueşte locul care a însuşit cu strămutarea semnuluĭ,“ (art. 1, cap. III, part. II), şi prescrie óre-carĭ regulĭ după carĭ să se facă alegerea de hotare între veciniĭ şi să se măsóre moşiile [3]).

Acţiunea posesorie pentru denunciare de nouĭ clădirĭ (*novi operis nunciatio*) este regulamentată de art. 18, 19, 20 şi 21, cap. III, part. II.

---

[1]) Cas. Rom. I, 14 Maiŭ 1882.

[2]) Cas. Rom. I, 15 Ianuariŭ 1872.

[3]) Pentru procedura şi lucrarea hotărniciilor, vedĭ ofisurile domneştĭ şi circulările ministeriale publicate în colecţiunea de legĭ a d-luĭ Brăiloiŭ, p. 433—446.

§ II. Acţiunile posesoriĭ sub codicele Calimah.

76. Codicele Calimah, care a împrumutat cele maĭ multe disposiţiunĭ de la Codicele Austriac, tratéză materia posesiuneĭ în nu maĭ puţin de 54 articole (art. 406—460, cap I, secţ. I, partea II), din carĭ extragem următórele maĭ importante regule:

Tóte lucrurile corporale şi *incorporale* care sunt *în comerciŭ* pot face obiectul stăpânireĭ (art. 410). Aşa dér, nu numaĭ drepturile reale, déră şi drepturile *personale* séŭ de *obligaţiunĭ*, sunt însoţite de lege de o quasi-posesiune, protegiată prin acţiunĭ posesoriĭ. Se esclude, bine înţeles, drepturile carĭ nu permit o exercitare repeţită şi continuă a cuprinsuluĭ lor, precum: drepturile de împrumut, de cumpărare, de daune-interese, de amanet, etc., de óre-ce aceste drepturĭ se sting séŭ se perd printr'o singură întrebuinţare, şi prin urmare nu sunt susceptibile de nicĭ o posesiune. Drepturile de stat şi de familie nu sunt, de asemenea, susceptibile de posesiune, de óre-ce ele nu pot face obiectul uneĭ *legiuite negociaţiunĭ*.

Precum vedem, Codicele Calimah, spre deosebire de dreptul roman şi Codicele Caragea, consacră posesiunea drepturilor personale, adică o ideie streină de principiile ce avéŭ romaniĭ şi descedenţiĭ lor de la Dunăre. Recunóşterea posesiuneĭ obligaţiunilor în Moldova este însă détorită Codiceluĭ Austriac, adică unor ideĭ familiare germanilor; ceia ce constitueşte cu drept cuvînt o anomalie în tradiţiunea istorică şi juridică a poporuluĭ român.

77. Posesiunea corporală a lucrurilor presupune din partea deţinătoruluĭ *animus rem sibi habendi* séŭ *animus domini* (art. 407).

Deţinătorul care în numele altuia iar nu într'al săŭ ţine vre-un lucru, n'are nicĭ un *titlu puternic* spre a lua acest lucru în stăpânirea sa (art. 418). Titlul puternic *(justa causa aquisitionis)* este legiuitul temeiŭ, care face posibilă câştigarea unuĭ drept.

Titlurile puternice sunt: cumpărarea, schimbarea, dăruirea, întrarea în moştenire, *in locaţiune* (nălmală), *arvonirea*, etc. Posesiunea dér a precaristuluĭ, a creditoruluĭ amanetar, a sechestruluĭ nu este admisă.

Prin titlu puternic se câştigă numaĭ dreptul posesiuneĭ *(jus possessionis)*, iar nu însăşĭ posesiunea. Aşa dér, décă avênd cine-va dreptul stăpânireĭ se opreşte de către un altul a'l exercita, nu póte prin a sa putere să intre în stăpânire, ci dator este să o céră prin *judecătorie* (art. 420).

Nu este permis nimănuĭ a supăra orĭ tulbura pe altul în posesiunea séŭ detenţiunea sa. Liber este posesorul orĭ detentorul tulburat să céră ajutorul judecătorieĭ şi plata de daune-interese (art. 442).

Posesorul actual nu este dator ca să arăte titlul stăpânireĭ; presumpţiunea juridică fiind în favórea sa; decĭ, décă este îndoélă care din ceĭ ce se judecă asupra unuĭ lucru are drept maĭ puternic asupra aceluĭ lucru, preferinţa se dă posesoruluĭ: el va fi menţinut în stăpânire: „*in pari causa melior est causa possidentis,*“ (art. 441 şi 423).

Décă nu se póte verifica îndată cine este posesorul adevĕrat, adică care posedă în mod neviciat, în cât are drept la sprijinul justiţieĭ, atuncĭ lucrul litigios trebue să se încredinţeze justiţieĭ séŭ altuĭ cuĭ-va, până când se va cerceta pricina şi hotărî asupra stăpânireĭ lucruluĭ.

Persóna remasă în judecată, póte, chiar după darea hotărîreĭ, să intenteze acţiune spre a'şĭ dovedi dreptul sĕŭ de preferinţă (art. 451 şi 452).

Acţiunea posesorie se póte îndrepta numaĭ contra tulburătoruluĭ, iar nu contra uneĭ terţie persóne (art. 442).

Pârâtul póte opune excepţiunea că reclamantul posedă *vi*, *clam*, *precario* faţă de dênsul. Nu este nicĭ un termen pentru intentarea acţiuneĭ posesorie, afară, bine înţeles, de acela prescris pentru acţiunea petitorie.

Numaĭ tulburarea şi gonirea din posesiune dă dreptul la exerciţiul acţiunilor posesoriĭ. Acţiunea pentru denunciarea de nouĭ clădirĭ (*novi operis nunciatio*), este regulată de art. 443—446.

78. O disposiţiune demnă de însemnat este acésta: Codicele Calimah (art. 1938), conform *obiceiuluĭ pămêntuluĭ* împrumutat de la romanĭ, nu admite prescripţiunea pentru imobile în favórea celor *puternicĭ*, „măcar de şi prin hrisóve se va cuprinde acea cu strămbătate, şi în putere stăpânită *împresurarea lucrurilor nemişcătóre a celor puternicĭ*“ [1].

79. Acţiunile posesoriĭ eraŭ de competinţa tribunalelor judecătoreştĭ (art. 420). Autorităţile administrative aveaŭ cădere a privighea asupra menţinereĭ linişteĭ publice şi a înfrâna publicele silniciĭ (art. 448). De asemenea, după nişte resoluţiunĭ şi decrete Domneştĭ, precum şi nişte circulărĭ a le Ministruluĭ Justiţieĭ [2], carĭ aveaŭ putere de lege în Moldova [3], autoritățile administrative competinte a statua asupra reclamațiunilor de împlinire întemeiate pe *vexele* (polițe séŭ bilete la ordin) și pe *sinete neprihănite* (obligațiunĭ autentice necontestate), afară de treĭ casurĭ: a) cănd obligațiunea nu era subscrisă de pârât; b) când acesta dovedea că a subscris'o fiind silit; și c) când pârâtul dovedea că a efectuat plata datorieĭ [1]). De asemenea, tot după niște decrete Domneștĭ, autoritățile administrative eraŭ competinte în materie de închiriere și arendare; însă numaĭ în ceia-ce privește punerea în lucrare a contractelor *informăluite*, adică: trădarea lucruluĭ la care contractantul se îndatorește, respingerea întinderilor insovolniceștĭ, punerea lucrurilor în *statu quo* și împlinirea câștiurilor și a productelor cuprinse prin contracte, iar nu și pentru călcarea condițiunilor séŭ neurmarea îndatoririlor contractuluĭ [2]).

---

[1] Observăm că jurisconsultul român Andronachi Donicĭ, în opul sĕŭ: *Colecţie prescurtătóre de legile împărăteştĭ*, publicat în 1814, constată că în pămêntul Moldoveĭ, bunurile imobile, parte de răzăşie séŭ din tovărăşie şi ţiganiĭ fugiţĭ şi ţinuţĭ la casa altuia, nu se putéŭ dobăndi prin usucapiune. (Veḑĭ §§ 23, 24 şi 25 din numita Colecţie).

[2] Resoluţia Domnéscă din 27 Iuliŭ 1834, (*Adunarea Deslegărilor* tipărită în 1844, t. I, p. 91), Oficiul Domnesc din 23 Iuliŭ 1835, (*Adun. Desleg.*, t. I, p. 70); adresa Logofeţieĭ Dreptăţeĭ din 19 Aprilie 1847 cu circularea Logofeţieĭ sub No. 1481, (*Adun. Desleg.* t. II, p. 227, 228 şi 229).

[3] Veḑĭ decisiunea Curţeĭ de Casaţiune din 31 Ianuarie 1863, dată în Secţiunĭ-Unite, asupra casurilor de intervenţiune a autorităţilor administrative în afacerĭ carĭ, după regula dreptuluĭ comun, sunt de competinţa autorităţilor judecătoreştĭ.

Precum vedem, în Moldova, existaŭ tribunale administrative pe lângă tribunalele judecătoreștĭ propriĭ ḑise, ast-fel că conflict de *atribuțiune* între dênsele era posibil și se judeca de Ministrul justițieĭ. După înființarea Curțeĭ nóstre de Casațiune (15 Martiŭ 1861), judecata acestuĭ conflict a trecut în competința acesteĭ Curțĭ (art. 36 No. 7, art. 41 leg. Curț. Cas., și legea pentru împărțirea atribuțiunilor desființatuluĭ Consiliŭ de Stat din 1866).

80. Observăm, în fine, că Regulamentul Organic al Moldoveĭ, prin art. 287 lit. b limitéză termenul intentăreĭ acțiunilor posesoriĭ la *un an*, de la deposedare séŭ tulburare, ast-fel că posesiunea de aci înainte se perde prin trecere de un an fără a reclama şi se câştigă de adversar prin o posesiune continuă iarăşĭ de un an. Tribunalele judecătoreştĭ aŭ remas competinte, ca şi maĭ înainte, a judeca acţiunile posesoriĭ [1]).

---

[1]) *Adunarea Deslegărilor*, pag. 9; *Manualul Administrativ al Moldoveĭ*, t. I, p. 80 et sqq. ediț. 1855, Iașĭ..

[2]) Oficiul Domnesc No. 74 din 1844; No. 8 din 1848 și No. 9 din 1849, (*Manualul Administrativ*, t. I, p. 32, 33 și 481.

SECŢIUNEA IV.

Acţiunile posesoriĭ în dreptul român actual.

Sumar: § I. *Definiţiunea acţiunilor petitoriĭ şi posesoriĭ.* 81. Ce este acţiunea petitorie. Ce este acţiunea posesorie. 82. Ideia pe care se rézămă protecţiunea posesiuneĭ. § II. *Carĭ acţiunĭ sunt petitoriĭ imobiliare* (83). § III. *Câte felurĭ de acţiunĭ posesoriĭ sunt.* 84. Doctrina şi jurisprudenţa recunóşte două felurĭ de acţiunĭ: în reîntegrare şi în complângere; acţiunea pentru denunciare de nouĭ clădirĭ (*novi operis nunciatio*) nefiind de cât însăşĭ acţiunea în complângere. § IV. *Caracterele distinctive între acţiunea în reîntegrare şi în complângere.* 85. Asemănarea şi diferinţele între aceste două acţiunĭ. 86. Actele ce constituesc o tulburare séŭ usurpare a posesiuneĭ şi autorisă exerciţiul acţiunilor posesoriĭ. § V. *Lucrurile séŭ drepturile protegiate de acţiunile posesoriĭ.* 87. Opiniunea D-luĭ Al. C. Şendrea. 88. Opiniunea D-luĭ Al. Degrea. 89. Opiniunea nóstră. § IV. *Condiţiunile cerute spre a exercita acţiunile posesoriĭ. Posesoriĭ séŭ detentoriĭ cu titlu precariŭ pot exercita acţiunile po-*

---

[1]) In faţa multelor şi necontenitelor usurpaţiunĭ séŭ insovolniciĭ ce se urmaŭ în Moldova, puterea executivă a fost nevoită a dispune, că la cas de expulsiune a posesoruluĭ orĭ deţinătoruluĭ, întâmplată *maĭ curând de un an*, isprăvniciĭ de judeţe séŭ comisiunea orânduită pentru cercetarea la faţa loculuĭ a fapteĭ de insovolnicie, să reîntegreze imediat pe reclamant şi să oblige pe usurpator a plăti acestuia drept amendă şi preţul lucruluĭ răpit, remânênd ca partea nemulţumită să'şĭ adreseze reclamaţiunea sa la *judecătorie*, spre a fi judecată conform regulelor ordinare. Vedĭ în *Manualul Administrativ al Moldoveĭ*, (t. I, Cap. IX, secţ. I: Despre oprirea insovolniciilor şi locale cercetărĭ), maĭ multe Ofisurĭ Domneştĭ relative la reprimarea usurpaţiunilor.

seşorii? (§ 90). Opiniunea D-luĭ Al. C. Şendrea, opiniunea D-luĭ Al. Degrea şi a nóstră. § VII. *Acţiunea in reintegrare este ea supusă aceloraşĭ condiţiunĭ cerute pentru exerciţiul acţiuneĭ în complângere?* 91. Controversa. 92. Art. 14 leg. jud. com. 1870 şi art. 19 leg. org. jud. în Dobrogea, 1886.

§ I. Definiţiunea acţiunilor petitorii şi posesorii.

81. Acţiunea *petitorie* este aceia prin care *proprietarul* unuĭ imobil séŭ titularul unuĭ drept real imobiliar, cere a i se recunoasce dreptul, séŭ liberul exerciţiŭ al dreptuluĭ sĕŭ nesocotit séŭ violat, şi a i se restitui imobilul de către acela care'l posedă şi se pretinde la rêndul sĕŭ că este proprietar.

Acţiunea posesorie este aceia prin care *posesorul* unuĭ fond séŭ unuĭ drept real imobiliar susceptibil de posesiune, cere a fi menţinut séŭ reintegrat in *posesiunea* imobiluluĭ din care a fost tulburat séŭ expulsat (isgonit).

82. Motivele pentru care legiutorul a creat aceste două felurĭ de acţiunĭ este: Pre de o parte, ar fi fost nedrept ca un proprietar să pérdă irevocabil lucrul sĕŭ, pentru că a negligeat de a usa de el intr'un timp oare-care; iar pre de alta, fiind-că legiuitorul trebue să asigure mai inainte de tóte pacea publică, trebuia să considere provisoriŭ pe acela care posede un lucru în mod destul de caracterisat, în cât se póte ḑice că este imaginea proprietaruluĭ, ca avênd dreptul de a'l conserva, până când un altul va putea proba inaintea justiţieĭ că el este adevăratul proprietar al aceluĭ lucru [1]).

---

[1]) Asupra ideieĭ fundamentale pe care se rézămă apărarea séŭ protecţiunea posesiuneĭ, jurisconsulţiĭ nu sunt de acord. Aşa, uniĭ (Savigny) ḑic că este *oprirea violenţeĭ* (tulburarea posesiuneĭ e un *delict* în contra posesoruluĭ); alţiĭ ḑic că este *voinţa omuluĭ*, pe care dreptul o protege chiar când dênsa are caracterul uneĭ vo-

Trebuia déră să acorde posesoruluĭ pe nedrept tulburat séŭ isgonit o acțiune, spre a se putea menține séŭ restabili în posesiunea sa, și o altă acțiune proprietaruluĭ spre a revendica lucrul séŭ contra posesoruluĭ.

Acțiunile petitoriĭ, precum vedem, apără *proprietatea* imobiliară și tóte cele-lalte drepturĭ reale imobiliare, a căror posesiune este susceptibilă de a conduce la prescripțiune séŭ usucapiune, precum: dreptul de usufruct, de us, de habitațiune și de servitute. Acțiunile posesoriĭ proteg *posesiunea* acestor drepturĭ reale imobiliare și una din ele (*reintegranda*), cel puțin după opiniunea unora, chiar simpla *detențiune* a unuĭ imobil corporal. Ele eraŭ cunoscute în dreptul roman sub numele de interdicte *retinendae vel recuperandae possessionis.*

83. Cel maĭ mare avantagiŭ pe care 'l procură posesiunea legală (*juris possessio* saŭ *possessio civilis*) este de a presuma proprietatea: posesorul este apărat de pretențiune când reclamantul în revendicațiune nu produce probe suficiente spre a dovedi ceia ce afirmă.[1] Déră procură și avantagiul considerabil, de a protege folosința lucruluĭ către și contra tutulor usurpatorilor, iar nu numaĭ contra proprietaruluĭ adevărat.

In casurile generale în carĭ posesiunea este utilă, acțiunea posesorie se reduce la termeniĭ ceĭ maĭ simpli. Care

---

ințe de *fapt* contrarie legeĭ; alțiĭ, (Ihering) ḑic că este *ideia proprietățeĭ*, adică ocrotirea proprietarilor în contra usurpatorilor. Acéstă din urmă părere ni se pare maĭ fundată.

[1] *„Possidentis melior est conditio etiam in pari causa“* (l. 10, Dig. *de pignoribus)*; *„Commodum possidendi in eo est, quod, etiamsi ejus res non sit qui possidet, si modo actor non potuerit suam esse probare, remanet suo loco possessio* (*Instit.* Just § 4 *de Interdictis* IV—15).

din impricinaţĭ posedă, şi care nu posedă? Aci este un *fapt* de judecat.

Acţiunea petitorie, din contra, conduce la acéstă cestiune: Cine este proprietar? Căcĭ se póte ca acela care nu posedă să fie adevăratul proprietar. Aci este un *drept* de judecat, iar nu un fapt, ca în casul precedent.

§ II. Carĭ acţiunĭ sunt petitoriĭ imobiliare.

83. Acţiunĭ petitoriĭ imobiliare sunt: acţiunea în revendicaţiune a unuĭ imobil, petiţiunea de ereditate şi acelea care trebuesc a'ĭ fi asimilate, acţiunea confesorie, acţiunea negatorie, acţiunea ipotecară, acţiunile în revocaţiune séŭ în resoluţiune a unuĭ drept real imobiliar şi altele. Despre aceste acţiunĭ se ocupă pe larg dreptul civil, decĭ, nu avem a ne ocupa aci.

§ III. Câte felurĭ de acţiunĭ posesoriĭ sunt.

84. Jurisprudenţa [1] şi doctrina, în general, recunosc două felurĭ de acţiunĭ posesoriĭ: *acţiunea în reîntegrare* (séŭ *reintegranda*) şi *acţiunea în complângere* (séŭ *complenta*). In Francia, uniĭ autorĭ [2] şi jurisprudenţa, în basa art. 6 din legea asupra judecătoriilor de pace din 25 Maiŭ 1838, adăogă şi acţiunea pentru denunciare de clădirĭ séŭ lucrărĭ nouĭ (*novis operis nunciatio*), însă, după alţĭ autorĭ cu cari ne unim şi noĭ, acéstă acţiune se confundă cu acţiunea în complângere. Uniĭ autorĭ [1]) nu recunosc în dreptul nostru de cât *o singură* acţiune posesorie, care însă ia diferite numirĭ, după scopul ce se urmăreşte prin acţiune. Aşa : de va avea de scop încetarea tulburăreĭ posesiuneĭ, acţiunea se va numi *complentă* séŭ pentru pastrarea posesiuneĭ; de se va urmări recâştigarea posesiuneĭ perdute, acţiunea se va numi *reintegrandă* saŭ pentru recâştigarea posesiuneĭ, de se va cere împedicarea uneĭ clădirĭ ce se face din noŭ, acţiunea se va numi pentru *denunciarea clădireĭ nouĭ*, de se va cere menţinerea séŭ restabilirea hotarelor în starea lor de maĭ înainte, acţiunea se va numi pentru menţinerea séŭ restabilirea hotarelor (*action en bornage*); în ce priveşte servituţile, acţiunea se va numi pentru *apă de fôntână*, pentru *apă de vară*, pentru *drum séŭ cărare* şi aşa maĭ departe.

---

[1] Cas. R. I. 1877; I, 1878; I, 1883.

[2] A. Rodière, *op. cit.* t. I, p. 69 *et seq.*; Dalloz, Répertoire, V. *Action possessoire*, No. 25. Acest din urmă autor definesce ast-fel acţiunea pentru denunciare de nouĭ clădirĭ: *este o specie de complângere* ce se intentéză contra aceluia care a întreprins, pe *propriul séŭ teren* lucrărĭ, de unde resultă, séŭ trebue să resulte un prejudiţiŭ pentru reclamant". Comp. Henry Bonfils, *op. cit.*, No. 337—340, p .164—166.

Acéstă opiniune are meritul că conţine o parte de adevăr, dér nu exprimă tot adevărul: De şi codicele civil şi codicele de procedură civilă din 1865 nu fac nicĭ o distictiune între acţiunea în complângere şi acţiunea în reîntegrare, totuşĭ, noĭ credem că nicĭ póte fi îndoélă despre existenţa lor; căcĭ legea din 1864 pentru constrângere corporală face menţiune de acţiunea în reîntegrare, ḑicênd: „Orĭ-cine prin *fapte silnice usurpă posesiunea unuĭ fond de la posesorul sĕŭ cel* **legiuit**, va fi condemnat prin constrângere corporală să *reîntegreḑe* şi să desdauneḑe, atât pentru fructe cât şi pentru alte daune şi folóse“ (art. 10); iar legea din 1879 pentru organ. jud. com. şi de óc. (art. 14), care este o lege generală şi face parte integrantă din codicele de procedură civilă, distinge formal aceste două felurĭ de acţiunĭ, ḑicênd, că judecătoria comunală „va *pune* séŭ *ţine* în stăpânire pe acela care i se va părea că are maĭ mult drept, etc.“ Maĭ mult încă, însă-şĭ codicele de procedură civilă (art. 5 vechiŭ) şi legea jud. com. şi de oc. (art. 56 No. 2) exprimându-se la plural: „**acţiunĭ posesoriĭ,**“ face evident a înţelege că trebue să existe maĭ mult de cât o singură acţiune posesorie. Recunóştem însă, de acum, (de şi cestiunea este viŭ controversată) că în fond, reintegranda nu are o existenţă a eĭ proprie cu totul separată şi distinctă de aceia a complenteĭ, fiind-că, precum vom vedea maĭ la vale, are acelaşĭ scop, acelaşĭ obiect, acelaşĭ fundament şi cere, în principiŭ, aceléşĭ condiţiunĭ pentru exerciţiul sĕŭ.

---

[1]) Al. Şendrea, *op. cit.* p. 312, No. 291.

Ambele aceste acţiunĭ sunt posesoriĭ, cu acelaşĭ cuvînt pentru care, de exemplu, acţiunea confesorie şi acţiunea negatorie sunt acţiunĭ petitoriĭ; déră diferesc între dênsele într'un punct esenţial, şi acéstă diferinţă numaĭ, este suficientă spre a fi autorisaţĭ a nu le confunda la olaltă. In adevăr, tóte cererile în materie de posesiune sunt séŭ pentru păstrarea posesiuneĭ tulburate, séŭ pentru récâştigarea posesiuneĭ perdute prin o expulsare violentă [1]).

Observăm că la romanĭ maĭ exista şi o a treia categorie de interdicte séŭ acţiunĭ posesoriĭ: *adipiscendae possessionis*, care se daŭ uneĭ persóne spre a intra în posesiunea unuĭ lucru pe care nicĭ o dată nu l'a posedat. In acéstă categorie intră interdictul *Quorum bonorum* şi interdictul *Salvia-*

---

[1]) Observăm că D-l Al. Şendrea care susţine existenţa uneĭ singure acţiunĭ posesoriĭ, luând diferite numirĭ după scopul ce 'şĭ propune a atinge, se contraḑice singur, când, precum se va vedea maĭ la vale, împărtăşeşte opiniunea acelora carĭ pretind, că condiţiunile de exerciţiŭ a le acţiuneĭ în reîntegrare sunt diferite de a le acţiuneĭ în complângere.

num. La noĭ nu există asemenĭ acţiunĭ séŭ interdicte posesoriĭ, de óre-ce printr'o simplă cerere adresată tribunaluluĭ moştenitoriĭ se pot pune în posesiunea avereĭ succesorale (art. 653 cod, civ.), iar proprietarul uneĭ moşiĭ póte pune un sequestru asigurător pe averea mobilă a arendaşuluĭ aflată pe moşie, séŭ pe mobilele chiriaşuluĭ aflate în casa închiriată.

§ IV. Caracterele distinctive între aceste două felurĭ de acţiunĭ posesoriĭ.

85. *Acţiunea în reîntegrare* séŭ *reintegranda* este aceia pe care *posesorul*, şi după uniĭ, şi *detentorul* (adică nu numaĭ cel ce are posesiunea civilă, juridică, *(animo domini)*, déră şi cel care are simpla detenţiune naturală a lucruluĭ *tanquam rem alienam*), deposedat prin violenţă de un imobil corporal, o are contra aceluia care l'a deposedat, spre a fi restabilit in posesiunea séŭ in detenţiunea sa. [1]) Acéstă acţiune corespunde cu interdictul roman *recuperandae possessionis*, numit *unde vi* (de şi există óre-carĭ diferinţe) şi este cea maĭ veche. Avênd de obiect restituţiunea imobiluluĭ se se asémănă, în acest punct, cu acţiunea petitorie; déră diferă în realitate fórte mult de dênsa in următórele puncte: a) Prin acţiunea petitorie se cere constatarea dreptuluĭ de proprietate şi restituţiunea imobiluluĭ asupra căruia reclamantul susţine că este proprietar. Prin acţiunea posesorie în reintegrare reclamantul cere delăsarea posesiuneĭ fonduluĭ a căruia posesiune 'ĭ a fost usurpată. Maĭ pe scurt, în acţiunea petitorie se invócă titlul de proprietar, pre când în acţiunea posesorie se invócă titlul de posesor. b) Acţiunea petitorie pune în joc cestiunea de proprietate, aşa că, o dată resolvată în folosul reclamantuluĭ, prin acésta chiar, se hotărăşte în mod difinitiv şi posesiunea. In acţiunea posesorie din contra, se pune în joc numaĭ cestiunea de posesiune şi reclamantul póte eşi învingător; déră triumful sĕŭ póte să nu fie de câ efemer, trecător, de óre-ce pote fi nimicit de acţiunea petitorie, care póte fi îndreptată în mod victorios contra sa pentru proprietatea lucruluĭ. c) In fine, în acţiunea petitorie spre a triumfa, reclamantul este nevoit ca să probeḑe existenţa în favórea sa a dreptuluĭ de proprietate; ceia-ce adesea este fórte greŭ de dovedit, fiind-că trebue să dovedéscă că acest drept l'a dobândit el în mod regulat, fie prin prescripţiune, fie prin convenţiune, succesiune, legat, donaţiune, etc., şi de la persóne care, la rêndul lor, eraŭ ele însă-şĭ în mod regulat învestite cu acest drept. In acţiunea posesorie in reintegrare, din contra, proba este maĭ uşóră de făcut, căcĭ reclamantul nu are să dovedéscă de cât un *fapt public şi material*, adică că a exercitat posesiunea asupra lucruluĭ (art. 1854 Cod. Civ.); ceia ce se póte dovedi nu numaĭ prin titlurĭ, ci şi prin marturĭ.

---

[1]) După uniĭ autorĭ, (Bélime, *Traité des actions possessoires*, p. 224; Dalloz, Répert. V-o *Action possessoire*, No. 25, 52 şi 97), ḑic, că spre a avea dreptul de a intenta acţiunea in reintegrare, puţin importă décă reclamantul a fost turburat numaĭ in posesiune séŭ a fost şi *expulsat*, adică a perdut posesiunea integrală cu desevârşire; ceia ce se cere, este ca tulburarea orĭ deposedarea să fi fost însoţită de **de pornirĭ de fapt** (*voies de fait*) séŭ **violentă**; căcĭ, ḑic aceştĭ autorĭ, nu întinderea tulburăreĭ, ci caracterul sĕŭ trebue a se lua in vedere, spre a determina care din cele două acţiunĭ: în complângere séŭ în reîntegrare trebueşte exercitată. Aşa, décă reclamantul a perdut posesiunea fără a se fi întrebuinţat în contră'ĭ violenţă, el nu póte avea recurs de cât la acţiunea în complângere. Noĭ nu împărtăşim acéstă opiniune.

Acţiunea posesorie în complângere séŭ complenta, după opiniunea în general admisă, este aceia prin care posesorul unuĭ imobil corporal séŭ unuĭ drept real imobiliar, cere ca să înceteḑe tulburarea şi să fie menţinut în posesiunea sa ce continuă de a o avea [1]. Ea corespunde cu interdictul roman *retinendae possessionis* numit *uti possidetis*, însă cu órecarĭ diferinţe.

86. Observăm că, nu orĭ-ce turburare a posesiuneĭ póte constitui împresurare séŭ usurpare a posesiuneĭ şi decĭ, póte da naştere acţiuneĭ posesorie în reintegrare séŭ în complângere. Se cere ca să existe, pe lângă o tulburare de fapt, materială şi o tulburare de drept, adică ca acela, care printr'un act al sĕŭ 'mĭ a adus un prejudiţiŭ tulburându-mĭ posesiunea materială asupra unuĭ lucru, să pretindă că actul ce a făcut este intemeiat pe dreptul sĕŭ de proprietate séŭ de servitute; cu alte cuvinte, să pretindă că el voeşte să aibă pentru sine (*animo domini*) posesiunea aceluĭ lucru séŭ aceluĭ drept ce se află în posesiunea mea. Tulburările de fapt, comise fără intenţiunea de a tăgădui dreptul de proprietate séŭ de posesiune, nu pot da naştere la acţiunile posesoriĭ, ci la o acţiune pentru daune-interese, conform art. 997 c. civ., séŭ la o acţiune pentru injurie séŭ ofensă [2].

§ V. Lucrurile séŭ drepturile pentru carĭ se pot exercita acţiunile posesoriĭ.

Treĭ opiniunĭ se găsesc în presenţă:

87. 1-a *Opiniune.* După D-l Al. Şendrea, în dreptul nostru, acţiunile posesoriĭ se aplică la imobile şi la mobile, la servituţile reale şi personale, fără excepţiune, cum şi la drepturile personale (creanţe séŭ obligaţiunĭ). Motivele sunt:

---

[1] După uniĭ autorĭ (Bélime, *op. et loc. cit.*; Dalloz, *op. et loc. cit.*, etc.), acţiunea în complângere se póte exercita chiar déca reclamantul a fost isgonit séŭ deposedat integral, însă fără violenţă séŭ pornirĭ de fapt. Vedĭ nota precedentă.

[2] Dalloz *op. et loc. cit.*, No. 55 şi 59..

a) In dreptul roman posesiunea atât a imobilelor cât şi a mobilelor, fără nicĭ o restricţiune, era garantată în exerciţiul eĭ de acţiunile posesoriĭ; b) art. 1846 c. civ., ḑice că: „posesiunea este deţinerea unuĭ lucru séŭ folosirea de un drept," fără a distinge între lucrurile mobile şi imobile, între drepturile reale şi personale; c) In dreptul nostru, spre diferinţă de dreptul francez, există acţiunea în revendicaţiune pentru imobile şi prin urmare, trebue să existe şi acţiunea posesorie pentru mobile [1].

88. 2-a *Opiniune.* După D-l Al. Degrea trebue să distingem: a) In ceia ce priveşte lucrurile *imobile*, în dreptul nostru, acţiunile posesoriĭ se aplică numaĭ la posesiunea imobilelor corporale şi prin excepţiune la servituţĭ, adică la nişte drepturĭ reale imobiliare. In adevăr, în tótă legislaţiunea nóstră nu găsim de cât art. 56 No. 4 al legeĭ din 9 Martie 1879, care să autorise exerciţiul acţiunilor posssoriĭ pentru drepturile reale imobiliare. Acest articol ḑice: „Judecătoriĭ de ocóle vor judeca reclamaţiunile pentru exerciţiul *servituţilor*, pentru zidurile şi şanţurile comune, pentru distanţele de construcţiunĭ şi plantaţiunĭ a se observa între vecinĭ." Aşa dér, servituţile personale (usufruct, us, abitaţiune) purtând asupra unor imobile corporale ne scóse din comerciŭ, servituţile reale (legale şi convenţionale) şi drepturile de us asupra apelor nealcătuind o dependenţă a domeniuluĭ public, pot da loc la o acţiune posesorie. Servituţile continue déră neaparente şi servituţile discontinue nu pot să fie protegiate de acţiunea posesorie, de óre-ce acestea sunt nişte acte de facultate, adică de pură toleranţă séŭ îngăduinţă.

Acéstă disposiţiune a legeĭ privitóre la servituţĭ, fiind *o excepţiune*, ea nu póte fi întinsă şi la alte drepturĭ reale *imobiliare*, precum: la emfiteusă séŭ embatic, la superficie, la dreptul de retenţiune, care nicĭ nu este un drept real propriŭ ḑis.

---

[1] D-l Al. Şendrea, *op. cit.* No. 292, şi în *Dreptul*, No. 4 din 1888.

b) In ceia ce priveşte lucrurile *mobile corporale*, acţiunea în revendicaţiune ne existând de cât în cas de furt séŭ de perdere (art. 1909 c. civ.), nu maĭ în aceste casurĭ se póte exercita acţiunea posesorie.

c) In ce priveşte lucrurile *mobile incorporale* séŭ creanţele şi obligaţiunile, nu există acţiunĭ posesoriĭ. Excepţiune nu există de cât pentru titlurile la purtător, care sunt singurele susceptibile de *quasi*-posesiune, şi prin urmare, de a fi protegiate de acţiunile posesoriĭ [1]).

89. 3-a *Opiniune.* După noĭ, în dreptul nostru, ca şi în dreptul francez, acţiunile posesoriĭ se aplică numaĭ la *posesiunea imobilelor* şi a *drepturilor reale imobiliare*, iar nu şi la posesiunea drepturilor *personale imobiliare* séŭ la posesiunea drepturilor *mobiliare*, fie *personale* fie *reale*. Cu alte cuvinte, în materie de acţiunĭ mobiliare şi în materie de acţiunĭ personale imobiliare nu există acţiunĭ posesoriĭ. Acésta resultă manifest: a) din redacţiunea art. 14 şi 56 din leg. jud. com. şi de oc. coresp. cu vechiul art. 5 c. pr. civ.; b) din art. 3 c. pr. civ. fr. şi c) din *expunerea de motive a titluluĭ asupra prescripţiuneĭ*, făcută de Bigot de Préameneu la confecţionarea codiceluĭ civil francez [2]).

---

[1]) Acest sistem este susţinut de D-l Al. Degrea, în *Dreptul* No. 78 (1887, p. 618 şi 619).

[2]) Iată cuvintele rostite de Bigot de Préameneu în consiliul de Stat. „Dreptul roman, ḑice el, acorda sub numele de *irterdictum utrubi*, o acţiune posesorie acelora carĭ eraŭ tulburaţĭ în posesiunea unuĭ lucru imobil; déră în dreptul francez, nu s'a admis în privinţa mobilelor o acţiune deosebită de aceia asupra proprietăţeĭ; ba chiar s'a considerat simplul fapt al posesiuneĭ ca un titlu: in adevĕr, nu are cine-va de ordinar alte titlurĭ pentru lucrurile mobiliare. De altmintrelea, maĭ adesea este imposibil de a le constata identitatea şi de a le urmări în circulaţiunea lor din mâ-

Prin faptul că redactorii codicelui nostru de procedură aŭ copiat codicele de procedură francez şi genovez (care în acéstă privinţă este tot francez), şi că ştiinţa lor juridică era suptă din Francia, credem, că legiuitorul nostru nu a voit a face verĭ-o inovaţiune în acéstă privinţă; căcĭ de ar fi avut acéstă intenţiune ar fi exprimat'o în mod clar şi neîndouios prin verĭ-un text de lege; ceia ce nu a făcut.

Afară de acestea, separaţiunea posesiunei de proprietate, pe care se baséză întréga teorie a acţiunilor posesoriĭ, nu se póte aplica mobilor *corporale* considerate individual, în parte (*ut singuli*), fiind-că posesiunea obţinută de la un neproprietar (*a non domino*), cu just titlu şi bună credinţă, a unuĭ mobil corporal, dă naştere *imediat* la proprietate, fără a fi necesitate de verĭ-o curgere de timp spre a prescrie şi fără ca posesorul să fie ţinut a justifica că posedă cu just

---

nă în mână. Trebue a evita procedurĭ care ar fi fără număr, şi carĭ, maĭ adesea, ar trece peste valórea obiectelor procesuluĭ. Aceste motive aŭ trebuit să facă a se menţine regula generală după care; *„en fait de meubles la possession vaut titre.“* (Veḑĭ acéstă expunere de motive în Locré, *op. laud.*, t. XVI, p. 586). Acéstă maximă vine de acolo că, în vechiul drept cutumier francez, proprietatea mobilelor era considerată ca mult maĭ puţin nobilă şi importantă de cât aceia a imobilelor (*mobilium vilis est possessio*), şi acésta din causă că, pe de o parte, averea mobiliară nu era considerabilă, iar pe de altă parte, singura avere foncіară, imobiliară, da *forţă* şi atributele de suveranitate celuĭ ce o poseda: *suveranitatea* era incorporată, ca să ḑicem aşa, cu pămêntul séŭ *proprietatea imobiliară.* Imbert (*Pratique judiciaire*, cap. 17) ast-fel justifică maxima: *mobilium vilis est possessio*: „Pentru că după drept posesiunea lucrurilor mobile este vilă, adică nu se ţine socotélă de dênsa, se tratéză despre proprietatea şi senioria unuĭ mobil, (adică cuĭ aparţine dintre ceĭ douĭ împricinaţĭ), împreună, de-o dată cu cestiunea despre posesiune. Cu tóte acestea, ordonanţele regale prohibă de a acumula posesorul cu petitorul, déră trebue a înţelege ḑisa prohibiţiune când este vorba de lucrurĭ nemişcătóre.“

titlu şi cu bună credinţă. Art. 1909 cod. civ., este formal; el ḑice: *„Lucrurile mişcătóre se prescriŭ prin faptul posesiuneĭ lor, fără să fie trebuinţă de verĭ-o curgere de timp.“* Decĭ, în regulă generală, cel ce a perdut posesiunea mobiluluĭ corporal, a perdut printr'acésta chiar acţiunea în revendicaţiune şi prin *à fortiori* acţiunea posesorie. Cu tóte acestea, s'ar putea ḑice, că ar urma ca să se pótă exercita acţiunea posesorie, în privinţa mobilelor a căror proprietate nu se póte prescrie prin faptul posesiuneĭ, precum sunt: mobilele *corporale* posedate fără just titlu şi bună credinţă, orĭ imobilele *corporale* posedate în aceste condiţiunĭ, déră perdute, orĭ furate, orĭ date în deposit uneĭ persóne incapabile (art. 1598 cod. civ.), orĭ mobilele *incorporale* şi rentele productive de interese séŭ de arerage; déră acéstă ideie nu a fost admisă în legislaţiunea nóstră actuală, nicĭ în legislaţiunea franceză [1]. Pentru aceleaşĭ cuvinte, credem, că acţiunile posesoriĭ nu se pot aplica nicĭ la *universalităţile de mobile* corporale séŭ incorporale, precum: o succesiune mobiliară, de şi art. 1909 C. Civ. nu le este aplicabil. Acéstă soluţiune o dăm cu atât maĭ mare cuvênt, cu cât se póte ḑice, că eredele posedă séŭ deţine în mod individual şi separat lucrurile mobiliare ce compun succesiunea; el nu posedă séŭ deţine universalitatea séŭ *succesiunea mobiliară*, precum prin figură de limbagiŭ se obicinueşte a se ḑice. Cu tóte acestea, acéstă din urmă cestiune este viŭ controversată în doctrină, în Francia, din causa uneĭ legĭ din 1790 care admitea acţiunea posesorie în acest cas [2].

---

[1] Bigot de Préamenen in Locré, *op. et loc. cit. supr.*, Cas. R. I, No. 159 din 1877; D-l Gr. G. Pĕucescu, *Despre acţiunĭ* (în *Dreptul*, No. 63 din 1873, p. 5 şi 6). Principiul că nu este loc la *complângere* în privinţa *mobilelor* este universal recunoscut în Francia, după cum atestă însăşĭ Dalloz, V. *action possessoire*, No. 491.

[2] D-l Gr. G. Pĕucescu, *op. et loc. cit.*, susţine, că de óre-ce art.

Am ȡis că, după opiniunea nóstră, acțiunile posesoriĭ se pot exercita numaĭ pentru protecțiunea posesiuneĭ imobilelor corporale și a drepturilor reale imobiliare. Acéstă regulă o aplicăm numaĭ óre-căror drepturĭ imobiliare susceptibile de posesiune séŭ quasi-posesiune, însă nu numaĭ posesorilor unuĭ drept de proprietate, de servitute personală (usufruct, us, abitațiune) și de servitute reală (legală și convențională [1]), precum susțin partisaniĭ celuĭ de al doilea sistem, ci și posesorilor unuĭ drept real de emfiteusă (embatic séŭ bezman) și de superficie, căcĭ și aceștia aŭ un drept real imobiliar, care décă nu este identic, cel puțin se asémănă fórte mult cu dreptul de servitute propriŭ ȡisă [2]).

1909 alin. 1 c. civ., nu este aplicabil *universalităților de mobile*, apoĭ, pentru acest fel de mobile se póte exercita acțiunea posesorie. Noĭ credem, că D-l Pĕucescu spre a fi consecinte față cu acest argument, ar fi trebuit ca să admită că și mobilele considerate individual, în parte, (*ut singuli*), cărora art, 1909 alin 1, nu le este aplicabil, sunt protegiate de acțiunile posesoriĭ, precum: mobilele *corporale* furate séŭ perdute, séŭ date în deposit uneĭ persóne incapabile (art. 1902 alin. 2 și art. 1598 c. civ.), séŭ mobilele *incorporale*, adică creanțele și rentele *nominale*.

Cu tóte acestea, D-l Pĕucescu refuză formal acțiunea posesorie pentru aceste mobile *corporale* séŭ *incorporale*, fără a'șĭ da rațiunea.

[1]) Afară, evident, de aceia privitóre la servituțile derivând din faptul omuluĭ, continue déră neaparente, și servituțile discontinue déră neaparente, când nu sunt sprijinite pe un titlu constitutiv de servirtute (art. 624 și 625 c. civ.); căcĭ atuncĭ se presumă, că exercițiul servituțeĭ nu era de cât un act de pură facultate séŭ de simplă toleranță (art. 1853 c. civ.). Veȡĭ Cas. Fr. 27 Martiŭ 1866 (Sirey, 1866, I, 215; P· 1866, 548); Cas. R. I, 1873.

[2]) După Codicele Calimah, care admite împărțirea proprietățeĭ, bezmanariul este *proprietar al folosințeĭ*, adică are domeniul util; decĭ, incontestabil are exercițiul acțiunilor posesoriĭ. Art. 410 C. Calimah, admițênd posesiunea, atât pentru lucrurĭ corporale cât și pentru lucrurĭ incorporale, prin acésta chiar admite exercițiul acțiunilor posesoriĭ și pentru drepturĭ : fie reale, fie personale.

§ VI. Condițiunile cerute spre a exercita acțiunile posesorii. Posesorii séŭ detentorii cu titlu precariŭ pot exercita acțiunile posesorii?

90. Cestiunea de a ști care sunt condițiunile necesare spre a exercita acțiunile posesorii, a dat naștere la grave controverse, pe care nu le putem examina aci cu deamănuntul. Doctrina și jurisprudența, în general, cer patru principale condițiunĭ și anume:

1-a *Condițiune.* Fiind vorba de acțiunea în *complângere*, după opiniunea predominantă, reclamantul trebue *încă să posédă* în momentul când intentă acțiunea și să fie numaĭ turburat în posesiunea séŭ folosința sa. Turburarea póte fi de două felurĭ: a) de *fapt*, adică când cineva nu ne lasă să stăpânim; ea este un obstacol material adus libereĭ folosinţe a unuĭ fond séŭ a exercițiuluĭ unuĭ drept real imobiliar, de exemplu: a trece pe o moșie, a culege fructele de pe dênsa, etc. b) *de drept*, când posesiunea nóstră este tăgăduită séŭ contestată printr'un act extra-judiciar, séŭ judiciar, care incomodă pe posesor în libera sa folosință, de exemplu: Primus închiriéză o casă luĭ Secundus și un Tertius face o somațiune luĭ Secundus de a nu plăti chiria în mânele luĭ Primus, sub pretext că casa nu este a acestuia, ci este a sa; séŭ Tertius intentă o acțiune posesorie, séŭ cere resiliarea contractuluĭ. Turburarea care este în același timp de

---

După Codicele Caragea, cel puțin după opiniunea nóstră, emfiteusa constitue un drept *real imobiliar*, prin urmare, embaticarul are exercițiul acțiunilor posesoriĭ. Tot asemenea decidem și pentru superficiar. (Consultă asupra cestiuneĭ opul nostru: ***Etude historique et juridique sur le l'Emphytéose,*** (Paris, 1883) p. 430, 431, 447—451).

fapt şi de drept, cât şi turburarea numaĭ de drept, dă loc la acţiunea în complângere [1]).

Fiind vorba de acţiunea *în reintegrare,* după opiniunea predominantă, reclamantul trebue *să fi posedat*, adică să fi perdut posesiunea în urma unuĭ act material violent, a uneĭ silniciĭ, la care s'a opus reclamantul [2]). Credem, însă că nu se póte exercita reintegranda, ci complenta, décă turburarea a fost numaĭ de *drept*, iar nu şi de fapt, séŭ décă ea nu a fost de cât trecătóre şi actualmente a încetat în mod complect [3]).

2-a *Condiţiune.* Autoriĭ [4]) şi jurisprudenţa în general [5]),

---

[1]) Un fapt, ca să constitue o turburare şi prin urmare, ca să dea loc la acţiunile posesoriĭ, trebue să aducă verĭ-o vătămare reclamantuluĭ; căcĭ într'alt-fel, acţiunea trebue a fi respinsă ca fără interes. Cestiunea de a şti décă un fapt constitue séŭ nu o turburare, care să motiveḑe o acţiune posesorie, este o apreciare de fapt, care scapă censureĭ curţeĭ supreme. (Cas. Fr. 19 Iulie 1825; Dalloz, V. *Action possessoire*, No. 72).

[2]) Cumpărătorul unuĭ imobil nu póte intenta acţiunea posesorie pentru a obţine posesiunea lucruluĭ vêndut, pe care vênḑătorul refusă de a'l preda, pentru că compărătorul nicĭ nu posedă, nicĭ nu a posedat verĭ-o dată, căcĭ convenţiunea de vindere cumparare a avut de efect de a transmite dreptul de proprietate iar nu posesiunea, care este un fapt, şi ştiut este, că un fapt nu se póte strămuta prin vênzare, *solo consensu* (Dalloz, Vo. *Vente*, No. 600; Cas. R. I, 19 Iuniŭ 1882).

[3]) Cas. Fr. 12 Decembre 1853 (Sirey 1. 742.—P. 1855, 2. 917);—A. Rodière, *op. laud.* t. I, p. 78.

[4]) Săndulescu-Nănoveanu, *Proc. Civ.* p. 86, *et seq,*; Gr. Pĕucescu *Despre acţiunĭ*, (în Dreptul, 1873, No. 63); Al. Degrea, *Locatarul, comodatarul, creditorul antichresist, pot eĭ să exercite acţiunile posesoriĭ?* (în Dreptul, 1888 No. 78); *Contra*, Al. C. Şendrea, *Curs de procedură civilă*, No. 296, 297, 298, 299 şi 300, care susţine că nu se cere nicĭ o condiţiune alta, de cât ca reclamantul să fie turburat orĭ expulsat din posesiunea lucruluĭ, fie mobil orĭ imobil, corporal orĭ incorporal şi să nu fi posedat cu violenţă, pe sub ascuns, séŭ cu titlu de îngăduinţă, unul de la altul (*nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero* (*exceptio vitiosae possessionis*).

[5]) Cas. R. I, 30 Octombre 1872.

(căcĭ cestiunea este viŭ controversată), cer ca posesiunea reclamantuluĭ să însuşéscă condiţiunile cerute de art. 1847 c. civ., spre a putea conduce la *usucapiune.* Aceste condiţiunĭ sunt în numĕr de patru şi anume :

a) Posesiunea să fie *continuă,* adică manifestată prin acte atăt de dese şi regulate, cât comportă natura şi destinaţiunea lucruluĭ séŭ dreptuluĭ posedat. Continuitatea nu este de cât folosinţa séŭ exerciţiul *regulat* al unuĭ lucru séŭ drept; discontinuitatea nu este de cât abţinerea posesoruluĭ de a se servi ca un bun părinte de familie de lucrul ce'l deţine; cu te cuvinte, este folosinţa séŭ exerciţiul cu intermitenţe *anormale.* Ast-fel înţelésă continuitatea posesiuneĭ, ea se póte aplica şi la servituţile *discontinue.*

b) Posesiunea să fie *neîntreruptă,* adică posesorul să nu fi fost lipsit de folosinţa séŭ exerciţiul dreptuluĭ maĭ mult de un an, prin faptul unuĭ terţiŭ (art. 1864 c. civ).

c) Posesiunea să fie *pacĭnică* séŭ *neturbŭrată,* adică să nu fie câştigată séŭ conservată cu violenţa, în contra séŭ din partea adversaruluĭ (*alio ab adversario*), (art. 1851 şi 1862 alin. 2 c. civ.).

d) Posesiunea să fie *publică,* adică posesorul să nu fi făcut acte secrete, ascunse, spre a o disimula, ascunde, aceluia care avea interesul de a o cunóşte; cu tóte că acesta, de altmintrelea, a ignorat'o (art. 1852 şi art. 1862 alin. 2 c. civ.). Exemplu: Primus sapă un beciŭ sub casa vecinuluĭ sĕŭ Secundus. Décă nu există nicĭ un semn exterior, posesiunea beciuluĭ de Primus este clandestină, nepublică; déră décă existenţa acestuĭ beciŭ se manifestă în afară prin o resuflătóre séŭ prin o pórtă exterióră, posesiunea sa va fi publică, căcĭ ea a putut fi cunoscută; puţin importă décă Secundus, persóna interesată, nu a vĕḑut'o séŭ nu a cunoscut'o în fapt.

e) In fine, posesiunea trebue să fie *exercitată cu intenţiunea de a fi proprietar (animo domini),* adică să nu fie exercitată cu titlul *precariŭ* (art. 1853 c. civ.). Viţiul precarităţeĭ în materie de lucrurĭ corporale, consistă în a poseda pentru altul, adică în numele şi socotéla altuia (*alieno nomine*, *tanquam rem alienam*); iar în materie de servituţĭ, consistă în a le exercita în puterea uneĭ concesiunĭ bine-voitóre şi revocabile din partea proprietaruluĭ fonduluĭ vecin, séŭ prin simpla îngăduélă orĭ toleranţă.

Posesoriĭ cu titlu precariŭ sunt:

a) Aceĭ carĭ deţin lucrul în virtutea unuĭ contract, care'ĭ obligă a'l restitui într'o ḑi şi nu pot obţine de cât un drept de creanţă, precum sunt: chiriaşiĭ, arendaşiĭ, comodatariĭ, depositariĭ, sechestrul, creditorul antichresist, etc.

b) Aceĭ carĭ posedă în calitate de administratorĭ aĭ avereĭ altuia, precum: primarul uneĭ comune, tutorul, curatorul, mandatarul convenţional, etc. şi carĭ nu pot intenta acţiunea posesorie de cât în numele incapabiluluĭ séŭ a persóneĭ civile ale căreia interese 'ĭ sunt încredinţate, déră nu în contra acestuĭ incapabil séŭ acesteĭ persóne morale.

c) Aceĭ carĭ aŭ un demembrământ din dreptul de proprietate sunt detentorĭ precarĭ în ceia ce priveşte imobilul însă-şĭ séŭ nuda proprietate; déră eĭ posedă *cum animo domini* dreptul real demembrat şi pot intenta acţiunea posesorie spre a protege şi apăra folosinţa ce eĭ trag din acest drept; aşa sunt: usufructuarul, usuarul, cel ce are dreptul de locuinţă (*habitatio*), embaticarul séŭ bezmanarul, superficiarul, (*solarium*).

d) Comuniştiĭ, adică aceĭ carĭ posedă în indivisiune séŭ comunitate, precum: asociaţiĭ, comoştenitoriĭ, etc.; afară numaĭ décă vor fi intervertit posesiunea prin acte agresive de natură a contraḑice dreptul celuĭ-l'alt comunist.

Insă 'şĭ art. 1846 c. civ., definind posesiunea, arată destul de clar, că putem deţine un lucru séŭ exercita un drept nu numaĭ pentru noĭ (*tanquam rem propriam*), în care cas avem *posesiunea juridică*, adică posesiunea *animo domini* care face să se presume proprietatea, déră şi pentru şi în numele altuia (*tanquam rem alienam*), în care cas nu suntem *de cât instrumentul posesiuneĭ.* Posedăm în acest sens, că avênd *materialiceşte* lucrul în puterea séŭ la disposiţiunea nóstră, avem facultatea de a ne servi (*naturalis possessio*), déră fiind-că 'l păstrăm în numele aceluia care ni'l a remis şi pe care'l recunóştem de proprietar, este el (proprietarul) care are tóte folósele posesiuneĭ şi apărarea eĭ prin acţiunile posesoriĭ, este el care posedă juridiceşte prin noĭ (*civilis possessio*). Noĭ nu suntem de cât instrumentul posesiuneĭ séle: decĭ nu noĭ, precariştiĭ, putem avea exerciţiul acţiunilor posesoriĭ, ci acela în numele şi pentru care posedăm. Jurisconsultul Ulpian (l. 10 § 1 Dig. *de adquir. vel amitt. pos.*), (41—2), exprimă fórte bine acéstă idee, ḑicênd despre precariştĭ că: „*Sunt in possessione, sed non possident*", iar legea 2 Cod. de *usucapionibus*, vorbind despre locatarĭ ḑice: „*Qui ex conducto possidet, quamvis corporaliter teneat, non tamen sibi, sed domino rei creditur possidere.*" Acésta explică pentru ce codicele nostru civil, care în art. 1846 atribue *altuia* posesiunea ce *alţiĭ* deţin în numele sĕŭ, numeşte cu tóte acestea pe detentorĭ *posesorĭ* în art. 1854, 1855, 1857 şi 1858.

In contra acesteĭ opiniunĭ, generalmente admisă, s'a ridicat la noĭ, între alţiĭ, eminentul nostru coleg D-l Al. C. Şendrea, (*Curs de procedură civilă*, p. 319 *et seq.*) invocând cu vigóre şi elocenţă următórele texte şi motive: a) legile 12 şi 18 Dig. *De vi et de vi armata* (43—16); b) art. 1426 cod. civ., din care ar resulta implicit că locatarul, adică un posesor cu titlu precariŭ, póte să exercite acţiunile posesoriĭ; c) art. 1846 c. civ., care defineşte posesiunea fără a cere *animus domini* şi d) nereproducerea de codicele nostru de procedură civilă a art. 23 din Cod. Pr. civ. Fr.

Respundem, împreună cu D-l Al. Degré, învĕţatul consilier de la Curtea de Casaţiune: 1°) Legile 12 şi 18 sus citate, nu acordă interdictul *unde vi* de cât *arendaşuluĭ devenit posesor prin expulsare*, adică, care tăgăduind dreptul aceluia de la care ţinea posesiunea, prin acte de resistenţă la exerciţiul dreptuluĭ sĕŭ, 'şĭ schimbă printr'acésta chiar detenţiunea sa într'o posesiune civilă (comp. şi art. 1858 No. 2 c. civ. rom.). 2° Art. 1428 c. civ., refusă în mod formal locataruluĭ exerciţiul acţiunilor posesoriĭ, ḑicênd: „Décă aceĭ ce aŭ căşunat turburare cu de la sine putere pretind a avea verĭ-un drept asupra lucruluĭ, orĭ décă locatarul este chemat în judecată pentru a fi condemnat a perde lucrul în totalitate séŭ în parte, séŭ pentru a suferi exerciţiul uneĭ servituţĭ, el trebue să înştiinţeḑe pe *locator*, spre a fi garantat contra uneĭ asemenea turburărĭ şi décă vrea, póte să fie scutit de orĭ-ce chemare în judecată, arătând însă pe locatorul în al căruĭ nume posedă." De unde resultă, că acţiunile posesoriĭ trebuesc îndreptate de terţiĭ contra proprietarilor, iar nu contra chiriaşilor şi arendaşilor (*Sic*, Cas. R. I, 1879), şi că aceştiă, nu pot exercita acţiunea posesorie contra terţiilor care 'ĭ turbură séŭ scot din posesiune. Locatariĭ nu pot exercita acţiunea posesorie, nicĭ contra proprietarilor care 'ĭ turbură în stăpânire, pentru că: a) nu aŭ *animus domini*; b) acţiunea posesorie este din natura eĭ *reală* şi locaţiunea nu este un drept real, şi în fine, c) acţiunea posesorie este destinată a protege posesiunea contra persónelor cu care reclamantul nu a contractat. 3°) Art. 1426 c. civ., invocat de D-l Şendrea, este o armă maĭ mult în contra opiniuneĭ séle, de óre-ce, acest articol combinat cu art. 1428 c. civ., spune, în mod destul de clar, că locatarul nu are exerciţiul acţiunilor posesoriĭ, ci o *acţiune personală* în daune-interese (art. 998 c. civ.), séŭ acţiunea de injurie décă turburarea séŭ deposedarea este un simplu *fapt*, adică décă terţiul nu sprijină faptul turburăreĭ pe verĭ-un *drept* asupra lucruluĭ. Acesta este adevăratul înțeles al art. 1426 și 1428 c. civ. rom. (coresp. cu art. 1725 și 1727 c. civ. fr.). In acest sens se pronunță chiar Troplong, *Prescription*, t. I. (No. 239 și *De l'échange et du louage*, t. II. No. 264 și 271); cu tóte că merge până a recunóște locatarului un drept *real* asupra lucrului. 4⁰) Art. 1846 c. civ., definește posesiunea întocmai ca și art. 2228 c. civ. fr., și cu tóte acestea, autorii și jurisprudența în Francia sunt de acord, că numai posesiunea *animo domini* conduce la usucapiune și este protegiată de acțiunile posesorii (argument tras din art. 1853, 1854 și 1855 c. civ. rom. coresp. cu art. 2230 și 2231 c. civ. fr.). 5⁰) Décă într'adevăr nu avem în codicele nostru de procedură civilă un articol în cuprinderea art. 23 c. pr. civ. fr., care cere în mod formal ca posesiunea să fie *animo domini*, adică fără titlu precariŭ, spre a putea exercita acțiunea posesorie, nu este însă mai puțin adevărat că avem art. 56 din leg. jud. com. și de oc., din 1879, care pune posesoriul în relațiune exclusivă cu petitoriul, adică posesiunea cu proprietatea; de unde resultă, că numai posesorul *animo domini* are acțiunea posesorie, căci posesorul *alieno nomine* nu are acțiunea petitorie. 6⁰) Legea constrângerei corporale din 1864 (art. 20) ḑice: „Ori-cine, prin fapte silnice, usurpă posesiunea unui fond de la posesorul sěŭ cel *legiuit*, va fi condemnat prin constrângere corporală să reintegreḑe și să desdauneḑe atât pentru fructe, cât și pentru cele-l'alte daune și folóse". Acest articol, care nu este alt de cât reproducțiunea fidelă a art. 2060 din Codicele civil francez, arată destul de lămurit, că posesiunea ce legea înțelege a protege este cea *legiuită*, adică posesiunea juridică: *animo domini*, iar nu ori și ce fel de posesiune. 7⁰) Mai mult încă, legea pentru organisarea judecătoréscă în Dobrogea din 1886, prin art. 19, cere în mod expres acéstă condițiune. 8⁰) In fine, posesorul *sine animo* *domini* póte fi el privit ca imaginea proprietaruluĭ?. Rațiunea și bunul simț se opune la acésta.

Am ḑis că numaĭ posesiunea juridică, adică cu intențiunea de a fi proprietar *(animo domini)*, dă drept la acțiunile posesoriĭ, iar nu și simpla detențiune a unuĭ lucru cu intențiunea de a se folosi numaĭ, *(animo possidendi)* și că, deci, posesoriĭ *alieno nomine*, precum mandatarul, locatarul, sequestrul, depositarul, comodatarul, creditorul antichresist, usufructuarul în ce privește nuda-proprietate, comunistul, etc., nu aŭ exercițiul acțiunilor posesoriĭ. Observăm insă, că precaritatea este un vițiŭ perpetuŭ, afară numaĭ décă detentorul 'șĭ va schimba detențiunea sa în posesiune civilă, tăgăduind dreptul celuĭ de la care ține posesiunea, prin acte de resistență la exercițiul dreptuluĭ acestuia. Acéstă schimbare a causeĭ posesiuneĭ, care este prevěḑută și de art. 1858 No. 2 c. civ., produce efectele séle nu numaĭ pentru posesiunea *ad usucapiendum*, déră și pentru posesiunea *ad interdicta*. Vechiul posesor *alieno nomine* are exercițiul acțiunilor posesoriĭ în acest cas, pentru că posedă acum *proprio nomine*, adică *animo domini*.

3-a *Condițiune*. In procedura civilă franceză (art. 23) se maĭ cere ca posesiunea *să fi durat cel puțin un an*, înaintea turburăreĭ séŭ intentăreĭ acțiuneĭ. (Veḑĭ și art. 2229 și 2243 c. civ. fr.). Codicele nostru de procedură nu vorbește nimic despre o asemenea condițiune, căcĭ nu a reprodus acest articol; de unde, uniĭ autorĭ [1]) aŭ conchis, că posesiunea de o ḑi, chiar, póte fi îndestulătóre spre a da loc la exercițiul acțiuneĭ posesorie. Credem, împreună cu Curtea nóstră de

---

[1]) DD. Nănoveanu, *op. cit.*, p. 90; Gr. G. Pĕucescu, *Despre acțiunĭ*, în Ḑiarul *Dreptul*, 1873, No. 63, p. 6, (de și recunóște că cestiunea este controversată); Al. C. Șendrea, *op. cit.*, No. 300, p. 320.

Casațiune [1]), că se cere și la noi posesiunea de un an deplin. In adevăr, art. 1864 c. civ. rom., corespundent cu art. 2243 c. civ. fr., nu face utilă posesiunea spre a avea de efect intreruperea prescripțiunei, de cât numai când a durat *mai mult de un an*. Décă a durat mai puțin de un an, tot cel ce poseda mai înainte este socotit că posedă. Prin urmare, acela care voesce să invóce posesiunea spre a se menține în posesiune, séŭ spre a fi reintegrat în posesiunea unui imobil, trebue să fi posedat mai mult de un an. Legea Dobrogiei, menționată mai sus, prin art. 19, cere acéstă condițiune în mod expres[2]).

---

[1]) Cas. R. I, 1872; I, 1883; Cas.Fr. 25 Decembre 1826; 25 Aprilie 1865. D-l Al. Degré, *Locatarul, comodatarul etc., pot ei să exercite acțiunile posesorii?*, în *Dreptul*, No. 78 din 12 Noembre 1887.

[2]). Posesiunea de un an pare a fi cerută în dreptul roman, cel puțin pentru interdictul *de itinere actuque privato* (Bonjean, *Traité des actions*, t. II. p. 342), séŭ cel puțin de 30 de ḑile, după Ulpian (Dig. l. 1 § 2, *de itinere actuque privato)*. Ea însă era cerută sub imperiul Regulamentului Organic în Moldova (art 287, lit. b). Posesiunea de un an este cerută de dreptul francez vechiŭ și actual. Bigot de Préameneu o explică ast-fel: „Posesiunea de un an este cea mai proprie spre a menține ordinea publică. In timpul revoluțiunei, adică trecerei unui an, producte aŭ fost culese, în timpul unei asemenea revoluțiuni posesiunea a luat un caracter care o împedică de a o confunda cu o simplă ocupațiune.“ In adevăr, în timp de un an se desfășură tóte ano-timpurile séŭ sesónele globului nostru, se îndeplinesc prin urmare tóte actele ce implică folosința pământului, tóte actele normale ce execută un proprietar, de la arat, până la punerea în hambare a recoltei, de la tăerea crăcilor pomilor până la culesul fructelor, etc. Acel ce posedă timp de un an se póte, cu drept cuvênt, presuma că este proprietar; numai el deci póte avea dreptul de posesiune (*jus possessionis*) séŭ *sesina posesorie* (*la saisine possessoire*). Dreptul de proprietate separat de dreptul de posesiune, ḑice A. Rodière, se póte compara cu o bucată de monedă deja vechie, care trece mai greŭ din causa insemnelor șterse, de cât o bucată nouă, care adesea este falșă. Bucata nouă, déră falsă,

4-a *Condițiune.* Acțiunea posesorie trebue să fie intentată în curs cel puțin de un an, socotit de la deposedare séŭ de la tulburarea adusă posesiuneĭ; trecut acest timp ea se găsește prescrisă [1]. Acéstă condițiune este în corelațiune cu cea precedentă și derivă tot din art. 1846 c. civ. In adevăr, décă autorul tulburăreĭ posesiuneĭ a posedat continuŭ și neîntrerupt în curs de un an, el a câștigat posesiunea, adică a dobândit dreptul de a fi menținut; deci, adversarul sĕŭ a perdut dreptul de a reclama posesiunea, acțiunea luĭ s'a prescris, el nu póte să se adreseḑe de cât cu acțiune petitorie la tribunal spre a reclama și proprietatea lucruluĭ [2]. Acest termen de un an era prescris și de Regulamentul Organic al Moldoveĭ (art. 287); de unde resultă că, cel puțin pentru acéstă parte a țĕreĭ, este cert că acțiunea posesorie se prescrie și astă-ḑĭ prin trecere de un an,—art. 1912 c. civ. neabrogând legile civile anterióre de cât *„in tot ce nu este conform regulelor prescrise de acest codice.“* Orĭ, codicele civil actual nu contraḑice de loc dispoSițiunea art. 286 din Regulamentul organic al Moldoveĭ.

---

este dreptul de posesiune separat de dreptul de proprietate. Déră, numaĭ după trecere de un an deplin de la primuĭ act de posesiune făcut de un terțiŭ, spre a întrebuința din noŭ metafora nóstră, bucata de monedă vechie (proprietatea) a devenit stérsă și de nerecunoscut, cel puțin la prima vedere; numaĭ atuncĭ proprietarul se găsește în imposibilitate juridică de a se pune din noŭ în stăpânire prin acțiunea *posesorie*; trebue ca să recurgă la acțiunea *petitorie.*

[1] *Sic.*, Cas. R. I, 1883, *Decis.* No. 280, *Bul. Cas.* 1888, p. 752; *Contra* DD. Săndulescu-Nănoveanu, *op. cit.* p. 91; Al. C. Șendrea, *op. cit.*, No. 300. Origina posesiuneĭ de un an se găsește în legea 1 *pr.* Dig., *uti possidetis* (43—17).

[2] Anul curge din ḑiua chiar a tulburăreĭ posesiuneĭ, iar nu din ḑiua în care posesorul a luat cunoștință de tulburare (Cas. Fr. 12 Octombre 1814).

§ VII. Acţiunea în reintegrare este ea supusă aceloraşĭ condiţiunĭ de exerciţiŭ ca şi complenta?

91. Uniĭ autorĭ [1], şi maĭ ales o jurisprudenţă constantă a Curţeĭ de Casaţiune franceze [2], susţin, în contra disposiţiuneĭ art. 24 c. pr. civ. fr., că pentru reintegrandă nu se cere ca pentru complângere, ca posesiunea séŭ detenţiunea să fie *anuală*, *continuă* şi *animo domini*, cu alte cuvinte că póte fi şi simplu *momentană*, *necontinuă* şi *precară*. Aşa, după aceştĭ autorĭ şi acéstă jurisprudenţă, un arendaş séŭ chiriaş, un creditor antichresist, etc., deposedat violent de un terţiŭ, póte recurge la reintegranda chiar în contra proprietaruluĭ cu care a contractat spre a obţine *statu quo ante*, conform maximeĭ din dreptul canonic: „*Spoliatus ante omnia restituendus*,“ numită şi *exceptio spolii* [3]; de asemenea, un usurpator care posedă un imobil de cât-va timp, (chiar maĭ puţin de un an), are dreptul de a respinge prin reintegranda pe un terţiŭ usurpator care nu posedă de cât cu o ḑi maĭ puţin. Singurele condiţiunĭ ce se cer după acest sistem, sunt: 1°) Ca reclamantul în reintegrare să fi fost *deposedat* violent prin pornirĭ de fapt săvêrşite, iar nu numaĭ tulburat în posesiunea sa; 2°) Ca detenţiunea să fi fost *pacĭnică şi publică* în momentul deposedăreĭ, iar nu violentă; 3°) Să fi avut detenţiunea în momentul săvêrşireĭ actelor de violenţă; 4°) Acţiunea să fie intentată în curs de un an de la deposedare. In favórea acesteĭ opiniunĭ se invócă principalmente următórele argumente: a) In tot-d'auna a fost trebuinţă de a se lua mĕsurĭ aspre, riguróse contra celor ce voesc a'şĭ face justiţie singurĭ. La Roma, constituţiunile imperiale aŭ mers până a priva pe spoliator, chiar de ar fi fost el însuşĭ proprietarul imobiluluĭ, de dreptul de a'l revendica contra aceluia pe care l'a expulsat cu violenţă din posesiune; b) Dreptul canonic, de asemenea, a protestat contra spoliaţiunilor şi violenţelor, proclamând maxima: *spoliatus ante omnia restituendus*; c) In dreptul vechiŭ francez nicĭ o dată reintegranda nu a încetat de a exista, în acest sens, că cel expulsat prin violenţă a avut tot-d'auna dreptul de a fi reintegrat, fără a i se cere verĭ-o altă condiţiune; d) Art. 23 c. pr. civ. fr., nu vorbeşte de cât de acţiunea în complângere, care este o acţiune reală, iar nicĭ de cum de reintegranda, care este o acţiune **personală** (*quasi ex delicto*) şi conformă cu principiul că acela care causéză altuia un prejudiciŭ trebue să'l repareze; e) Reintegranda este un remediŭ contra uneĭ mulţimĭ de pornirĭ de fapt, de violenţe, care scapă de sub represiunea legeĭ penale, şi de a le căror resultate ar fi injust şi vĕtămător ca autoriĭ lor să se bucure; f) In fine, ar resulta din sistemul contrariŭ acéstă flagrantă nedreptate, că acel care ar avea pacĭnica posesiune a unuĭ lucru de maĭ multe lunĭ, déră maĭ puţin de un an, s'ar putea vedea despoiat nepedepsit de un terţiŭ, chiar în casul când acest spoliator nu ar alega, spre a colora violenţa sa, pretextul veriunuĭ drept [1]).

---

[1] Bélime, *Traité des actions possessoires*, No. 371; Dalloz, Répertoire, Vo. *action possessoire*, No. 101; A. Rodière, *Procédure civile*, t. I, p. 75 şi 76; Henry Bonfils, *op. cit.*, No. 345 şi 346: Aubry et Rau, t. II § 185.

[2] Cas. Fr. 5 Iuniŭ 1835; 31 August 1836; 22 Ianuariŭ şi 27 Februariŭ 1878.

[3] A. Rodière, (*op. cit.* p. 76 şi 77) în contra jurisprudenţeĭ franceze, nu admite că acţiunea în reintegrare se póte exercita de către posesoriĭ cu titlu precariŭ, precum: chiriaşĭ, arendaşĭ, creditorĭ antichresiştĭ, în contra proprietarilor séŭ persónelor cu care eĭ aŭ contractat şi de la care deţin lucrul; de óre-ce acţiunea posesorie este prin natura eĭ reală şi protege posesiunea în contra persónelor cu carĭ nu s'a contractat. In contra proprietarilor séŭ închirietorilor eĭ nu aŭ de cât acţiunea personală ce resultă din contract séŭ o acţiune în daune-interese, pentru simplele tulburărĭ de fapt care aŭ causat un prejudiţiŭ şi care 'ĭ protege suficient, fiind-că competinţa judecătorilor de ocóle în acéstă privinţă este ilimitată, ca şi în materie de acţiunĭ posesoriĭ.

După acest sistem, acţiunea în reintegrare, ca şi complenta, este o acţiune posesorie prin *obiectul* şi *scopul eĭ*; déră diferă prin *fundamentul* eĭ de complentă, de óre-ce 'şĭ are causa într'o violenţă saŭ pornire de fapt contrarie păceĭ publice, adică într'un delict. De unde resultă, că reintegranda este o acţiune *personală* iar nu *reală* ca complenta şi că prin urmare, nu se póte exercita de cât contra autoruluĭ violenţeĭ, iar nu în contra altor persóne.

In contra acestuĭ sistem, noĭ, împreună cu alţĭ autorĭ, obiectăm următórele: 1⁰) Reintegranda nu s'a bucurat în vechiul drept francez de favórea exagerată ce se pretinde a i se acorda de cât fórte puţin timp. De la al 14-lea secol ea s'a contopit cu acţiunea în complângere şi nu se deosebea de cât în acésta, că expresiunea reintegranda servea spre a distinge casul când posesorul era total evins, expulsat cu forţa din posesiune, de casul când era numaĭ tulburat; tóte cele-l'alte condiţiunĭ eraŭ cerute şi pentru una şi pentru alta fără nicĭ o deosebire; 2⁰) Maxima: *spoliatus ante omnia restituendus* nu însémnă alt ce-va, de cât că *posesorul* trebue să precedeze *petitoriul*; ea fu consacrată de decretala Papeĭ Inocenţiŭ II din 1216, în scopul, ca interdictul *unde vi* care era *personal*, ca şi în dreptul roman, să fie *in rem*, adică să pótă atinge pe terţiĭ detentorĭ cărora lucrul le va fi fost transmis de autorul violenţeĭ; 3⁰) Deosebirea ce o face jurisprudenţa franceză între condiţiunile cerute pentru exercitarea acţiuneĭ în complângere şi acele suficiente pentru exerciţiul acţiuneĭ în reintegrare, nu numaĭ că nu este fundată pe nicĭ un text de lege, déră este contrarie art. 23 c. pr. civ. fr., care ḑicênd, în mod general, că *acţiunile posesoriĭ* (fără distincţiune) nu sunt admisibile, de cât décă sunt exercitate *de aceia carĭ de un an cel puţin eraŭ în posesiune pacĭnică şi cu titlu neprecariŭ* **(animo domini)**, nu maĭ remâne îndoélă despre intenţiunea legiuitoruluĭ de a supune amêndouă acţiunile la aceleaşĭ condiţiunĭ de exerciţiŭ; 4°) Simpla posesiune nu este de cât un fapt şi nu póte prin ea insă'şĭ să confere verĭ-un drept; ea nu are şi nicĭ nu póte avea valóre înaintea legeĭ, de cât décă póte face să se presume proprietatea; tóte efectele juridice ce se atribueşte posesiuneĭ derivă direct din proprietatea presumată ce ea o indică. Déră, o singură ḑi de posesiune, séŭ o posesiune maĭ puţin de un an, neliniştită, clandestină şi cu titlu precariŭ, nu póte face să se presume proprietatea; de aceia, raţiunea însă'şĭ ne spune, că legea nu a putut şi nicĭ póte să protégă o asemenea posesiune prin acţiunĭ posesoriĭ; 5°) In fine, acéstă jurisprudenţă dă loc în practică la inconveniente şi injustiţiĭ grave. Aşa, iată un proprietar al unuĭ imobil care cu violenţă goneşte din posesiune pe usurpatorul maĭ puţin de un an al acestuĭ imobil. După jurisprudenţa franceză, usurpatorul, chiar décă a posedat maĭ puţin de un an şi păstréză încă próspăt pe frunte pecetea usurpaţiuneĭ séle, cu tóte acestea, nu trebue să fie reintegrat, căcĭ *„spoliatus ante omnia restituendus est"*. Noĭ credem, ca şi D-l Al. Degrea, că într'o asemenea ipoteză, cel maĭ mare culpabil este usurpatorul, iar nu proprietarul, şi că decĭ, cel care merită a avea preferinţă şi câştig de causă este acesta din urmă, căcĭ: *in pari delicto, deterior est causa petitoris* [1]).

---

[1]) Dalloz, Vo. *Action possessoire*, No. 101.

Aşa dér, după acest din urmă sistem, care supune reintegranda la aceléşĭ condiţiunĭ ca şi complenta, resultă, în definitiv, că cea d'ântăiŭ acţiune nu are o existenţă a eĭ proprie, cu totul separată şi distinctă de cea de a doua, precum se pretinde de jurisprudenţa franceză. Se póte ḑice că reintegranda nu este de cât o varietate a complenteĭ, fiind-că are acelaşĭ scop, acelaşĭ obiect, acelaşĭ fundament şi exige, în principiŭ, aceléşĭ condiţiunĭ pentru exercitare şi nu se deosebeşte de dênsa de cât prin acésta, că se intenteză de posesorul expulsat integral şi violent.

---

[1]) *Sic.*, Troplong, *De la prescription*, t. I, No. 296, 307; Toullier, t. II, 178; Al. Dégré, *Diversae causarum figurae* (în *Dreptul*, No. 53 din 1881) şi *Posesoriĭ alieno nomine pot eĭ să exercite acţiunile posesoriĭ?* (în *Dreptul*, No. 78 din 1887 şi No. 5 din 1888). *Comp.* Săndulescu-Nănoveanu, *op. cit.* p. 86 *et seq.*

92. Observăm că legea judecătoriilor comunale din 1879, în vederea justiţieĭ patriarchale a judecătorilor comunalĭ, dispune prin art. 14, că aceştĭ judecătorĭ „*vor pune s'aŭ menţine în posesiune pe acela care li se va părea că are maĭ mult drept asupra lucruluĭ, séŭ care 'l va fi stăpânit maĭ mult în cursul anuluĭ, fără impotrivire din partea celuĭ-l'alt.*“ Iar legea asupra judecătoriilor în Dobrogea, după ce prin alienatul 1 de la art. 19 ḑice, că judecătorul *va menţine séŭ va reintegra în posesiune pe aceia din părţĭ care va fi stăpânit pe faţă, continuŭ, pacĭnic,* **ca un proprietar** *şi în timp de un an deplin înaintea turburăreĭ séŭ intentăreĭ acţiuneĭ vis-à-vis de adversarul sĕŭ*, prin alin. 2 adaogă că: „Décă nicĭ una din prigonitórele părţĭ nu va fi stăpânit *un an deplin în aceste condiţiunĭ*, judecătorul va menţine séŭ va reintegra pe acela *care va fi stăpânit maĭ mult în cursul anuluĭ care a precedat turburarea séŭ intentarea acţiuneĭ.*“ Noĭ credem, că acéstă disposiţiune este aplicabilă şi înaintea judecătorilor de ocóle şi tribunalelor de judeţ din România de a stânga Dunăreĭ, în lipsă de o alta, căcĭ este o regulă de equitate basată pe faptul posesiuneĭ, care posesiune face să presume proprietatéa [1]).

---

[1]) Inainte de Justinian, ştim că interdictul *utrubi* era acordat aceluia care posedase maĭ mult timp **mobilul** litigios în ultimul an,

CAP. V.

DESPRE APĂRĂRÎ.

Sumar: Secţiunea I: Apărarea *lato sensu*, *defensio*, (§ 93). Secţiunea II: Apărărî *stricto sensu*, de fond. (94). Secţiunea III: Excepţiunî. 95. Diferitele inţelesurî a le cuvêntuluî excepţiune. 96. Condiţiunile cerute spre a opune excepţiunile. 97. Diferinţa între excepţiunile din dreptul roman şi excepţiunile din dreptul nostru. 98. Câte felurî de excepţiunî sunt. 99. Interesul de a distinge apărările de fond de excepţiunî. Secţiunea IV: Cuvinte de nevaloare, (*fins de non valoir*) şi cuvinte de nepriimire (*fins de non recevoir*). § I. Cuvinte de nevaloarea: 100. Determinarea cu precisiune a înţelesuluî acestor cuvinte este dificilă, în dreptul vechiŭ francez. 101. Natura cuvintelor de nevaloare. 102. Décă trebuesc a fi supuse regulelor excepţiunilor orî regulelor apărărilor. Jurisprudenţa franceză. § II. Cuvinte de nepriimire: 103. Natura cuvintelor de nepriimire. Sunt nişte adevărate apărărî de fond. Secţiune V: Cererî reconvenţionale. 104. Definiţiunea lor. 105. Reconvenţiunea trebue óre să aibă aceiaşî causă ca cererea principală?. 106. Compensaţiunea *legală* nu constitue o cerere reconvenţională. 107. Reconvenţiune asupra reconvenţiuneî nu se póte. 108. Asupra studiuluî acţiunilor şi apărărilor vom reveni în detaliŭ în Partea III a acestuî Curs.

SECŢIUNEA I

Apărărî lato sensu.

93. *Acţiunea* am ḑis că este facultatea ce avem de a ne adresa la autoritatea judiciară, spre a face să înceteze violaţiunea dreptuluî nostru.

începênd de la darea interdictuluî, fără viţiŭ de violenţă, dol séŭ precaritate din partea séŭ în contra adversaruluî (*nec vi, nec clam, nec precario alio ab adversario*) (Gaius, *Com.* IV §§ 151, 152 şi 160).

Cererea ştim că este punerea în mişcare saŭ exerciţiul actual al acţiuneĭ.

La cerere saŭ acţiune, care este faptul reclamantuluĭ, se opune, corespunde *apărarea*, care este faptul pârâtuluĭ. Deci, ordinea naturală a ideilor cere ca să vorbim acum despre apărărĭ, fiind-că sunt în strânsă legătură cu studiul acţiunilor şi prin urmare cu studiul competinţeĭ [1]).

Expresiunea apărare este susceptibilă de diferite accepţiunĭ.

Se numeşte apărare *lato sensu (defensio)*, diferitele mijlóce ce pârâtul are spre a se opune, spre a resista acţiuneĭ reclamantuluĭ, fie că neagă pur şi simplu dreptul acestuia, fie că descoperă óre-care viţiĭ în *cerere*, séŭ refuză de a respunde imediat la cerere, până după trecerea unuĭ timp óre-care, saŭ până după îndeplinirea verĭ-uneĭ formalităţĭ, fie că în fine, luând ofensiva, forméză la rândul sĕŭ o cerere care de s'ar admite, ar avea de efect de a face imposibilă saŭ de a micşora condemnaţiunea cerută contra luĭ. Aceste mijlóce sunt de diferite naturĭ, produc efecte diferite şi sunt următórele; a) apărărĭ de fond; b) excepţiunĭ séŭ *fins de non-procéder*; c) cuvinte de nevaloare séŭ *fins de non-valoir* şi cuvinte de nepriimire séŭ *fins de non recevoir*; d) cererĭ reconvenţionale.

---

[1]) Justinian, în *Institutele* séle, cart. IV tit. XIII, ḑice: *Sequitur ut de exceptionibus discipiamus. Comparatae autem sunt exceptiones defendorum eorum gratia cum quibus agitur. Saepe enim accidit ut, licet ipsa persecutio qua actor experitur justa sit, tamen iniqua sit adversus eum cum quo agitur.*“ Adică: „După acţiunĭ urméză să studiăm excepţiunile. Ele sunt date ca un mijloc de apărare acelora contra cărora acţiunea este îndreptată. Adesea, în adevăr, se întâmplă ca acţiunea reclamantuluĭ, cu tóte că fundată în drept, să fie nedréptă în privinţa persóneĭ atacate (pârâtuluĭ).“

SECŢIUNEA II.

Apărări stricto sensu saŭ de fond.

94. Se numeşte apărare *stricto sensu* saŭ de fond, orĭ-ce mijloc direct întrebuinţat de pârât spre a contradice saŭ tăgădui, în fond, dreptul reclamantuluĭ. Invocând o apărare *stricto sensu*, pârâtul susţine că cererea reclamantuluĭ este nedréptă, neîntemeiată, fiind-că dreptul acestuia n'a existat nicĭ o dată saŭ că s'a stins. Aşa, de exemplu: pârâtul fiind tras în judecată pentru plata datorieĭ, susţine că n'a fost nicĭ o dată dator reclamantuluĭ, fiind-că obligaţiunea sa este nulă pentru lipsă de capacitate, saŭ fiind-că consimţimêntul sĕŭ este viţiat de eróre, de dol, séŭ de violenţă, saŭ fiind-că nu are o causă, saŭ fiind-că are o causă ilicită. De asemenea, dacă pârâtul susţine că obligaţiunea sa, de şi a existat în mod valabil, dér s'a stins prin plată, novaţiune, remitere a datorieĭ, compensaţiune legală, etc. In tóte aceste casurĭ, pârâtul invócă o apărare de fond, fiind-că atacă însuşĭ fondul dreptuluĭ reclamantuluĭ: el cere respingerea acţiuneĭ ca rĕŭ fundată, şi dacă reuşeşte, astupă pentru tot-d'auna gura reclamantuluĭ. Tot în acest sens, de mijlóce de apărare în fond, se lua în special cuvêntul *defensio* la romanĭ, pe care-l opunéŭ cuvêntuluĭ *exceptio*. La Romanĭ, prin *defensio* propriŭ disă, *stricto sensu*, se înţelegea un mijloc de a ataca **direct** *intentio*, adică acea-parte a formuleĭ care arăta cererea reclamantuluĭ, *id quod petit*, *id quod desiderat*. Despre apărările de fond tratéză în special şi pe larg dreptul civil; decĭ, nu ne vom ocupa aci .

SECŢIUNEA III.

Excepţiunĭ.

95. Expresiunea *excepţiune* este şi ea susceptibilă de diferite accepţiunĭ.

I-iul Sens: Intr'un înţeles larg şi inexact, se numeşte excepţiune orĭ-ce mijloc de apărare ce póte fi invocat de pârât. Luată în acest sens excepţiunea se confundă cu apărarea de fond (*defensio*), despre care am vorbit maĭ sus. Cuvêntul excepţiune, în înţeles de mijloc de apărare în fond, 'l găsim întrebuinţat atât de redactoriĭ codiceluĭ civil francez în art. 1208, 1360, 1361, 1367 şi 2012, cât şi de redactoriĭ codiceluĭ nostru civil; de óre-ce vedem întrebuinţând in art. 1047, 1210, 1220 şi 1653 cod. civ. rom., expresiunea: *excepţiune*, spre a indica nişte adevărate *apărărĭ de fond*. Numaĭ în art. 1211 cod. civ., vedem că cuvêntul „*excepţiune*“ ce se găseşte şi în art. 1361 c. civ. fr. corespondent, este înlocuit de legiuitorul nostru prin expresiunea corectă „*propunere de apărare*“ [1].

Tot în acest înţeles larg şi inexact se ḑice: „excepţiunea lucruluĭ judecat“; „că judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ“ şi că „*quem de evictione tenet actio*, *eumdem agentem repellit exceptio.*“

---

[1] Este inexactă aşa déră aserţiunea D-luĭ Al. Şendrea (*op. cit* No. 548, p. 587), că legiuitorul român nu a întrebuinţat expresiunea „excepţiune“ în sens de apărare de fond, de cât în art. 1210 cod. civ.; de óre-ce, ea manifest se găseşte întrebuinţată şi în art. 1047 şi 1653 cod. civ. De aci urméză, că disposiţiunea art. 1210 cod. civ., contrariŭ credinţeĭ d-luĭ Şendrea, nu póte fi considerată ca o scăpare din vedere a legiuitoruluĭ nostru, precum alégă, fără nicĭ un fundament, în opul sěŭ citat maĭ sus.

II-lea Sens: Intr'un sens maĭ restrâns, dér exact, se numeşte excepţiune orĭ-ce mijloc prejudicial prin care pârâtul, fără a intra în desbatere asupra *fonduluĭ* cerereĭ reclamantuluĭ, cere a se suspenda saŭ amâna judecarea procesuluĭ, până după expirarea unuĭ termen óre-care, saŭ până după îndeplinirea óre-căror formalităţĭ, saŭ a se trimite afacerea în judecata altuĭ tribunal. Exemplu: pârâtul invócă nulitatea cerereĭ saŭ a citaţiuneĭ, orĭ declină competinţa tribunaluluĭ, orĭ cere suspendarea procesuluĭ până ce reclamantul 'ĭ va da cauţiunea *judicatum solvi*, saŭ pentru ca să cheme pe garant în causă, etc.

In tóte aceste casurĭ şi altele asemenea, pârâtul nu propune un mijloc de apărare séŭ de fond, de óre-ce el nu contestă încă fondul dreptuluĭ reclamantuluĭ, dér nicĭ nu'l admite; cestiunea dacă reclamantul este s'aŭ nu creditor, orĭ proprietar, este rezervată, remâne întrégă, ea este pusă pentru moment la o parte. Maĭ pe scurt, putem defini excepţiunea: un mijloc de procedură care, fără să atingă fondul, împedică séŭ amână judecata procesuluĭ. Sub vechia legislaţiune franceză, excepţiunile eraŭ cunoscute sub numirea maĭ energică de: cuvinte séŭ sfărşiturĭ de a nu proceda (*fins de non procéder* [1]).

96. Condiţiunile necesare spre a se admite excepţiunile sunt, în principiŭ, aceleaşĭ care se cer pentru a se admite acţiunea. Este de prisos, credem, a le maĭ enumera aci [2]).

97. Observăm, că excepţiunile din dreptul nostru actual nu se asémănă întru nimic cu excepţiunile din dreptul roman; nu aŭ între dênsele comun de cât *numele*. In adevĕr: Excepţiunea romană tinde a paralisa acţiunea, fără a o contraḑice, nicĭ a pretinde că ea este condamnată de lege; excepţiunea exprimă un drept care s'a format maĭ în urmă şi care a predominat şi a avut o reacţiune asupra unuĭ drept maĭ vechiŭ dér neabrogat [1]).

---

[1]) Putem ḑice, că excepţiunile sunt nişte beţe în róte puse mersuluĭ regulat al acţiuneĭ. Acéstă ideie se găseşte ast-fel exprimată în vechiul drept francez: *„quod nempe exceptionibus, quasi cancellis, actiones circum scribantur,“* (Boncenne, t. I, p. 81).

[2]) Vezĭ *supra*, No. 30—36, p. 21 *sqq*.

Pârâtul invocând excepţiunea, la Romanĭ, nu combătea în faţă, direct *intentio* saŭ pretenţiunea reclamantuluĭ, ci numaĭ paralisa indirect efectele séle. Aşa, de exemplu, pârâtul era chemat în judecată pentru plata uneĭ sume de banĭ datorite în virtutea uneĭ stipulaţiunĭ. După vechiul drept civil, creanţa nu se putea stinge *ipso jure* prin remiterea, adică iertarea datorieĭ, de cât prin o altă formă solemnă numită: acceptilaţiune (*acceptilatio*). Décă creditorul consimţea la remiterea datorieĭ, în mod absolut, printr'un simplu pact: *de non petendo*, creanţa de şi exista *jure civili*, era însă stinsă *jure praetorio*, dacă pârâtul, adică debitorul, invoca excepţiunea *pacti conventi*. Tot asemenea era şi în casul când pârâtul invoca excepţiunea *doli mali*, *quod metus causa*, *etc.* [2]).

Acéstă suprapunere de două drepturĭ de vârstă diferită, acest mijloc de apărare care nimicea o cerere întemeiată în drept, nu esistă şi nicĭ póte avea fiinţă astăḑĭ, într'o legislaţiune ca a nóstră, care nu admite ca reclamantele să pótă cădea învins într'o pretenţiune care este conformă cu legea saŭ cu dreptul. Nu există drept contra dreptuluĭ. Multe din excepţiunile romane sunt astă-ḑĭ, în dreptul nostru, nişte adevarate mijlóce *de apărare* de fond. Dacă decĭ *numele* este acelaşĭ, *lucrurile* sunt însă diferite. Instituţiunile trec, ele se perd în succesiunea séŭ întunecimea vécurilor; unele scapă şi merg fiind favorisate de obiceiŭ, spre a se alipi maĭ mult saŭ maĭ puţin convenabil la uzurile nouĕ. Este istoria excepţiunilor.

---

[1]) Accarias, *Précis de droit romain*, t. II, No. 891.

[2]) Excepţiunea la Romanĭ, sub imperiul procedureĭ formulare, era înscrisă, de ordinar, în urma *intenţiuneĭ*, sub forma uneĭ condiţiunĭ negative: *„si non convenit ne pecunia peteretur; nisi dolo malo factum sit; nisi bonis cesserit; si non et illi solvendo sint.* Legea 2 Dig., *de except. et prescript.* ḑice: *Exceptio dicta est quasi quaedam exclusio quae opponi actioni cujusque rei solet, ad excludendum id quod in intentionem condemnätionemve deductum est.“*

98. *Câte felurĭ de excepţiunĭ sunt?*

Excepţiunile sunt de maĭ multe felurĭ; se divid în maĭ multe categoriĭ.

Codicele nostru de procedură recunóşte, în mod expres, patru categoriĭ de excepţiunĭ: a) Excepţiunea trasă din obligaţiunea pentru streinĭ de a da pârâtuluĭ român cauţiunea numită *judicatum solvi* (art. 106 şi 107 pr. civ. şi art. 15 cod. civ.); b) Excepţiunile *declinatoriĭ* saŭ de strămutare fundate pe incompetinţa tribunaluluĭ înaintea căruia pârâtul este tras în judecată (art. 108—110 cod. civ.); c) Excepţiunea de *nulitate* trasă din nulitatea cerereĭ în judecată, a citaţiuneĭ, saŭ a unuĭ act de procedură (art. 111 pr. civ.); d) Excepţiunea *dilatorie* prin care se cere un termen pentru a se chema garantul în causă (art. 112—114 pr. civ.[1]).

Observăm că, în fapt, tóte aceste excepţiunĭ aŭ de resultat suspendarea pentru moment a judecăreĭ fonduluĭ procesuluĭ, şi din acest punct de vedere se póte ḑice că tóte sunt dilatoriĭ; dér acéstă calificaţiune este, maĭ în special, atribuită excepţiunilor care tind în mod principal şi direct la obţinerea unuĭ termen.

---

[1] Vechiĭ autorĭ francezĭ (Pothier, *Procédure Civile.* No. 36—41) dividéŭ excepţiunile în 3 clase: *declinatoriĭ*, *dilatoriĭ* şi *peremptoriĭ*. Excepţiunile peremptoriĭ le subdividéŭ în *peremptoriĭ de formă* (excepţiunea de nulitate de aḑĭ) şi *peremptoriĭ de fond*, pe care le confundaŭ cu cuvintele de nepriimire de astă-ḑĭ. Art. 331 pr. civ., română consacră acéstă denumire de excepţiunĭ peremptoriĭ cuvintelor de nepriimire.

Codicele nostru de procedură nu formuléză regulĭ particulare de cât numaĭ pentru aceste patru felurĭ de excepţiunĭ, despre care ne vom ocupa în detaliŭ în Partea III a acestuĭ Curs. Dér, afară de aceste excepţiunĭ, doctrina în general recunóşte şi altele, prevĕḑute de codicele de procedură civilă francez, precum: excepţiunea de connexitate, de litispendenţă, excepţiunea de comunicare de acte (art. 97), excepţiunea pentru respectarea termenuluĭ acordat de lege eredeluĭ spre a face inventariul succesiuneĭ şi a delibera (art. 706 cod. civ.), excepţiunea trasă din beneficiul de discuţiune al fidejusoreluĭ (art. 1662 c. civ.) saŭ al detentoruluĭ unuĭ imobil ipotecat (art. 1794 c. civ.), şi excepţiunea trasă din beneficiul de divisiune al fidejusoreluĭ (art. 1667 c. civ. [1]).

Noĭ nu recunóştem denumirea de adevărate excepţiunĭ de cât excepţiuneĭ de connexitate şi de litispendenţă, pe care legiuitorul nostru le-a omis, din causă că a copiat cu inadvertenţă codicele de procedură Genevez, unde nu se prevĕd aceste două excepţiunĭ, de şi ele sunt menţionate de legea organisăreĭ judecătoreştĭ a cantonuluĭ de Geneva.

In adevăr: In ceia ce priveşte comunicarea de acte, ea este maĭ mult un act de instrucţiune a causeĭ, care se póte propune orĭ când, de cât o excepţiune.

In ceia ce priveşte cele-l-alte cererĭ: pentru acordarea saŭ respectarea termenuluĭ de a delibera séŭ face inventariŭ, séŭ pentru beneficiul de discuţiune şi beneficiul de divisiune, credem, că sunt maĭ mult nişte apărărĭ de fond, de cât nişte excepţiunĭ. Aşa, ar fi neraţional de a admite, că fiind-că pârâtul a început prin a contesta maĭ ântâiŭ datoria saŭ calitatea de garant, adică prin a pleda maĭ ântâiŭ în fond, a perdut prin acéstă chiar dreptul de a cere un termen, saŭ de a cere ca averea debitoruluĭ principal să fie discutată maĭ ântâiŭ, saŭ ca creditorele să cheme în judecată şi pe alţĭ creditorĭ. De aceia, redactoriĭ codiceluĭ nostru de procedură s'aŭ şi ferit de a le prenumera în rândul excepţiunilor.

---

[1] Codicele de procedură civilă francez (art. 171, 174 şi 188—192), consideră în mod formal ca excepţiunĭ cererile de connexitate, de litispendenţă, de comunicare de acte, excepţiunea eredeluĭ beneficiar şi a femeieĭ în comunitate de bunurĭ.

99. *Care este interesul de a distinge apărările de fond de excepţiunĭ?*

Acést interes este quadruplu:

1°) Dacă pârâtul triumfă în apărarea sa, reclamantele perde procesul, şi autoritatea lucruluĭ judecat îl împedică pentru tot-d'auna de a-l reînfiinţa, dacă presupunem că noua sa cerere este fundată pe aceiaşĭ causă, *(eadem causa petendi)*, are acelaşĭ obiect *(eadem res)* şi este între aceleaşĭ părţĭ, făcută de ele şi în contra lor în aceeaşĭ calitate *(eaedem personae)*, (art. 1201 c. civ.). Din contra, dacă pârâtul triumfă în excepţiunea sa, reclamantele este obligat saŭ de a reînoi cererea sa, saŭ de a suspenda pentru moment cursul eĭ spre a îndeplini o formalitate prealabilă. Dér dreptul sĕŭ subsistă, nu póte fi pierdut nicĭ o dată prin singurul efect al excepţiuneĭ.

2°) Hotărîrea dată contra pârâtuluĭ care a luat conclusiunĭ în fond, este o hotărîre contradictorie, adică nesusceptibilă de a fi atacată pe cale de oposiţiune. Dér dacă pârâtul nu a opus de cât o excepţiune, fără a lua conclusiunĭ în fond, atuncĭ hotărîrea este contradictorie numaĭ în ceia ce priveşte soluţiunea dată asupra excepţiuneĭ, ea este în lipsă în ceia ce priveşte fondul. Pârâtul va putea forma decĭ oposiţiune.

3°) Apărările pot fi opuse în orĭ-ce stare a procesuluĭ, dér maĭ înainte de conclusiunile Ministeriuluĭ public, saŭ de închiderea desbaterilor, dacă Ministeriul public nu a luat conclusiunĭ, (art. 1842 c. civ. şi 83, 85 pr. civ.). Excepţiunile, din contra, trebuesc a fi invocate sub pedépsă de a fi pierdute, *in limine litis*, adică înainte de orĭ ce apărare asupra fonduluĭ (art. 106, 108 şi 111 pr. civ.). Raţiunea este, că pârâtul care ia conclusiunĭ în fond, este socotit că a renunţat la un mijloc de apărare, care nu ar crea de cât un obstacul momentan, séŭ timpurariŭ judecăţeĭ fonduluĭ. Afară de acestea, dacă interesul părţilor, buna credinţă, demnitatea chiar a justiţieĭ, voiesc ca să fie tot-d'auna destul timp spre a respinge o cerere nefundată, ar fi maĭ mult de cât un inconvenient de a permite ca o excepţiune să pótă fi propusă în orĭ ce stare a procesuluĭ, chiar după ce procedura a ajuns la un grad înaintat şi aprópe de darea uneĭ sentinţe.

Acéstă regulă suferă însă o însemnată excepţiune în ce priveşte incompetinţa *ratione materiae*, care fiind de ordine publică, póte fi invocată de orĭ-cine şi în orĭ ce stare a procesuluĭ; de óre ce pârâtul nu póte renunţa nicĭ în mod expres, nicĭ în mod tacit la drepturile fundate pe ordinea publică, şi însă-şĭ acéstă ordine publică cere, ca să nu se pótă înlătura mijlócele destinate de a împedica o hotărîre care 'ĭ-ar fi contrarie.

4⁰) Apărările pot fi invocate pentru prima óră în apel.

Art. 327 pr. civ. interḑice a se invoca în apel cererĭ nouĭ dér nu şi mijlóce de apărare; iar art. 1842 cod. civil face o aplicaţiune acesteĭ regule la mijlocul tras din prescripţiune. Apărările pot fi invocate pentru prima óră chiar în casaţiune, afară numaĭ dacă constituesc nişte *mijlóce nouĭ*, care, precum vom vedea maĭ tărḑiŭ, nu pot fi produse pentru prima óră în casaţiune. Din contra, nu se pot invoca în apel excepţiunile, afară numaĭ dacă ele aŭ fost invocate înaintea judecătorilor de la prima instanță și aŭ fost respinse (Art. 331 pr. civilă).

SECȚIUNEA IV.

Cuvinte de nevaloare și cuvinte de nepriimire.

100. In Francia vechiĭ autorĭ (Rodier) și ordonanța din 1667 (art. 4, tit. V și tit. VI) se serveaŭ de aceste expresiunĭ: *fins de non valoir, fins de non recevoir*, pe care adesea le confundaŭ întrebuințând una drept alta. Codicele de procedură civilă francez din 1806, precum și codicele nostru, s'aŭ ferit de a întrebuința acéstă terminologie, care este lipsită de precisiune și poate da naștere la dificultățĭ. In practică însă, se întrebuințéză și astă-ḑĭ aceste alocuțiunĭ, care servesc, până la un punct, spre a desemna niște mijloace distincte și de apărărĭ și de excepțiunĭ [1]).

101. I. Cuvinte de nevaloare. Prin cuvinte de nevaloare saŭ finiturĭ de nevaloare practica înțelege acele cause, care fără a compromite existența dreptuluĭ reclamantuluĭ, fac ca acțiunea acestuia să fie neregulată, precum: lipsa de calitate, lipsa de interes, lipsa de mandat saŭ de putere, regula că nimenĭ nu póte pleda prin procurator, incapacitatea, intempestivitatea séŭ prematuritatea cerereĭ, perempțiunea instanțeĭ, tardivitatea apeluluĭ, a oposițiuneĭ saŭ a contestațiuneĭ la execuțiunea silită, etc. [2]).

---

[1]) Vechiul nostru codice de comerciŭ din 1840, abrogat în 1887, întrebuințéză expresiunea: *„cuvinte de nepriimire* a unor cererĭ în judecată," în rubrica titluluĭ XIV. Veḑĭ și art. 594 din acest codice, care arată care sunt acele cuvinte de nepriimire.

[2]) Prin cuvintele de nevaloare pârâtul susține, că *reclamantele* nu este partea legitimă în proces, adică nu are dreptul de a intenta saŭ susține acțiunea: *„non vales agere."* Cuvêntul de nevaloare póte fi tras și din lipsă de calitate saŭ de capacitate a *pârâtuluĭ*.

Un caracter comun unește aceste mijlóce între dênsele: este că ele se deslipesc de fondul propriŭ ḑis al procesuluĭ, nu'l pun în discuțiune. Tribunalele trebuesc să examineze maĭ întâiŭ aceste mijlóce, fiind-că sunt niște obstacole pe care pârâtul le opune la exercițiul acțiuneĭ și judecătoriĭ nu pot examina fondul precesuluĭ maĭ inainte de a fi trecut peste obstacol. A lua conclusiunĭ asupra unuĭ sfîrșit de nevaloare, nu este a conchide asupra fonduluĭ procesuluĭ. Din acest punct de vedere cuvintele de nevalóre se asémănă cu *excepțiunile* și diferă de apărările de fond (*stricto sensu*). Dér dacă din acest punct de vedere se asémănă aceste cuvinte de nevalóre între dênsele, diferă însă din alte puncte de vedere. Așa, unele precum: lipsa de calitate a reclamanteluĭ, tardivitatea apeluluĭ, pun un obstacol *perpetuŭ acțiuneĭ*, iar altele, *nu pun de cât un obstacol timpurariŭ*, pe care reclamantele îl va putea face să dispară, de exemplu: dacă este incapabil, nu are de cât să obțină autorisațiunile necesariĭ, saŭ dacă acțiunea a fost introdusă în numele *personal al procuratoruluĭ*, reclamantele nu are de cât să substitue acțiunea sa personală acțiuneĭ neregulate a procuratoruluĭ, saŭ dacă cererea a fost făcută maĭ înainte de termen nu are de cât să aștepte sosirea termenuluĭ, etc.

Observăm, că cu toată acéstă posibilitate de reparațiune a neregularităților comise în intentarea acțiuneĭ, acțiunea însă nu este maĭ puțin tot de-a-una respinsă saŭ înlăturată *în forma actuală*, ca și cum ar fi fost vorba de-o adevărată apărare în fond. Reclamantele va trebui dér să formeze *o nouă cerere*. Sub acest punct de vedere dér, cuvintele de nevalóre remân tot diferite de excepțiunĭ, care, precum știm, nu aŭ de resultat în general de cât de a suspende pentru cât va timp cursul regulat al procesuluĭ.

Din cele ce preced resultă, că cuvintele de nevalóre se asémănă atât cu apărările de fond (*stricto sensu*) cât și cu excepţiunile; dér diferă în acelaşî timp atât de unele cât şi de altele. De aceia practica, maî ales franceză, nu fără cuvênt distinge aceste mijlóce prin alocuţiunî separate de apărărî şi de excepţiunî [1].

102. Se naşte însă cestiunea dificilă de a se şti, dacă cuvintele de nevalóre trebuesc a fi supuse regulelor excepţiunilor séŭ regulelor apărărilor. Uniî autorî susţin că trebueşte să li se aplice regulele excepţiunilor; de unde resultă următórele consecinţe: a) hotărîrea dată asupra unuî cuvênt de nevalóre invocat de pârât, fără a fi luat conclusiunî în fond, va fi susceptibilă de oposiţiune; b) cuvintele de nevalóre trebuesc a fi propuse ca şi excepţiunile *in limine litis*, de óre-ce nu sunt de ordine publică; c) cuvintele de nevalóre nu pot fi invocate pentru prima óră în apel, décă nu aŭ fost deja propuse la prima instanţă. Alţî autorî şi jurisprudenţa franceză [2]) decid că, cea maî mare parte din cuvintele de nevalóre, precum: lipsa de calitate, de capacitate, regula că nimenî nu póte pleda prin procuror, etc., pot fi opuse în orî-ce stare a procesuluî, chiar pentru prima óră în apel, dér nu pentru prima óră în Casaţiune, căcî ar constitui atuncî nişte *mijlóce nouî*. Acéstă opiniune se bazéză, între altele, pe consideraţiunea că de şi art. 185 din proiectul de Codice de procedură francez şi art. 95 din proiectul Curţeî de Casaţiune franceze prescriéŭ că cuvintele de nevalóre trebuesc a fi propuse ca şi excepţiunile *in limine litis*, déră art. 185 a fost respins după cererea secţiuneĭ de legislaţiune a Tribunaluluĭ care a observat, că cuvintele de nevalóre avênd de scop de a face neadmisibilă cererea, se confundă cu mijlócele de apărare. După acéstă a doua opiniune aşa dar, dispositiunea art. 327 alin. 2 (corespundĕtóre cu art. 464 alin. 2 c. pr. civ. fr.) este aplicabilă şi cuvintelor de nevalóre.

---

[1] Uniî autorî, ca Boncenne (*op. cit.* t. I, p. 81 şi t. III, p. 315), enumeră casurile de nevalóre in cele de neprimiire, cuprinḑêndu-le pe tóte sub denumirea de: „*fins de non recevoir*“ şi le aplică regulele apărărilor.

[2] Cas. Fr. *req.* 24 Fevruarie 1825, (D. A. V. *Minorité*, No. 189); *civ.* 17 Aprilie 1866, (D. P. 66. 1. 518); *civ.* 29 Noemvrie 1879, (D. P. 80, 1. 84); Bourges, 20 August 1839, (D. A. V. *Action*, No. 237).

103. II. Cuvinte saŭ finiturĭ de nepriimire. In ceia ce priveşte *cuvintele de nepriimire* autoriĭ vechĭ francezĭ şi practica actuală înţeleg prin acéstă expresiune mijlócele trase din calitatea acţiuneĭ chiar, precum: când se susţine că acţiunea este prescrisă, saŭ că a intervenit o transacţiune asupra obiectuluĭ chiar al cereref, saŭ că cestiunea a fost deja judecată între aceléşĭ părţĭ, figurând în aceéşĭ calitate, adică când se invócă autoritatea lucruluĭ judecat şi altele.

Aceste cuvinte de nepriimire este incontestabil că sunt nişte adevărate mijlóce de fond, adică nişte apărărĭ *stricto sensu*, cărora trebue să le aplicăm regulele privitóre la acestea [1]). Vechiĭ autorĭ [2]) le confundaŭ cu aceia ce eĭ numéŭ *excepţiunĭ peremptoriĭ de fond.* Codicele nostru de procedură civilă prin art. 331 le dă acéstă denumire.

Observăm, că excepţiunile peremptoriĭ saŭ cuvintele de nepriimire fiind nişte mijlóce de apărare indirecte, nu sunt socotite că coprind în sine mărturisirea faptelor ce presupun, şi decĭ nu vatămă de loc apărarea în fond [3]). De exemplu: cel care opune prescripţiunea acţiuneĭ nu este socotit că a recunoscut implicit că datoreşte; dacă acest mijloc de apărare este respins el póte încă resista tăgăduind datoria. Se mai póte ḑice, că chiar de ar exista în specie mărturisire, apoi ea fiind indivisibilă nu se póte despărţi de mijlocul de apărare de care este alipită. Prescripţiunea căḑênd, şi mărturisirea trebue să cadă conform art. 1206 cod. civ.

---

[1]) Merlin, *Fins de non recevoir*; Boncenne, t. I, p. 80 şi 81, t. III, p. 315; Rodière, *op. cit.* t. I, p. 322 şi 353; Cass. Fr. 4 Iuniŭ 1845 (D. P. 45, 1, 307); Garsonnet, *op. cit.* t. I, p. 618.

[2]) Rodier, asupra art. 5, tit. V din ordonanţa din 1667.

[3]) *„Excipiens non fatetur“* l. 6, Cod. *de except.*, şi l. 43, Dig. *de reg. jur.*

SECŢIUNEA V.

Cereri reconvenţionale.

104. Am vĕḑut pănă aci că pârâtul sta în defensivă: el combătea acţiunea principală printr'o apărare, séŭ o ocolea printr'o excepţiune, séŭ printr'un cuvênt de nevalóre, orĭ o nimicea printr'un cuvênt de nepriimire. Pârâtul însă póte lua ofensiva şi ataca pe reclamant, formând la rêndul sĕŭ înaintea aceluiaşi tribunal şi pe cât timp cererea principală este încă pendentă, o cerere care, de va reuşi, va putea reduce condemnaţiunea ce'l amenință, séŭ de a o împedica ori nimici, ba chiar, cel puţin după unii autori [1]), de a face ca reclamantul originar să fie condemnat in favorul sĕŭ. Când pârâtul lucréză ast-fel, face ceia ce se numeşte *reconvenţiune* séŭ *cerere reconvenţională* [2]). Exemplu: Primus reclamă contra luĭ Secundus plata chirieĭ, iar Secundus respunde, reclamând contra luĭ Primus ca să facă reparaţiunile necesariĭ caseĭ închiriate şi cerând ca să fie autorisat a opri la sine din chirie sumele necesariĭ pentru executarea acestor reparaţiunĭ.

---

[1]) Carré şi Ch. Adolphe, t. III, chest. 1268 *ter*. Pigeau. t. I, p. 388. *Contra*, Toullier, t. 7, p. 421.

[2]) Cuvêntul *reconvenţiune* vine de la latinul *convenire*, *vocare in jus*, a cita în judecată, de unde: *conventio*, *vocatio in jus*, adică cerere originară introductivă de instanţă. De aci s'a făcut *reconvenire*, adică *iterum convenire* şi *reconventio*. S'ar putea ḑice, décă este permis a se exprima ast-fel, că reconvenţiunea este *reacţiunea* pârâtuluĭ contra reclamantuluĭ, séŭ *contra-acţiunea* pe care cel d'ântâiŭ o face contra adversaruluĭ sĕŭ, (Toullier, t. 7, p. 421 sqq; Boncenne, t. I, p. 79). Nu se recunóşte însă denumirea de acţiune *reconvenţională* ci numai aceia de cerere *reconvenţională*.

Reconvenţiunea séŭ cererea reconvenţională se póte defini că este, cererea formată de pârât contra reclamantuluĭ în cursul instanţeĭ şi înaintea aceluiaşĭ judecător, în scopul de a nimici séŭ reduce efectele acţiuneĭ principale îndreptate contra sa.

Maĭ pe scurt, se póte ḑice, că este cererea pe care pârâtul chemat în judecată o face la rêndul sĕŭ contra reclamantuluĭ, ca mijloc de apărare.

Acest drept al pârâtuluĭ de a face o cerere reconvenţională decurge din însă'şĭ dreptul de apărare. Ar fi injust de a'l obliga ca maĭ întâiŭ să se achite integral faţă de reclamant şi apoĭ să'ĭ facă pe cale principală proces pentru pretenţiunea sa, cu riscul de a'l găsi insolvabil atuncĭ: *„interest nostra potius solvere quam repetere.“*

Reconvenţiunea presintă, precum vedem, avantagiul de a face ca să se judece două procese inaintea aceluiaşĭ tribunal, într'o singură instanţă, dându-se o singură hotărâre şi prin urmare, de a economisa timpul şi cheltuelele, precum şi de a nu face pe pârât să remână expus la insolvabilitatea fiitóre séŭ actuală a reclamantuluĭ [1]).

105. Cererea reconvenţională trebue óre să derive din aceiaşĭ causă ca şi cererea principală, adică să fie conexă cu dênsa?

---

[1]) Reconvenţiunea presintă pentru pârât şi acest mare avantagiŭ, că'l autoriză de a'şĭ formula pretenţiunea sa chiar înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ sĕŭ, iar nu la forul reclamantuluĭ originarŭ; ceia ce constitue un desavantagiŭ pentru acesta din urmă şi o excepţiune de la regulele ordinare a le competinţeĭ.

Tăcerea legeĭ lasă câmp liber uneĭ viuĭ controverse atât la noĭ cât şi la francezĭ.

Uniĭ autorĭ [1]) susţin afirmativa, pe motive: a) că nu se póte instrui şi judeca în aceiaşĭ instanţă două afacerĭ carĭ nu aŭ între ele nicĭ o relaţiune séŭ legătură; b) că ar fi injust a sustrage reclamantul originar de la judecătoriĭ sĕĭ naturalĭ, şi c) că ar fi impovărător şi injust a complica o instanţă şi a întârḑia judecarea amestecând alte cestiunĭ de cât acele ce fac obiectul cerereĭ principale.

Alţĭ autorĭ [2]) şi jurisprudenţa în Francia [3]), cu cari ne unim şi noĭ, susţin că nu este necesar ca ambele cererĭ să aibă aceiaşĭ causă, adică se derive: *ex eodem fonte*, *sive ex eodem negotio*, *vel eodem contractu*, déră este indispensabil ca să existe óre-care relaţiune séŭ legătură între dênsele, în acest sens, că cererea reconvenţională trebue să servéscă ca *mijloc de apărare* spre a nimici séŭ reduce cererea principală, dacă ea nu póte produce acest efect atuncĭ este neadmisibilă. Aşa, de exemplu, Secundus chemat fiind în judecată de Primus pentru o datorie de banĭ, opune luĭ Primus că nu'l lasă să se bucure în linişte de o servitute reală: de vedere, de trecere, etc. Cererea pe care Secundus o face în mod incident séŭ reconvenţional i se va respinge, remănênd ca Secundus să'şĭ o formuleze în justiţie pe cale principală, dacă va voi. Din contra, să presupunem că Secundus fiind chemat în judecată pentru divorţ séŭ pentru separaţiune de bunurĭ de soţia sa Prima, forméză la rândul sĕŭ o cerere de divorţ în contra eĭ. Scopul acesteĭ reconvenţiunĭ a luĭ Secundus este, in primul cas, de a face ca divorţul să se pronunţe în profitul sĕŭ iar nu contra sa, spre a nu perde şi pentru a ridica, din contra, soţieĭ séle tóte liberalităţile seaŭ avantagiile ce'şĭ aŭ stipulat prin contractul de căsătorie, séŭ după săvârşirea căsătorieĭ (art. 280 cod. civil); iar în al doilea cas, de a obţine divorţul pe care nu'l cere soţia sa reclamantă principală.

---

[1]) Toullier, t. 7, p. 466 No. 363; Carré, t. I, p. 211 şi t. 3, p. 193. Acest din urmă autor, după ce ḑice că trebue ca ambele cererĭ să derive din acelaşĭ isvor, din aceiaşĭ afacere séŭ din aceiaşĭ convenţiune, adăogă, că acest principiŭ nu este aplicabil în materie de compensaţiune când datoria este clară şi lichidă; datoria din orĭ-ce cauză ar deriva póte fi opusă în mod reconvenţional.

[2]) Pigeau, Boncenne, Desjardins, Garsonnet op. cit. t. I, § 157, p. 628, H. Bonfils, op. cit. No. 1172 p. 748 *sqq.*

[3]) Metz 27 Aprilie 1869; Nancy, 18 Maiŭ 1872; Cass. Fr. 3 Martiŭ 1879; 9 Fevruariŭ 1881 (Sirey, 1881, 1, 160 şi 352). Veḑĭ şi decisiunile citate de Dalloz, V. *Séparation de corps*, No. 82 şi 116.

Tribunalul investit cu judecata cerereĭ principale de divorţ séŭ de separaţiune de bunurĭ făcută de Prima, este obligat a judeca simultaneŭ şi cererea reconvenţională a luĭ Secundus, în baza art. 327 c. pr. civ.. care ḑice: „In apel nu se va face nicĭ o cerere, care nu s'a făcut în prima instanţă afară numaĭ de cererĭ de compensaţiune séŭ de cererĭ carĭ servesc ca *mijloc de apărare* la acţiunea principală“ [1]).

Observăm că cererile reconvenţionale nu tind tot d'auna *necesarmente* la o compensaţiune, precum cred uniĭ autorĭ [2]); art. 327 c. pr. civ., reprodus maĭ sus probéză contrariul, deosebind cererile în compensaţiune şi cererile carĭ sunt nişte mijlóce de apărare la acţiunea principală [3]).

106. Observăm de asemenea, că nu orĭ-ce cerere în compensaţiune propusă de pârât forméză o cerere reconvenţională, ci numaĭ când are de obiect o pretenţiune care nu este certă, exigibilă şi lichidă, şi prin urmare, care trebue să se lichideze prin justiție. Acésta se numește compensațiune *judiciară.*

---

[1]) In ce priveşte cererile *conexe* judecătoriĭ vor avea puterea discreţionară de a aprecia, dacă neadmiţând reconvenţiunea vor da loc la hotărîrĭ contradictoriĭ, séŭ admiţându-o vor complica şi întărzia judecata cerereĭ principale.

[2]) Aubry et Rau, t. IV, p. 224, nota 4; Marcadé, t. IV No. 852.

[3]) Toullier, t. VII, No. 349 *seqq*; Garsonnet, t. I, § 166, p. 622, nota 4.

Dacă amêndouă datoriile sunt certe, exigibile și lichide, atuncĭ pârâtul nu are nevoe de a face o cerere reconvențională; el nu are de cât să invóce compensațiunea *legală* care s'a operat de plin drept *(ipso jure)*, prin singura forță a legeĭ (art. 1143—1145 cod. civ.). Pârâtul este ca și cum ar respunde că a *plătit* datoria ce i se reclamă; el opune un adevărat mijloc de fond, adică o *apărare* propriŭ ḑisă. De unde consecința, că orĭ-care tribunal învestit cu judecata cerereĭ principale este *tot d'auna competinte* a se pronunța asupra compensațiuneĭ legale, chiar décă cele două datoriĭ nu aŭ aceiașĭ natură, una fiind civilă iar alta comercială, adică, chiar dacă tribunalul este incompetinte *ratione materiae.* Motivul este, că fiind vorba aci de o apărare de fond propriŭ ḑisă, se aplică regula că: judecătorul acțiuneĭ este judecătorul excepțiuneĭ. Din contra, când este vorba de o compensațiune *judiciară* séŭ reconvențiune propriŭ ḑisă, atuncĭ tribunalul investit cu judecata cerereĭ principale nu va fi competinte în principiŭ a statua asupra cerereĭ reconvenționale, de cât în casul când acéstă cerere, dacă ar fi fost îndreptată pe cale principală, ar fi intrat chiar după regulele generale în competința sa *ratione materiae,* măcar că ar fi eșit din competința sa *ratione parsonae.*

Cu alte cuvinte, regula este că se póte deroga, făcênd o cerere reconvențională, de la regulele generale a le competințeĭ *rationae personae*, iar nu și de la regulele competințeĭ *ratione materiae*, care sunt de ordine publică [1]).

---

[1]) Acéstă regulă însă suferă excepțiunĭ în ce privește competința *ratione materiae* a tribunalelor civile de județ și a tribunalelor comerciale, maĭ ales de la promulgarea nouluĭ codice de comerciŭ din 1887, care prin art. 884 a abrogat disposițiunea art. 312 din regulamentul organic, care făcea parte din vechia procedură co-

Aşa dară, reconvenţiunea constitue în regulă generală o derogaţiune de la regulele ordinare a le competinţeĭ *ratione personae vel loci*, adică este un cas de întindere séŭ prorogaţiune *legală* a competinţeĭ tribunaluluĭ investit cu judecata cerereĭ originare séŭ principale.

107. Reconvenţiunea am ḑis că este o condiţiune a dreptuluĭ de apărare: „*Interest nostra potius solvere quam repetere.*“ Déră acéstă favóre nu o are de cât singur pârâtul. Reclamantul originar nu póte respunde la cererea reconvenţională a pârâtuluĭ printr'o *contra-reconvenţiune*, cu alte cuvinte: reconvenţiune asupra reconvenţiuneĭ nu se póte, (*„reconvention sur reconvention ne vaut“* [1]); căcĭ décă s'ar admite acésta, apoĭ unde óre lucrurile s'ar opri? Pârâtul ar putea óre fi admis a forma o a treia reconvenţiune ca respuns la aceia a reclamantuluĭ şi acesta a forma o a patra drept respuns la cea de a treia? Acéstă regulă de bun simţ suferă însă o singură excepţiune, când roconvenţiunea reclamantuluĭ

---

mercială astă-ḑĭ abrogată. Aceste excepţiunĭ le vom examina când vom studia regula: „judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ. „Le putem resuma de acum ast-fel: Reconvenţiunea derógă de la regulele competinţeĭ *ratione materiae*, în acest sens: 1°) Că se póte supune sub acéstă formă unuĭ tribunal *civil ordinar de judeţ* o pretenţiune, care formată pe cale principală ar fi fost de competinţa judecătorilor comunalĭ, judeluĭ de ocol séŭ tribunaluluĭ comercial. 2°) Că se póte supune sub forma uneĭ cererĭ reconvenţionale, înaintea unuĭ tribunal de *comerciŭ* o pretenţiune, care formată pe cale principală ar fi fost de competinţa juridicţiunilor civile ordinare, afară de cele treĭ casurĭ indicate de art. 884 c. com. Dér reconvenţiunea nu derógă la competinţa *ratione materiae* a judecătorilor comunalĭ séŭ a judeluĭ de ocol, în acest sens că: o afacere care după firea eĭ este de competinţa tribunaluluĭ civil ordinar de judeţ, séŭ a tribunaluluĭ de comerciŭ nu se póte supune sub forma uneĭ cererĭ reconvenţionale judecăţeĭ uneĭ judecătoriĭ comunale séŭ de ocol.

[1] *Observations de la Cour de Cassation (française) sur le projet de Code de procédure*, art. 150 (Sirey, t. IX, I-a part. p. I6).

este bazată pe aceiaşi causă séŭ titlu ca aceia a pârâtuluĭ, adică când este conexă.

108. Acestea sunt noţiunile preliminariĭ ce am credut indispensabil a da asupra *acţiunilor* şi *apărărilor*, mai înainte de a începe studiul *competinţeĭ juridicţiunilor*. Asupra multora din ele vom avea a reveni şi insista în detaliŭ în Partea III-a a acestuĭ curs; déră acéstă repetiţiune credem că nu va fi fără folos, căcĭ precum dice Ieremia Bentham: un corp de legĭ se asémănă cu o pădure care, cu cât este maĭ des străbătută se face maĭ cunoscută şi cine-va se orientéză maĭ bine.

Vom trată maĭ ântăiŭ despre competinţa juridicţiunilor civile ordinare şi apoĭ despre competinţa juridicţiunilor civile extra-ordinare séŭ de excepţiune; căcĭ o bună metodă comandă de a studia maĭ ântăiŭ regula şi apoĭ excepţiunea. Cu acésta, vom evita fórte multe repetiţiunĭ inutile.

TITLUL II.

COMPETINȚA JURIDICȚIUNILOR CIVILE ORDINARE.

CAP. I.

REGULELE GENERALE ALE COMPETINȚEĬ.

Sumar: § 109. Ce este *competința* și ce este *incompetința*. 110. Principiile generale carĭ guvernéză competința. 111. Divisiunea competințeĭ și a incompetințeĭ în *ratione materiae* (absolută saŭ de atribuțiune) și în *ratione personae vel loci*, (relativă saŭ teritorială). 112. Interesul practic de a distinge aceste două felurĭ de competințe saŭ incompetințe. 113. Casurĭ în care un tribunal este incompetinte *ratione materiae* séŭ *ratione personae vel loci.* 114. Casurĭ în care un tribunal, de și competinte în principiŭ, este obligat a se desinvesti de afacere. 115. Competința și incompetința ierarchică séŭ *ordines.* 116. Casurĭ în care nu se violéză regula că sunt două grade de juridicțiune. 117. Competința facultativă.

109. *Juridicțiunea* este puterea de a judeca luată într'un înțeles abstract. *Competința* este pentru fie-care tribunal limita saŭ mĕsura acesteĭ puterĭ [1]). Când un tribunal saŭ o curte judecă o acţiune saŭ o apărare în limitele putereĭ séle acordate de lege, atuncĭ se ḑice că acel tribunal saŭ curte este competinte. Când, din contra, tribunalul séŭ curtea trece peste limitele putereĭ séle acordate de lege, atuncĭ se ḑice că este incompetinte. In acest din urmă cas, tribunalul saŭ curtea va trebui ca îndată ce i s'a cerut, saŭ chiar din oficiŭ, să'şĭ decline competinţa, adică să se desinvestéscă de afacere.

---

[1]) Brisson, *De verb. signif.* Vo. *Competere* și *Competens ;* Carré, *Compét.* t. I, Introd., p. 53).

110. Treĭ marĭ principiĭ guvernéză materia competinţeĭ: 1⁰) Competinţa juridicţiunilor este în mod necesar teritorială, adică că un tribunal nu póte distribui justiţia în afară de ocolul asignat luĭ de lege, cu tóte că hotărîrile séle sunt executoriĭ în întreg regatul Românieĭ. 2⁰) Competinţa juridicţiunilor este aceiaşĭ pentru toţĭ cetăţeniĭ, adică că toţĭ sunt justiţiabilĭ înaintea aceloraşĭ tribunale, pentru aceleaşĭ afacerĭ; nu există decĭ privilegiŭ de juridicţiune pentru verĭ-o categorie óre-care de persóne. 3⁰) Competinţa juridicţiunilor este determinată de situaţiunea părţilor séŭ de starea litigiuluĭ în momentul angagiăriĭ instanţeĭ; până atuncĭ ea rĕmâne în suspensiune.

Aşa dér, nu este drept câştigat pentru o parte de a trage în judecată pe adversar, nicĭ a fi trasă în judecată de dênsul inaintea tribunaluluĭ care, în timpul când s'aŭ născut relaţiunile juridice între dênşiĭ şi în momentul în care contestaţiunea s'a născut, părea desemnat că este competinte a judeca. Diferitele schimbărĭ ce póte lua situaţiunea persónelor şi a lucrurilor în acest interval până în momentul intentăreĭ acţiuneĭ sunt indiferente, ceia ce importă pentru determinarea competinţeĭ este starea lor în momentul chiar al angagiăreĭ instanţeĭ. Inceperea instanţeĭ fixéză în mod irevocabil şi invariabil instanţa: „*Ubi acceptum est semel judicium, ibi et recipere debet*“ (Dig. l. 30, *De jud.* V—I [1]).

---

[1] Acest principiŭ este fecund în consecinţe. Vom indica pe cele

111. Teoria competinţeĭ se divide în două părţĭ foarte distincte: Competinţa *ratione materiae* şi competinţa *ratione personae vel loci.*

Competinţa *ratione materiae* este dreptul ce aŭ tribunalele, care fac parte dintr'un ordin de juridicţiune óre-care, de a judeca o afacere cu exclusiunea tribunalelor de un ordin diferit. Aşa, din diferitele categoriĭ de tribunale: judecătoriĭ comunale, judecătoriĭ de ocoale, tribunale civile de judeţ, tribunale comerciale, etc., care este categoria competinte a judeca cutare afacere cu exclusiunea celor-l'alte ordine de juridicţiune.

Competinţa *ratione personae vel loci* este dreptul ce aŭ tribunalele, dintr'un ordin de juridicţiune óre-care, de a judeca o afacere cu exclusiunea celor-l'alte tribunale *din acelaşĭ*

---

maĭ principale. Aşa: a) Sporirea séŭ micşorarea cifreĭ valoreĭ dreptuluĭ litigios întâmplată maĭ înainte de începerea instanţeĭ, póte substitui competinţa tribunaluluĭ de judeţ în locul competinţeĭ judeluĭ de ocol şi vice-versa. b) Schimbarea de locuinţă a pârâtuluĭ strămută tribunaluluĭ unde se află noul sĕŭ domiciliŭ séŭ reşedinţă dreptul de a judeca acţiunile căror a se aplică regula: *„actor sequitur forum rei"*. c) Reformele aduse de legĭ în atribuţiunea competinţeĭ juridicţiunilor influenţéză prin acésta că aŭ un efect retroactiv, fie când suprimă cu totul o juridicţiune, fie când 'ĭ modifică puterile séle, fie când 'ĭ schimbă întinderea ocoluluĭ sĕŭ. Aşa: o lege care ar reduce numĕrul tribunalelor de judeţ, séŭ care ar urca competinţa judecătoriilor de ocóle în ultima instanţă până la 1500 leĭ, sĕŭ care ar lua o comună dintr'o plasă séŭ dintr'un judeţ spre a o lipi la o altă plasă saŭ judeţ, ar avea un efect retroactiv, într'acest sens că: procesele încă neîncepute nu ar putea fi introduse de cât înaintea tribunalelor de prima instanţă conservate; că procesele de 300 până la 1500 leĭ care până atuncĭ intraŭ în căderea tribunalelor de judeţ spre a le judeca în apel, vor fi de competinţa judecătoriilor de ocol spre a le judeca în ultima instanţă; că acţiunile reale imobiliare privitóre la imobile situate în comuna dislocată, ar fi aduse înaintea judeluĭ de ocol al nouluĭ sĕŭ ocol séŭ înaintea tribunaluluĭ nouluĭ sĕŭ district.

ordin. Aşa, dintre tribunalele de aceiaşĭ categorie de juridicţiune: printre diferitele judecătoriĭ comunale saŭ de ocóle, saŭ tribunale civile de judeţ, saŭ tribunale comerciale, care este tribunalul competinte a judeca cutare afacere cu exclusiunea celor-l'alte din acelaşĭ ordin.

Competinţa *ratione materiae* se numeşte ast-fel, fiind-că afacerile sunt împărţite între diferitele ordine de tribunale după natura lor. Competinţa *ratione personae* se numeşte ast-fel, fiind-că între tribunalele de acelaşĭ ordin, competinţa este determinată de domiciliul saŭ reşedinţa pârâtuluĭ saŭ de locul situaţiuneĭ imobiluluĭ litigios. Fie-căreia din aceste două competinţe corespunde ó *incompetinţă* analógă. Decĭ: un tribunal este incompetinte *ratione materiae* când afacerea este atribuită unuĭ alt ordin de juridicţiune; este incompetinte *ratione personae vel loci* când afacerea este atribuită unuĭ tribunal de acelaş ordin, din causă că în ocolul acestuia se află domiciliul orĭ reşedinţa pârâtuluĭ saŭ obiectul litigios: „*Extra teritorium jus dicenti impune non paretur*“ (Dig. l. 20, *De jurisd.*).

Uniĭ autorĭ modernĭ substituesc alte denominaţiunĭ în locul acestora admise deja de mult timp de doctrină. Eĭ ḑic competinţă *absolută* saŭ de *atribuţiune* în loc de competinţă *ratione materiae*, şi competinţă *relativă* saŭ *teritorială* în loc de competinţă *ratione personae vel loci*. Necesarmente aceştĭ autorĭ ḑic incompetinţă *absolută saŭ de atribuţiune* şi incompetinţă *relativă* saŭ *teritorială*. Noĭ priimim fără nicĭ o dificultate aceste denumirĭ, din momentnl ce sub un limbagiŭ diferit, aceştĭ autorĭ exprimă aceiaşĭ idee saŭ acelaşĭ lucru. Le vom întrebuinţa şi noĭ câte odată chiar cumulativ. Dacă ar fi însă să alegem, atuncĭ am da preferinţă denumireĭ: competinţă *ratione materiae* şi competinţă *ratione personae vel loci*, ca una ce este tradiţională şi maĭ clară.

112. *Care este interesul practic de a distinge aceste două categoriĭ de competințe între dênsele?*

Interesul acesteĭ distincțiunĭ este foarte considerabil. El se resumă în acéstă regulă fundamentală, că, regulele competințeĭ *ratione materiae* se légă direct de distribuțiunea putereĭ jndecătoreștĭ între diferitele tribunale din ordinul judecătoresc, de ierarchia care le unește și prin urmare de ordinea publică. Această competință este esențialmente de ordine publică; a nu respecta aceste regule este a viola o dispoșițiune de ordine publică. Din contra, regulele competințeĭ *ratione persoane vel loci* aŭ fost puse în interesul pârâtuluĭ, adică în vederea unor interese private; pârâtul poate renunța déră la un drept, la un interes care este el sĕŭ.

De aicĭ tragem următoarele considerabile consecințe:

1) Părțile nu pot deroga prin convențiunĭ particulare la regulele competințeĭ *ratione materiae*; ele nu pot prin voința lor nicĭ în un mod expres, nicĭ în mod tacit, atribui judecata precesuluĭ lor unuĭ judecător incompetinte (Art. 5 c. civ.). In zadar ar consimți ele a fi judecate de acest judecător. Din contra, părțile pot prin o convențiune expresă séŭ tacită să deróge de la regulele competințeĭ *ratione personae vel loci*, să consimtă a atribui judecata procesuluĭ lor unuĭ judecător incompetinte și să céră a fi judecate de dênsul (art. 69 leg. jud. com. și de oc. și art. 108 c. pr. civ.). Acésta se numește: *prorogațiune séŭ întindere de juridicțiune.*

2) Incompetința tribunaluluĭ *ratione materiae* poate fi propusă în orĭ-ce stare a procesuluĭ, înaintea orĭ căreĭ instanțe, și chiar pentru prima óră în Casațiune (art. 109 pr. civ.). Din contra, incompetința *ratione personae vel loci* nu poate fi propusă de cât la începutul procesuluĭ, *in limine litis* art. 108 pr. civ.). Pârâtul se socotește că a renunțat in mod tacit de a o invoca când a pledat, de exemplu, asupra fon-

dulul procesului; căci ar fi neraţional de a începe o desbatere asupra fondului procesului înaintea unui judecător a căruia competinţă mai tărziŭ ar putea fi tăgăduită. Dacă dér acéstă discuţiune s'a început, este pentru că pârâtul a acceptat competinţa judecătoruluĭ înaintea căruia reclamantele 'l-a chemat. Prin urmare, acéstă excepţiune de incompetinţă nu putea fi propusă pentru prima óră în apel, de căt dacă ea a fost invocată înaintea judecătoruluĭ de la prima instanţă şi acesta a rĕspins'o; ea nu va putea fi invocată înaintea Curţeĭ de Casaţiune, de căt dacă va fi fost invocată în mod succesiv înaintea tribunaluluĭ de prima şi de a doua instanţă, şi dacă aceste tribunale o vor fi respins.

3) Incompetinţa *ratione materiae* póte fi invocată de orĭ-ce parte: fie de reclamant, fie de pârât, fie de amêndouĭ împreună (art. 109 pr. civ.). Din contra, pârâtul *singur* póte invoca excepţiunea de incompetinţă *ratione personae* (art. 108 pr. civ.). Reclamantele nu póte; căcĭ, chemănd pe adversarul sĕŭ înaintea judecătoruluĭ incompetinte *ratione personae*, el a acceptat în mod tacit juridicţiunea acestuĭ judecător.

4) Tribunalul incompetent *ratione materiae* este *obligat* ca să declare din *oficiŭ* incompetinţa sa; cu tóte că părţile tac saŭ aŭ convenit expres a fi judecate de acel tribunal. Nu are alegerea acest tribunal între a se declara competinte şi între a'şĭ declina competinţa. Este ţinut de a respecta o regulă de ordine publică (art. 109 pr. civ.). Din contra, tribunalul incompetinte *ratione personae vel loci* nu este obligat a se declara din oficiŭ incompetinte, adică, are *facultatea* de a accepta orĭ nu acéstă prorogaţie; decĭ, dacă voeşte, póte judeca afacerea când nicĭ una din părţĭ nu'ĭ declină competinţa, şi iarăşĭ dacă voeşte, póte să'şĭ decline din oficiŭ competinţa de a o judeca. Acest din urmă punct este însă viŭ controversat[1]).

---

[1]) *Sic*, Boitard et Colmet-Daage, op. cit. t. I, No. 352, p. 329; Cas.

5) Dacă părţile tac, ministerul public când jócă rolul de parte alăturată, este obligat de a cere ca tribunalul să'şĭ decline competinţa fiind vorba de incompetinţa *ratione materiae*, căcĭ ordinea publică este interesată; nu este obligat a face acésta când incompetinţa tribunaluluĭ este *ratione personae vel loci*, dér póte propune tribunaluluĭ ca să'şĭ decline competinţa pe care părţile voesc a i-o atribui (art. 736 pr. civ.).

113. *Carĭ sunt casurile în care un tribunal învestit cu o afacere este incompetinte?*

Distingem două marĭ categoriĭ: a) casurĭ de incompetinţă *ratione materiae*; b) casurĭ de incompetinţă *ratione personae vel loci.*

I) *Casurĭ de incompetinţă ratione materiae.* Tribunalul este incompetinte *ratione materiae* în următórele patru ipotese principale: a) Când o afacere care este de competinţa unuĭ tribunal penal saŭ administrativ, este supusă judecăţeĭ unuĭ tribunal civil; b) Când o afacere care este de competinţa uneĭ juridicţiunĭ civile *speciale* saŭ de excepţiune, este supusă judecăţeĭ uneĭ juridicţiunĭ civile *speciale* de un alt ordin saŭ categorie. Exemplu: o afacere care este de competinţa uneĭ judecătoriĭ comunale, este supusă judecăţeĭ uneĭ judecătoriĭ de ocol saŭ vice-versa; saŭ o áface de competinţa judecătorieĭ de ocol este supusă judecăţeĭ unuĭ tribunal de comerciŭ saŭ vice-versa; c) Când o afacere care este de competinţa uneĭ juridicţiunĭ civile *ordinare*, este supusă judecăţeĭ uneĭ juridicţiunĭ *speciale* saŭ de excepţiune. Exemplu: o contestaţiune privitóre la filiaţiune saŭ la calitatea de erede, saŭ la un drept de proprietate orĭ de servitute

---

Fr. 11 Martiŭ 1807; Rennes, 22 Martiŭ 1828 (Dal. V. *Comp Civ. des trib. d'arrondis.*, No. 227. *Contra*, Rodière, *Traité de compétence et de procédure en matière civile*, t. I, p. 112; Colmar, 6 August 1827 (Dal. *V. et loc. cit.*), care decid, că tribunalul nu póte din oficiŭ să'şĭ decline competinţa de a judeca o afacere pentru care este incompetinte *ratione personae vel loci*.

imobiliară, este adusă inaintea unuĭ tribunal de comerciŭ, iar nu înaintea tribunaluluĭ civil de judeţ; d) Când o afacere care este de competinţa uneĭ juridicţiunĭ *speciale*, este supusă judecăţeĭ uneĭ juridicţiunĭ *ordinare*, de exemplu: o cerere care este de competinţa uneĭ judecătoriĭ comunale séŭ de ocol, (precum o acţiune posesorie) saŭ a unuĭ tribunal de comerciŭ, este adusă înaintea unuĭ tribunal civil de judeţ. Observăm că, acest din urmă cas de incompetinţă absolută saŭ *ratione materiae* a tribunaluluĭ civil de judeţ, înainte de noul codice de comerciŭ din 1887, nu era admis de jurisprudenţă [1]), ci numaĭ de majoritatea autorilor [2]). Acest codice însă a tăeat orĭ-ce controversă prin art. 887, ḑicând: „Excepţiunea de incompetinţă a juridicţiuneĭ comerciale pentru causele civile şi a *juridicţiuneĭ civile pentru causele comerciale*, póte să fie propusă în orĭ-ce stare a causeĭ, şi autoritatea judecătoréscă o póte pronunţa chiar din oficiŭ".

II. *Casurĭ de incompetinţă ratione personae vel loci.* Tribunalul este incompetinte *ratione personae vel loci* in următórele două ipotese: a) Când tribunalul saŭ judecătorul înaintea căruia este adusă afacerea, nu este acela în ocolul căruia se află domiciliul saŭ reşedinţa pârâtuluĭ, fiind vorba de o acţiune personală saŭ reală mobiliară; b) Când tribunalul saŭ judecătorul înaintea căruia este adusă afacerea, nu este acela în ocolul căruia se află situat imobilul litigios, fiind vorba de o acţiune imobiliară [3]).

---

[1]) Cass. Fr. 12 Decembre 1836; Pardessus, t. VI, No. 1347; Cass. Rom. 25 Martie 1868.

[2]) Locré, *Explicat. C. Comm.* t. VIII, p. 200; Favard, Répert., Vo. *Trib. de commerce*; Carré, *op. cit.*, t. II, p. 254; Boitard şi Colmet Daage, *op. cit.*, t. I, p. 380; Henry Bonfils, *op. cit.*, No. 378.

[3]) Este controversată cestiunea dacă tribunalele române sunt incompetinte *ratione materiae* orĭ *ratione personae* de a judeca contestaţiunile dintre *streinĭ*, maĭ ales când eĭ nu aŭ nicĭ un raport cu ţara. Acéstă cestiune o vom examina, cu deamăruntul, cu altă

Tribunalul care este competinte *ratione materiae* şi *ratione personae vel loci* in acelaşĭ timp, este dator de a judeca, sub pedépsă de a se face culpabil de denegare de dreptate. Dacă competinţa sa este contestată de verĭ-una din părţĭ saŭ de ministeriul public, tribunalul este dator ca să se pronunţe asupra acesteĭ cestiunĭ.

114. Cu tóte acestea, sunt câte-va casurĭ în care un tribunal, de şi competinte în principiŭ, póte fi forţat de a se desinvesti de afacerea adusă înaintea sa. Aceste casurĭ sunt: litispendenţa, connexitatea [1], rudenia saŭ alianţa care există între o parte şi unul saŭ maĭ mulţĭ membriĭ aĭ tribunaluluĭ competinte [2], suspiciunea legitimă, siguranţa publică [3] şi lipsa de judecătorĭ [4].

115. Afară de competinţa séŭ incompetinţa *ratione materiae* şi *ratione personae vel loci*, se maĭ destinge şi *competinţa* séŭ *incompetinţa* **ierarhică** séŭ *ordines* [5].

Competinţa ierarhică este aceia care resultă din aplicarea legilor care determină ordinea şi modul cum trebue să se aplice principiul juridicţiuneĭ cu două grade. De unde resultă, că incompetinţa ierarchică este aceia care resultă din violarea legilor care determină ordinea şi modul cum trebue să se aplice principiul juridicţiuneĭ cu două grade.

Acéstă incompetinţă este de două felurĭ: *absolută* şi *relativă*.

a) Incompetinţa ierarchică este absolută, adică *ratione ma-*

---

ocaziune. Ne mărginim a ḑice că aci incompetinţa este *ratione personae*, după opiniunea nóstră.

[1] Despre litispendenţă şi connexitate vom vorbi cu ocasiunea examinăreĭ în detaliŭ a excepţiunilor, în partea III-a a acestuĭ *Curs*.

[2] Art. 266 *et seq*. pr. civ.

[3] Art. 539 *et seq*. pr. pen., *prin analogie*.

[4] Art. 262 *et seq*. pr. civ., privitóre la regularea de competinţă, *prin analogie*.

[5] Competinţa ierarhică uniĭ autorĭ (D-l Al. Şendrea) o numeşte: *„în raport cu suma şi cu gradele de juridicţiune“*.

teriae, când apelul contra uneĭ hotărîrĭ se face la o juridicţiune care nu constitue după lege al doilea grad de juridicţiune, faţă cu juridicţiunea a căreia hotărîre se atacă cu apel, saŭ când de şi constitue, însă hotărîrea nu este susceptibilă de apel. Aşa, va fi incompetinţă ierarhică absolută, când un tribunal de judeţ este chemat a judeca un apel făcut contra uneĭ cărţĭ de judecată a uneĭ judecătoriĭ comunale; orĭ când o Curte de Apel este chemată a judeca un apel făcut contra uneĭ cărţĭ de judecată a uneĭ judecătoriĭ de ocol; orĭ când un tribunal saŭ o curte este chemată a judeca în apel o afacere care, din causa valóreĭ obiectuluĭ procesuluĭ, nu este susceptibilă de a trece prin al doilea grad de juridicţiune.

b) Incompetinţa ierarchică este relativă, adică *ratione personae vel loci*, când juridicţiunea căreia se adresézā apelul este incompetinte, din causă că juridicţiunea a căreia hotărîre se atacă în apel, nu cade în circumscripţiunea eĭ teritorială. Exemplu: se face apel la tribunalul din Iaşĭ contra uneĭ cărţĭ de judecată a uneĭ judecătoriĭ de ocol din judeţul Vasluiŭ.

116. Nu se violézā regula că cine-va are dreptul numaĭ la două grade de juridicţiune saŭ instanţe de fond: a) când o acţiune intentată pe cale posesorie dinaintea judeluĭ de ocol, este schimbată în petitorie dinaintea tribunaluluĭ de judeţ, fără ca partea interesată să facă verĭ-o opunere, şi merge cu apel la Curte [1]); b) când o cauză fiind judecată de judele de ocol şi apelată la tribunal, acesta găseşte că acel jude de ocol era incompetinte *ratione materiae* şi reţine cauza spre a statua asupra eĭ ca în prima instanţă, cu drept de apel la curte; care curte la rêndul eĭ, va judeca afacerea ca în cea din urmă instanţă (art. 82 din leg. jud. de ocoale [1]. In ambele aceste cazurĭ instanţa judeluĭ de ocol se consideră ca şi cum nu ar fi avut loc.

---

[1]) Cas. R. I. 1871; *Bulet.* decis. No. 99, p. 423.

Principiul că sunt două grade de juridicţiunĭ, după opiniunea cea maĭ acreditată, nu este de ordine publică; decĭ, părţile pot saŭ expres saŭ tacit să renunţe: saŭ la primul grad saŭ la cel de al doilea grad de juridicţiune [2].

117. Afară de aceste felurĭ de competinţe: *ratione materiae*, *ratione personae vel loci* şi *ierarchică*, doctrina distinge şi o alta numită *facultativă*.

Competinţa este facultativă când judecătorul are facultatea de a reţine judecata afacereĭ séŭ de a se desinvesti, atuncĭ chiar, când părţile ar consimţi a se supune juridicţiuneĭ séle. Acest cas se presintă de exemplu, în ipotesa următóre: Un strein cheamă in judecată pe un alt strein înaintea unuĭ tribunal român, fără ca să existe verĭ-o relaţiune între aceĭ streinĭ séŭ între contestaţiunea lor cu România; pârâtul strein póte declina competinţa tribunaluluĭ; dér nu o face: in acest caz, judecătoriĭ pot a se declara din oficiŭ incompetenţĭ, séŭ dacă voesc, a reţine judecata afacereĭ: a judeca este atuncĭ pentru eĭ o facultate iar nu o obligaţiune.

Observăm, de altmintrelea, că este vorba aci maĭ mult de o *sub distincţiune* de cât de o distincţiune. In adevăr, competinţa *facultativă* nu este de cât o nuanţă a incompetinţeĭ *relative* şi produce efecte analóge.

---

[1] Cas. R. I, 1871; *Bulet.* decis., No. 42, p. 380.

[2] In ceia ce priveşte posibilitatea de a renunţa la primul grad de juridicţiune, vezĭ în acest sens, Cas. R. I, 26 Iunie 1871 şi 1882, *Bul.* decis. No. 349, p. 1153;—Bioche, Vo. *Prorogation de juridiction*, No. 16. Opiniunea contrarie însă se susţine de alţĭ autorĭ (Rodière, *op. cit.* t. I, p. 124; Garsonnet, *op. cit.* t. II. p. 636). Eĭ ḑic că este incompetinte *ratione materiae* un tribunal saŭ o Curte de Apel de a judeca o afacere care n'a trecut prin primul grad de juridicţiune, şi art. 327 c. pr. civ., opreşte de a se face în apel cererĭ nouĭ carĭ nu s'aŭ făcut la prima instanţă, orĭ, un proces care nu a trecut prin prima instanţă, ce este alt pentru un tribunal de apel de cât o cerere nouă?

CAP. II.

COMPETINȚA TRIBUNALELOR CIVILE DE JUDEȚE.

SECȚIUNEA I.

Competința ratione materiae a tribunalelor civile de județe.

Sumar: § 118. Tribunalele de județe judecă în materie civilă ordinară, în materie penală, în materie comercială și prin excepțiune în materie politică séŭ electorală și în materie administrativă. 119. Ele aŭ plenitudinea juridicțiuneĭ în materie civilă *(jurisdictio plenior)*. 120 § I. *Competința în prima instanță.* 121. § II. *Competința în a doua instanță séŭ în apel.* 122. § III. *Competința în prima și ultima instanță de o dată.* 123. Apelul este de drept comun. 124. § IV. *Competința tribunalelor de județe ca instanță de casare.* 125. Observațiune critică asupra legeĭ din 1879 care crează în realitate 33 tribunale de casațiune și împedică unitatea și fixitatea jurisprudențeĭ, care constitue scopul Inalteĭ Curțĭ de Casațiune.

118. Tribunalele de județe aŭ o întreită competință de a judeca: 1) în materie *civilă ordinară* saŭ *propriŭ ḑisă*; 2) în materie *penală*, tot de-a-una fiind present și Ministeriul public, și 3) în materie *comercială* (în acest caz însă completat cu douĭ judecătorĭ comercialĭ. Ele maĭ judecă, prin excepțiune cu totul rară, în materie *politică* ca instanță de apel contestațiunile electorale, adică pentru înscrierĭ și ștergerĭ din listele electorale și în materie *administrativă* ca instanță de apel, în unele cazurĭ iarășĭ excepționale, precum: opposițiunile la urmăririle făcute asupra avereĭ debitorilor Statuluĭ, conform legeĭ de urmărirĭ, apelurile în materie de recrutare a armateĭ, însă numaĭ în cestiunile de stat privitóre pe recruţĭ, etc. Noĭ nu ne vom ocupa aci de căt de competinţa tribunalelor de judeţe în materie civilă ordinară saŭ propriŭ ḑisă, adică ca tribunale *civile* judeţe.

119. Tribunalele civile de judeţe sunt, printre tribunalele de întăiul grad de juridicţiune, acelea care exercită în materie civilă asupra persónelor şi asupra lucrurilor, acea juridicţiune plină şi întrégă pe care am numit'o juridicţiune *ordinară* saŭ de drept comun *(jurisdictio plenior)*. Tóte afacerile care nu sunt date de un text de lege formal şi precis în atribuţiunile juridicţiunilor civile excepţionale saŭ speciale (precum: judecătoriĭ comunale, judecătoriĭ de ocóle, tribunale arbitrale, tribunale comerciale), saŭ în atribuţiunile verĭ-uneĭ juridicţiunĭ administrative remân în atribuţiunile tribunalelor civile de judeţe [1]. Aşa déră, spre a determina competinţa acestor tribunale, nu avem de cât să procedem prin *eliminaţiune* séŭ *exclusiune*, adică să căutăm care sunt afacerile specialmente atribuite altor categoriĭ de juridicţiunĭ; orĭ-ce afacere care nu intră în categoria celor atribuite acestor juridicţiunĭ, intră necesarmente în competinţa tribunalelor civile de judeţe.

---

[1] Acesta este adevăratul înţeles care resare din chiar art. 54 pr. civ., care ḑice: „Tribunalele de judeţe vor judeca **tóte** afacerile *civile* atât personale cât şi reale şi mixte.“ Dl. Al. C. Şendrea (*op. cit.* p. 175, No. 150), critică redacţiunea art. 54 de maĭ sus, ḑicênd că este de două orĭ inexactă; de óre-ce pe de o parte, s'ar părea că tribunalele de judeţe n'ar putea să judece de cât afacerile civile propriŭ ḑise iar nu şi pe cele penale, comerciale, etc., iar pe de altă parte, s'ar părea că aceste tribunale judecă *tóte* afacerile de materie civilă, fără a ţine socotélă de acelea atribuite tribunalelor de excepţiune.

Noĭ credem că critica ce-o face acestuĭ articol Dl. Şendrea este nedréptă; căcĭ pe de-o parte, legiuitorul deja tratase în Cartea I din Codice despre materiile *excepte*, adică atribuite judecătoriilor de ocóle séŭ de pace, iar pe de alta, fiind-că redacta un codice de *procedură civilă propriŭ ḑisă*, nu avea nevoe să facă un tratat doctrinal şi să explice cititorilor, că tribunalele civile de judeţe maĭ sunt competinte şi în materie *comercială* (bine înţeles completate cu douĭ judecătorĭ comercialĭ) şi în materie *penală*, *politică*, etc.

Acésta explică pentru ce, cu tótă întinderea cerculuĭ de atribuţiunĭ a tribunalelor civile de judeţe, nu avem a face o enumeraţiune lungă şi desvoltată a afacerilor de competinţa acestor tribunale, precum suntem nevoiţĭ a face când vom studia competinţa tribunalelor de excepţiune.

Vom examina, în câte un paragraf separat, competinţa tribunalelor civile de judeţe: 1) în prima instanţă, adică cu drept de apel; 2) în a doua instanţă, adică ca instanţă de apel; 3) în prima şi ultima instanţă de odată, adică fără drept de apel, şi 4) în fine, ca instanţă de casare.

120. § I. **Competinţa în prima instanţă.** Din principiul fundamental că tribunalele civile de judeţe exercită în prima instanţă juridicţiunea ordinară saŭ de drept comun, derivă următórele consecinţe:

1) Tóte afacerile civile care nu sunt printr'un text formal exceptate şi date în competinţa judecătoriilor comunale, de ocóle, tribunalelor de comerciŭ, tribunalelor administrative, etc., sunt de competinţa tribunalelor civile de judeţe de a le judeca numaĭ în prima instanţă, adică cu drept de apel la Curte, însă, pentru afacerile personale şi reale mobiliare dacă valórea lor trece peste suma de 1500 leĭ *nouĭ*, capital şi interese (art. 51 leg. jud. com. şi de oc.), iar pentru afacerile reale imobiliare, personale imobiliare şi mixte, dacă valórea lor trece peste 1500 leĭ *vechĭ* venit anual (art. 56 c. pr. civ. [1]), iar pentru afacerile comerciale de la 1500 leĭ nouĭ în sus.

---

[1] Disposiţiunea art. 51 din legea jud. com. şi de ocóle a modificat vechea competinţă a tribunalelor de judeţ prescrisă de art. 56 din c. pr. civ., numaĭ în privinţa acţiunilor mobiliare; ceia ce este o anomalie.

Observăm şi aicĭ, în trécăt, că la noĭ nu există juridicţiunĭ administrative de cât în mod fórte excepţional [1]).

Constituţiunea din 1866 a desfiinţat tribunalul administrativ suprem numit Consiliul de Stat, ce fusese înfiinţat prin legea din 11 şi 13 Febr. 1864. Bine a făcut legiuitorul nostru de nu a admis juridicţiunĭ administrative ca în Francia, de óre-ce nu este just, raţionabil, de a fi cine-va în acelaşĭ timp *parte* şi *judecător*. Aşa dér, la noĭ în România, tribunalele civile de judeţe aŭ o competinţă cu mult maĭ întinsă de cât tribunalele de arondismente în Francia; de óre-ce, din momentul ce o autoritate administrativă vatămă prin decisiunile saŭ actele séle interesele private ale cetăţenilor, aceştia aŭ dreptul de a porni judecată înaintea tribunalelor civile de judeţe, adică înaintea unor tribunale judiciare *propriŭ ḑise*, iar nu administrative [2]).

2) Orĭ cât de mic ar fi interesul saŭ valórea obiectuluĭ litigios, óre-carĭ afacerĭ sunt de competinţa exclusivă a tribunaluluĭ civil de judeţ, în acest sens, că din cauza importanţeĭ lor teoretice, a gravităţeĭ cestiunilor ce ridică şi a consecinţelor ce pot atrage, nu se pot aduce de cât înaintea acestuĭ tribunal. Aşa, sunt de competinţa exclusivă a tribunalelor civile de judeţe :

---

[1]) Precum: a) Consiliile de reviziune în materie de recrutare; b) Curtea de Compturĭ în materie de gestiune a banilor publicĭ; c) Comisiunile de recensemênt general, adică Comisiunile comunale şi Comisiunele de apel în materie de constatare a contribuţiunilor directe, (legea din 9 Martie 1882); d) Consiliile comunale şi Rectoratele Universităţilor în ceia ce priveşte contestaţiunile la listele electorale pentru Camerile legiuitóre. Consiliile comunale, înainte de legea tocmelelor agricole din 1882 (art. 82), judecaŭ contestaţiunile privitóre la muncile agricole (art. 20 din leg. jud. com. şi de ocóle din 1879); e) Administraţiunea centrală a impositelor asupra băuturilor spirtuóse (leg. din 10 Febr. 1882, asupra impositelor băuturilor spirtóse, art. 36 şi altele).

[2]) Veḑĭ Partea I-a din acest curs: *Organisaţiunea judecătoréscă*, p. 68, nota 2.

a) Tóte cestiunile privitóre la starea persónelor (art. 299 c. civ.), precum: contestaţiunile privitóre la filiaţiune saŭ paternitate, tóte cererile de divorţ, acţiunea în nulitate a căsătorieĭ, etc.; b) Tóte contestaţiunile privitóre la drepturile *reale imobiliare*, afară de acţiunile posesoriĭ (art. 14 şi 56 leg. jud. com. şi de ocóle); c) Tóte contestaţiunile privitóre la drepturile *personale imobiliare* [1], precum şi la acţiunile mixte.

3) Prin acésta numaĭ că un tribunal civil de judeţ este învestit cu o afacere de competinţa sa, el póte judeca tóte cestiunile care se leagă de dênsa şi a căror prealabilă soluţiune este implicit necesară spre a judeca acea afacere, precum: apărările propriŭ ḑise, excepţiunile, cererile reconvenţionale, incidentele de procedură, chiar în casul când considerate singure şi în ele însăşĭ, aceste apărărĭ, excepţiunĭ, cererĭ reconvenţionale, ar fi prin *natura lor* în afară de competinţa *ratione materiae* a tribunalelor civile de judeţ. Cu alte cuvinte, tribunalelor civile de judeţe se aplică în totul regula: *„judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ“*. Acéstă regulă, este adevărat, nu se găseşte formulată în mod expres de nicĭ un text de lege, dér resultă *per a contrario*, în mod implicit, din diferite texte care 'ĭ aduc derogaţiunĭ, precum este: art. 312 din Reg. Org. al Munteniei, care articol a fost în vigóre până däunăḑĭ (în baza legeĭ din 10 Decembre 1863, art. 2); art. 56 *in fine* şi art. 73 din legea judec. com. şi de oc. din 1879 (corespunḑĕtóre cu vechile articole 5 şi 20 din c. pr. civ., şi în fine, art. 884 din cod. com. actual din 1887. Din aceste texte reese cu evidenţă, că regula de maĭ sus nu se aplică la tribunalele de excepţiune cu aceeaşĭ întindere cu care se aplică la tribunalele civile ordinare saŭ de drept comun.

4) Tóte afacerile care prin natura lor sunt de competinţa

---

[1] Cass. R. 7 Octombre 1872 şi Cas. R. I, Decis. No. 159 din 1877.

tribunalelor de județe și a căror valóre este necesarmente indeterminabilă, adică nu se póte evalua, se judecă de tribunal în prima instanță numaĭ, cu dreptul de apel la curte; precum: acelea care privesc starea persónelor, acelea care aŭ de obiect universalitățĭ de drepturĭ, de exemplu: cererile de trimitere în posesiune a bunurilor unuĭ absent, petițiunile de ereditate, cererile de impărțire a uneĭ succesiunĭ, etc.

121. § II. **Competința în a doua instanță séŭ în apel.** Tribunalele de județe sunt competinte a judeca în a doua și ultima instanță, adică ca judecătorĭ de apel:

1) Tóte apelurile formate contra cărților de judecată a judecătoriilor de ocóle, când nu s'a renunțat la dreptul de apel (art. 74 legea jud. com. și de oc. și art. 55 din pr. civ.).

2) Tóte apelurile formate contra hotărârilor date de arbitriĭ, în materiĭ carĭ ar fi fost de competința judecătorilor de ocóle a le judeca în prima instanță (art. 362 și 363 pr. civ., prin analogie).

3) Tóte apelurile formate contra hotărîrilor date de administrațiunea centrală a impositelor asupra băuturilor spirtóse (art. 36 legea din 10 Febr. 1882 asupra băut. spirt.).

4) Tóte apelurile făcute contra încheierilor consiliilor de reviziune ale armateĭ, care se ating de starea civilă a persónelor și a etățeĭ lor (art. 4 din legea de recrutare a armateĭ).

Acéstă enumerațiune nu este limitativă.

122. § III. **Competința în prima și ultima instanță de o dată.** Tribunalele civile de județe sunt competinte a judeca în prima și ultima instanță de o dată.

1) Tóte acțiunile reale imobiliare (afară de acțiunile posesoriĭ), tóte acțiunile mixte și tóte acțiunile personale imobiliare [1]), a căror valóre nu trece peste 1500 leĭ *vechĭ* séŭ 100 leĭ *vechĭ* venit anual (art. 56 pr. civ.).

---

[1]) Cas. R. 7 Octombre 1872.

2) Tóte acţiunile personale şi reale mobiliare a căror valóre este exact **de** 1500 leĭ *nouĭ* capital şi interese. Art. 56 din cod. pr. civ. combinat cu art. 51 din legea jud. com. şi de oc., sunt formale în acest sens. A decide alt-fel ar fi: a) a susţine că art. 56 c. pr. civ. este ó repetiţiune inutilă a art. 55 alin. 1 c. pr. civ.; b) a contradice textul formal al art. 56, care nu dice: *până* la 1500 leí, ci **de** 1500 leĭ; şi în fine, c) a nu găsi în legea comună casurĭ în carĭ tribunalele de judeţe judecă în prima şi ultima instanţă de o dată [1].

3) Tóte afacerile carĭ se presintă pentru prima óră înaintea tribunaluluĭ de judeţ, déră care eraŭ de competinţa judeluĭ de ocol de a le judeca în prima instanţă, în casul când nu se ridică excepţiunea de incompetinţă [2].

4) Tóte cererile sătenilor pentru anularea actelor de înstreinare a pamênturilor cedate lor după legea rurală, conform art. 8 al legeĭ din 9 şi 13 Februariŭ 1879 pentru menţinerea şi executarea art. 7 din legea rurală de la 15 August 1864 [3]. Aceste cererĭ ale sătenilor le judecă tribunalul fără drept de apel şi de recurs în casaţiune.

Acéstă enumeraţiune nu este limitativă.

123. Observăm că apelul fiind de drept comun, regula generală este, că tribunalele civile nu judecă afacerile ce li sunt supuse de cât cu drept de apel, adică cu facultatea pentru părţĭ de a cere la curtea de apel reformarea hotărîreĭ date de tribunalul de prima instanţă. Trebue un text de lege *formal şi precis* care să interdică dreptul de apel, pentru ca hotărîrea tribunaluluĭ să fie dată în ultima instanţă. In caz de îndoélă, acéstă îndoélă trebue să se resolve în favórea reguleĭ generale, că există două grade de juridicţiune. Aşa déră, va trebui a fi considerată hotărîrea tribunaluluĭ maĭ mult ca dată în prima de cât în a doua instanţă. Curtea nóstră de casaţiune a judecat, că o curte de fond comite exces de putere, când 'şĭ declină competinţa de a statua asupra unuĭ apel făcut în contra uneĭ încheierĭ a tribunaluluĭ de judeţ, sub cuvênt că acea încheiare fiind o lucrare de natură graciósă, ar fi neapelabilă şi tot odată violéḑă şi art. 316 combinat cu art. 56 şi 342 c. pr. civ. [1]).

---

[1] Cas. R. 15 Aprilie 1874; 13 Maiŭ 1876.

[2] Cas. R. I, 26 Iunie 1871 şi I, 1882, decis. No. 349, *Bul.* p. 1153.

[3] Vezĭ şi circularea Ministeruluĭ Justiţieĭ către Preşedinţiĭ de tribunale, sub No. 1291 din 31 Ianuarie 1880, public. în *Monit Of.* No. 26 din 2 Febr. 1880, privitóre la aplicarea acesteĭ legĭ.

124. § IV. **Competinţa tribunalelor ca instanţă de casare.** Tribunalele de judeţe jócă şi rolul de curţĭ de casaţiune, de óre-ce sunt competinte a judeca recursurile pornite contra cărţilor de judecată a judecătoriilor de ocóle pronunţate în *ultima instanţă*, fie asupra apelurilor venite de la judecătoriile comunale, fie asupra acţiunilor intentate de a dreptul înaintea lor. Tribunalul judecă recursul *cu treĭ judecătorĭ*, pre când de ordinar tribunalul este complet şi cu douĭ judecătorĭ. Décă găseşte recursul fundat, tribunalul caséză cartea de judecată, dér nu trimite afacerea în cercetarea alteĭ judecătoriĭ, ci *evócă singur fondul*, şi o judecă în *prima* séŭ *ultima* instanţă, după regulele de competinţă propriĭ ale tribunalelor de judeţ (art. 82 legea jud. com. şi de oc.). Acésta constitueşte o diferinţă esenţială faţă cu regulele stabilite pentru recursurile ce se fac înaintea inalteĭ Curţĭ de casaţiune; de óre-ce acéstă curte *nu evócă singură fondul procesuluĭ*, ci, după casare trimite, în regulă generală, causa în judecata uneĭ juridicţiunĭ de aceiaşĭ tréptă cu juridicţiunea a căreĭ hotărîrĭ s'a casat.

Dér, când tribunalul de judeţ nu póte statua după casare de cât numaĭ în *prima instanţă*? Trebue să presupunem casul când, de exemplu, recursul a fost făcut contra cărţeĭ de judecată pentru că judecătorul de ocol ce a pronunţat'o nu era competinte a judeca afacerea, ci tribunalul. Exemplu: judele de ocol a judecat o acţiune reală imobiliară séŭ o acţiune mixă. In acest cas, tribunalul găsind recursul fundat, evócă fondul şi judecă procesul în prima instanţă, cu drept de apel; afară numaĭ, bine înţeles, dacă afacerea va fi din acelea pentru care nu există drept de apel, în care cas tribunalul o va judeca în ultima instanţă.

---

[1]) Cas. R. 1869, Decis. No. 132, *Bul.*, p. 171.

Observăm, că tribunalul de judeţ jócă astăḑĭ un rol maĭ întins de cât acela pe care 'l juca maĭ înainte curtea de casaţiune faţă cu judecătoriile de ocóle; de óre-ce, după vechiul art. 27 din c. pr. civ., şi art. 36 din leg. curţ. de casaţ., acéstă curte nu judeca recursurile contra cărţilor de judecată a judecătorilor de pace, de cât când eraŭ făcute pentru exces de putere şi incompetinţă; pe când astăḑĭ tribunalele de judeţ sunt competinte a judeca aceste recursurĭ şi pentru *violărĭ de lege*, orĭ-care ar fi.

125. Observăm de asemenea că, cel puţin după opiniunea noastră, acéstă competinţă atribuită tribunalelor de judeţ ca instanţă de *casare* violează art. 104 din Constituţiune, care ḑice: „Pentru întregul Stat român este *o singură* curte de casaţiune.“ Orĭ-ce s'ar ḑice, déră în realitate, până la un óre-care punct, avem în Românin atâtea tribunale de casaţiune pentru unele persóne şi unele lucrurĭ câte judeţe sunt, plus curtea de casaţiune din Bucureştĭ ca instanţă supremă pentru tótă ţara; în total avem 33 tribunale de casaţiune. Cu acest sistem este evident că nu maĭ póte exista unitate şi fixitate de jusprudenţă pentru procesele de competinţa judecătoriilor comunale şi de ocóle, şi că o bună parte din scopul séŭ misiunea Inalteĭ Curţeĭ de Casaţiune din Bucureştĭ este greŭ spre a nu ḑice imposibil de îndeplinit. Fie-care tribunal de judeţ 'şĭ formézǎ o jurisprudenţă care scapă de sub controlul curţeĭ supreme, aşa că, s'ar putea ḑice, că precum în vechia

Francia la fie-care poştă se schimba juridicţiunea şi legislaţiunea, de asemenea şi la noĭ, în fie-care judeţ se află câte o jurisprudenţă deosebită de a celor-lalte, ca şi cum unitatea séŭ uniformitate de legislaţiune, nu ar implica în sine unitatea séŭ fixitatea de jurisprudenţă pentru tóte afacerile din întréga ţară, orĭ căt de mică ar fi importanţa lor. Afară de acestea, ce însemnéză luxul a treĭ grade de juridicţiune pentru afacerile chiar de cea maĭ mică importanţă de competinţa judecătoriilor comunale? Un biet ţeran póte fi silit de adversarul sĕŭ, spre a'şĭ căpăta dreptatea, ca să se judece înaintea a treĭ tribunale: a) la judecătoria comunală; b) la judecătoria de ocol; c) la tribunalul de judeţ. Câte cheltuelĭ, perderĭ de timp şi străgănirĭ?!

SECŢIUNEA II.

Determinarea competinţeĭ de jurisdicţiune, adică a tribunaluluĭ de judeţ de a judeca şi a competinţeĭ ierarchice a acestuĭ tribunal de a judeca în prima şi ultima instanţă, în afacerile pentru carĭ legea atribue competinţa după cifra valóreĭ cerereĭ.

Sumar: § 126. I-a *Cestiune.* Modul după care legea determină competinţa de juridicţiune şi competinţa ierarchică este el óre acelaşĭ, fie că este vorba de un obiect mobil (cerere mobiliară), fie că este vorba de un obiect imobil (cerere imobiliară)?

127. II-a. *Cestiune.* Cine are dreptul şi sarcina de a fixa valórea obiectuluĭ cerereĭ, când este vorba de a determina competinţa de juridicţiune a tribunaluluĭ, adică de a şti, décă acest tribunal este orĭ nu este competinte de a statua asupra uneĭ afacerĭ, pentru care legea atribue competinţa după cifra valóreĭ cerereĭ?

128. III-a *Cestiune.* Cine are dreptul şi sarcina de a fixa valórea obiectuluĭ cerereĭ, când este vorba de a determina competinţa tribunaluluĭ de judeţ de a judeca o afacere în prima séŭ în ultima instanţă? 129. 1-a) Regulă: Ultima in-

stanță este fixată de cerere iar nu de condemnațiune. 130. 2-a Regulă: Cifra séŭ valórea cererei se determină după ultimele conclusiunĭ a le reclamantuluĭ. 131. 3-a Regulă: Valórea cererei se determină după valórea ce avea dreptul contestat în ḑioa intentăreĭ acțiuneĭ. 132. 4-a Regulă: Judecătorul competinte a statua asupra fonduluĭ procesuluĭ în ultima instanță, este competinte a se pronunța în ultima instanță și asupra deosebitelor cererĭ incidente ce se pot ridica în cursul uneĭ instanțe.

133. IV-a. *Cestiune.* Influența ce exercită asupra determinăreĭ competințeĭ în prima séŭ în ultima instanță cererile adiționale, reconvenționale, în garanție, diferitele modalitățĭ a le creanțeĭ séŭ a le obligațiuneĭ, etc.

134. V-a *Cestiune.* Modul de evaluare al cereréĭ reclamantuluĭ.

126. I-a Cestiune. *Modul după care legea determină competința de juridicțiune și competința ierarchică este cl óre acelașĭ, fie că este vorba de un obiect mobil* (cerere mobiliară), *fie că este vorba de un obiect imobil* (cerere imobiliară)?

Articolul 56 alin. 1 din cod. pr. civ., ḑice: „Tribunalele de județe vor judeca în ultima instanță tóte afacerile care aŭ o valóre *de* una mie cincĭ sute leĭ capital și interese séŭ una sută leĭ venit.“

Intr'un prim sistem se póte ḑice că legiuitorul a făcut următórea deosebire: a) Dacă este vorba de un mobil, se ia de bază *valórea sa chiar*, adică *valórea principală* séŭ capitală (căcĭ interesele *deja exigibile* în momentul intentăreĭ acțiuneĭ se consideră ca făcênd parte din capital); decĭ cuvintele: „carĭ aŭ o valóre de 1500 leĭ capital și interese“ se raportéză numaĭ la acțiunile mobiliare; b) Décă din contra este vorba de un imobil se ia de bază *venitul anual* al aceluĭ imobil; decĭ cuvintele: „séŭ una sută leĭ venit“ din art. 56 se raportéză numaĭ la acțiunile imobiliare. O asemenea distincțiune o face și legiuitorul francez prin legea din 11 Aprilie 1838, asupra competinţeĭ tribunalelor civile de prima instanţă ; c) Ca probă că cuvintele: „séŭ una sută leĭ venit“ se raporteză numaĭ la acţiunile imobiliare este că, ele nu figureză nicĭ în art. 13, nicĭ în art. 51 din leg. jud. com. şi de oc., carĭ determină competinţa acestor judecătoriĭ comunale şi de ocóle în materie *„personală* şi *mobiliară*; şi motivul este că, în materie *reală imobiliară* (afară de acţiunile posesoriĭ) aceste judecătoriĭ sunt absolut incompetinte.

Intr'un al doilea sistem se póte susţine că *acelaşĭ mod* de a determina ambele competinţe, fie-că este vorba de o cerere mobiliară, fie că este vorba de o cerere imobiliară, este consacrat formal de legiuitorul nostru, de óre-ce art. 56 alin. 1 nu face distincţiunea între cererile mobiliare şi imobiliare, pe care o face în mod categoric art. 1 din legea franceză din 11 Aprilie 1838, citată maĭ sus, care ḑice: *„Les tribunaux civils de première instance connaîtront en dernier ressort* **des actions personnelles** *et mobilières jusquà la valeur de quinze cents francs de principal, et* **des actions immobilières** *jusqu'à soixante francs de revenu, détérminé, soit en rentes soit par prix de bail.“* Articolul 56 alin. 1 al nostru ḑice categoric: „Tribunalele de judeţe vor judeca în ultima instanţă, **tóte afacerile carĭ aŭ o valóre de 1500 leĭ capital şi interese séŭ una sută leĭ venit.“** Decĭ, unde legea nu distinge nicĭ noĭ nu trebue să distingem.

127. II-a Cestiune. *Cine are dreptul şi sarcina de a fixa valórea obiectuluĭ cerereĭ când este vorba de a determina competinţa ḑe juridicţiune a tribunaluluĭ, adică de a şti: décă acest tribunal este orĭ nu este competinte de a statua asupra uneĭ afacerĭ pentru care legea atribue competinţa după cifra valóreĭ cerereĭ?*

Nicĭ un text de lege nu rĕspunde la acéstă cestiune. Fi-va óre reclamantul prin cererea sa? fi-va óre judecătorul chemat a judeca afacerea? In lipsă de verĭ-un text precis al legeĭ, doctrineĭ 'ĭ incumbă sarcina de a umple acest gol şi de a da un rěspuns.

Noĭ credem, că acéstă cestiune se resolvă luând de bază însă'şĭ suma séŭ valórea cuprinsă în *cererea reclamantuluĭ*, adică în petiţiunea sa începătóre séŭ introductivă de instanţă, iar nu suma la care el a conchis în desbaterĭ, nicĭ cea fixată de judecător prin hotărîrea de condemnaţiune.

Motivele sunt următórele: a) Legea nu a putut lăsa părţeĭ reclamante voia de a acorda séŭ ridica competinţa tribunaluluĭ de judeţ de a judeca o afacere *după conclusiunile séle ulteriór séŭ definitive*, căcĭ ar fi fost a subordona acéstă competinţă a tribunaluluĭ capriciuluĭ părţeĭ reclamante, care din două una: séŭ după ce a întreţinut şi absorbit timpul judecătoruluĭ, la urma urmelor are gustul séŭ interesul (maĭ ales întrevěḑênd în cursul desbaterilor dispositivul hotărîreĭ în defavórea sa), de a'ĭ ridica chiar competinţa *de a judeca afacerea*, micşorând cifra valóreĭ cerereĭ séle; séŭ, întrevěḑênd că hotărîrea judecătoruluĭ 'ĭ va fi favorabilă, nu va ezita un moment de a'ĭ întinde competinţa, sporind cifra valoreĭ cerereĭ séle prin ultimele séle conclusiunĭ; b) Legea nu a putut să lase tribunaluluĭ facultatea de a face să fie competinte orĭ necompetinte de a statua asupra cerereĭ, micşorând séŭ mărind după voe valórea reală a obiectuluĭ litigios.

Aşa déră, după opiniunea nóstră, décă tribunalul a fost investit de o acţiune a căreia valóre este fixată *în cerere* maĭ mare de cât cifra care intră în competinţa judecătoruluĭ de ocol, tribunalul *remâne* competinte a judeca acéstă cerere, *cu tóte că prin conclusiunĭ posteriór, ea a fost redusă la o sumă inferióră, care o ar face să intre în marginile competinţeĭ judecătoruluĭ de ocol.* In acest sens s'a pronunţat jurisprudenţa şi doctrina în Francia [1]. La noĭ acéstă cestiune nu o găsim pusă şi discutată de nicĭ un comentator al codiceluĭ nostru de procedură civilă [2].

128. III-a. Cestiune. *Cine are dreptul şi sarcina de a fixa valórea obiectuluĭ cererei, când este vorba de a determina competinţa tribunaluluĭ de judeţ de a judeca o afacere în prima séŭ în ultima instanţă?* Cu alte cuvinte, după care criteriŭ séŭ regulă se va putea şti décă valórea obiectuluĭ procesuluĭ asupra căruia s'a pronunţat judecătorul de prima instanţă este inferióră séŭ superióră cifreĭ de 1500 leĭ?

Acéstă cestiune presintă dificultăţĭ; câte-va regule generale avem a stabili maĭ ântăiŭ.

129. I-a Regulă: *Ultima instanţă este fixată de cerere iar nu de comdemnaţiune.* In adevĕr, art. 57 cod. pr. civ. ḑice formal acésta. „Competinţa în cea din urmă instanţă se va regula nu după suma ce s'a adjudecat de tribunal, *ci după suma cerută de* **părţĭ.**“ Acéstă regulă era şi în dreptul roman: *Quoties de quantitate ad judicem pertinente quaeritur, semper quantum petatur quaerendum est, non quantum* **debeatur**“ [3], adică: orĭ de câte orĭ este vorba despre suma care determină competinţa jndecătoruluĭ, trebue tot d'auna să vedem cât se *cere* iar nu cât se *datoreşte.*

Aşa déră, atât dreptul roman cât şi dreptul nostru actual refusă judecătoruluĭ dreptul de a fixa el însăşĭ *prin hotărîrea de condemnaţiune* competinţa sa de a judeca în prima séŭ în ultima instanţă. Acéstă competinţă se determină nu după valórea *obținută* ci după cea *cerută* de reclamant. Acesta este un punct cert, în afară de orĭ-ce contestațiune posibilă. Exemplu: Reclamantul cere 1600 leĭ, iar tribunalul comdamnă pe pârât numaĭ la 1500 leĭ; hotărîrea va fi dată în prima instanță. Dacă, invers, reclamantul a cerut 1500 leĭ iar tribunalul 'ĭ a acordat 1600 leĭ, hotărîrea va fi dată în ultima instanță [1].

---

[1] Colmet d'Aage asupra luĭ Boitard, *op. laud*, t. II, No. 669 nota 1 şi decisiunile citate acolo.

[2] In ceia ce priveşte judecătoriile de ocóle, acéstă cestiune este resolvată în acest sens de art. 57 leg. jud. com. şi de oc., care ḑice: „In tóte casurile *când competinţa judecătoruluĭ se reguléză după valórea obiectuluĭ în contestaţiune*, acéstă valóre se va hotărî după suma cuprinsă în *cerere.*

[3] L. 19 § 1, Dig., *de juridictione* (2—1).

Déră pentru ce óre legiuitorul a refuzat acest drept judecătoruluĭ?

Pentru că s'a temut ca nu cum-va judecătorul, caprițios de a'șĭ atribui dreptul de a judeca în mod suveran, fără apel, *să micșoreze suma condemnațiuneĭ prin hotărîrea sa* [2]) și să se sustragă ast-fel prin efectul voințeĭ *séle* de la controlul judecătorilor superiorĭ.

Legiuitorul a voit a evita un asemenea rĕŭ în interesul buneĭ administrațiunĭ a justițieĭ, care exige, în principiŭ, ca afacerea să trécă prin filiera celor două grade de juridicțiune admise de organisațiunea nóstră judecătoréscă.

De ce óre legiuitorul a preferit ca să lase reclamantuluĭ facultatea de a fixa competința tribunaluluĭ în prima séŭ în ultima instanță? Óre nu este de temut că reclamantul va preferi să ridice părâtuluĭ dreptul de apel restringându-șĭ suma cerereĭ séle? Riguros vorbind acéstă temere nu este absolut imposibilă; déră în practică se va găsi fórte rar un asemenea reclamant, căcĭ va trebui să renunțe în favórea pârâtuluĭ la o parte din pretențiunea sa; ceia ce ar fi să'l coste un asemenea gust séŭ capriciŭ. Nu se póte ḑice déră că în acest al doilea sistem nu există nicĭ o garanţie în favórea pârâtuluĭ; ea se găseşte în însă'şĭ *interesul* reclamantuluĭ. Pre când în primul sistem, décă ar fi admis, atât pârâtul cât şi reclamantul ar fi fost la discreţiunea judecătoruluĭ, care fără al costa nimic băneşte, ar fi fost maĭ mult dispus a *micşora* suma condemnaţiuneĭ prin hotărîrea sa, în dorinţa de a statua în mod suveran şi fără control.

---

[1] In acest din urmă caz hotărîrea nu va putea fi atacată de pârât de cât pe calea revisuireĭ (art. 288 No. 3 cod. pr. civ.) iar nu pe calea apeluluĭ.

[2] Nu s'a temut legiuitorul că tribunalul va *spori* suma condemnațiuneĭ, fiind că el nu póte acorda după lege reclamantuluĭ maĭ mult de cât a cerut.

In definitiv, conclusiunea nóstră este, că ambele sisteme 'şĭ aŭ inconvenientele lor; legiuitorul nostru însă a dat preferinţă, şi cu drept cuvînt, celuĭ care presintă maĭ *puţine*; cu alte cuvinte, din două rele a preferit pe cel maĭ mic.

130. A doua Regulă: *Cifra séŭ valórea cerereĭ se determină după ultimile conclusiunĭ a le reclamantuluĭ.*

Spre a înţelege şi aplica bine regula care este pusă în art. 57 cod. pr. civ., trebue să se ia de basă pentru determinarea competinţeĭ în prima séŭ ultima instanţă, nu însă-şĭ cifra séŭ valórea cuprinsă *în petiţiunea de intentare a procesuluĭ*, ci aceia care este cerută la bară *prin ultimele conclusiunĭ a le reclamantuluĭ.*

In adevăr, există un principiŭ admis în procedura nóstră că părţile pot în cursul instanţeĭ să modifice, să măréscă séŭ să micşoreze conclusiunile lor, cu condiţiunea însă ca să fie tot-d'auna aceiaşĭ *causă* de cerere. Exemplu: reclamantul prin petiţiunea sa introductivă cere 1800 leĭ capital şi interese, iar în cursul desbaterilor reduce pretenţiunea sa la 1500 leĭ. Hotărîrea ce se va da va fi în ultima instanţă, fără drept de apel. Puţin importă după noĭ, décă pârâtul era orĭ nu presinte în instanţă când reclamantul a făcut reducerea pretenţiuneĭ séle, de óre-ce după legea nóstră de procedură (art. 153 cod. pr. civ.) hotărîrile date în lipsă trebuesc tot-d'auna a fi comunicate, ast-fel că pârâtul a putut lua cunoştinţă de acéstă reducţiune séŭ modificare a instanţeĭ [1]).

Ce vom decide în casul când pârâtul recunóşte o parte din datoria sa? Trebue óre a defalca quantumul acesteĭ părţĭ de datórie şi a ţine socotélă numaĭ de *excedent* spre a stabili competinţa în prima séŭ în ultima instanţă? Uniĭ autorĭ [2]) cred afirmativa, ḑicênd că datoria nu există de cât pentru excedent. Noĭ credem negativa, pentru că cererea remâne întrégă, mărturisirea pârâtuluĭ nu o micşoréză: acéstă mărturisire nu este de cât *proba* existenţeĭ uneĭ părţĭ a datorieĭ. Reclamantul va face proba pentru rest; déră va reclama tot-d'auna condemnaţiunea pentru întréga sumă cerută de dênsul. Tribunalul va avea a se pronunţa atât asupra părţeĭ de datorie necontestată, cât şi asupra părţeĭ de datorie contestată. *Quasi*-novaţiunea care este inherentă orĭcăreĭ hotărîrĭ se va produce pentru totalitatea datorieĭ: *actio judicati* va putea fi exercitată pentru totalitate; prescripţiunea nu va curge în privinţa întregeĭ datoriĭ de cât din ḑiua hotărîreĭ [3]).

131. A treia Regulă: Valórea cerereĭ se determină după valórea ce avea dreptul contestat în ḑioa intentăreĭ acţiuneĭ; acéstă valóre constitue *principalul* [4]). Valórea cererilor *accesoriĭ* nu se socotește. Acéstă regulă de și nu o găsim formulată expres în verĭ-un text de lege, déră este rațională, căcĭ drepturile părților trebuesc a fi apreciate după starea în care se aflaŭ în ḑiua presintăreĭ cerereĭ în judecată, ca și cum justiția s'ar fi putut să li se dea imediat, chiar în acea ḑi, iar nu după durata procesuluĭ. Intârḑierea, trăgănirea resolvăreĭ procesuluĭ din pricina termenilor de procedură, a șicanelor posibile și a altor cause, nu trebue să aibă nicĭ o influență asupra drepturilor părților litigante; a decide contrariul, ar fi a lăsa pârâtuluĭ pórta deschisă, ca prin ridicare de diferite incidente, să pótă sustrage de la competința judecătoruluĭ în prima séŭ în ultima instanță o cerere care, după regule, ar fi trebuit a fi supusă. Cu alte cuvinte, ar fi a se lăsa *pârâtuluĭ* facultatea de a determina competința judecătoruluĭ în prima séŭ în ultima instanță.

---

[1]) In Francia însă jurisprudenţa şi doctrina decid, că numaĭ în casul când pârâtul a fost presinte, adică a fost represintat prin avuat şi hotărîrea a fost contradictorie, o asemenea reducţiune póte schimba competinţa ultimuluĭ resort. Când pârâtul a fost absent atuncĭ reclamantul nu'şĭ póte reduce cererea sa, pentru că prin-tr'acésta ar face ca, fără ştirea pârâtuluĭ, să'ĭ iea dreptul de apel, pe când el compta pe acest drept şi de aceia a negligeat de a face oposiţiune. (Boitard, *op. cit.*, t. II, No. 669, *in fine*; Bonfils, *op. cit.*, No. 1340).

[2]) Mourlon, *op. cit.* § 728.

[3]) Cas. 1 Iuliŭ 1873; 14 Iuliŭ 1879 (Sirey, 1879, 1, 396).

[4]) *Principalul* nu trebue decĭ a fi confundat cu *capitalul*; principa-

Casul s'ar presinta în practică la tribunalele de judeţ, déră maĭ ales la judecătoriile de ocóle, a căror competință în ultima instanță este de la 50 leĭ capital și interese până la 300 le capital și interese. Exemplu: reclamantul intentéză acțiune la judecătorul de ocol într'o ḑi óre-care cerênd 299 leĭ capital și interese *deja exigibile*, adică datorite de maĭ inainte, până în acea ḑi. Décă hotărîrea judecătoruluĭ s'ar putea da chiar în acea ḑi, evident este că ar fi în ultima instanță căcĭ principalul este de 299 leĭ. Fiind însă că nu se póte da, séŭ fiind-că pârâtul a făcut us de diferite mijlóce de procedură, judecătorul nu a putut termina judecata fonduluĭ afacereĭ de cât după trecere de cât va timp. Interesele convenționale séŭ legale carĭ aŭ curs în timpul instanțeĭ, *posteriόre cerereĭ în judecată*, se socotesc

---

lul este valórea întrégă ce are procesul séŭ dreptul contestat în momentul intentăreĭ acțiuneĭ, atât *capital* cât și *interese deja exigibile*.

ca nişte *accesoriĭ* pe lângă cererea principală séŭ originară, ele nu se ţin în socótélă spre a determina competinţa în prima séŭ în ultima instanţă. Hotărîrea va fi dată tot în ultima instanţă.

Acéstă distincţiune între dobânḑile anterióre şi cele posterióre cereréĭ introductive de instanţă se aplică şi la *daunele interese.* Dacă ele decurg dintr'un *fapt anterior* începereĭ instanţeĭ, atuncĭ întră în socotéla sumeĭ care determină competinţa în ultima instanţă, adică în *principal* ;—décă derivă dintr'un *frapt posterior*, atuncĭ se socotesc ca *accesoriĭ* pe lângă cererea principală ; decĭ nu întră în acel calcul.

Ce vom decide în privinţa *cheltuelilor de judecată*? Ele evident sunt accesoriĭ cereréĭ principale; nu se vor putea adiţiona spre a compune principalul. De unde urméză, că apelul în privinţa lor nu va fi admisibil atuncĭ chiar când ele ar trece peste cifra ultimeĭ instanţe, décă cererea principală nu atinge acéstă sumă. Şi vice-versa, apelul contra hotărîreĭ pentru cheltuelele de judecată va fi admisibil, de şi cheltuelele nu ar trece peste cifra ultimeĭ instanţe, dacă cererea principală atinge acéstă cifră, adică este susceptibilă de apel.

132. 'A patra Regulă: Judecătorul competinte a statua asupra fonduluĭ procesuluĭ în ultima instanţă, este competinte a se pronunţa în ultima instanţă şi asupra deosebitelor cererĭ incidente ce se pot ridica în cursul unuĭ proces, precum: inscripţiune în falş, verificare de scripte, expertize, cererĭ în nulitate a uneĭ cercetărĭ, de perimare a instanţeĭ, etc.., precum şi asupra cuvintelor de nevalóre, de nepriimire şi asupra apărărilor invocate de părţĭ; afară numaĭ dacă verĭ-un text de lege formal ar dispune contrariul.

Aci avem o aplicaţiune a reguleĭ: *judecătorul acţiuneĭ este judecător şi al excepţiuneĭ.*

Incidente pentru carĭ găsim în lege derogaţiune la acéstă a patra regulă sunt: a) declinatorul de competinţă chiar *ratione personae vel loci* (art. 325); b) cererea de recusare a judecătoruluĭ (art. 283 şi art. 285); c) cererea de strămutare a procesuluĭ de la un tribunal la altul pentru causă de rudenie (art. 270). In aceste casurĭ, fiind-că este un interes public la mijloc, legea permite a se forma apel asupra incidentuluĭ, măcar că hotărîrea asupra fonduluĭ procesuluĭ n'ar fi susceptibilă de a fi apelată [1]. In fine, d) când judecătorul este chemat pe cale incidentă, prin conclusiunĭ exprese şi speciale de a resolva în *dispositivul* hotărîreĭ séle, adică într'un capitol special şi distinct, o cestiune care are o valóre nedeterminată séŭ maĭ mare de cât cifra ultimuluĭ resort. Exemplu: Se contestă calitatea de erede, séŭ se invócă nulitatea séŭ resiliarea contractuluĭ de asigurare cu ocasiunea unuĭ proces intentat pentru 1500 leĭ arerage datorite. In aceste casurĭ se lărgeşte sfera procesuluĭ şi se dă un interes superior ultimuluĭ resort.

133. IV. Cestiune. *Care este influenţa ce exercită asupra determinăreĭ competinţeĭ în prima séŭ în ultima instanţă cererile adiţionale, reconvenţionale, în garanţie, diferitele modalităţĭ a le creanţeĭ séŭ a le obligaţiuneĭ, etc.*

Vom examina in parte diferitele cererĭ, modalităţĭ şi ipoteze ce se pot presinta:

1) *Cererea adiţională.* Décă ea are de obiect accesoriĭ, precum: interese moratoriĭ séŭ legale necerute prin petiţiunea introductivă de instanţă, séŭ chiriĭ orĭ arendĭ devenite

---

[1] In privinţa incidentelor de *litispendenţă* şi de *conexitate* de şi nu găsim nicĭ un text de lege, căcĭ codicele nostru de procedură civilă este cu desăvârşire mut asupra acestor excepţiunĭ, cu tóte acestea, raţional vorbind, dreptul de apel trebue să fie admis în tóte casurile, pentru acelaşĭ motiv că şi aci ordinea publică este interesată. De asemenea, şi când este vorba de *regulare de competinţă* (art. 262 *et seq*)..

exigibile în timpul instanţeĭ, atuncĭ acéstă cerere nu întră în calcul spre a forma *principalul*; hotărîrea va fi în ultima instanţă.

Décă din contra cererea adiţională are de obiect interese convenţionale, chiriĭ, arenḑĭ devenite exigibile înainte de începerea instanţeĭ, orĭ daune-interese comise de locatar după intentarea acţiuneĭ, atuncĭ acéstă cerere întră în calculul principaluluĭ; hotărîrea va fi în prima instanţă.

2) *Cererea reconvenţională séŭ în compensaţiune.* Distingem două ipoteze:

a) Dacă cele două cererĭ: cea principală făcută de reclamantul originar şi cea reconvenţională făcută de pârât, întră şi una şi alta, considerate în mod isolat în limitele ultimeĭ instanţe, tribunalul le judecă fără apel, chiar când reunite, adunate sumele cuprinse în aceste două cererĭ, ar trece peste competinţa primeĭ instanţe. Exemplu: Primus cere 1000 leĭ de la Secundus; acesta cere la rĕndul seŭ 600 leĭ luĭ Primus. Decizând că hotărîrea va fi în ultima instanţă printr'acésta nu se vatămă nicĭ reclamantul nicĭ pârâtul, fiind-că fie-care în mod separat considerate, nu aŭ dreptul de apel; ambele cererĭ fiind legate una de alta, servind de apărare una alteia, constituesc în realitate fie-care câte un proces separat.

b) Dacă din contra, una din aceste cererĭ trece peste competinţa ultimeĭ instanţe, tribunalul nu póte judeca nicĭ pe una nicĭ pe alta de cât în prima instanţă. Motivul este că nu se póte scinda, din causa dreptuluĭ de apel, un proces care ar fi perdut ast-fel primul sĕŭ aspect şi ar fi imposibil judecătoruluĭ de apel de a statua în mod isolat asupra uneia din cererĭ, fără a ţine în mod necesar socotélă de cea-laltă cerere. Trebue séŭ a refusa apelul pentru amĕndouĕ cererile, ceia ce ar fi fost injust, séŭ a'l admite în privinţa amĕndorora.

Se exceptéză însă casul când cererea reconvenţională consistă în daune-interese ce pârâtul pretinde că a suferit exclusiv din causa cererei principale séŭ originare chiar¹); atuncĭ hotărîrea va fi în ultima instanță, pentru că nu trebue a permite pârâtuluĭ, ca făcênd o asemenea cerere după placul sĕŭ, să facă ca procesul să trécă prin două grade de juridicțiune, când din natura sa nu putea trece de cât printr'un singur grad.

In cas însă când cererea reconvențională este basată pe daune-interese suferite din orĭ-ce altă causă și trece peste 1500 leĭ, hotărîrea va fi în prima instanță.

Aceste decisiunĭ de maĭ sus, sunt conforme cu principiile generale a le natureĭ competințeĭ și se găsesc consacrate în mod formal de legislațiunea franceză²).

3) *Cererea în garanție* făcută pe cale incidentă va putea óre modifica soarta cereręĭ originare? Caracterul uneia va putea óre înfluența asupra caracteruluĭ celeĭ-lalte și viceversa? Dacă de exemplu, principalul cereręĭ originare este inferior cifreĭ ultimeĭ instanțe și acela al cereręĭ în garanție este superior, séŭ *vice-versa*, tribunalul va statua óre în prima instanță asupra amêndoror acțiunĭ?

Uniĭ susțin că cererea în garanție trebue să urmeze sórta cereręĭ originare, în acest sens, că décă acésta din urmă nu

---

¹) Afară numaĭ de casul când cererea principală este basată pe un fapt difamatoriŭ de natură a atinge stima și considerațiunea pârâtuluĭ, căcĭ atuncĭ prejudițiul ce causéză pârâtuluĭ este indefinit și inapreciabil. Décă acest fapt ar fi fost articulat prin graiŭ séŭ scris, pârâtul ar fi avut incontestabil dreptul de a intenta o acțiune în difamațiune și a cere daune-interese maĭ marĭ de 1500 leĭ și ar fi putut usa de dreptul de apel. Pentru ce óre nu ar putea usa de un așa drept când faptul difamatoriŭ ar fi înserat în cererea introductivă de instanță a reclamantuluĭ? (Cas. Fr. 16 Maĭ, 1865, Sirey, 1865, 1, 527).

²) Vedĭ legea Franceză din 11 Aprilie 1838 asupra competințeĭ tribunalelor de arondisment (art. 2) și legea din 25 Maĭ asupra competințeĭ judecătoriilor de pace din Francia (art. 7 și art. 8).

póte fi judecată de cât cu dreptul de apel, cererea în garanţie cu tóte că inferióră cifreĭ primeĭ instanţe, va fi judecată de asemenea cu dreptul de apel.

Alţiĭ, împreună cu jurisprudenţa franceză, susţin că ambele aceste cererĭ sunt independente una de alta în ce priveşte teoria ultimeĭ instanţe. Décă cererea originară este inferióră taxeĭ ultimuluĭ resort şi cererea în garanţie superióră, apelul nu este posibil de cât pentru acésta din urmă. Décă cererea originară este superióră taxeĭ ultimuluĭ resort şi cererea in garanţie este inferióră, dispositivul hotărîreĭ relativ la cererea originară este singur susceptibil de apel 1).

4) *Cererea de intervenţiune.* Hotărîrea va putea fi în ultima instanţă asupra cestiuneĭ principale şi în prima instanţă asupra cerereĭ interveniente, şi reciproc. Exemplu: Primus cere de la Secundus 3000 leĭ. Tertius intervine ḑicênd că din aceĭ 3000 leĭ, i s'aŭ cedat luĭ 1400. Hotărîrea intre Primus şi Secundus va fi dată în prima instanţă; iar aceia asupra cesiuneĭ invocate de Tertius va fi in ultima instanţă.

5) *Diferite modalităţĭ a le creanţeĭ séŭ a le obligaţiuneĭ.* Distingem maĭ multe ipotese.

a) Un creditor, usând de facultatea ce'ĭ acordă art. 58 c. pr. civ., chémă în judecată împreună printr'o singură cerere maĭ mulţĭ debitorĭ *conjuncţĭ*, datorĭ în virtutea aceluiaşĭ titlu. Exemplu: Primus, debitorele meŭ primitiv de 4500 leĭ, móre lăsând treĭ fiĭ moştenitorĭ fie-care pentru o treime. Legea (art. 1060 cod. civ.) divide deplin drept datoria între eĭ. Am déră acum treĭ debitorĭ, fie-care de câte 1500 leĭ. Este cert, că décă acţionez pe fie-care în mod separat hotărîrea va fi în ultima instanţă. Soluţiunea acésta trebui-va óre să varieḑe

---

1) Cas. Fr. 6 Noembre 1866; 20 Ianuariŭ 1869; 24 August 1870, 28 Apriliŭ 1873; 7 Ianuariŭ şi 5 Iuniŭ 1874; 10 August 1881; (Sirey, 1883, 1, 416).

décă cuprind cele treĭ cererĭ derivate tóte din aceiaşĭ causă séŭ *titlu* comun într'una singură, colectivă, adică în aceiaşĭ instanţă? Trebue óre a lua în consideraţiune spre a determina ultima instanţă valórea totală a creanţeĭ, adică valórea cerereĭ colective, séŭ partea de datorie individuală a fie-căruĭ debitor?

In Francia acéstă cestiune a dat loc la viue controversă. Curţile de Apel încă de la început şi în mod constant aŭ decis că, pentru a şti décă hotărîrea este orĭ nu este susceptibilă de apel, trebue a considera cifra ce se cere de la fie-care pârât în parte [1]). Curtea de Casaţie franceză [2]) a stabilit maĭ întâiŭ jurisprudenţa contrarie, decizând că valórea cerereĭ colective, adică a *intereşuluĭ integral* ce are reclamantul, trebue a influenţa asupra primuluĭ séŭ ultimuluĭ resort. Ea a respins aplicaţiunea art. 1220 c. civ. fr., (corespondent cu art. 1060 din cod. civ. rom.) .Curţile de Apel însă aŭ resistat şi nu s'aŭ supus acesteĭ jurisprudenţe. Atuncĭ Curtea supremă s'a vědut nevoită a'şĭ schimba jurisprudenţa şi a decide, printr'o serie numerósă şi invariabilă de hotărîrĭ, [3]) că spre a determina competinţa în prima séŭ în ultima instanţă trebue, conform principiuluĭ divisibilităţeĭ creanţelor şi datoriilor, a considera partea individuală a fie-căruĭ debitor: sunt atâtea cererĭ distincte câţĭ debitorĭ sunt şi prin urmare, tot atâtea condemnaţiunĭ vor fi. Quasi-novaţiunea judiciară care resultă din hotărîre nu contopeşte tóte datoriile într'una singură; distincte înainte de instanţă ele remân distincte şi după hotărîre. Este cert, că décă reclamantul ar fi îndreptat separat contra fie-căruĭ pârât câte o acţiune, diferitele hotărirĭ separate ce s'ar fi dat ar fi fost in ultima instanță. Reclamantul usând de facultatea ce'ĭ acordă art. 59 c. pr. civ. fr., coresp. art. 58 c. pr. civ. rom., nu a putut modifica întinderea drepturilor séle față de debitorĭ seĭ și a dobândi facultatea de apel pe care nu ar fi avut'o décă ar fi intentat acțiunĭ séŭ cererĭ deosebite

---

[1]) Vedĭ decisiunile numeróse citate de Dalloz, 1858, 1, 194 nota.

[2]) Cas. Fr., 10 Ianuariŭ 1854; 5 Noembre 1856; 19 Apriliŭ 1858.

[3]) Cas. Fr., 7 şi 21 Martiŭ 1866; 15 Iuniŭ 1874; 18 Ianuariŭ 1876; 25 Februariŭ, 1 şi 23 Iuniŭ 1879; 25 Maĭ 1880; 5 Ianuariŭ 1881; 21 Martiŭ 1881 (Sirey, 1882, 1, 25 şi 357).

Acéstă jurisprudență este fixă și în vigóre în Francia; ea este împărtășită și de doctrină în general [1]).

Curtea nóstră de Casațiune, ca și cea din Francia, a variat în jurisprudența sa și a decis aci într'un sens [2]) aci într'altul [3]).

In ceia ce ne privește, noĭ credem, că determinarea primeĭ séŭ ultimeĭ instanțe trebue a se face după valórea integrală a contestațiuneĭ, adică după valórea totală a cerereĭ colective. Argumentele nóstre sunt următórele:

Acéstă valóre séŭ cifră se concentréză asupra uneĭ și aceiașĭ persóne și represintă *interesul* reclamantuluĭ. Orĭ, limita primuluĭ séŭ ultimuluĭ resort a consistat tot-d'auna în evaluațiunea acestuĭ interes. Art. 57 c. pr. civ., dispune „competința în cea din urmă instanță se va regula, nu după suma ce s'a adjudecat de tribunal, **ci după suma cerută de părțĭ.**" Orĭ, acest articol nu distinge décă suma cerută coprinde un singur capăt de cerere séŭ maĭ multe capete de cererĭ; cu alte cuvinte déca este simplă, adică dirésă în contra unuĭ singur debitor, séŭ este colectivă, adică dirésă simultaneŭ în contra maĭ multor debitorĭ. Cu tóte acestea, trebue să recunóştem că cestiunea este delicată şi merită a fi resolvată în mod clar şi precis de un text de lege[1]. Codicele de procedură civilă italian (art. 74) ia în consideraţiune suma totală cuprinsă în titlul comun spre a determina ultimul resort, orĭ care ar fi numĕrul debitorilor séŭ al creditorilor.

---

[1]) Boitard, t. II, p. 12 și 13; Mourlon, No. 732, p. 356; Bonfils No. 1345, p. 921.

[2]) Vedĭ Cas. R., I, 28 Martiŭ 1873 (*Dreptul*, No. 44. p. 471) care dice că: numaĭ valórea cuprinsă în cerere determină competința și că chiar când de la nicĭ un pârât nu se cere o sumă care în parte ar trece taxa ultimuluĭ resort, totușĭ, de óre-ce aceste sume întrunite trec peste acéstă taxă, apoĭ hotărîrea va fi cu drept de apel.

[3]) Vedĭ Cas. R., I, 1875 (*Dreptul*, No. 159, p. 160) care decide că: décă suma ce se cere de la fie-care pârât nu trece peste taxa ultimuluĭ resort, judecătorul póte judeca în ultima instanță, măcar că quantumul cerereĭ colective ar trece peste acéstă cifră, afară numaĭ décă ar exista între pârâțĭ solidaritate.

b) *Maĭ mulţĭ creditorĭ conjuncţĭ* chémă în judecată printr'o singură cerere, bazată pe un titlu comun séŭ pe aceiaşĭ causă unul séŭ maĭ mulţĭ debitorĭ. Exemplu: Primus şi Secundus cer printr'o singură cerere 3000 leĭ de la Tertius care 'ĭ a luat cu împrumut de la dênşiĭ.

---

[1] Dl. Al. C. Şendrea, (*Curs de procedură civilă,* No. 253, p. 268) crede că acéstă cestiune nu suferă dificultate la noĭ, de óre-ce art. 57 c. pr. civ. ar fi resolvat'o în mod clar şi neîndouios. Noĭ însă recunóştem că disposiţiunea art. 57 al nostru, care nu este alt de cât reproducţiunea legeĭ 19, § 1 Digeste, *De juridicţione* (2=1): „*Quoties de quantitate ad judicem pertinente quaeritur, semper quantum petatur quaerendum est, non quantum debeatur,*" nu are în mod neîndouios de cât acest sens, *că nu este permis tribunaluluĭ* a face să depindă după quantumul condemnaţiuneĭ coprinse în hotărîrea sa, sórta primuluĭ séŭ ultimuluĭ resort, sporind séŭ micşorând acel quantum. In ceia ce priveşte însă *pe reclamant,* cestiunea remâne întrégă. Póte *el,* reunind în aceiaşĭ cerere séŭ petiţiune maĭ multe capete de cererĭ contra maĭ multor pârâţĭ, tóte bazate pe un titlu comun, adică pe aceiaşĭ causă, să facă ca procesul să fie susceptibil de apel, când, décă ar fi intentat contra fie-căruĭ debitor o acţiune separată, apelul nu ar fi putut avea loc? Art. 57 c. pr. civ., nu rĕspunde formal şi neîndouios la această cestiune. Doctrina şi jurisprudenţa in Francia, chiar in lipsă de un text formal, recunóşte principiul pus de legea 19, § 1 Digeste *de juridicţione* (2—1) citată maĭ sus, însă am vĕḑut cât de împărţită şi la câtă incertitudine dă loc faţă maĭ ales de art. 1220 c. civ. fr., corespondent cu art. 1060 c. civ. rom. Cu tóte acestea, D-l. Al. C. Şendrea crede că numaĭ Boitard şi D-l Săndulescu-Nănoveanu, este în contra opiniuneĭ séle.

Acéstă ipoteză este inversă celeĭ precedente. Aceleaşĭ principiĭ şi soluţiunĭ posibile se presintă; decĭ, este inutil a le maĭ reproduce aci. Remărcăm însă că:

1) Interesul aci în loc de a se concentra asupra uneĭ singure persóne, se fracţionéză şi împărţeşte între maĭ multe persóne séŭ reclamanţĭ; 2) Dispoziţiunea art. 57 c. pr. civ. rom., pare a se referi în special la acéstă ipoteză, ḑicênd că: „Competinţa în cea din urmă instanţă se va regula după suma cerută **de părţĭ,**“ adică cerută de *părţile reclamante* în mod colectiv [1].

c) *Obligaţiunea este solidară între debitorĭ* (art. 1039—1056 c. civ.) *séŭ creanţa este solidară între creditorĭ* (*art. 1034—1038* c. civ.). Puţin importă décă creditorul a urmărit separat séŭ colectiv pe debitoriĭ solidarĭ, séŭ décă un singur creditor séŭ toţĭ creditoriĭ solidarĭ aŭ urmărit prin o singură acţiune valórea totală a obligaţiuneĭ séŭ a creanţeĭ solidare; acéstă valóre este care va fixa competinţa ultimuluĭ séŭ primuluĭ resort, căcĭ fie-care debitor trebue a fi condemnat *in solidum* către creditor şi fie-care creditor solidar are dreptul a cere valórea întrégă a creanţeĭ reclamate. Tot asemenea vom decide şi în cas când obligaţiunea este indivisibilă (art. 1057—1065 c. civ.).

---

[1] Jurisprudenţa Curţeĭ de Casaţiune în Francia este stabilită în acest sens, că din momentul ce este o acţiune colectivă, un titlu comun séŭ o causă comună şi indicaţiunea totalităţeĭ sumeĭ cerute, *fără a se precisa quantumul pretenţiunilor separate, individuale a le fie-căruĭ reclamant*, atuncĭ valórea totală a acesteĭ acţiunĭ, adică interesul colectiv al tutulor reclamanţilor este care determină competinţa în prima séŭ ultima instanţă; nu se va ţine socotélă de o divisibilitate negligeată de către însă'şĭ părţile reclamante. (Cas. Fr., 10 Ianuariŭ 1854 (D. P. 54, 1, 35); 19 Apriliŭ 1858 (D. P. 58, 1, 193); 18 Ianuariŭ 1860 (D. P. 60, 1, 76). Décă însă reclamanţiĭ reunind cererile lor fundate pe o causă comună, aŭ precisat cifra conclusiunilor individuale a le fie-căruia, atuncĭ jurisprudenţa franceză decide că acéstă cifră va determina competinţa ultimuluĭ resort. (Cas. Fr. 10 Iuniŭ 1823; 30 Noembre 1852 (D. P. 52, 1, 330). Consultă asupra cestiuneĭ *nota* ce însoţeşte în Dalloz, (1858, 1, 193), decisiunea Cas. Fr., din 19 Apriliŭ 1858 citată maĭ sus.

d) *Obligaţiunea este alternativă* (art. 1026—1033 c. civ.). Distingem: Décă alegerea o are creditorul, valórea obiectuluĭ ales de dênsul va fixa competinţa. Décă alegerea o are debitorul şi valórea unuia din cele două obiecte *in obligatione* este inferióră cifreĭ ultimeĭ instanţe, hotărîrea nu va fi susceptibilă de apel, décă acest obiect, sumă de banĭ séŭ lucru fongibil nu póte peri. Debitorul are voie de a se libera plătind lucrul de valóre maĭ mică şi de a fixa ast-fel valórea chiar a reclamaţiuneĭ îndreptată contra luĭ (art. 1028 cod. civ.).

e) *Obligaţiunea este facultativă.* Hotărîrea va fi în ultima instanţă décă lucrul datorit, séŭ lucrul care este *in facultate solutionis*, unul séŭ altul, are o valóre maĭ mică de cât cifra ultimuluĭ resort.

f) *Obligaţiunea principală este insoţită de o clausă penală* (art. 1066—1233 c. civ.), *de ordinar fixată in banĭ.* Valórea clauseĭ penale determină interesul reclamantuluĭ, căcĭ ea este evaluaţiunea anticipată a valoreĭ obiectuluĭ obligaţiuneĭ principale; ea va determina aşa déră competinţa ultimuluĭ séŭ primuluĭ resort.

g) ***Maĭ multe lucrurĭ séŭ sume de banĭ derivate fie-care dintr'o causă diferită şi intemeiate fie-care pe un titlu diferit, se cerŭ de reclamant printr'o singură cerere séŭ acţiune colectivă.*** Exemplu: Primus reclamă contra luĭ Secundus 1500 leĭ imprumutaţĭ, plus 1500 leĭ preţul unuĭ lucru vêndut [1]. Şi aci vom decide, ca şi în casurile precedente, că valórea totală a cererei colective va determina décă hotărirea va fi dată în primul séŭ ultimul grad de juridicţiune ; căcĭ diferitele titlurĭ pe carĭ se baséză diferitele capete de cerere, nu pot să aibă óre-care influenţă de cât asupra probaţiuneĭ prin marturĭ [1]).

---

[1] Acéstă reunire de maĭ multe capete de cererĭ într'o singură petiţiune este obligatorie pentru creanţele ce nu sunt justificate prin înscris (art. 1196 c. civ.)

134. V-a Cestiune. *Modul de evaluare a cerereĭ reclamantuluĭ.*

Nu este nicĭ o dificultate când cererea reclamantuluĭ are de obiect direct o sumă de banĭ determinată de el chiar, fie prin petiţiunea începătóre, fie prin ultimele séle conclusiunĭ luate în instanţă; căcĭ art. 57 c. pr. civ., ḑice: competinţa în cea din urmă instanţă se va regula, nu după suma ce s'a adjudecat de tribunal, *ci după suma cerută de parte* séŭ de părţile reclamante, când sunt maĭ multe.

Ce vom decide însă în cas când reclamantul nu a făcut evaluaţiunea obiectuluĭ ce reclamă? Uniĭ susţin că tribunalul póte să facă el însăşĭ evaluaţiunea după evidenţă şi notorietate séŭ prin actele ce va avea, (de exemplu: după cursul schelelor séŭ mercurialelor comunale, séŭ cursul efectelor negoţiate la bursă), séŭ mergând tribunalul la faţa loculuĭ séŭ ordonând o expertisă; remănênd însă părţeĭ nemulţămite pe evaluare dreptul de a face imediat apel, adică chiar separat de apelul contra hotărîreĭ asupra fonduluĭ procesuluĭ.

Vezi 64 l. j. a.

Noĭ credem că in acest cas, fiind îndouélă, îndouéla trebue a fi interpretată în favórea apeluluĭ, adică a juridicţiuneĭ cu două grade, care forméză regula dreptuluĭ comun după legea nóstră de organisaţiune judecătoréscă. In consecinţă, tribunalul va trebui să decidă imediat asupra fonduluĭ, fără a maĭ face verĭ-o preţuire séŭ constatare prealabilă, remănênd părţeĭ condemnate dreptul de a face apel în privinţa acesteĭ cestiunĭ de o dată cu apelul asupra fonduluĭ procesuluĭ (art. 325 c. pr. civ. [1]).

---

[1]) Cas. Fr.. Rej. 12 Apriliŭ 1864 (D. P. 64, 1, 218); 26 Noembre 1873 (D. P. 73, 1, 15).

Prima opiniune are gravul inconveniente că expune pe părţĭ la cheltuelile descindereĭ la faţa loculuĭ, séŭ a le expertiseĭ, şi, după opiniunea unora, în mod eventual de a suporta cheltuelile şi străgănirile a două apelurĭ posibile: unul asupra *competinţeĭ*, adică asupra cestiuneĭ de a şti décă estimaţiunea este exactă, conform art. 325 c. pr. civ., şi altul care s'ar putea face asupra *fonduluĭ* procesuluĭ. Maĭ mult încă, hotărîrea séŭ închierea prealabilă prin care judecătorul fixéză cifra valóreĭ obiectuluĭ procesuluĭ, fiind o hotărîre *preparatorie*, conform art. 160 c. pr. civ., ea nu'l obligă şi prin urmare, legalmente vorbind, ea este o formalitate de prisos, décă nu şi vătămătóre. Déră chiar în casul când judecătorul fonduluĭ s'ar socoti legat, póte contra conştiinţeĭ séle, de acea hotărîre preparatorie, pentru ce óre s'ar permite două apelurĭ, în loc de unul singur făcut atât asupra incompetinţeĭ cât şi asupra fonduluĭ procesuluĭ ?

Observăm însă că primul sistem, cu tóte inconvenientele luĭ, se găseşte consacrat de vechiul art. 6 c. pr. civ., care actualmente constitue art. 56 din legea din 6 Martie 1879, în ce priveşte judecătoriile de ocóle. Acest articol ḑice: „In casurile când competinţa judecătoruluĭ se reguléză după valórea obiectuluĭ în contestaţiune, acéstă valóre se va hotărî *după suma cuprinsă în cerere.* Dacă cererea nu cuprinde nicĭ o sumă, séŭ dacă se ridică contestaţiune asupra valóreĭ şi părţile nu se inţeleg, judecătorul o va hotărî după actele ce va avea, séŭ prin experţĭ, séŭ mergênd însuşĭ la faţa loculuĭ. Partea nemulţumită pe hotărîrea asupra valoreĭ obiectuluĭ va avea drept, în orĭ ce cas, să atace acea hotărîre la tribunalul judeţén, în termen de ḑece ḑile şi cu formele hotărîte pentru apel“. In acest cas, se suspendă judecata procesuluĭ până la definitiva hotărîre asupra competinţeĭ în prima séŭ în ultima instanţă.

---

[1] Boitard şi Calmet d'Aage, op. cit. t. II, p. 7; Mourlon, op. cit., § 728.

Acest sistem nu póte fi admisibil pentru determinarea competinţeĭ tribunalelor de judeţe [1]).

SECŢIUNEA II.

Competinţa ratione personae vel loci (relativă séŭ teritorială) a tribunalelor civile de judeţe.

Sumar: § 135. Regula: *„actor sequitur forum rei.“* 136. Care este fundamentul acesteĭ regule. 137. Diferitele aplicaţiunĭ şi derogaţiunĭ ce legea face reguleĭ: *„actor sequitur forum rei,“* séŭ explicaţiunea art. 58—64 cod. pr. civ. § I. *Unde se intentêză acţiunile personale*: *mobiliare şi imobiliare.* 138. I. Acţiunile personale mobiliare se intentéză la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, s'aŭ dacă n'are domiciliŭ cunoscut la tribunalul reşedinţeĭ séle. 139. *Quid* dacă sunt maĭ mulţĭ pârâţĭ? 140. Observaţiunĭ 141. II. Acţiunile personale imobiliare se intentéză conform reguleĭ de la art. 58, iar nu de la art. 59—142. *Quid* când pârâtul nu are nicĭ domiciliŭ nicĭ reşedinţă cunoscută în ţéră? Controversă. § II. *Unde se intentéză acţiunile reale: mobiliare şi imobiliare.* 143. I. In ce priveşte acţiunile reale mobiliare se aplică regula de la art. 58.—144. II. In ceia ce priveşte acţiunile reale imobiliare se aplică regula de la art. 59.—145. *Quid* dacă imobilul este situat în maĭ multe judeţe? § III. *Unde se intentéză acţiunile mixte.* 146. Controversă. § IV. *Unde se intentéză acţiuile accesoriĭ.* (147). § V. *Unde se intentéză acţiunile privitóre la cestiunile de stat civil.* (148). § VI. *Unde se intentéză acţiunile în materie de societate comercială.* (149).

---

[1]) Sistemul nostru, care credem a fi şi al legiuitoruluĭ, trebue a fi aplicabil chiar în casul când reclamantul cere un obiect a căreia valóre este *evident* şi *notoriŭ* inferióră cifreĭ ultimuluĭ resort, de exemplu: se reclamă în justiţie o pasăre séŭ un câine; de óre-çe, sistemul contrariŭ ar da naştere la arbitrariŭ din partea judecătoruluĭ.

Quid în materie de societate *civilă*. Controversă (150). *Quid* în materie de asociaţiune comercială în *participaţiune* (151). Competinţa acordată de art. 62 cod. pr. civ., în materie de societate comercială nu este absolută ci relativă, adică privitóre numaĭ la óre-carĭ acţiunĭ dintre anume persóne şi pentru o categorie óre-care de lucrurĭ (152). Noul codice de comerciŭ (art. 889) derógă de la regulele codiceluĭ de procedură civilă în materie comercială în ce priveşte acţiunile personale şi mobiliare (153). Iar art. 890 cod. com. derógă de la art. 62 cod. pr. civ., în ce priveşte acţiunile personale şi mobiliare resultând din operaţiunile întreprinse pe comptul uneĭ societăţĭ pământene saŭ străine de către prepusul saŭ representantul acestora, în afară de scaunul social (154). Disposiţiunea art. 62 cod. pr. civ. este óre aplicabilă când pârâtul tras în judecată ca societar contestă acéstă calitate? (155). Unde trebuesc îndreptate cererile în rescisiune séŭ sfărimare a împărţeleĭ şi în garanţie a loturilor între asociaţĭ? (156). *Quid* când desfiinţarea societăţeĭ este contestată (157). *Quid* când societatea are maĭ multe stabilimente principale séŭ sucursale în diferile localităţĭ? (158). *Quid* când societatea comercială este stabilită în străinătate? (159). § VII. *Unde se intentéză acţiunile în materie de succesiune.* 160. La tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, conform art. 63, se intentéză următórele patru acţiunĭ: 161. I-iŭ). Acţiunile relative la validitatea testamentuluĭ. 162. II-lea). Acţiunile relative la executarea disposiţiunilor coprinse în testament. 163. Pănă când tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, va fi competinte a judeca acţiunile relative la validitatea testamentuluĭ séŭ la disposiţiunile coprinse într'ênsul. 164. III-lea). Diferitele cererĭ şi pretenţiunĭ ce moştenitoriĭ aŭ unul contra altuia, pănă însă se vor împărţi. 165. Unde trebue să se intente acţiunea pentru împărţire când moştenitoriĭ aŭ împărţit deja o parte din bunurile succesiuneĭ, astfel că a remas óre-carĭ bunurĭ nedivise. 166. Unde trebuesc intentate acţiunile moştenitorilor în garanţie a loturilor séŭ în sfărimare a partagiuluĭ succesiuneĭ. Controversă. 167. Observaţiune. 168. La care tribunal se intentéză acţiunea pentru împărţirea uneĭ succesiunea deschisă în străinătate în profitul unor moştenitorĭ streinĭ séŭ românĭ, care succesiune cuprinde imobile situate în România. Controversă. 169. După care lege tribunalele române vor regula succesiunea in ipoteza de maĭ sus. Trimitere. 170. IV-lea. Cererile făcute de creditoriĭ mortuluĭ înainte de impărţéla succesiuneĭ. 171.

La care tribunal se vor adresa creditoriĭ când eredele a acceptat succesiunea sub beneficiŭ de inventariŭ. § VIII-lea. *Unde se intentéză acțiunile în materie de faliment.* 172. La tribunalul domiciliuluĭ falituluĭ. § IX. *Unde se intentéză acțiunile în materie de garanție.* 173. La tribunalul unde se află pendinte cererea originară în contra pârâtuluĭ. 174. Art. 64 lit. b este el óre atributiv de competință saŭ nu face de cât o aplicațiune a principiuluĭ din art. 61 : *„accesorium sequitur principale“ ?* § X. *Unde se intentéză acțiunea când s'a ales un domiciliŭ pentru executarea contractuluĭ.* 175. La tribunalul domiciliuluĭ ales, saŭ la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, după alegerea reclamantuluĭ. § XI *Unde se adreséză contestațiunile la executarea silită a uneĭ hotărirĭ.* 176. La tribunalul seŭ curtea care a pronunțat hotărirea executóre (art. 400 c. pr. civ).

135. In principiŭ séŭ regulă generală, fie-care tribunal civil de județ ar putea fi competinte spre a judeca o afacere civilă, orĭ-care ar fi persónele séŭ imobilele situate în țéră, implicate în proces. Dér, spre a se evita neînțelegerile séŭ conflictele ce s'ar putea naște între diferitele tribunale, legea de organisațiune judecătoréscă a însemnat fiecăruĭ tribunal o întindere teritorială numită ocol, județ séŭ district, înnăuntrul căruia el este în drept și obligat de a judeca tóte persónele domiciliate și tóte imobilele situate în circumscripțiunea sa. De aci s'a născut pentru fie-care tribunal de județ o îndoită competință: competința *ratione personae* care se maĭ numește *forum rei* [1]) și competința *ratione loci* care se maĭ numește *forum rei sitae* [2]). Ast-fel, competința *ratione personae* cuprinde tóte persónele domiciliate séŭ residente, iar competința *ratione loci* tóte imobilele situate în circumscripţiunea teritorială asignată fie-căruĭ tribunal.

---

[1]) *Forum*, adică tribunalul séŭ locul unde se judecă; *rei*, de la *reus*, *rei*, adică pârâtul. *Forum rei* însemnéză dér: tribunalul pârâtuluĭ.

[2]) *Rei* vine de la *res*, *rei* (lucru) și *sitae*, de la *sita*, *sitae* (situațiune, așezare). *Forum rei sitae*, însemnéză așa dar: tribunalul situațiuneĭ lucruluĭ.

Cuvintele : competinţă *ratione* **personae** şi competinţă *ratione* **loci**, luate într'un sens larg, se confundă între dênsele, căcĭ şi unele şi altele exprimă aceiaşĭ ideie şi anume regula că: reclamantul trebue să se adreseze la tribunalul unde se află domiciliat pârâtul: „*actor sequitur forum rei.*“ In adevĕr: prin o ficţiune a legeĭ se póte ḑice că imobilul litigios represintă pe pârât şi că situaţiunea, locul séŭ domiciliul este care determină competinţa tribunaluluĭ. De aceia, competinţa teritorială séŭ relativă este numită de uniĭ autorĭ: *ratione personae* pur şi simplu, séŭ *ratione loci* pur şi simplu, iar de alţiĭ *ratione personae vel loci vel rei sitae.*

136. Care este fundamentul reguleĭ: „*actor sequitur forum rei?*“

Acéstă regulă, împrumutată de la romanĭ [1]), este fundată pe raţiunea că procesele trebuesc judecate în modul cel maĭ scurt şi economic posibil şi tot de odată, de judecătorul cel maĭ apt séŭ firesc. Ştiut este că se înlătură cheltuelele şi străgănirile când se inlătură călătoriile. Orĭ, călătoriile s'ar face de amêndouă părţile când ar fi nevoite a se adresa la un judecător care nu este acela al domiciliuluĭ séŭ al reşedinţeĭ nicĭ uneia din părţĭ şi prin urmare, nu este judecătorul lor cel maĭ apt, natural; pre când aceste călătoriĭ nu s'ar face de cât de o singură parte, când părţile s'ar judeca înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ uneia din ele. Orĭ, apărarea este maĭ demnă de favóre de cât atacul, séŭ maĭ bine ḑis, pârâtul fiind presumat că are dreptate, adică că este proprietar séŭ că este liber de orĭ-ce obligaţiune, până la proba contrarie, legea s'a gândit că este maĭ natural, maĭ logic şi maĭ echitabil ca să permită pârâtuluĭ să se apere înaintea judecătorilor domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ séle, care sunt presupuşĭ că'l cunosc, de cât ca să'l constrângă a suferi cheltuelele şi străgănirile pe care un reclamant îndrăzneţ séŭ de rea credinţă ar avea plăcerea séŭ gustul de a i le impune. De aci maxima: „*actor sequitur forum rei*,“ care atribue pârâtuluĭ dreptul séŭ folósele: de a fi tras în judecată la domiciliul sĕŭ, de a fi judecat de judecătoriĭ sĕĭ şi conform legilor séle, iar sarcina probeĭ să cadă asupra reclamantuluĭ. Acest întreit drept séŭ avantagiŭ constitue ceia ce se numeşte *privilegium fori*, adică dreptul pentru orĭ-ce persónă de a fi judecată de judecătoriĭ sĕĭ fireştĭ; drept consacrat şi de Constituţiune prin art. 14 care ḑice: *Nimenĭ nu póte fi sustras contra voinţeĭ séle de la judecătoriĭ ce 'ĭ dă legea.*“

---

[1]) L. L. 2, § 4 şi 19, § 4, Dig., *de jud.* (V—I).

137. Vom examina cu deamăruntul diferitele aplicaţiunĭ şi derogaţiunĭ ce legea face reguleĭ: „*actor sequitur forum rei*;“ ceia ce coprinde explicaţiunea art. 58, 59, 60, 61, 62, 63 şi 64 cod. pr. civ.

§ I. Unde se intentéză acţiunile personale mobiliare şi imobiliare (art. 58[1]).

138. *In ceia ce priveşte acţiunile personale* **mobiliare**, art. 58 alin. 1 consacră regula: „*actor sequitur forum rei*“ ḑicênd: „In materiĭ personale şi mobiliare acţiunea se va adresa la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, s'aŭ dacă n'are domiciliŭ cunoscut, la tribunalul reşedinţeĭ séle.“ Acéstă regulă se aplică nu numaĭ persónelor fisice déră şi persónelor juridice séŭ morale; acestea din urmă neputênd fi trase în judecată de cât înaintea tribunaluluĭ unde 'şĭ aŭ centrul administraţiuneĭ lor, conform art. 96 c. civ.

---

[1] Existenţa acţiunilor personale *mobiliare* şi personale *imobiliare* ştim că este contestată în dreptul nostru de uniĭ autorĭ ca D-l Al. C. Şendrea (*Curs de procedură civilă*, No. 280, p. 191 şi urm.), déră majoritatea autorilor şi jurisprudenţa atât în Francia cât şi la noĭ recunosc existenţa unor asemenea acţiunĭ. Veḑĭ Cas R. 7 Oct. 1872 şi No. 155 din 1877, precum şi cele ḑise de noĭ *supra*, No. 58, p. 54 *et seq.* textul şi nota.

Ceia ce legea înţelege prin domiciliŭ în materie civilă, să se védă disposiţiunile art. 87—97 cod. civ. Acest codice recunóşte treĭ speciĭ de domiciliurĭ : *voluntar*, *necesar* şi *presumat* [1]).

Observăm că art. 58 alin. 1 nu ḑice ca art. 59 cod. pr. civ. francez: *„s'il n'a pas de domicile“* (décă nu are domiciliŭ), ci adaogă că: „décă nu are domiciliŭ *cunoscut*:“ ceia ce este cu totul alt-ceva. Legiuitorul nostru a voit a tăia în acéstă privinţă controversa ce există la francezĭ, admiţând ca şi ceĭ maĭ mulţĭ autori francezĭ, că nimenĭ nu póte fi fără domiciliŭ. Toţĭ ómeniĭ aŭ un domiciliŭ, cel puţin de *origină*. Şi fiind-că din punctul de vedere al procedureĭ nu ar fi raţional şi practic de a admite că un om póte fi domiciliat în tótă viéţa luĭ, afară de manifestaţiune contrarie din parte 'ĭ, în locul unde din întâmplare s'a născut, când el nicĭ-odată nu s'a stabilit acolo, de aceia legiuitorul nostru ḑice, că pentru determinarea competinţeĭ tribunaluluĭ, reşedinţa echivaléză cu domiciliul. Prin reşedinţă se înţelege locul unde cine-va locueşte de *fapt*, fără de a'şĭ fi stabilit acolo domiciliul sĕŭ în *drept*. Reşedinţa trebue să fie fixă [2]). Numaĭ dacă pârâtul nu are domiciliul cunoscut reclamantul este autorisat a se adresa la tribunalul reşedinţeĭ séle.

139. Unde se intentéză acţiunea personală dacă sunt maĭ mulţĭ pârâţĭ carĭ nu aŭ acelaşĭ domiciliŭ séŭ reşedinţă? Acţiunea se intentéză la tribunalul domiciliuluĭ (séŭ reşedinţeĭ) unuia din eĭ, după alegerea reclamantuluĭ (art. 58 alin. 2). Acéstă facultate de alegere se justifică prin acésta, că pe de o parte, ar fi fost a expune pe reclamant la cheltuelĭ însemnate şi la străgănirĭ dacă ar fi fost constrîns, ca în casul când pârâţiĭ sunt domiciliaţĭ în diferite locurĭ, să intenteze acţiune separată înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ orĭ reşedinţeĭ fie-căruia dintr'ênşiĭ; iar pe de altă parte, s'ar fi putut da ocasiune ca pentru una şi aceiaşĭ afacere să se dea două hotărîrĭ contradictoriĭ, ceia ce ar fi micşorat prestigiul justiţieĭ. De aceia, pentru reclamant este nu numaĭ un drept dér şi o datorie de a trage în judecată pe toţĭ pârâţiĭ înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ unuia din eĭ; décă 'ĭ acţionéză în mod separat, fie-care din eĭ are dreptul de a opune excepţiunea de connexitate înaintea tribunaluluĭ la care este tradus.

---

[1]) Veḑĭ şi art. 889 cod. com. din 1887.

[2]) Reşedinţa fixă este numită de Curtea de Apel din Tulusa *„domiciliŭ aparent“*. (D. A. Vo. *Domicile*, No. 136).

Dispoziţiunea art. 58 alin. 2 este în ceia ce priveşte pe reclamant o aplicaţiune a reguleĭ: *„actor sequitur forum rei“* iar în privinţa pârâţilor carĭ se vĕd siliţĭ a se judeca la un alt tribunal de cât acela al domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ lor, constitue o derogaţiune de la acea regulă şi prin urmare o întindere séŭ prorogaţiune de competinţă pentru tribunal (*prorogatio fori*).

140. Pentru exacta aplicaţiune a art. 58 alin. 2, facem următórele treĭ observaţiunĭ:

1) Nu este permis reclamantuluĭ de a usa de facultatea de alegere ce 'ĭ este dată şi a sustrage ast-fel pe pârât de la judecătorul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ séle, intentând o acţiune contra a două séŭ maĭ multe persóne, dintre care numaĭ una din ele are un adevărat interes în causă, iar cele-lalte nu aŭ fost chemate de reclamant în judecată de cât numaĭ în scopul de a avea maĭ mulţĭ pârăţĭ şi prin urmare de a avea ocasiunea de a sustrage pe adevărata şi prin-

cipala parte de la judecătorii sĕĭ naturalĭ [1]). Trebue dér ca în *realitate* să fie maĭ mulţĭ pârâţĭ.

2) Nu este permis reclamantuluĭ de a chema ast-fel maĭ multe persóne înaintea unuia şi aceluiaşĭ tribunal şi într'o instanţă unică, de cât când cestiunea de judecată este aceiaşĭ pentru toţĭ, adică obligaţiunile pentru care sunt urmăriţĭ sunt contractate în mod egal séŭ sunt connexe intre ele, căcĭ numaĭ atuncĭ póte fi temere de hotărîrĭ contradictoriĭ. Exemplu: maĭ mulţĭ debitorĭ în mod conjunct séŭ în mod solidar. Nu este însă necesar ca obligaţiunea să derive dintr'unul şi acelaşĭ act séŭ titlu [2]). Aşa déră, reclamantul nu póte reunind după placul sĕŭ maĭ multeĭ cererĭ a le căror cause sunt separate şi diferite, adică care nu aŭ între ele nicĭ un raport, să useze de facultatea de alegere prescrisă de art 58 alin. 2 şi să ridice ast-fel părţilor beneficiul reguleĭ de drept comun: *„actor sequitur forum rei“* [3]).

3) Toţĭ pârâţiĭ trebue să fie obligaţĭ în mod principal. Décă verĭ unul din eĭ este obligat în mod secundar, de exemplu un garant, atuncĭ acest garant nu póte fi tras in judecată de cât la tribunalul domiciliuluĭ sĕŭ, conform art. 58 alin. 1 ; putând, bine înţeles a invoca spre apărarea sa beneficiul de discuţiune conform art. 1662 cod. civ. [4]). Dacă însă garantul s'a obligat solidar cu datornicul, atuncĭ neputând

---

[1]) Cas. Fr. 5 Iuliŭ 1808 (Sirey, VIII, 1, 427); Favard de Langlade, t. I, p. 132, No. 1 ; Boïtard, t. I, No. 194.

[2]) Bioche, Vo. *Compét. des trib. civ.* No, 222; Chauveau asupra luĭ Carré, t. I, quest. 256.

[3]) Cas. Fr. *Req.*, 27 Decembre 1880 (D. P. 81, 1, 421); Garsonnet, *op. cit.* t. I, § CLXXVI, p. 782, nota 6.

[4]) Bioche, *op. et vo. cit.* No. 218 ; Carré, *op. cit.* t. I, quest. 255; D. A. Vo. *Compét. civ. des tribun. d'arrondis.* No. 39. *Contra*, Rodière, *op. cit.* t. I, p. 92 ; Curtea de Apel din Orleans, 7 Ianuariŭ 1859 ; D. P. 1859, 20.

invoca beneficiul de discuțiune, va fi asimilat unuĭ codebitor solidar și deci, art. 58 alin. 2 'ĭ va fi aplicabil [1]).

141. II. *In ce privește acțiunile personale* **imobiliare**, regula din art. 58 va fi aplicabilă, „de óre-ce aci este vorba de un raport de obligațiune, adică de un drept personal care trebue a fi maĭ întâiŭ stabilit în justiție, iar nu de un drept real asupra unuĭ imobil. Cestiunea dacă pârâtul a promis de a da un imobil séŭ de a constitui un drept real imobiliar, nu póte fi resolvată maĭ bine de tribunalul situațiuneĭ imobiluluĭ de cât de tribunalul pârâtuluĭ și nu este nicĭ un motiv de a ridica acestuĭ din urmă tribunal competința pe care 'ĭ-o atribuește principiile generale de drept [2]).

Opiniunea contrarie care se bazéză pe disposițiunea art. 59 este dér cu totul greșită.

142. Regula: *„actor sequitur forum rei,“* se aplică incontestabil când pârâtul român séŭ strĕin are un domiciliŭ séŭ reședință fixă cunoscută în țéră.

Ce vom decide însă, în casul contrariŭ, când pârâtul nu are nicĭ domiciliŭ nicĭ reședință fixă cunoscută în țéră?

Acéstă cestiune se presintă maĭ ales în următórele treĭ ipoteze: a) Când este vorba de românĭ a cărora profesiune are nevoe pentru exercitare de strămutărĭ continue, precum: colpotoriĭ, comedianțiĭ ambulanțĭ, etc.; b) Când pârâtul este un strein care s'a obligat către un român și nu are în România nicĭ domiciliŭ, nicĭ reședință cunoscută; maĭ ales că după art. 13 c. civ., românul are dreptul a'l trage în judecată înaintea tribunalelor române, fie-că obligațiunea a fost contractată în România, fie-că a fost contractată în străinătate; c) In fine, când procesul este între douĭ străinĭ și pârâtul nu are nicĭ domiciliŭ nicĭ reşedinţă în ţară; presupunênd însă că tribunalele române aŭ competinţa de a judeca o asemenea contestaţiune între streinĭ.

---

[1] Curtea de Apel din Grenoble, 2 Apriliŭ 1830; D. A. *Vo. cit*, No. 40.

[2] Rodière, *op. cit.* t. I, p. 93.

Asupra acesteĭ cestiunĭ există viue controversă. Nu maĭ puţin de patru opiniunĭ se găsesc în presenţă:

1-ia) *Opiniune.* Uniĭ autorĭ 1) susţin că in acéstă ipoteză tribunalul competinte va fi acela al domiciliuluĭ *reclamantuluĭ.* In adevăr, scopul legeĭ este ca nu amândouĭ impricinaţiĭ să fie obligaţĭ a pleca de la domiciliul lor, a călători; orĭ, din momentul ce un obstacol de fapt şi care nu se póte inlătura se opune ca să se dea preferinţă tribunaluluĭ domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, atuncĭ tribunalul domiciliuluĭ reclamantuluĭ devine în mod necesar competinte. Afară de acestea, art. 13 cod. civ. se póte invoca prin analogie, căcĭ permite românuluĭ a trage în judecată pe strein la propriul sĕŭ domiciliŭ.

2-a) *Opiniune.* Alţĭ autorĭ 2) susţin că trebue să se distingă două casurĭ: 1-iul Cas: *Obligaţiunea este contractată în România.* Reclamantul trebue a cita pe pârât după alegerea sa: a) séŭ înaintea tribunaluluĭ loculuĭ unde contractul séŭ obligaţiunea a luat naştere; b) séŭ înaintea tribunaluluĭ unde obligaţiunea trebue a fi executată; c) séŭ înaintea tribunaluluĭ unde s'a stipulat a se face plata; d) séŭ, în fine, înaintea tribunaluluĭ ales pentru executarea actuluĭ (art. 890 cod. com. rom. din 1887 şi art. 420 cod. pr. civ. fr.). 2-lea Cas: *Obligaţiunea este contractată în streinătate.* Reclamantul are alegerea de a cita pe pârât, déră sub condiţiunea

---

1) Ducaurroy; Bonnier şi Roustain asupra art. 13 c. civ. fr.; Demangeat asupra luĭ Foelix, *Traité du droit international*, t. I, No. 171; Chauveau asupra luĭ Carré, *op*, *cit.* t. I quest. 8 *ter.*; Mourlon, *Code de procédure civile*, No. 103, p. 54 şi 55.

2) Marcadé, *Explication théorique et pratique du Code Napoléon*, t. I, asupra art· 14, No. 138; Demolombe t. I, 252; D. A. Vo. *Comp. civ. des trib. d'arr.* N.o 36.

de a nu face o alegere nedréptă și ridiculă, séŭ înaintea tribunaluluĭ unde însușĭ reclamantul domiciliéză, séŭ înaintea orĭ-căruĭ alt tribunal din țară.

3) *Opiniune.* Alțiĭ [1]) susțin că reclamantul are facultatea de a indrepta acțiunea sa înaintea orĭ-căruĭ tribunal din țéră, după placul sĕŭ, fără nicĭ o distincțiune séŭ restricțiune, de óre-ce, în ce privește pe streinĭ, art. 13 cod. civ., corespondent cu art. 14 cod. civ. fr., ḑice că streinul va putea fi tras înaintea „tribunalelor române,“ fără a distinge; decĭ, tóte aceste tribunale sunt de o potrivă competinte. Maĭ mult încă, art. 54 c. pr. care nu există în codicele de procedură civilă francez, ḑice: „tribunalele de județe vor judeca *tóte* afacerile civile“ ; decĭ, acéstă disposițiune fiind generală, orĭ-care din tribunale vor fi competinte, fie-că pârâtul este un român orĭ un strein care a contractat.

4) *Opiniune.* Alțĭ autorĭ [2]), susțin că reclamantul va trebui să céră de la Curtea de Casațiune ca să'ĭ indice tribunalul competinte, căcĭ este cas de conflict de competință.

5) *Opiniune.* Alțiĭ [3]) în fine, susțin că în ce privește pe colportorĭ, comedianțĭ ambulanțĭ, etc., aceștia trebuesc a fi trașĭ în judecată la tribunalul loculuĭ unde se găsesc, căcĭ art. 58 coresp. cu art. 59 alin. 1 cod. pr. civ. fr., ia în vedere situațiunea pârâtuluĭ spre a fixa competința. In ce privește însă pe streinĭ, partisaniĭ acesteĭ opiniunĭ recunosc că art. 13 cod. civ., dă drept reclamantuluĭ român aĭ acționa înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ sĕŭ.

Dintre aceste patru opiniunĭ noĭ preferim pe cea d'întâiŭ, căcĭ este singura maĭ rațională, maĭ echitabilă și maĭ conformă cu spiritul legeĭ. Opiniunea de a doua este arbitrară, fiind-că distinge acolo unde legea nu distinge şi imprumută disposiţiunĭ de la o procedură *specială* ca aceia a tribunalelor de comerciŭ. Opiniunea de a treia are ceĭ maĭ puţinĭ sorţĭ de a fi acceptată, fiind-că nu s'a vĕzut nicí odată ca competinţa să varieze după alegerea reclamantuluĭ, afară de óre-carĭ casurĭ arătate anume de lege, precum este în casul art. 58 alin. 2, art. 59 alin. 2, art. 64 lit. c. şi art. 65 cod. proc. civ., etc.

---

[1]) Curtea de Apel din Douai, 2 August 1854; D. P. 55, 2, 4 ; Foelix, *op. et loc. cit.*; D-l Al. C. Șendrea *op. cit.* No. 234.

[2]) Dalloz, Vo. *Comp. civ. des trib. d'arrondis.* No. 201.

[3]) Boitard și Colmet-Daage, *op. cit.* t. I, No. 97; Garsonnet, *op. cit,* t. I, § LCXVII, p. 706 și 707.

Art. 13 cod. civ. nu acordă românuluĭ dreptul de a trage în judecată pe strein de cât la tribunalul domiciliuluí séŭ reşedinţeĭ séle proprie (a românuluĭ) şi acésta numaĭ în cas când streinul nu ar avea în România un domiciliŭ séŭ o reşedinţă fixă.

Dacă interpretaţiunea dată art. 13 cod. civ. de partisaniĭ acesteĭ a treia opiniunĭ ar fi corectă, ar trebui să ne conducă la consecinţa că, chiar în cas când streinul pârât ar avea domiciliul séŭ reşedinţa sa în România, *orĭ-care* din tribunalele de judeţe române vor fi competinte, fiind-că art. 13 nu distinge; orĭ, acéstă consecinţă nu este, credem, de nimenĭ admisă. Ceia ce probéză incorectitudinea sistemuluĭ este că respinge singur consecinţele séle. In ceia ce priveşte art. 54 pr. civ. rom., acest articol este privitor la competinţa *ratione materiae* a tribunalelor civile de judeţ, iar nu la competinţa *ratione personae vel loci*, despre care se ocupă art. 58 şi urm. Acésta resultă maĭ întâiŭ din locul ce acest art. 54 ocupă în codice, fiind pus imediat după rubrica titluluĭ I: „Despre Competinţă“, şi al douilea, din însăşĭ termeniĭ in cari este conceput acest articol. El ḑice: „Tribunalele *de judeţe* vor judeca tóte afacerile *civile* atât personale, cât şi reale şi mixte“, în oposiţiune cu afacerile penale, comerciale, administrative, etc.

Opiniunea de a patra este inadmisibilă, pentru că Curtea de Casațiune este chemată a judeca conflictele de competință séŭ de juridicțiune ivite între tribunalele *române* numaĭ, și pentru că în casul nostru nicĭ nu există conflict, decĭ nu va putea să determine care este tribunalul competinte a judeca afacerea.

Opiniunea de a cincia de și are maĭ mulțĭ sorțĭ de a fi acceptată de cât cele-lalte treĭ de maĭ sus, dară ni se pare că nu corespunde exigințelor practice și că nu întră nicĭ în textul nicĭ în spiritul art. 58, de óre-ce acest articol aplică regula: *„actor sequitur forum rei"* numaĭ când pârâtul are un domiciliŭ séŭ o reședință cunoscută în țară.

Așa déră, după opiniunea ce o adoptăm, reclamantul va trebui să'șĭ adreseze acțiunea la tribunalul domiciliuluĭ sĕŭ; afară, bine înțeles, de casul când pârâtul va avea ales un domiciliŭ în Romănia pentru executarea contractuluĭ, conform art. 97 cod. civ. și art. 64 cod. pr. civ.; căcĭ atuncĭ nu se póte ḑice că nu are domiciliŭ în țéră.

§ II. **Unde se intentéză acțiunile reale: mobiliare și imobiliare** (art. 58 și 59).

143. I. *In ce privește acțiunile reale* **mobiliare** se aplică regula *„actor sequitur forum rei."* Maĭ întâiŭ, pentru că textul art. 58 alin. 1 le menționéză în mod explicit prin cuvintele: „.....și mobiliare", căcĭ acțiunele mobiliare pot fi atât personale cât și reale; al douilea, pentru că mobilele neavênd o situațiune fixă din cauza repeziciuneĭ și a deselor mutărĭ din loc in loc de care sunt susceptibile, o asemenea situațiune mobilă și esențialmente accidentală, firesce că nu'a putut servi de bază legiuitoruluĭ spre a fixa competința tribunaluluĭ. Mobilele, în interesul chiar al uneĭ bune administrațiunĭ a justițieĭ, sunt socotite că urmează pe proprietar séŭ pe acela ce le posedă în orĭ-ce loc s'ar transporta; ceia ce se exprima altă dată prin aceste formule: *„mobilia sequuntur personam“*, séŭ: *„mobilia ossibus personae inhaerent, ut lepra cuti“.* Al treilea, şi in fine, dacă legiuitorul ar fi voit a nu aplica acţiunilor reale mobiliare regula de drept comun de la art. 58, nu ar fi avut de cât a'şĭ manifesta acéstă voinţă in mod expres.

144. II. *In ce priveşte acţiunile reale* **imobiliare**, orĭ cât de neînsemnată ar fi valórea lor, se intentă la tribunalul unde este situat imobilul: *„actor sequitur forum rei sitae,“* conform art. 59 c. pr. civ., care ḑice: „Acţiunea pentru imobile se intentă la tribunalul in judeţul căruia se află situat imobilul.“ Pentru a justifica acéstă disposiţiune se póte ḑice: a) imobilul are situaţiune fixă, care nu se póte schimba, iar proprietarul sĕŭ póte varia; b) printr'o ficţiune a legeĭ imobilul representă pe proprietarul sĕŭ, adică persóna pârâtuluĭ: *„personam domini vice sustinet;“* c) tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ va fi pus în posiţiune maĭ bine de cât orĭ-care altul de a deslega procesul relativ la acel imobil, căcĭ fiind maĭ aprópe de dênsul, expertisele, constatările locale şi orĭ ce alte lucrărĭ de instrucţiune preparatorie se fac maĭ repede şi scutesc pe părţĭ de cheltuelĭ însemnate. Tot la acest tribunal se află şi actele stăreĭ civile a imobiluluĭ în litigiŭ, adică registrele de transcripţiunĭ şi inscripţiunĭ privitóre la proprietatea séŭ sarcinile asupra imobiluluĭ.

145. Unde se adreséză acţiunea reală imobiliară când imobilul este situat în circumscripţiunea teritorială a două séŭ maĭ multe tribunale?

Art. 60 c. pr. civ., respunde formal la acéstă cestiune ḑicĕnd: „Când imobilul este supus la maĭ multe juridicţiunĭ, reclamantul *are dreptul* a intenta acţiunea la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, dacă domiciliul séŭ reşedinţa acestuia se află în unul din judeţele în care se găseşte imobilul. Când pârâtul n'are nicĭ domiciliŭ nicĭ reşedinţă în unul din aceste judeţe, reclamantul póte intenta acţiunea, după alegerea sa, la unul din tribunalele judeţelor în care se găseşte imobilul.“

Asupra interpretăreĭ acestuĭ articol s'a ivit două opiniunĭ:

Uniĭ [1]) susţin că art. 60 nu lasă facultate reclamantuluĭ ca să alégă între diferitele tribunale a le situaţiuneĭ, ci 'l *obligă* de a îndrepta acţiunea la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, dacă se află în unul din judeţele în care se găseşte imobilul, şi numaĭ în cas când pârâtul nu are nicĭ domiciliŭ nicĭ reşedinţă în unul din judeţele în care se găseşte imobilul, atuncĭ reclamantul va avea facultatea de alegere între diferitele tribunale a le situaţiuneĭ imobiluluĭ.

Alţiĭ [2]) susţin din contra, că reclamantul are facultatea de alegere între diferitele tribunale a le situaţiuneĭ imobiluluĭ, chiar dacă pârâtul 'şĭ are domiciliul séŭ reşedinţa în unul din judeţele în care se găseşte imobilul, de óre-ce art. 60 ḑice că: „reclamantul *are dreptul.....,*“ iar nu că are *obligaţiunea.*

Noĭ preferim acéstă din urmă opiniune, fiind-că este conformă cu textul clar şi precis al legeĭ.

§ III. Unde se intentéză acţiunile mixte.

146. In ce priveşte acţiunile mixte: *tam in rem quam in personam*, legea de procedură nu vorbeşte nimic categoric Treĭ opiniunĭ se găsesc în presenţă.

Nu există dificultate când este vorba de o acţiune mixtă mobiliară; ea se va intenta la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pâratuluĭ conform art. 58 c. pr. civ. Dificultatea mare se presintă când este vorba de o acţiune mixtă imobiliară.

---

[1]) D-l Al. C. Şendrea, *op. cit.* 859, No. 852.

[2]) D-l Săndulescu-Nănovcanu, *op. cit.* ediţ. I, p. 101.

1-a) *Opiniune*. Aceĭ care susţin că prin acţiunĭ mixte legea a înţeles pe acelea în care caracterul *principal* este realitatea, iar caracterul *secundar*, *accesoriŭ* este personalitatea, văd în art. 61 c. pr. civ. o disposiţiune care le este specialmente aplicabilă. Acest articol ḑice: „Acţiunea accesorie trebue sa fie intentată înaintea judecătorilor competinţĭ a judeca pe cea principală.“ Acţiunea accesorie personală, se va intenta înaintea tribunaluluĭ competinte a judeca acţiunea principală imobiliară reală.

2-a) *Opiniune*. Aceĭ care, din contra, susţin că acţiunĭ mixte sunt acelea care aŭ un îndouit caracter principal de realitate şi personalitate, adică acelea prin care reclamantul conchide în îndouita sa calitate de creditor şi de proprietar la predarea unuĭ lucru, adică reclamă în acelaşĭ timp ceia ce 'ĭ este datorit şi ceia ce 'ĭ aparţine, cred, şi cu drept cuvênt după noĭ, că disposiţiunile art. 61 c. pr. civ. sunt streine cu totul de acţiunile mixte; ele privesc numaĭ pe acţiunile *accesoriĭ* propriŭ ḑise.

In tăcerea legeĭ asupra tribunaluluĭ competinte a judeca acţiunile mixte care sunt în acelaşĭ timp *imobiliare*, credem că ele trebuesc intentate, ca şi în procedura franceză (art 59 c. pr. civ. fr.), séŭ inaintea tribunaluluĭ situaţiuneĭ imobiluluĭ litigios séŭ înaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, după alegerea reclamantuluĭ; afară, bine înţeles, când legea printr'o disposiţiune specială a regulat într'alt-fel competinţa verĭ-unora din aceste acţiunĭ. Aşa, se va adresa la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea acţiunea pentru împărţirea uneĭ succesiunĭ (*actio familiae erciscundae*), conform art. 63; la tribunalul unde se află scaunul social acţiunea pentru împărţirea avereĭ uneĭ societăţĭ comerciale (*actio communi dividundo*), conform art. 62; la tribunalul unde este situat imobilul acţiunea pentru regularea hotarelor între proprietățile vecine (*actio finium regundorum*), căcĭ este relativă la un imobil (art. 59 c. pr. civ și art. 11, 14, 56 și 63 leg. jud. com. și de oc. [1]).

Dacă nu găsim în lege o disposițiune generală pentru acțiunile mixte, acésta se explică prin imprejurarea că legea, pentru cele maĭ importante din aceste acțiunĭ a tras, precum vĕḑurăm, regule speciale prin articole speciale, și s'a putut crede până la un óre-care punct că o disposițiune generală era de prisos. Acéstă tăcere însă a legeĭ se explică în cât-va, iar nu se justifică.

3-a) *Opiniune.* După D-l Al. C. Șendrea [2]) acéstă tăcere a legeĭ în privința acțiunilor mixte se justifică „pentru că cele treĭ acțiunĭ mixte ale dreptuluĭ roman sunt regulate în codicele nostru prin disposițiĭ speciale și dér era de prisos să maĭ reproducă disposițiunea generală a codiceluĭ francez *care n'ar fi avut* **nicĭ o aplicațiune.**" Așa: 1) Acțiunea *„communi dividundo"* care resultă din *o societate* este regulată de art. 62 pr. civ.; 2) Acțiunea *„familiae erciscundae"* care servă pentru împărțirea uneĭ succesiunĭ este regulată de art. 63 pr. civ.; 3) Acțiunea *„finium regundorum"* adică pentru regularea de hotare, ca una ce este privitóre la imobile, se reguléză după principiul art. 59 pr. civ.: *„actor sequitur forum rei sitae,"* adică se introduce la tribunalul situațiuneĭ imobiluluĭ; 4) In fine, acțiunea în rescisiunea vĕnḑăreĭ, exercitată de vĕnḑător, este o acțiune reală. Prin urmare, continuă a ḑice D-l Șendrea, omisiunea codiceluĭ nostru de a trata într'un articol special despre tribunalul înaintea căruia trebuesc introduse acţiunile mixte, departe de a fi o lacună *este o omisiune intenţionată şi fórte raţională.*“

---

[1] **Dacă acțiunea mixtă imobiliară depinde de o succesiune séŭ o societate și este intentată contra moștenitorilor séŭ contra societățeĭ, atuncĭ facultatea de alegere o are reclamantul între tribunalul situațiuneĭ și acela al locului unde s'a deschis succesiunea (art. 63) séŭ al locului unde se află sediul societățeĭ (art. 62).**

[2]) *Op. cit.* **No. 354 și 355.**

Noĭ obiectăm contra acesteĭ opiniunĭ că este prea absolută şi chiar eronată. In adevăr:

Nu este exact a ḑice că competinţa în ce priveşte acţiunea *communi dividundo* este regulată de art. 62 când este vorba de *societăţĭ*, de óre-ce însuşĭ D-l Şendrea recunóşte (*op. cit.* No. 368) că art. 62 pr. civ., este aplicabil numaĭ societăţilor *comerciale*; în cât priveşte societăţile *civile* mărturiseşte singur că art. 96 c. civ. le va fi aplicabil numaĭ când vor constitui o *persónă juridică*, iar în casul contrariŭ, li se va aplica regula: *actor sequitur forum rei vel rei sitae* de la art. 58 şi 59. Deci, este manifest că după însuşĭ D-l Şendrea *ar fi avut verĭ-o aplicaţiune reproducerea dispoziţiuneĭ generale a art. 59 § 4 din codicele de procedură civilă francez*, cel puţin în privinţa cerereĭ de împărţire a avereĭ *societăţilor civile nerecunoscute ca persóne juridice.* Orĭ, este cunoscut că acestor societăţĭ nu li se recunóşte în regulă generală asemenea personalitate juridică. Prin argument de *à fortiori* trebue să ḑicem, că disposiţiunea din acel articol ’şĭ are aplicaţiunea sa frecuentă orĭ de câte orĭ este vorba de împărţirea unuĭ lucru comun, când comunitatea ’şĭ are causa sa nu în contractul de societate ci în ori-care alt act séŭ contract, precum de exemplu: când două séŭ maĭ multe persóne aŭ cumpărat împreună o casă séŭ o moşie, orĭ li s’a dăruit orĭ legat un lucru în comun.

In ceia ce priveşte credinţa D-luĭ Şendrea că nu există în dreptul nostru alte acţiunĭ mixte de cât cele treĭ din dreptul roman (Institutele luĭ Justinian), recunóştem că cestiunea este delicată şi viŭ controversată; déră pentru noĭ care susţinem că maĭ sunt şi altele, multe chiar la număr, iar nu numaĭ treĭ, este evident că o disposiţiune generală a legeĭ nóstre, ca aceia a art. 59 § 4 din codicele francez, ar fi avut o întinsă aplicaţiune.

§ IV. **Unde se intentéză acţiunile accesorii** (art. 61).

147. Drepturile de unde izvorăsc deosebitele acţiuni sunt tóte deopotrivă între dênsele şi deci, tóte acţiunile, în raport cu drepturile lor, sunt de asemenea deopotrivă între dênsele. Aşa dér, acţiunile, în raport cu drepturile din care decurg, nu sunt susceptibile de a fi divisate în acţiuni principale şi acţiuni accesorii şi a forma ast-fel o clasă distinctă de acţiuni, precum forméză acţiunile reale, personale şi mixte. In raport însă cu tribunalul chemat a judeca o acţiune, se póte întâmpla ca acéstă acţiune să se afle într'o legătură cu altă acţiune, ast-fel în cât să fie interes de a fi judecate de acelaşi tribunal, şi atunci legiuitorul nostru (art. 61) a pus principiul că acţiunea *accesorie* să se judece de tribunalul unde se judecă acţiunea *principală*, conform regulei: *„accesorium sequitur principale.“* Exemplu: se revendică imobilul şi se cere şi fructele percepute; se reclamă capitalul şi se cere şi procentele; se cere restituţiunea unui imobil şi a unui mobil.

Tóte acţiunile personale, reale şi mixte pot lua numirea de principale şi accesorii când sunt pendinte înaintea tribunalelor chemate a le judeca.

In privinţa acţiunilor accesorii avem dér o derogaţiune de la regula: *„actor sequitur forum rei,“* care se justifică prin acésta, că tribunalul care judecă cererea principală, adică de o valóre procesuală mai însemnată, cunóşte mai bine ca ori-care altul décă cererea accesorie este séŭ nu este fundată.

Raportul de principal şi de accesoriŭ se póte cunóşte mai uşor între cererile introduse în instanţă, de cât între acţiunile neformulate încă în cerere.

Când însă nu se póte stabili cu precisiune, décă o cerere este accesorie uneĭ acţiunĭ principale, atuncĭ îndouéla trebue să se interprete în favórea aplicaţiuneĭ regulelor generale de la art. 58 şi 59: *„actor sequîtur forum rei vel rei sitae“* [1]).

§ V. **Unde se intentéză acţiunile privitóre la cestiunile de stat civil.**

148. In ceia ce priveşte cestiunile de stat civil, precum: de filiaţiune, de nulitatate a căsătorieĭ, acestea nu sunt acţiunĭ nicĭ tocmaĭ reale, nicĭ tocmaĭ personale, nicĭ tocmaĭ mixte; ele sunt în afară de divisiunea acţiunilor în reale, personale şi mixte. Legea nu prevede nicĭ o disposiţiune specială în privinţa tribunaluluĭ înaintea căruia acţiunile de stat civil trebuesc a fi intentate. De aceia, în tăcerea legeĭ, le vom aplica regula de drept comun, care este o regulă de raţiune şi de necesitate: *„actor sequitur forum rei.“* Acţiunea se va intenta aşa dér la tribunalul domiciliul pârâtuluĭ.

§ VI. **Unde se intentéză acţiunile în materie de societate comercială** (art. 62).

149. *In materie de societate* **comercială**, *pe cât timp societatea există şi* **până la săvêrşirea partagiuluĭ**, *acţiunea se intentéză înaintea judecătoruluĭ* **locului în care societatea este stabilită** (art. 62 cod. pr. civ.; art. 96 cod. civ.).

---

[1]) D-l Al. C. Şendrea, *op. cit.*, No. 356. Observăm, împreună cu D-sa, că ar fi fost de dorit ca legiuitorul să fi spus ce înţelege prin acţiune principală şi acţiune accesorie şi în ce anume casurĭ şi condiţiunĭ acţiunea accesorie trebue a fi introdusă înaintea tribunaluluĭ competinte a judeca pe cea principală.

Spre a putea înţelege şi aplica bine acéstă disposiţiune, trebue să dăm óre-care noţiunĭ prealabile asupra societăţilor comerciale, maĭ ales că *noul* codice de comerciŭ a adus importante şi numeróse inovaţiunĭ în acéstă materie.

Codicele de comerciŭ actual recunóşte treĭ felurĭ de **societăţĭ** comerciale[1]) şi anume:

1-iŭ) *Societatea în nume colectiv* séŭ cuprindĕtor, ale căreĭ obligaţiunĭ sociale sunt garantate prin responsabilitatea nemărginită şi solidară a tutulor asociaţilor (art. 77 No. 1, art. 105 şi urm., c. com. 1887).

2-a) *Societatea în comandită*, ale căreĭ obligaţiunĭ sociale sunt garantate prin responsabilitatea nemărginită şi solidară a unuĭ séŭ maĭ multor asociaţĭ comanditaţĭ, şi prin responsabilitatea unuĭ séŭ maĭ multor asociaţĭ comanditarĭ mărginită la o sumă determinată, care póte fi representată şi prin *acţiunĭ* (art. 77 No. 2, art. 114 şi urm., c. com.).

3-a) *Societatea anonimă*, în care obligaţiunile sociale sunt mărginit garantate numaĭ până la concurenţa unuĭ capital determinat şi de care fie-care asociat nu rĕspunde de cât numaĭ cu sumele ce s'a obligat a pune în societate séŭ cu valórea acţiunilor séle (art. 77 No. 3, art. 121 şi urm., c. com.).

Societatea în nume colectiv, societatea în comandită *simplă* şi societatea în comandită prin *acţiunĭ* există sub o firmă socială şi nu póte fi determinată prin numele nicĭ unuia din asociaţĭ; ea este însă calificată printr'o denumire particulară séŭ prin arătarea obiectuluĭ întreprindereĭ séle. Acéstă denumire séŭ arătare trebue să se deosebéscă lămurit de aceia a orĭ-căreĭ societăţĭ.

Acestor treĭ felurĭ de societăţĭ comerciale legea le recunóște o personalitate juridică séŭ morală, adică societatea este considerată ca constituind o persónă distinctă de aceia a asociaților față de ceĭ de al treilea (art. 78 c. com.). Insă, recunóșterea acesteĭ personalitățĭ juridice a asociaților și eficacitatea contractelor și actelor lor constitutive, este subordonată la îndeplinirea unor formalitățĭ și condițiunĭ determinate în mod minuțios de lege și destinate a garanta în mod eficace contra lăcomieĭ și spirituluĭ de a înșela al constituitorilor (art. 88 și urm. cod. com.).

---

[1]) *Societate comercială* este aceia care are de obiect unul séŭ maĭ multe fapte de comerciŭ (art. 77 cod. com.).

Autorisațiunea guvernuluĭ care se cerea pentru înființarea societăților anonime de vechiul codice de comerciŭ (art. 36, 39 și 44) este abrogată de noul codice; ea nu este menținută de cât pentru societățile **streine** *prin acțiunĭ* (art. 244).

Afară de cele treĭ *societățĭ* comerciale, noul codice de comerciŭ maĭ recunóște două felurĭ de *asociațiunĭ comerciale*:

1-iŭ) *Asociațiunea în participațiune*, care are loc atuncĭ când un comerciant séŭ o societate comercială acordă uneĭa séŭ maĭ multor persóne orĭ societățĭ o participațiune în beneficiul și perderile uneia séŭ maĭ multor operațiunĭ, séŭ chiar asupra întreguluĭ lor comerciŭ. Ea póte să aibă loc și pentru operațiunile comerciale făcute de către necomercianțĭ. *Ea nu constitue în privința celor de al treilea o ființă juridică distinctă de persóna interesaților* [1]. Ceĭ de al treilea nu aŭ nicĭ un drept și nu se obligă de cât către acela cu care a contractat (art. 251—253 cod. com.).

2-a) *Asociațiunea de asigurare mutuală*, care are de scop de a împărțĭ între asociațĭ daunele causate prin riscurile carĭ sunt obiectul asociațiuneĭ. Ea constitue o persónă juridică distinctă de persóna asociaților (art. 257 cod. com.).

---

[1] Sub vechiul codice de comerciŭ, abrogat, era viŭ controversată acéstă cesiune. Noul codice a tăiat orĭ-ce controversă ḑicênd prin art. 253 că nu constituesce o persónă juridică.

In ceia ce privește *societatea cooperativă*, adică aceia în care se stipuléză că capitalul social este susceptibil de creștere prin versăminte treptate făcute de către asociațĭ și de scădere prin luarea înapoĭ totală séŭ parțială a miselor vărsate, ea nu constitue *o nouă specie de societate*, ci imprumută caracterul uneia din cele treĭ felurĭ séŭ tipurĭ de societățĭ comerciale: în nume colectiv, în comandită séŭ anonimă, adică al aceleia care i se va părea maĭ potrivită spre a atinge scopul ce 'șĭ propune. Acésta resultă din prima parte a art. 221 și din alin. 1 al art. 222 cod. com. Nu este decĭ nicĭ o îndouélă că societățile cooperative constituesc o persónă juridică, ca și societatea al căreia tip și caracter a împrumutat.

150. In ceia ce privește societățile *civile*, noul codice de comerciŭ, ca și cel abrogat, nu vobește nimic asupra cestiuneĭ de a se ști décă ele constituesc orĭ nu o persónă juridică. Ba chiar din acéstă tăcere noĭ conchidem că legiuitorul nostru a voit a recunóște o personalitate morală numaĭ societăților comerciale iar nu și celor civile.

De aci naște controversa celebră décă disposițiunea art. 62 c. pr. civ., (corespondent cu art. 59 § 5 c. pr. civ. fr.), se aplică societăților civile cel puțin carĭ aŭ un scaun social.

De la modul cum se va resolva acéstă controversă depinde și cestiunea de a se ști: décă acest art. 62 este în privința societăților comerciale o derogațiune séŭ o confirmațiune orĭ aplicațiune a reguleĭ: *„actor sequitur forum rei"* de la art. 58 [1]).

I-iul *Sistem*. Uniĭ autorĭ susțin că art. 62 este o derogațiune de la acéstă regulă, care se explică pe motivul că la locul unde se află stabilită societatea séŭ scaunul eĭ, se găsesc chârtiile, titlurile, documentele, registrele societățeĭ și că acolo se găsesc maĭ bine mijlócele de verificațiune de carĭ părțile și tribunalul vor avea necesitate. Decĭ, acest motiv are tot aceiașĭ valóre pentru societățile comerciale ca și pentru cele civile carĭ aŭ un scaun social. In cât pentru cele carĭ nu aŭ un sediŭ séŭ scaun social, se va aplica regula de drept comun de la art. 58: *„actor sequitur forum rei,“* adică acțiunile se vor intenta la tribunalul domiciliuluĭ unuia din asociațĭ. Dacă disposițiunea art. 62 nu ar deroga de la acéstă regulă, atuncĭ pentru ce legiuitorul a maĭ credut necesar a o formula într'un articol special? [1]).

---

[1]) O asemenea cestiune se pune, precum vom vedea mai la vale, și pentru explicarea art. 63 și art. 64 cod. pr. civ.

2-lea) *Sistem.* Alțĭ autorĭ susțin, din contra, că soluțiunile legeĭ în materie de societate nu sunt niște excepțiunĭ la regula: *„actor sequitur forum rei,“* ci sunt niște aplicațiunĭ ale acesteĭ regule. Legiuitorul a considerat că este o necesitate ca societatea care forméză o persónă juridică, morală, distinctă și separată de aceia a soților se fie chemată în judecată, ca orĭ-ce pârât, în materie personală și mobiliară la tribunalul domiciliuluĭ séŭ. Decĭ, numaĭ în societățile comerciale legea găsește și recunóște în general acest caracter de ființă morală, acest caracter de unitate fictivă care distinge societatea, luată sub acest punct de vedere abstract, de persóna fie-căruĭ asociat ce o compune; numaĭ societățile comerciale aŭ, în general, un domiciliŭ al lor propriŭ, distinct de acela al soților; numaĭ lor decĭ se cuvine a fi aplicabilă disposițiunea art. 62 din codicele nostru de procedură civilă, corespondent cu art. 59 § 5 din cod. pr. civ. fr., iar nu și *societăților civile* și *societăților comerciale în participațiune*, cărora legea nu le recunóște caracterul de persóne civile și carĭ, în general, nicĭ nu aŭ un scaun social. Disposiţiunea art. 62 este în adevăr specială, déră nu derógă câtuşĭ de puţin de la regula: *„actor sequitur forum rei“* ; décă a fost înscrisă în lege, în mod special, causa a fost că legiuitorul a voit a preveni dificultăţile ce s'ar fi putut naşte cu ocasiunea intentăreĭ unor asemenĭ acţiunĭ privitóre la societăţile comerciale carĭ aŭ o personalitate juridică.

---

[1]) Boitard și Colmet Daage, *op. cit.* t. I, No. 137; Garsonnet, *op. cit.* t. I, § CLXXI, p. 716.

Ceia ce decide cestiunea în acest din urmă sens este, după noĭ, împrejurarea că legiuitorul nostru ḑicênd în termenĭ categoricĭ: *„In materie de societate* **comercială**,“ în loc de: *„en matière de société,“* precum se mărgineşte a ḑice art. 59 § 5 cod. pr· civ. fr., nu maĭ încape îndouélă că a voit a tăia controversa ce ştiea că există în dreptul francez.

Aşa déră, societăţile civile orĭ cât de importante ar fi prin operaţiunile lor (de exemplu: societăţile pentru luarea in arendă a moşiilor statuluĭ [1]), chiar de ar avea un stabiliment principal al lor, trebuesc a fi chemate în judecată în persóna asociaţilor séŭ a administratorilor la domiciliul séŭ reşedinţa lor conform art. 58 c. pr. civ., afară numaĭ décă legea ar declara că recunóşte verĭ-uneia personalitate juridică, în care cas se va chema în judecată la tribunalul unde 'şĭ are scaunul sĕŭ principal conform art. 96 cod. civ. care ḑice: „Domiciliul uneĭ persóne juridice este acolo unde acea persónă juridică 'şĭ are centrul administraţiuneĭ séle.“

151. In cât priveşte asociaţiunile comerciale în participaţiune, abia maĭ este nevoie de a ḑice, că după codicele de comerciŭ actual fiind cert că ele nu constituesc o persónă juridică şi ne avênd nicĭ un stabiliment al lor propriŭ şi nicĭ măcar un semn exterior care să le descopere terţiilor, disposiţiunile articoluluĭ 62 c. pr. civ., nu li sunt aplicabile.

Acţiunile terţiilor în contra asociatuluĭ séŭ asociaţilor carĭ aŭ contractat, séŭ a le acestora contra terţiilor se vor dirige în conformitate cu regula de la art. 58.

---

[1] Aceste societăţĭ sunt *civile*, pentru că arendaşul represintă pe proprietar şi proprietarul nu face comerciŭ când exploatéză moşia sa.

152. Căror acţiunî se aplică disposiţiunea art. 62? Numaî acţiunilor relative la societate, la existenţa sa, la totalitatea operaţiunilor séle, la disoluţiunea sa. Art. 62 nu se aplică de cât în ce priveşte: 1) Acţiunile mobiliare intentate de terţiî contra societăţeî. Exemplu: creditoriî societăţeî cer a li se plăti creanţele; 2) Acţiunile dintre asociaţî pentru o parte fie mobiliară fie imobiliară. Exemplu: se cere unuî asociat a depune fondurile promise ca miză a sa; 3) Acţiunile dintre asociaţî şi administratoriî societăţeî *(actio pro socio directa vel contraria)*. In tóte aceste casurî este la mijloc o desbatere socială [1]).

Acest articol 62 nu se aplică: a) acţiunilor *mobiliare* séŭ *imobiliare* îndreptate de societate contra terţiilor; b*)* acţiunilor *imobiliare* îndreptate de terţiî contra societăţeî. Pentru aceste acţiunî este evident că art. 58 şi art. 59 vor fi singure aplicabile.

De unde urméză, că în cas când asupra imobilelor uneî societăţî ar exista sarcinî şi ar interveni şi alţî creditorî la vênḑarea lor, tabloul de ordine nu se póte deschide de cât înaintea tribunaluluî situaţiuneî îmobiluluî vêndut.

153. Observăm că noul codice de comerciŭ din 1887, derogă fórte mult de la regulele codiceluî de procedură civilă în materie comercială. Aşa, în ce priveşte acţiunile personale şi mobiliare, art. 889 face de o potrivă competinte a judeca o asemenea acţiune, *după alegerea reclamantuluĭ*: a) Tribunalul unde cel ce s'a obligat 'şĭ are stabilimentul sĕŭ comercial séŭ cel puţin domiciliul orĭ reşedinţa; b) Tribunalul locului unde obligaţiunea a luat naştere séŭ unde va trebui executată; c) Tribunalul locului unde s'a stipulat a se face plata; d) In fine, tribunalul domiciliuluĭ ales, décă pentru executarea actuluĭ s'a ales un domiciliŭ [1].

---

[1]) Boncenne, t. II, p. 249; Rodière, t. I, p. 120; Boitard, t. I, p. 103. Carré este de părere că numaî acţiunea asociaţilor contra societăţeî *(actio pro socio contraria)* trebue să se adreseze la tribunalul unde este stabilit scaunul social, iar nu şi acţiunea societăţeî contra asociaţilor *(actio pro socio directa)*, care va trebui îndreptată la tribunalul domiciliuluî pârâtuluî conform reguleî din art. 58. Acéstă opiniune are însă contra eî însăşî termeniî generalî aî art. 59 § 5 c. pr. civ. fr., care ḑice în mod vag: *„En matière de société“*, precum ḑice şi art. 62 din codicele nostru.

Precum vedem, nu maĭ puţin de patru tribunale séŭ forurĭ pot fi competinte astăzĭ de a statua în materie de acţiunĭ personale şi mobiliare de natură comercială. Acéstă împătrită competinţă este acordată în interesul comerciuluĭ, pentru a facilita transacţiunile comerciale şi execuţiunea lor.

154. O derogaţiune importantă găsim tot în noul codice de comerciŭ, privitóre tocmaĭ la competinţa tribunalelor în materie de societate comercială de care ne ocupăm. Art. 890 cod. com. dispune că: „Acţiunile personale şi acţiunile reale mobiliare resultând din operaţiunile întreprinse pe comptul uneĭ societăţĭ pămîntene séŭ streine, de către prepusul saŭ representantul acestora, în afară de sediul social, se vor putea intenta de către ceĭ de al treilea, înaintea autorităţeĭ judecătoreştĭ a locului unde prepusul orĭ representantul societăţeĭ exercită comerciul séŭ 'şĭ are reşedinţa."

155. Disposiţiunea art. 62 cod. pr. civ., este óre aplicabilă în casul când pârâtul tras în judecată ca societar contestă acéstă calitate?

Noĭ credem afirmativa, pentru cuvêntul că judecătorul acțiuneĭ este judecătorul excepțiuneĭ. Lucrurile se vor petrece ca și în casul invers, când pârâtul fiind tras în judecată la domiciliul sĕŭ se pretinde asociat și cere séŭ excipă ca tribunalul să'șĭ decline competința sa spre a fi judecat de tribulul unde societatea 'șĭ are stabilimentul sĕŭ principal. Orĭ de câte-orĭ se propune înaintea unuĭ tribunal o excepțiune de incompetință, acest tribunal are dreptul de a examina fundamentul eĭ, într'alt-fel, ar trebui să ḑicem că o pură și simplă alegațiune este în stare de a nimici, anihila juridicțiunea sa, de a'ĭ lega mânile; ceia ce nu se póte admite ¹). Acéstă regulă pare însă că trebue să înceteḑe de a se aplica, în casul când judecata asupra excepțiuneĭ este așa de strîns legată cu aceia a fonduluĭ în cât nu se pot scinda, separa; cu alte cuvinte, décă faptul existențeĭ este subordonat judecățeĭ contestațiuneĭ chiar. Căcĭ trebue ca competința să fie recunoscută înainte ca tribunalul să cerceteze fondul procesuluĭ, și va fi tot-d'auna maĭ convenabil ca, décă excepțiunea nu póte fi judecată fără a intra în fondul contestațiuneĭ, judecătorul natural ordinar, adică al domiciliuluĭ pârâtuluĭ, să fie preferit față de judecătorul special arătat de art. 62 în materie de societate ²).

---

[1] Vechea procedură comercială (art. 17) dispunea ast-fel: „Jăluitorul póte, după alegerea sa, să tragă pe pârât la judecătoria în ţinutul căria se află *hălăduirea* (domiciliul) pârâtuluĭ, orĭ la acela în ţinutul căruia s'a făcut tocmala saŭ dat marfa. In pricinĭ de *tovărăşie*, câtă vreme ea este în fiinţă, pârâtul se va trage la judecătoria în ţinutul căreia se află aşeḑată....."

156. *Unde trebuesc îndreptate cererile în rescisiune séŭ sfărimare a împărțeleĭ și în garanție a loturilor între asociațĭ?* La tribunalul loculuĭ unde societatea este stabilită, conform art. 62, séŭ la domiciliul orĭ reședința pârâtuluĭ séŭ a unuia din pârâțĭ conform art. 59? Viue controversă:

1-a) *Opiniune.* Uniĭ susțin că competința tribunaluluĭ loculuĭ unde societatea este stabilită se aplică chiar și pentru aceste acțiunĭ carĭ presupun pentru nașterea lor că un partagiŭ s'a efectuat, adică că societatea s'a disolvat; de óre-ce

---

¹) Favard, t. I, p. 322, No. 4; Cas. Fr., 14 Martiŭ 1810 (Sirey, X 1, 207); 7 Iuniŭ 1821.

²) Cas. Fr. 10 Iuliŭ 1837 (*Journal des Avocats*, t. 54, p. 375).

art. 62 este o derogaţiune de la regula: *actor sequitur forum rei*, inspirată pentru motivul că la acel tribunal se găsesc chărtiile, registrele, documentele etc., ale societăţeĭ şi va fi prin urmare în maĭ bună posiţiune de a judeca. Cât timp vor fi desbaterĭ sociale la mijloc atât timp pârâtul are interes de a fi judecat de tribunalul situaţiuneĭ caseĭ séŭ scaunuluĭ social. Societatea, cu tóte că desfiinţată, este socotită că subsistă în privinţa asociaţilor pe cât timp interesul fie-căruia din eĭ nu a fost definitiv limpezit şi o acţiune în rescisiune a împărţeleĭ séŭ a lichidaţiuneĭ, repunând totul în cestiune, are de resultat de a face să reînvieze societatea însă-şĭ până la judecata definitivă [1].

După acest sistem, cuvintele: „şi până la săvărşirea partagiuluĭ“ din art. 62, însemnéză: „până ce partagiul va deveni definitiv şi neatacabil.“

2-a) *Opiniune.* Noĭ credem, că în legislaţiunea nóstră acéstă cestiune nicĭ nu oferă verĭ-o dificultate, faţă cu textul clar şi precis al art. 62. In Francia controversa îşĭ are óre-care fundament, pentru că în art. 59 § 5 c. pr. civ. fr., nu se găsesc aceste cuvinte: *„şi până la săvărşirea partagiuluĭ“*, pe care legiuitorul nostru le a pus în art. 62 corespondent, tocmaĭ pentru că a voit ca printr'acésta să taie orĭ-ce controversă [2].

Afară de acésta, în codicele civil francez există art. 822 care combinat cu art. 1872 din acelaşĭ codice, dă naştere la seriόse dificultăţĭ [3]; pre când la noĭ legiuitorul nicĭ nu a reprodus disposiţiunea art. 822 cod. civ. fr., în materie de succesiunĭ şi prin *a fortiori* nu a putut'o admite în materie de societate. Aşa déră, acţiunile în rescisiune a împărţeleĭ séŭ în garanţie a loturilor şi orĭ-ce alte acţiunĭ carĭ presupun pentru naşterea lor că împărţéla s'a săvârşit, vor trebui a fi adresate conform art. 58; de óre-ce, din momentul ce lichidaţiunea şi partagiul s'a făcut societatea a încetat de a maĭ exista ca peresónă morală, s'a disolvat, nu maĭ sunt interese comune, nicĭ un centru comun. Art. 62 este prin urmare o aplicaţiune iar nu o derogaţiune de la regula: *actor sequitur forum rei.*

---

[1] Thomine Desmazures, No. 82, p. 149; Pigeau, *Commentaire* t. I, No. 116, p. 165; Favard, t. I, p. 132 No. 4; Chauveau asupra lui Carré, *op. cit.* t. I, quest. No. 260, p. 288; Boitard, t. I, p. 223; Bonfils, No. 400, p. 201. Autoriĭ francezĭ maĭ invócă în sprijinul opiniuneĭ lor art. 1872 combinat cu art. 822 din cod. civ fr.

[2] Art. 59 § 5 ḑice: *„En matière de société*, tant qu'elle existe, *devant le juge du lieu où elle est établie.“*

[3] Art. 822 cod. civ. fr. ḑice: *„L'action en partage et les contesta-*

157. Ce vom decide în cas cănd disoluţiunea séŭ desfiinţarea societăţeĭ este contestată? Cestiunea se va judeca de tribunalul loculuĭ unde societatea 'şĭ are stabilimentul sĕŭ principal, de óre-ce disoluţiunea nu constitue în favórea pârâtuluĭ asociat ce o invócă de cât o excepţiune, adică un mijloc de apărare la cererea îndreptată contra luĭ şi judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ [1].

158. Unde se va îndrepta acţiunea când societatea are agenţiĭ séŭ sucursale în diferite localităţĭ? Acéstă cestiune se pune când este vorba de marĭ asociaţiunĭ, companiĭ de drum de fer, societăţĭ financiare, de asigurare, etc.

Curţile în Francia, inspirate maĭ mult de consideraţiunĭ de echitate, după maĭ multe esitaţiunĭ şi variaţiunĭ, 'şĭ aŭ stabi-

---

tions qui s'élèvent dans le cours des operations, sont soumises au tribunal du lieu de l'ouverture de la succession. C'est devant ce tribunal qu'il est procédé aux licitations et que doivent être portées les demandes relatives à la garantie des lots entre copartageants, et celles en rescision du partage." Iar art. 1872 cod. civ fr., ḑice: „*Les règles concernant le partage des successions, la forme de ce partage, et les obligations qui en resultent entre les cohéritiers, s'appliquent aux partages entre associés.*"

[1] Cas. Fr., 10 Decembre 1806 (Sirey VI, I, 521); Merlin, Rép. Vo. *Société*, sect. IV, § 3; Pardessus, *Droit commercial*, t. III, No, 1357.

lit în fine un fel de jurisprudenţă, care pare a fi definitivă, mai ales în casul special al uneĭ acţiunĭ dirigiate de călătorĭ contra uneĭ companiĭ séŭ direcţiunĭ de drum de fer pentru perderea séŭ întârdierea bagagelor, séŭ pentru rănirea provenită din derailare séŭ ciocnire a trenurilor. După acéstă jurisprudenţă, acţiunea mobiliară trebue adresată la tribunalul unde se află scaunul séŭ stabilimentul principal al societăţeĭ comerciale fixat prin statute (la domiciliŭ), afară numaĭ déčă ea are în alte localităţĭ séŭ gare agenţĭ orĭ prepuşĭ, carĭ să aibă mandatul şi capacitatea de a o representa în justiţie, séŭ prin mijlocirea cărora societatea tratéză cu terţiĭ.

In acest cas, compania séŭ direcţiunea drumuluĭ de fer (séŭ societatea financiară, etc.) póte fi chemată în judecată înaintea tribunaluluĭ judeţuluĭ unde se află o sucursală séŭ gară care póte fi considerată ca sucursală, adică ca un centru de operaţiune şi de administraţiune de o importanţă superióră; însă bine înţeles, că numaĭ pentru faptele ce s'aŭ petrecut în circumscripţiunea sa, séŭ pentru contestaţiunile născute cu ocasiunea contractelor făcute de aceĭ agenţĭ séŭ prepuşĭ, acel tribunal va fi competent [1]).

Curtea nóstră de Casaţiune [2]) s'a pronunţat în sensul că, chiar acţiunile contra administraţiunilor séŭ companiilor drumurilor de fer trebuesc a fi îndreptate la tribunalul unde societatea 'şĭ are scaunul séŭ social, care este la locul fixat de statute, séŭ în cas de tăcere a acestora, la locul unde societatea 'şĭ are stabilimentul sĕŭ principal, conform art. 62 pr. civ. şi art. 96 cod. civ.

---

[1]) Consultă asupra acesteĭ importante cestiunĭ care se presintă adesea orĭ în practică, maĭ ales nota de care este urmată decisiunea Cas. Fr., din 6 Aprilië 1859, raportată în Dalloz, 1859, 1, 147; decisiunile jurisprudenţeĭ franceze notate de Garsonnet, *op. cit.* t. I, § CLXXI, p. 720 nota 14, precum şi de Gustave Dutruc in *Lois de la procédure civile* de Carré şi Chauveau Adolphe, t. VII, *Supplément*, 1 vol. No. 54 şi urm.

[2]) Cas. R. I, 6 Octombre 1873. Acéstă decisiune s'a pronunţat cu ocasiunea cerereĭ de terţie poprire făcută de Primăria urbeĭ Iaşĭ în mânile Statuluĭ, a unor banĭ datorițĭ de compania căilor ferate Lemberg-Cernăuţĭ-Iaşĭ.

Noĭ am aprobat acéstă decisiune maĭ înainte de punerea în vigóre a nouluĭ codice de comerciŭ din 1887; de óre-ce nicĭ un text de lege nu deroga până atuncĭ, în materie de societate, la principiul că o persónă nu póte avea de cât un singur domiciliŭ şi că nu póte fi tradusă în judecată în materie personală şi mobiliară de cât la tribunalul domiciliuluĭ sĕŭ. A fi decis contrariul era după noĭ a face legea iar nu de a o interpreta. Recunoştém însă că legiuitorul ar face bine ca să traducă într'un text formal de lege, aceia ce jurisprudenţa în Francia a fost nevoită a decide, fiind condusă de necesităţile practice şi de spiritul de echitate.

Astă-ḑĭ însă, sub imperiul nouluĭ codice de comerciŭ, acea decisiune este neaplicabilă, de óre-ce legiuitorul s'a grăbit a veni de a împlini desideratul nostru.

In adevăr: Art. 890 cod. com. dispune că, acţiunile personale şi acţiunile reale mobiliare resultând din operaţiunile întreprinse pe comptul uneĭ societăţĭ pământene séŭ *streine* de către prepusul séŭ representantul acestora, afară din sediul social, se vor putea intenta de către ceĭ de al treilea înaintea autorităţeĭ judecătoreştĭ a loculuĭ unde prepusul orĭ representantul societăţeĭ exercită comerciul séŭ 'şĭ are reşedinţa. Iar art. 891 cod. com. ḑice, că acţiunile ce nasc din contractul de transport se pot intenta înaintea autorităţeĭ judecătoreştĭ a loculuĭ unde se află staţiunea de plecare séŭ cea de sosire. Sunt aplicabile şefuluĭ de staţiune disposiţiunile art. 400 cod. com. care ḑice: „Prepusul póte intenta orĭ-ce acţiune şi a fi chemat în judecată în locul patronuluĭ pentru obligaţiunile contractate de dênsul în exerciţiul comerciuluĭ cu care a fost însărcinat". Aşa dér, controversa ce exista maĭ înainte, astă-ḑĭ numaĭ póte avea loc.

159. Unde se vor trage in judecată societăţile comerciale stabilite în streinătate, adică streine?

Asociatul român va putea chema în judecată pe coasociatul sĕŭ strein înaintea tribunalelor române, cu tóte că nicĭ domiciliul nicĭ reşedinţa acestuia nu este în România, séŭ stabilimentul principal al societăţeĭ este în ţéră streină (art. 13 cod. civ.).

Cu atât maĭ mare cuvênt streinul, nu va putea să decline competinţa tribunalelor române, din causă că societatea 'şĭ are stabilimentul sĕŭ principal séŭ secundar orĭ o representanţă în România (art. 13 c. civ. şi art. 237 şi 239 c. com.).

De asemenea, creditorul român al uneĭ societăţĭ comerciale streine va putea intenta acţiunea sa contra aceleĭ societăţĭ inaintea tribunalelor române [1]).

Articolul 13 cod. civ. este, cel puţin după jurisprudenţa franceză şi uniĭ autorĭ, cu carĭ ne unim şi noĭ, o derogaţiune nu numaĭ de la art. 58, ci şi de la art. 62, 63 şi 64 No. 1 cod. pr. civ. [2]),

Observăm în fine, că art. 63 despre care ne am ocupat până aci, nu este pus la locul luĭ; de óre-ce, fiind aplicabil numaĭ în materie de societate comercială, iar nu şi în materie de societate civilă, evident este că face parte din procedura comercială şi acolo trebuia să figureze. Redactoriĭ codiceluĭ nostru de procedură civilă aŭ uitat că acest codice nu se ocupă, ca cel francez, de procedura comercială.

---

[1]) Veḑĭ şi art. 400, 401, 890 şi 891 cod. com.

[2]) Paris, 13 Februariŭ 1807 (Sirey, 7, 2, 1208); Cas. Fr. 8 Iuliŭ 1840 (Sirey, 40, 1, 866); Aubry şi Rau, *op. cit.* t. VIII, p. 137; Demangeat asupra luĭ Foelix, *op. cit.* t. I, p. 175 nota *a*; Garsonnet, *op. cit.* t. I, p. 726 şi 727.

§ VII. **Unde se intentéză acţiunile în materie de succesiune** (art. 63).

160. In materie de succesiune art. 63 cod. pr. civ. ḑice, că se vor adresa la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, adică unde se află ultimul domiciliŭ al defunctuluĭ (art. 95 cod. civ.), următórele patru felurĭ de acţiunĭ:

1) Acţiunile pentru validitatea testamentuluĭ;

2) Acţiunile pentru executarea disposiţiunilor cuprinse în testament;

3) Diferitele cererĭ şi pretenţiunĭ ce moştenitoriĭ aŭ unul în contra altuia, până însă se vor împărţi între dênşiĭ;

4) Cererile făcute de creditoriĭ mortuluĭ înainte de împărţéla moştenireĭ.

Vom examina fie-care în parte din aceste patru categoriĭ de acţiunĭ.

161. I-iŭ) **Acţiunile relative la validitatea testamentuluĭ** (art. 63 No. 1).

Treĭ casurĭ avem de examinat când este vorba de reclamarea uneĭ succesiunĭ (*petitio hereditatis)* şi anume:

1) **Cas.** *Succesiunea se reclamă în puterea testamentuluĭ* (*petitio hereditatis secundum tabulas*). Cererea va trebui să fie adresată conform art. 63 No. 1, adică la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, căcĭ tribunalul ca să pótă acorda succesiunea reclamantuluĭ va trebui să examineze *validitatea* séŭ nevaliditatea (nulitatea) testamentuluĭ. Dacă nulitatea testamentuluĭ se invócă de pârât pe cale incidentă, de defensă: judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ.

2) **Cas.** *Succesiunea se reclamă contra testamentuluĭ lăsat de defunct*, adică se invócă nulitatea testamentuluĭ pe cale de acţiune principală şi introductivă de instanţă ((*hereditas petitio contra tabulas).* Şi în acéstă ipotesă tribunalul locu-

luĭ unde s'a deschis succesiunea va fi competinte, căcĭ spre a anula séŭ sfărima testamentul, tribunalul va trebui să examineze *validitatea* séŭ nevaliditatea acestuĭ act.

Ambele aceste două casurĭ sunt prevĕḑute în mod expres de art. 63 No. 1.

3) **Cas.** *Succesiunea se reclamă fără ca defunctul să fi lăsat testament*; cu alte cuvinte, se reclamă prin *petitio hereditatis* o succesiune deschisă *ab intestato*, care se află în stăpânirea uneĭ persóne ce o posedă în calitate de erede (*pro herede*) séŭ de posesor (*pro posesore*). Două opiniunĭ se găsesc în presènţă.

1-a) *Opiniune.* După uniĭ, [1]) petiţiunea de ereditate netestată trebue a fi intentată: a) La tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ când se reclamă restituirea uneĭ succesiunĭ compuse exclusiv din creanţe, séŭ în care lucrurile corporale nu aŭ de cât o mică importanţă; b) La tribunalul situaţiuneĭ când succesiunea are de obiect exclusiv séŭ principal un imobil; c) Când are de obiect maĭ multe imobile, la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ.

2-a) *Opiniune.* După alţiĭ, petiţiunea de ereditate netestată póte fi reclamată séŭ la tribunalul domiciliuluĭ orĭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ séŭ la tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ, *după alegerea reclamantuluĭ*, de óre-ce este o acţiune mixtă.

3-a) *Opiniune.* Alţiĭ în fine, susţin că reclamarea succesiuneĭ *netestate*, de şi nu cade în mod formal sub previziunile art. 63 cod. pr. civ.; cu tóte acestea, tot tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea va fi competinte. Motivul principal este, că décă când există un erede séŭ legatar instituit prin testament, adică când succesiunea se socoteşte că a trecut asupra luĭ, şi totuşĭ legea face competinte pe acest tribunal, prin *à fortiori* trebue să decidem ast-fel, când succesiunea netestată nicĭ nu a putut trece asupra capuluĭ unuĭ strein séŭ al uneĭ rude în grad nesuccesibil; şi decĭ, succesiunea fiind socotită ca representând persóna defunctuluĭ *(hereditas vice personam defuncti sustinet)*, trebue a fi reclamată la tribunalul loculuĭ unde a fost ultimul domiciliŭ al defunctuluĭ, adică unde ea s'a deschis [1]).

---

[1]) **Garsonnet,** *op. cit.* **t. I. § CLVII, p. 708 textul şi notele; CLXIX,** *in fine*, **p. 709.**

Acéstă a treia opiniune ni se pare preferibilă în lipsă de un text precis de lege.

162. II-a) **Acţiunile relative la executarea dispoziţiunilor cuprinse în testament** (art. 63 No. 1).

Aci e vorba, evident, de cererea legatarului particular contra erediilor séŭ contra executorilor testamentarĭ de a i se da legatul ce i s'a lăsat de testator. Décă pe cale incidentă pârâtul invócă nulitatea legatuluĭ séŭ a disposiţiunilor testamentare: judecătorul acţiuneĭ este judecătorul şi al excepţiuneĭ; decí, tot tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea va fi competinte. De asemenea şi în casul când cererea pentru anularea legatuluĭ se face pe cale de acţiune principală şi introductivă de instanţă. In adevăr, tribunalul spre a acorda predarea legatuluĭ séŭ a anula disposiţiunea testamentară ce'l cuprinde, va trebui negreşit să aprecieze validitatea séŭ nevaliditatea actuluĭ. Orĭ, ambele aceste casurĭ sunt prevĕdute de art. 63; căcĭ el nu distinge între casul când se cere nulitatea întreguluĭ testament séŭ numaĭ a uneia orĭ maĭ multor disposiţiunĭ testamentare.

---

[1]) Pigeau, *Procédure Civile*, t. I, p. 100, edit. 1807; Rauter, *Cours de procédure civile*, No. 66, p. 70; Curtea de Casaţie din Francia a mers până a decide (27 Apriliŭ 1837), că un tribunal altul de cât acela al loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, care ar judeca o petiţiune de ereditate, este incompetinte *ratione materiae* (Dalloz, 1837,1, 268).

Observăm, că disposițiunea art. 63 No. 1 va fi aplicabilă fără a distinge décă defunctul a lăsat maĭ mulțĭ moștenitorĭ séŭ numaĭ unul singur; legea nefăcĕnd acéstă distincțiune [1].

163. Pănă când tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea va fi competinte a judeca acțiunile relative la executarea disposițiunilor testamentuluĭ.? Tot-d'auna, indefinit, séŭ numaĭ *pănă la săvârșirea împărțeleĭ*, presupunĕnd că sunt maĭ mulțĭ eredĭ?

1-a) *Opiniune.* Uniĭ susțin că numaĭ pănă la săvârșirea partagiuluĭ, pentru că: a) O dată partagiul efectuat s'a distrus orĭ-ce legătură care în mod momentan unea pe eredĭ între eĭ: chârtiile, documentele, etc., aŭ fost séŭ împărțite séŭ încredințate unuia din eĭ; b) Ar fi a crea un inconvenient fórte grav de a obliga pe eredĭ în mod in definit, în cât, chiar după un numĕr óre-care de anĭ să fie nevoițĭ a merge, când sunt trașĭ în judecată de un legatar, să se judece la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, care adesea póte fi fórte depărtat de sediul afacerilor lor; c) In Francia, de și art. 59 § 5 No. 3, c. pr. civ. fr. dice: *„jusqu'au jugement définitif"*, ceia-ce după uniĭ autorĭ [2] ar lăsa a înțelege că acel tribunal este competinte a judeca asemenĭ cererĭ până când ele nu vor fi fost *definitiv* judecate, adică *tot-d'auna*; cu tóte acestea, marea majoritate a autorilor [1]) sunt de opiniune că este o redacţiune viciósă şi că trebue a înţelege: *jusqu'au* **partage** *définitif*. După împărţéla definitivă se va aplica regula: *actor sequitur forum rei vel rei sitae* de la art. 58 şi 59 pr. civ.

---

[1] Osbervăm că art. 59 § 5 No. 3, c. pr. civ. fr., care este corespondent cu art. 63 No. 1 al nostru, dă loc la serióse dificultăți în Francia. Acest articol dice: *„En matière de succession, sur les demandes relatives à l'exécutions des dispositions á cause de mort*, **jusqu'au jugement définitif,** *devant le tribunal du lieu où la succession est ouverte."* De unde uniĭ autorĭ aŭ conchis că cuvintele: *„jusqu'au jugement définitif"* sunt sinonime cu: *„jusqu'au partage definitif,"* și că decĭ, art. 59 § 5 No. 3 nu este aplicabil când nu este de cât un singur erede séŭ când partagiul s'a efectuat.

[2] Rodière, *op. cit.* t. I, p. 99; Cas. Fr. *Req.* 11 Iuliŭ 1864 (D. P. 64, 1, 425).

2-a) *Opiniune*. Noĭ credem că tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea este competinte indefinit, tot-d'auna, chiar după partagiŭ, pentru că: a) Art. 63 No. 1 nu face distincţiune décă sunt maĭ mulţĭ moştenitorĭ orĭ numaĭ unul singur şi prin urmare, aceiaşĭ disposiţiune trebue a fi aplicată în ambele ipoteze; b) Art. 63 No. 1 spre deosebire de art. 59 §5 No. 3 din c. pr. civ. fr., nu ḑice: *„până la hotărîrea (séŭ impărţéla) definitivă"*. Decĭ, lăsarea la o parte a acestor cuvinte de către legiuitorul nostru, care nu se póte presupune că n'a avut cunoştinţă de controversa ce exista în dreptul francez asupra acesteĭ cestiunĭ, ne autorisă a susţine cu maĭ multă tărie, că voinţa sa a fost, ca tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea să fie tot-d'auna competinte; c) Afară de acestea, însă-şĭ art. 63 No. 2 şi No. 3 sunt o probă manifestă, că orĭ de câte orĭ legiuitorul nostru a voit a restringe competinţa tribunaluluĭ numaĭ până la partagiŭ, a exprimat această ideie în termenĭ expreşĭ.

Această a doua opiniune ni se pare că este bine întemeiată şi conformă cu legea.

164. III). **Diferitele cererĭ şi pretenţiunĭ ce moştenitorii aŭ unul contra altuia, până însă se vor împărţi între dênşiĭ** (art. 63 No. 2).

Pentru aplicarea art. 63 No. 2 se cer două principale condiţiunĭ:

a) *Pluralitate de moştenitorĭ*, adică contestaţiunea să fie între doui séŭ maĭ mulţĭ eredĭ, reclamanţĭ séŭ pârâţĭ. Prin moştenitorĭ trebue să înţelegem aci pe toţĭ aceĭ carĭ succed în totul séŭ în parte la totalitatea drepturilor active şi pasive a le defunctuluĭ, *(in universum jus defuncti)*, precum: moştenitoriĭ propriŭ ḑişĭ, legatariĭ universalĭ séŭ cu titlu universal, etc.

---

[1]) Bioche, *op. cit.* t. I, No. 184; Chauveau asupra lui Carré, *op. cit.* t. I, quest. 268 *quater*. Boitard şi Colmet-Daage, *op. cit.* t. I, No. 140.

b) *Cererea să'şĭ aibă causa în succesiune*, adică să fie relativă la succesiune şi moştenitorul să'şĭ întemeieze cererea pe calitatea sa de moştenitor. In această categorie intră: cererile în partagiŭ (*familiae erciscundae*), cererea de a face raportul darurilor (*collatio bonorum*), diferitele contestaţiunĭ ce se ivesc cu ocasiunea împărţeleĭ, precum: oposiţiunile la împărţélă, cererile pentru darea socotelelor privitóre la administraţiunea succesiuneĭ în timpul indivisiuneĭ, cererea de a se reduce séŭ de a se anula liberalităţile, acţiunea pentru depărtarea de la succesiune pentru causă de nedemnitate, etc.

165. In cas când moştenitoriĭ aŭ împărţit deja o parte din bunurile succesiuneĭ, ast-fel că a remas ore-carĭ bunurĭ isolate nedivise, unde trebue a se dirige acţiunea pentru a împărţi aceste bunurĭ? La tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, conform art. 63, séŭ la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ orĭ a situaţiuneĭ bunurilor nedivise, (décă ele sunt imobiliare) după alegerea reclamantuluĭ?

1-a) *Opiniune.* La tribunalul desemnat de art. 58 séŭ de art. 59, de óre-ce orĭ-ce act care, fără a face să inceteze indiviziunea între coeredĭ, regulézä definitiv drepturile lor, operézä în privinţa lor *novaţiune de calitate*, substituind calităţeĭ lor de eredĭ pe aceia de *comunişti*, şi schimbă într'un mod particular natura şi calitatea drepturilor ce eĭ aveaŭ asupra bunurilor succesiuneĭ. Acţiunea *communi dividundo* este singură admisibilă.

In favórea acesteĭ opiniunĭ se invócă legea 20 § 4 Digeste, *familiae erciscundae* (X—2), care ḑice: „*Familiae erciscundae judicium amplius quam semel agi non potest, nisi causa cog-*

nita. Quod si quaedam res indivisae sunt relictae, communi dividundo de his agi potest.“ ¹).

2-a) *Opiniune.* Trebueşte a distinge: décă partagiul s'a făcut *voluntar*, adică *extra-judiciar*, tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea va fi competinte; iar décă din contra partagiul a fost făcut *prin judecată*, atuncĭ acţiunea se va adresa conform art. 58 şi art. 59, după alegerea reclamantuluĭ. Acéstă opiniune se bazéză pe consideraţiunile următóre: Acţiunea *familiae erciscundae*, adică pentru partagiul judiciar, are de scop împărţirea uneĭ universalităţĭ de bunurĭ considerate ca mase indivise, (*per universitates*); decĭ, o dată exercitată, ea nu se maĭ póte exercita din noŭ: „*familiae erciscundae judicium amplius quam semel agi non potest*“, căcĭ ea va putea fi respinsă prin excepţiunea lucruluĭ judecat: *non bis in idem.*

Singura acţiune ce remâne deschisă este acţiunea *communi dividundo*, care are de scop împărţirea unor lucrurĭ comune, considerate fie-care în parte (*per singulas res, per specialis res*); decĭ, nu se póte ḑice că acţiunea *communi dividundo* nu póte fi intentată din causă că acţiunea *familiae erciscundae* a avut acelaşĭ obiect şi că prin urmare ar exista autoritatea lucruluĭ judecat. Décă însă, din contra, partagiul s'a făcut extra-judiciar, atuncĭ acţiunea *familiae erciscundae* nefiind stinsă, este evident că se va putea intenta pentru lucrurile ce aŭ remas încă neîmpărţite; căcĭ nu se va putea invoca autoritatea lucruluĭ judecat (*exceptio reĭ judicatae*).

In favórea acesteĭ opiniunĭ se invócă legea 1, Codice, *familiae erciscundae*, care ḑice: „*Si non omnem paternam haere-*

---

¹) Curtea de Apel din Paris, 22 Noembre 1838 (*Journal du Palais*, 1839, 1, 70); Carré, *op. cit.* t. I, quest. 262; Berriat Saint-Prix, No. 24 p. 121; Favard, t. I, No. 5, p. 183; Merlin, Vo *Licitation* § 2 No. 2; Rodière, *op. cit.* t. I, p. 98.

ditatem ex consensus *divisisti*, *nec super ea re sententia dicta vel transactio subsecuta est*, *judicio familiae erciscundae experiri potest*". Acéstă lege romană care pare că contradice legea 20 § 4 Dig., *familiae erciscundae*, se conciliéză cu dênsa, pentru că, precum dice Voet (asupra Digest., cart. X, t. II, No. 30) are de obiect casul când partagiul, în urma căruia a remas óre-carî lucrurî indivise, s'a făcut voluntar séŭ în afară de justiție, pe când legea 20 § 4 Dig., se raportă la casul când partagiul s'a făcut prin justiție.

Noî preferim prima opiniune când cea maî mare parte din bunurî este împărțită între coeredî și nu remâne a împărți de cât lucrurî isolate, de óre-ce atuncî partagiul succesiuneî este socotit ca făcut [1]).

166. *Unde trebuesc îndreptate acțiunile moștenitorilor în garanție a loturilor séŭ în sfărimare a partagiuluî succesiuneî.*

1-iul *Sistem.* La tribunalul loculuî unde s'a deschis succesiunea conform art. 63. De și acest articol No. 2 dice: *„până însă se vor împărți între dênșiî*, de unde s'ar putea conchide că cererile în garanție a loturilor séŭ în sfărimare a partagiuluî fiind *posteriόre* împărțeleî, ele nu întră în prevederile acestuî articol; cu tóte acestea, cererile în cestiune sunt privitóre la obligațiunile ce partagiul presupune și cărora dă naștere între moștenitorî. Orî, care alt tribunal va fi în maî bună posițiune de a aprecia natura séŭ întinderea acestor obligațiunî de cât acela care a priveghiat partagiul de unde ele sunt născute? Afară de acésta, cererea în sfărimare a partagiuluî săvêrșit între coeredî, nu este in fond de cât o cerere *în partagiŭ*; căcî, ea tindând la nimicirea celuĭ ce s'a efectuat şi prin urmare la restabilirea indivisiuneĭ, ea tinde şi ajunge în mod necesar la *un noŭ partagiŭ.*

---

[1]) Consultă asupra acesteî cestiunî, Merlin, *op. et loc. cit. supra;* Ducauroy, Bonnier, și Roustain, *Commentaire du Code Civil*, t. II, p. 454.

Acţiunea în garanţie a loturilor nu este şi ea de cât o cerere *de continuare a împărţeleĭ*: eredele ce o forméză pretinde, în adevĕr, că loturile nu aŭ fost făcute cum ar fi trebuit a fi, pretenţiunea sa tinde décă nu în formă, cel puţin în fond, în definitiv, a obţine un partagiŭ maĭ regulat şi maĭ echitabil de cât cel d'ântăiŭ.

Partisaniĭ acesteĭ opiniunĭ, în Francia, maĭ invócă un argument tras din art. 822 cod. civ. fr.[1]), după care ar resulta că aceste cererĭ în anularea a împărţeleĭ séŭ în garanţie a loturilor se fac la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea[2]).

2-lea *Sistem.* După opiniunea nóstră, la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ conform art. 58, pentru că: a) Art. 63 No. 2 ḑice în mod formal, categoric: *până însă se vor împărţi între dênşiĭ.*" De unde urméză, că numaĭ până la facerea împărţeleĭ acţiunile dintre comoştenitorĭ se introduc la tribunalul succesiuneĭ; însă, împărţéla o dată efectuată, ele nu se maĭ pot introduce de cât conform reguleĭ din art. 58; b) Art. 63 nu este de cât o aplicaţiune specială a reguleĭ: *actor sequitur forum rei,* fiind că succesiunea este socotită că represintă pe defunct până la împărţélă; partagiul însă o dată efectuat maxima: *haereditas vice personam defuncti sustinet* nu se maĭ póte aplica. Orĭ, acest argument invocat de autoriĭ francezĭ, are maĭ multă valóre în legislaţiunea nóstră română, unde numaĭ ascendenţiĭ şi descendenţiĭ aŭ sesina hereditară, iar nu şi colateraliĭ şi alţĭ succesorĭ universalĭ séŭ cu titlu universal (art. 653, 889, 891 şi 895 din cod. civ.; c) Dispoziţiunea art. 822 cod. civ. fr., pe care maĭ ales se sprijinesc partisaniĭ primuluĭ sistem, nicĭ nu există în dreptul nostru actual, de óre-ce legiuitorul nostru nu a reprodus acel articol; d) In fine, acţiunea în rescisiune a împărţeleĭ nefiind admisă de cât pentru causă de dol séŭ violenţă (art. 791 cod. civ.), ea nu póte fi intentată de cât la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, conform art. 58, căcĭ este o acţiune personală.

---

[1]) Veḑĭ textul acestuĭ art. 822 cod. civ. fr. *supra* No. 156, p. 209, nota 3.

[2]) Demolombe, *op. cit.* t. XV No. 632; Aubry şi Rau, *op. cit.* t. VI, p. 271; Chauveau asupra luĭ Carré, *op. cit.* t. I, quest. 262 *bis*; Mourlon, *op. cit.* No. 90; Bonfils, *op. cit.* No. 405B—oitard (*op. cit.* t. I, No. 188) este de aceiaşĭ opiniune, însă în ceia ce priveşte acţiunea in garanţie a loturilor recunóşte, că ea nu are de obiect de a face să cadă şi de a reîncepe partagiul, ci ea nu este de cât acţiune îndreptată pentru execuţiunea contractuluĭ chiar de partagiŭ.

167. Observăm, că în practică, cererea în garanţie a loturilor se va judeca maĭ tot-d'auna pe cale incidentă, adică de odată şi înaintea aceluiaşĭ tribunal care este chemat a judeca acţiunea principală *în evicţiune* (în revendicare) îndreptată de un terţiŭ contra moştenitoruluĭ (art. 64 lit. b şi art. 112 *et seq.*, c. pr. civ.).

168. La care tribunal se adreséză acţiunea pentru împărţirea uneĭ succesiunĭ (*actio familiae erciscundae*) deschisă în streinătate, în profitul unor moştenitorĭ streinĭ şi românĭ, dér care succesiune cuprinde imobile situate în România?

Acéstă cestiune este viŭ controversată.

1-a) *Opiniune.* După D-l Al. C. Şendrea [1]) soluţiunea acesteĭ cestiunĭ depinde de la rĕspunsul ce se va da uneĭ alte cestiunĭ şi anume: dacă dreptul de a succede este un statut real séŭ este un statut personal. Dacă se va decide că dreptul de a succede este un statut real, atuncĭ legile fie-căreĭ ţerĭ vor regula imobilele aflătóre în acea ţéră, precum şi dreptul de a le dobândi prin succesiune şi decĭ, acţiunea pentru împărţire a succesiuneĭ ca complex de drepturĭ şi îndatoririi (*actio familiae erciscundae*) se va adresa, în specia nóstră, înaintea tribunalelor române. Iar dacă din contra se va decide că este de statut personal, atuncĭ legea personală a defunctuluĭ, adică aceia a domiciliuluĭ sĕŭ, va regula succesiunea şi decĭ, acţiunea pentru impărţire se va adresa la tribunalul strein unde s'a deschis succesiunea, adică la tribunalul unde *decujus* a avut ultimul sĕŭ domiciliŭ.

---

[1]) *Curs de procedură civilă,* No. 381, 382 şi 383, p. 390 *et seq.*

D-l Şendrea se pronunţă în acest din urmă sens.

Principalele motive ce invócă sunt acéstea: a) Codicele civil român declară prin art 11 că: „streiniĭ se vor bucura în deobşte în România de aceleaşĭ drepturĭ civile de carĭ se bucură şi româniĭ, afară de casurile unde legea ar fi hotărât ast-fel“, şi nu găsim verĭ-o disposiţiune a legeĭ care să declare pe streinĭ incapabilĭ de a succede în România; decĭ, eĭ se bucură de acest drept ca şi româniĭ; puţin importă décă există reciprocitate, adică décă şi româniĭ, la rândul lor, sunt admişĭ a succede în ţara streinuluĭ fără nicĭ o restricţiune séŭ cu verĭ-o óre-care restricţiune; a) Art. 3 cod. civ. dispune că: „*Numaĭ* imobilele aflătóre în cuprinsul teritoriuluĭ Românieĭ sunt supuse legilor române, chiar când ele se posedă de streinĭ“; de unde resultă, că mobilele care se posedă de un strein domiciliat în streinătate nu sunt supuse legilor nóstre şi dér, pentru mobile se aplică legea domiciliuluĭ defunctuluĭ. Prin urmare, ar resulta o adevărată anomalie pentru împărţéla succesiunilor carĭ ar poseda avere atât la noĭ cât şi în ţéră streină; c) Succesiunea, ca şi eredele, represintă persóna defunctuluĭ; decĭ, trebue a fi regulată de legea personală a luĭ *decujus*, adică de legea domiciliuluĭ sĕŭ; d) Art. 95 cod. civ. recunóşte succesiuneĭ vacante un domiciliŭ propriŭ, acela al defunctuluĭ; e) In fine, art. 63 c. pr. civ. dispune că diferitele acţiunĭ relative la o succesiune trebuesc a se introduce la domiciliul succesiuneĭ.

2-a) *Opiniune.* După noĭ, cestiunea décă succesiunea deschisă în streinătate este séŭ nu de statut personal orĭ de statut real, nu servă întru nimic spre a deslega cestiunea de *competință* a tribunalelor române, ce ne preocupă. Noĭ credem, că fiind vorba de o împărțire de succesiune deschisă în streinătate, fie că cuprinde imobile situate în România, fie-că cuprinde imobile situate în țéră streină, *actio familiae erciscundae* va putea fi intentată înaintea tribunalelor române, pentru că este o acțiune *mixtă*, adică, precum numele arată, cuprinde în acelașĭ timp două elemente: de personalitate și de realitate.

Dacă imobilele sunt situate în România, tribunalele române sunt competinte, maĭ ântâiŭ din causa realitățeĭ acțiuneĭ, în virtutea art. 2 c. civ. și al doilea, din causa art. 13 cod. civ. Dacă imobilele sunt situate în țéră streină, tribunalele nóstre sunt încă competinte din causa personalitățeĭ acțiuneĭ, în virtutea art. 13 cod. civ. care dice: „Streinul, chiar când n'ar avea reședința sa în România, va putea fi tras înaintea tribunalelor române pentru îndeplinirea obligațiunilor contractate de dênsul în România séŭ în țéră streină.“ Orĭ, comoștenitorul strein, prin simplul fapt al acceptăreĭ succesiuneĭ, s'a obligat singur și prin faptul sĕŭ personal către român [1]).

Așa dér, cererea în partagiŭ a uneĭ succesiunĭ deschise în țéră streină, formată de un român contra coerezilor sĕĭ streinĭ, póte fi adusă înaintea tribunalelor române, orĭ care ar fi de altmintrelea locul situațiuneĭ bunurilor [2]). Art. 13 cod.

---

[1]) Douai, 3 Aprilie 1848; Paris, 17 Noembre 1834; Aubry și Rau, t. VIII, p. 137; Demangeat asupra lui Foelix, *op. cit.* t. I, p. 175, nota *a*; Massé, *Le droit commercial dans ses rapports avec le droit des gens et le droit civil*, t. I, No. 687; Henry Bonfils, *De la compétence des tribunaux français à l'égard des étrangers*, (Paris, 1865), No. 40 și 41, p. 35 și 36.

[2]) Déră înaintea căruia din tribunalele civile de județ din țéră

civ. este, după acest sistem, o derogaţiune nu numaĭ de la regula: *„actor sequitur forum rei“*, déră şi de la art. 62, 63 şi 64 No. 1 cod. pr. civ.

In mod reciproc însă, streinul, de exemplu francez, chemat la aceiaşĭ moştenire cu un român, va putea să tragă pe român înaintea tribunaluluĭ strein francez pentru lichidarea şi împărţirea succesiuneĭ deschise în străinătate (art. 15 cod. civ. fr.).

169. In ceia ce priveşte cestiunea, după care lege tribunalele române vor regula succesiunea deschisă în streinătate care cuprinde imobile situate în România, adică după care lege vor regula ordinea de succesibilitate, cotitea drepturilor succesorale şi validitatea intrinsecă a disposiţiunilor testamentare, acésta este o cestiune de *fond* fórte viŭ controversată în dreptul civil internaţional.

O vom examina maĭ la vale, când vom vorbi despre competinţa tribunalelor române în privinţa streinilor.

170. IV). **Cererile făcute de creditoriĭ mortuluĭ înainte de împărţéla moştenireĭ.** Aceste cererĭ se adreséză la tribunalul loculuĭ unde s'a deschis succesiunea, conform art.63 No. 3.

Pentru ca acéstă disposiţiune să fie aplicabilă se cer treĭ condiţiunĭ:

1-a *Condiţiune.* După uniĭ, trebue să fie vorba de o acţiune care ar fi trebuit să se adreseze la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ defunctuluĭ décă am presupune că el ar

---

va trebui a se adresa acţiunea *familiae erciscundae*? Noĭ credem că trebueşte a distinge: a) Dacă succesiunea deschisă în streinătate cuprinde maĭ multe imobile situate în ţéră, tribunalul cel maĭ natural competinte este acela al domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, şi în cas când acesta nu ar avea nicĭ domiciliŭ nicĭ reşedinţă stabilită în ţéră, este tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ reclamantuluĭ; b) Dacă succesiunea cuprinde un singur imobil, tribunalul competinte va fi acela al situaţiuneĭ imobiluluĭ. (Chauveau asupra luĭ Carré, *op. cit.* t. I, quest. 262 *ter.)*.

fi trăit încă, precum sunt: acţiunile mobiliare, fie reale, fie personale, precum şi acţiunile personale imobiliare.

După alţiĭ, însă, se cere ca să fie vorba de o acţiune *personală*, fie mobiliară, fie imobiliară, adică de o cerere a unuĭ *creditor* al succesiuneĭ. Pentru acţiunile *reale* se va aplica aci art. 58, aci art. 59, după cum acţiunea reală va fi mobiliară séŭ imobiliară, căcĭ aci reclamantul nu este un *creditor* al succesiuneĭ, şi moştenitoriĭ nu sunt acţionaţĭ ca *eredĭ* aĭ defunctuluĭ, adică ca debitorĭ, ci ca simpliĭ detentorĭ aĭ lucruluĭ a căruia proprietate se revendică.

Acéstă a doua opiniune este fundată, căcĭ art. 63 No. 3 prin cuvintele: „cererile făcute de creditoriĭ mortuluĭ," nu vizéză de cât acţiunile personale, iar nu şi pe cele reale.

Observăm că art. 63 No. 3 este aplicabil chiar şi creditorilor succesiuneĭ în virtutea uneĭ cause posterióre deschidereĭ séle, precum sunt terţiĭ carĭ aŭ contractat pentru întreţinerea şi administraţiunea bunurilor succesorale [1]).

2-a *Condiţiune.* Acţiunea să fie îndreptată de creditoriĭ mortuluĭ *maĭ înainte de împărţéla succesiuneĭ.* Care este motivul acesteĭ restricţiunĭ? După noĭ, pentru că până la împărţélă *„hereditas personam defuncti vice sustinet."* Până la împărţirea succesiuneĭ acţiunile creditorilor sunt nedivise şi numaĭ partagiul le divide; decĭ, este equitabil ca creditorul care avea un singur debitor la început, al căruĭ domiciliŭ era cunoscut, să acţioneze până la partagiŭ pe toţĭ comoştenitoriĭ înaintea unuĭ singur tribunal: acela al deschidereĭ succesiuneĭ. După ce însă partagiul s'a efectuat, fie-care creditor póte cu înlesnire să acţioneze pe coeredele, în lotul căruia a cădut datoria, la tribunalul domiciluluĭ séŭ. Alţiĭ însă dic: Pentru că până *la partagiŭ inclusiv*, tribunalul unde s'a deschis succesiunea póte judeca maĭ lesne acţiunile creditorilor, câcĭ acolo se găsesc chârtiile, registrele, titlurile, etc.

---

[1]) Comp. Boitard şi Colmet-Daage, *op. cit.* t. 1, No. 139.

3-a *Condițiune.* Legea a voit a face creditorilor acest privilegiŭ de a nu merge la tribunalul domiciliuluĭ debitorilor lor, ***numaĭ până la partagiŭ inclusiv***; de unde urmédă, că décă nu este loc la partagiŭ, ceia ce se întâmplă când defunctul nu a lăsat maĭ mulțĭ moştenitorĭ ci un *erede unic*, séŭ când partagiul deja s'a efectuat, atuncĭ art. 63 No. 3 este inaplicabil, şi se aplică art. 58 alin. 1, adică regula: *„actor sequitur forum rei"* [1]).

Quid pentru cererea de separațiune de patrimoniŭ a creditorilor (art. 781 şi 1743 C. Civ.)?

Legea tace. Credem, că fiind maĭ mulțĭ moştenitorĭ acțiunea se adresa la tribunalul domiciliuluĭ mortuluĭ séŭ al succesiuneĭ, conform art. 63 alin. 3, căcĭ este o acțiune a creditorilor luĭ *decujus* contra *moştenitorilor*; dacă va fi un *singur erede*, atuncĭ se va adresa la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedințeĭ acestuia conform art. 58 [2]).

171. Ce vom decide décă fiind un singur erede, acesta a acceptat succesiunea sub beneficiŭ de inventariŭ? La care tribunal vor adresa creditoriĭ succesiuneĭ acțiunea lor contra eredeluĭ beneficiar?

Cestiunea este controversată.

1-a *Opiniune.* Uniĭ [3]) susțin că în acest cas se va aplica regula de la art. 58: *actor sequitur forum rei"*, adică că acțiunea o vor îndrepta la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ eredeluĭ, de óre-ce creditoriĭ avênd a face cu un *singur erede*, nu se póte aplica No. 3 de la art. 63, care presupune *pluralitate de ereḑĭ.*

---

[1]) Cu tóte acestea, sunt uniĭ autorĭ carĭ susțin, că chiar în acest cas art. 63 No. 3 va fi aplicabil, décă acțiunea se rapórtă la un drept care 'şĭ *are causa sa generatrice in succesiune.*

[2]) Comp. Curt. de Apel Paris, 26 Iuniŭ 1841, D. A. *Comp. des trib. civ. d'arrondis.* No. 86.

[3]) Chauveau asupra lui Carré, *op. cit.* t. I, quest 263; Orléans, 11 Noembre 1845 (D. P. 46, 2, 113).

2-a *Opiniune.* Alţiĭ [1]) susţin că acţiunea se va intenta la tribunalul unde s'a deschis succesiunea, conform art. 63 No. 3, de óre-ce creditoriĭ aŭ a face cu un erede beneficiar, care are averea sa proprie, personală, seperată de patrimoniul defunctuluĭ, şi acest patrimoniŭ al defunctuluĭ represintă chiar pe defunct: *„hereditas personam defuncti vice sustinet“* ; defunctul fiind socotit ca viŭ în ceia ce priveşte pe creditoriĭ sĕĭ, *succesiunea este care 'l represintă*, şi care prin urmare este singură ţinută de datoriĭ. Eredele beneficiar nu face de cât administréḑă acéstă avere şi o liquidéză; el nu este de cât agentul eĭ. Maĭ mult încă, art. 702 şi 703 pr. civ. prescriŭ formal, că eredele beneficiar trebue să se adreseze la tribunalul domiciliuluĭ succesiuneĭ pentru a face să fie autorizat de a vinde bunurile succesiuneĭ.

Acéstă a doua opiniune este în general adoptată şi o credem preferibilă celeĭ d'ântăiŭ.

§ VIII. **Unde se intentéză acţiunile în materie de faliment** (art. 64 lit. a [2]).

172. „In materie de faliment acţiunile se intentéză la tribunalul domiciliuluĭ falituluĭ“, ḑice art. 64 lit. *a*, c. pr. civ.

---

[1]) Rodière, *op. cit.* t. I, p. 98; Cas. Fr. *Req.* 20 Apriliŭ 1886 (D. A. Vo. *et loc. cit.*).

[2]) Prin faliment se înţelege starea unuĭ comerciant care 'şĭ a încetat plăţile pentru datoriile séle *comerciale* (art. 695 cod. com.). Falimentul se declară de tribunalul în juridicţiunea căruia debitorul 'şĭ are principalul sĕŭ stabiliment comercial, adică unde 'şĭ are domiciliul (art. 697 cod. com. şi art. 87 cod. civ.). Acéstă declaraţiune are de efect de a ridica falituluĭ dreptul de administraţiune a avereĭ séle şi de a numi un Sindic care să represinte pe

Interpretaţiunea acestuĭ articol dă naştere la dificultăţĭ serióse, precum ne vom încredinţa maĭ la vale.

Prima cestiune ce se pune este acésta:

Ce însemnéză cuvintele: *„în materie de faliment*?

Aceste expresiunĭ, trebue să recunóştem, sunt vagĭ şi prin urmare susceptibile de diferite înţelesurĭ. Vom examina controversa ce se ridică, maĭ întâiŭ sub imperiul vechieĭ legislaţiunĭ comerciale abrogate, şi apoĭ sub imperiul nouluĭ codice de comerciŭ din 1887.

I. *Interpretaţiunea art. 64 lit. a sub vechile codice de comerciŭ şi de procedură comercială.*

Nu maĭ puţin de treĭ opiniunĭ sunt in presenţă:

1-a) *Opiniune.* Uniĭ [1]) susţin că décă se iaŭ într'un sens general, absolut, cuvintele: „în materie de faliment" însemnéză că tote cererile relative la liquidaţiunea falimentuluĭ, atât cele formate de creditoriĭ falituluĭ contra sindicilor, cât şi cele formate de sindicĭ contra debitorilor falituluĭ, sunt date de art. 64 lit. *a* în competinţa tribunaluluĭ domiciliuluĭ falituluĭ, adică unde s'a deschis saŭ declarat falimentul. Legiuitorul a voit să dea o unitate de procedură în liquidaţiunea falimentuluĭ şi de aceia a dispus, ca tóte afacerile carĭ

---

falit; el intentă acţiunile falituluĭ şi pe el 'l trage în judecată creditoriĭ falituluĭ (art. 712 c. com.). Se maĭ numeşte şi un judecător comisar pentru dirigerea şi grăbirea operaţiunilor séŭ pentru procedura falimentuluĭ (art. 703 cod. com), precum şi o delegaţiune a creditorilor de treĭ séŭ cincĭ, aleşĭ din eĭ şi de către eĭ, care supraveghiază sub privigherea judecătoruluĭ comisar administraţiunea falimentuluĭ de către sindic (art. 726 şi urm. c. com.). Falimentul se termină: a) Prin *concordat*, când creditoriĭ falituluĭ primesc a fi plătiţĭ numaĭ pentru o parte din creanţele lor, adică un dividend de atâta la sută (art. 848 şi urm. c. com.); şi b) Prin *contractul de unire*, când creditoriĭ ne avênd destulă încredere în debitorul lor că le va plăti un dividend, vênd întrégа avere a falituluĭ şi ia fie-care o parte (art. 806 şi urm. c. com.).

[1]) Poitiers, 22 August 1838; Bourges, 20 Iuliŭ 1830; Paris 10 Febr. (D. P Vo· *Comp. civ. des trib. d'arr.* No. 129).

se rapórtă séŭ decurg din faliment să se introducă la acel tribunal. Art. 199 vechiŭ cod. com. (coresp. art. 452 cod. com.) învederéză acéstă intențiune a legiuitoruluĭ dicênd: „Judecătorul comisar va fi maĭ cu osebire însărcinat a grăbi și a priveghia lucrările și cărmuirea falimentuluĭ. El va face la tribunalul de către care va fi orânduit raportul sĕŭ *pentru tóte prigonirile ce ar putea isvorî din faliment* și carĭ vor fi de competința acestuĭ tribunal..“ A restringe aplicațiunea art. 64 lit. *a* numaĭ la ipoteza când terțiĭ reclamă contra maseĭ falimentuluĭ ar fi a face inutilă disposițiunea specială ce cuprinde, căcĭ, după regula comună, este cert că nu se póte trage în judecată falimentul de cât la tribunalul loculuĭ unde este socotit că are scaunul séŭ domiciliul sĕŭ.

2-a) *Opiniune.* Alțiĭ [1]) susțin o părere care este întocmaĭ ca și cea d'ântâiŭ, cu deosebirea, că pre când în primul sistem orĭ-ce acțiune care intereséză liquidațiunea falimentuluĭ trebue, pentru acésta numaĭ, să fie supusă tribunaluluĭ domiciliuluĭ falituluĭ, fără a distinge între acțiunile intentate de terțiĭ contra sindicilor séŭ de sindicĭ contra terțiilor, nicĭ între acelea carĭ sunt născute din faliment, séŭ acelea a căror origină este streină de acest fapt,—în acest al douilea sistem, din contra, nu sunt supuse tribunaluluĭ domiciliuluĭ falituluĭ de cât acele acțiunĭ carĭ sunt născute din faliment chiar, adică carĭ 'șĭ aŭ causa lor într'ênsul și n'ar fi existat fără el. Cu alte cuvinte, nu suntem „*în materie de faliment*“ când falimentul nu jócă nicĭ un rol în mijlócele causeĭ, când el nu are nicĭ o influență directă séŭ indirectă asupra obligațiunilor părților, când el lasă lucrurile în starea lor de maĭ înainte.

---

[1]) Troplong, Dalloz, Répertoire, Vo. *Compétence civ. des trib. d'arr.* No. 128, 131 și urm.; Boistel, *Code Commercial*, No. 67 și 955; Garsonnet, *op. cit.* t. I. § CLXI, p. 638 și urm., § CLXXIII, p. 723 și urm.; Cas. Fr. *req.* 11 Apriliŭ 1825; 17 Iuliŭ 1828; Paris, 9 Febr. 1842; Nancy, 9 Noembre 1829.

Precum vedem, cea d'ântăiŭ particularitate a art. 64 lit. *a* în acest sistem, ca şi în cel precedent, este de a conţine o derogaţiune de la regula *„actor sequitur forum rei“*, în ipoteza când sindicii reclamă contra terţiilor în materie personală şi mobiliară, resturnând acéstă regulă şi înlocuind'o cu alta inversă: *„reus forum sequitur actoris.“*

Maĭ mult încă, după acest al douilea sistem, legiuitorul spre a simplifica lichidaţiunea falimentuluĭ, a încredinţat judecata contestaţiunilor cari 'şĭ aŭ causa lor în faliment chiar tribunaluluĭ de comerciŭ care 'l a declarat şi care supraveghiaza operaţiunile séle. Puţin importă deci, décă contestaţiunea este de natură *civilă* şi prin urmare ar fi trebuit, după regulele dreptuluĭ comun, a fi adresată judecătoruluĭ de ocol séŭ tribunaluluĭ civil de judeţ. Art. 64 lit. *a* face aci o derogaţiune însemnată de la regulele competinţeĭ *ratione materiae.* Aşa, creditorul care 'şĭ reclamă plata prin preferinţă în contra maseĭ creditorilor trebue să'şĭ adreseze cererea la tribunalul comercial, chiar décă creanţa sa este de natură civilă. De asemenea, sindicul care urmăreşte în numele maseĭ falimentuluĭ nulitatea unuĭ act pur civil, de exemplu, nulitatea alienaţiuneĭ unuĭ *imobil* făcute de falit în urma vremeĭ hotărâte de tribunal pentru încetarea plăţilor, séŭ în cele ḑece ḑile carĭ aŭ precedat acéstă încetare a plăţilor, va trebui să'şĭ adreseze cererea înaintea tribunaluluĭ comercial şi conform art. 64 lit. *a*, iar nu la tribunalul civil şi conform principiuluĭ general de la art. 59 c. pr. civ.

Aşa dér, după acest al douilea sistem, disposiţiunea art. 64 lit. *a* nu 'şĭ are aplicaţiunea de cât la contestaţiunile isvorâte din faliment, precum sunt: acţiunea creditorilor contra sindicilor pentru predarea socotelelor, acţiunea unuĭ creditor al falituluĭ prin care pretinde că un alt creditor nu este ipotecar, acţiunea sindicilor contra creditoruluĭ spre a restitui suma ce i s'a plătit de falit în intervalul de la declaraţiunea falimentuluĭ până în ḑiua la care deschiderea a fost raportată, etc. Acţiunile carĭ 'şĭ aŭ causa lor independentă de faliment, carĭ nu derivă dintr'ênsul, fie personale, fie reale mobiliare orĭ imobiliare, se vor adresa conform regulelor de drept comun privitóre la competinţa *ratione materiae* şi *ratione personae vel loci*: séŭ înaintea tribunaluluĭ de comerciŭ, saŭ înaintea judecătoruluĭ de ocol, saŭ înaintea tribunaluluĭ civil de judeţ, căcĭ în privinţa lor, pentru ce óre tribunalul comercial care a declarat falimentul ar fi competinte? Falimentul s'ar lichida óre maĭ curând, maĭ simplu şi cu maĭ puţină cheltuélă?

Jurisprudenţa în Francia este fixată în acest sens [1]).

3-a) *Opiniune.* Alţiĭ [2]) în fine, susţin că cuvintele: „în materie de faliment" aŭ un înţeles limitat şi restrins, şi sunt aplicabile numaĭ la cererile făcute contra sindicilor de creditoriĭ falituluĭ, *iar nu şi la acelea formate de sindicĭ contra debitorilor falituluĭ.* Legea a voit ca să fixeḑe în mod expres, printr'o disposiţiune specială, un domiciliŭ unde trebuesc intentate cererile terţiilor contra falimentuluĭ, spre a preîntîmpina opiniunea acelora carĭ ar fi putut susţine, că de vreme ce acţiunea se intentă contra sindicilor, apoĭ ea trebue a fi îndreptată la tribunalul domiciliuluĭ lor, séŭ acolo unde sindiciĭ 'şĭ ar fi aşeḑat scaunul operaţiuneĭ lor. După acéstă opiniune, art. 64 lit. *a*, nu este, în fond, de cât o aplicaţiune specială a reguleĭ *„actor sequitur forum rei"*, iar nu o derogaţiune de la dênsa; de óre-ce sindiciĭ, contra cărora acţiunile trebuesc intentate, fiind mandatarĭ séŭ representanţĭ aĭ *falituluĭ* (conf. art. 191 vechiul cod. com. şi conf. art. 712 c. com. din 1887), acesta, adică falitul, este adevăratul pârât; în consecinţă, falimentul uneĭ persóne nu aduce nicĭ o modificaţiune în ce priveşte competinţa tribunaluluĭ înaintea căruia trebuesc judecate afacerile în carĭ acéstă persónă figuréză fie ca reclamant, fie ca pârât. Competinţa stabilită de art. 64 lit. *a* nu se va aplica aşa dér, chiar când masa falimentuluĭ este pârâtă, décă este vorba de o acţiune care, în virtutea unor disposiţiunĭ speciale ale legeĭ, póte fi intentată şi înaintea altuĭ tribunal de cât acela al domiciliuluĭ pârâtuluĭ; ceia ce se întâmplă când este vorba de o acţiune reală imobiliară (art. 59) séŭ de o acţiune comercială personală şi mobiliară, care după termeniĭ art. 17 din vechia procedură comercială (coresp. cu art. 420 pr. civ. fr.) se póte intenta şi la tribunalul unde s'a făcut tocméla séŭ s'a dat marfa.

---

[1]) Bourges, 18 Martie 1843 (D. A. Vo. *Compétence comerciale*, No. 261); Cas Fr. civ. 19 Aprilie 1853, (D. A. 53, 1, 147); 29 Iunie 1870, (D. P. 71, 1, 289);

[2]) Paris, 29 Iuliŭ 1826; Nancy, 28 Ianuariŭ 1841; Cas, Fr. *req*. 13 Iuliŭ 1818.

După acest sistem, art. 64 lit. *a* lasă falimentul supus regulelor ordinare de competinţă, după ce însă 'ĭ a constituit un fel de domiciliŭ fix, (cu tóte că propriŭ vorbind nu are nicĭ unul) pentru aplicaţiunea acestor regule, în casul în care competinţa depinde, după dreptul comun, de locul unde se află domiciliul pârâtuluĭ.

Dintre aceste treĭ sisteme care este preferibil? Nu este tocmaĭ uşor de a alege, căcĭ fie-care sistem se póte susţine aprópe cu aceiaşĭ tărie, gracie termenilor vagĭ şi obscurĭ întrebuinţaţĭ de legiuitor şi maĭ ales din causă că fie-care a fost consacrat de jurisprudenţă în Francia [1]).

Noĭ dăm preferinţă celuĭ de al treilea sistem. Motivele sunt: a) Argumentul tras din art. 199 cod. com. în favórea primeĭ opiniunĭ nu este exact, de óre-ce acest articol cuprinde regule privitóre la judecătorul comisar însărcinat cu operaţiunea falimentuluĭ, iar nu regule privitóre la intentarea acţiunilor în materie de faliment, şi apoĭ, chiar acest articol restrînge obligaţiunea judeluĭ comisar de a face raport despre contestaţiunile ce ar isvorĭ din faliment, numaĭ la casurile în carĭ aceste contestaţiunĭ vor fi de competinţa acestuĭ tribunal; b) Unitatea şi simplicitatea în operaţiunile de liquidare a falimentuluĭ nu suferă nicĭ o atingere, dacă acţiunile se intentéză fie-care la tribunalul competent după regulele ordinare; căcĭ tocmaĭ pentru ca judecăţile să se curme maĭ curând, maĭ simplu şi cu maĭ puţină cheltuélă, legiuitorul a admis că acţiunile personale să fie judecate de tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, séŭ al loculuĭ unde s'a făcut tocméla, séŭ al loculuĭ unde s'a dat marfa, de este vorba de o acţiune comercială, iar acţiunile reale imobiliare de tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ; c) Cel de al douilea sistem, pre lăngă că are inconvenientul de a fi prea larg şi de a resturna regula *„actor sequitur forum rei“* când masa falimentuluĭ reclamă contra terţiilor, déră merge până a atribui tribunaluluĭ *comercial* care a declarat falimentul competinţa de a judeca afacerĭ de natură *civilă*, carĭ, în lipsă de o dispoziţiune clară şi precisă a legeĭ, trebueşte ca să remână în competinţa tribunalelor civile de judeţ séŭ a judecătoruluĭ de ocol, conform regulelor de drept comun în vigóre. Afară de acestea, acest al douilea sistem voind ca să dea un înţeles aceleĭ disposiţiunĭ vagĭ şi obscure din art. 64 lit. *a*, propune o interpretaţiune care lasă loc arbitrariuluĭ judecătoruluĭ, căcĭ la fie-care pas părţile litigante şi tribunalul aŭ a se întreba şi decide décă afacerea 'şĭ are causa séŭ origina sa în faliment, orĭ este independentă de acest eveniment, şi decĭ ar fi existat şi fără dênsul; d) In fine, cel de al douilea sistem se recomandă prin aceia, că este în armonie cu interpretaţiunea ce am dat disposiţiunilor art. 62 şi

---

[1]) Veḑĭ indicate în Dalloz, V. *Compét. civ. des trib. d'arr.* No. 129, 130, 131 şi urm., numeróse decisiunĭ carĭ consacră aceste treĭ modurĭ de interpretaţiune ale art. 59 alin. 7 c. pr. civ. fr. coresp. cu art. 64 lit. *a* din codicele nostru de procedură.

63 cod. pr. civ. în materie de societate comercială și de succesiune. In adevăr, precum în aceste articole scopul legiuitorului nostru a fost nu de a introduce derogațiunĭ la regula generală din art. 58: *„actor sequitur forum rei,“* ci de a regula printr'o disposițiune specială a legeĭ aplicarea aceluĭ principiŭ, în casurĭ speciale carĭ presintaŭ óre-care dificultățĭ, de asemenea și în art. 64 lit. *a*, intențiunea legiuitoruluĭ nu a fost alta, de cât de a constitui ființeĭ morale a falimentuluĭ un domiciliŭ fix, spre a evita ast-fel orĭ-ce nedomirire ce s'ar fi putut naște din causa sindicilor. Disposițiunea art. 64 lit. *a*, cod. pr. civ. era necesară în legislațiunea nóstră, căcĭ spre diferință de legea franceză, vechiul nostru codice de procedură comercială (art. 17), după ce ḑice: „In pricinĭ de faliment (jăluitorul póte să tragă pe pârât) la judecătoria în ținutul căreia este hălăduirea (domiciliul) falituluĭ“, adaogă: „Unirea creditorilor se va trage în persóna sindicilor, la judecătoria *„unde îșĭ vor avea hălăduirea,“* decĭ, dificultatea despre care vorbirăm se putea presinta la noĭ, când ar fi fost vorba de o acțiune personală și mobiliară de natură civilă, dirigeată de terțiĭ contra uniuniĭ creditorilor (art. 271 și urm. cod com..).

II. *Interpretațiunea art. 64 lit. a sub imperiul nouluĭ codice de comerciŭ.*

O disposițiune insemnată găsim în noul codice de comerciŭ din 1887, în art. 697 care ḑice: „Declarațiunea falimentuluĭ se pronunță de tribunalul de comerciŭ în jurisdicțiunea căruia debitorul 'șĭ are principalul sĕŭ stabiliment comercial. Tribunalul este investit cu intreaga procedură a falimentuluĭ și va judeca acțiunile derivând dintr'însul, dacă prin natura lor nu vor fi de competința jurisdicțiuneĭ civile. Formele de procedură în acéstă materie se regulézǎ prin disposițiunile speciale coprinse în cartea IV-a și prin acele ale codiceluĭ de procedură civilă“.

De unde urméză, în mod cert, că sunt de competinţa exclusivă a tribunaluluĭ de *comerciŭ* al domiciliuluĭ falituluĭ, adică unde'şĭ are stabilimentul sĕŭ comercial principal, numaĭ acţiunile de natură *comercială* care *derivă* din faliment, adică care sunt născute dintr'însul chiar şi nu ar fi existat fără de el; cele l'alte acţiunĭ comerciale personale şi mobiliare, care nu'şĭ aŭ causa lor în faliment, remân a se adresa la tribunalul competinte, după regulele de drept comun prescrise de art. 889 şi urm. cod. com.

In ce priveşte acţiunile de natură *civilă*, *derivate orĭ nu din faliment*, distingem: 1⁰ *Cas.* Când sunt intentate de către terţiĭ în contra sindicilor, ele trebuesc a fi adresate la tribunalul domiciliuluĭ falituluĭ conform art. 64 lit. a, décă acţiunea este personală şi mobiliară, [1] iar la tribunalul situaţiuneĭ imobiluluĭ, décă acţiunea este reală imobiliară. 2⁰ *Cas.* Când sunt intentate de sindicĭ contra terţiilor se aplică regulele de drept comun prescrise de art. 58 şi 59 cod. pr. civ.

In resumat, după opiniunea noastră, cuvintele: *„in materie de faliment“* din art. 64 lit. *a* aŭ sub imperiul codiceluĭ de comerciŭ actual, acelaşĭ înţeles pe care'l am atribuit noĭ sub imperiul vechielor codice comerciale, şi disposiţiunea art. 64 lit. *a* ast-fel interpretată, este cert că este streină de acţiunĭ *comerciale* **derivate** *din faliment.*

---

[1] Disposiţiunea art. 776 alin. 5 cod. com. nu este de cât o aplicaţiune a acesteĭ din urmă regule, când este vorba de contestaţiunĭ născute din verificarea creanţelor produse la masa falimentuluĭ. In adevĕr, art. 776 alin. 5 cod. com. ḑice: „Dacă creanţele contestate sunt *civile*, judecătorul comisar, orĭ-care ar fi suma contestată, trimite pe părţĭ la o audienţă fixă inaintea *aceluiaşĭ tribunal* (adică inaintea tribunaluluĭ domiciliuluĭ falituluĭ conform art. 697) care însă le va judeca *constituit civilmente*“. Este demn de însemnat că şi sub imperiul vechiuluĭ codice de comerciŭ (art. 244) asemenĭ contestaţiunĭ se judecaŭ de acelaşĭ tribunal civil al domiciliuluĭ falituluĭ, în baza art. 64 lit. *a* cod. pr. civ.

Aşa dér, art. 64 lit. *a* nu este de cât o aplicaţiune a regulei de drept comun: *„actor sequitur forum rei“* in materie de acţiunĭ personale şi mobiliare, el nu coprinde nicĭ o derogaţiune de la acest principiŭ general.

Observăm că disposiţiunea art. 64 lit. *a* are, în mod necontestabil, astă-ḑĭ, raţiunea de a figura în codicele de procedură civilă; de óre-ce este cert, în urma art. 697 alin 2, din noul codice de comerciŭ, că contestaţiunile de natură civilă derivate din faliment nu sunt de competinţa tribunalelor comerciale, precum se susţine în Francia de către uniĭ autorĭ şi de o parte din jurisprudenţă, şi precum se susţinea şi la noĭ sub imperiul vechiuluĭ codice de comerciŭ.

Critica dér ce uniĭ autorĭ [1]) la noĭ continuă a face art. 64 lit. *a*, că n'ar fi la locul sĕŭ şi că ar trebui să facă parte din procedura comercială este cu totul nefundată; ea este inspirată da la uniĭ autorĭ francezĭ ca Rodière, care ḑice: „L'article 59 attribue compétence pour les matières de faillite au juge du domicile du failli; cette règle ayant trait à de matières commerciales, nous en reparlerons en son lieu“ [2]).

§ IX. Unde se intentéză acţiunile în materie de garanţie (art. 64 lit. *b*).

173. In materie de garanţie acţiunea se adreséză la tribunalul unde se află pendinte cererea originală în contra debitoruluĭ (art. 64 lit. *b*).

Garanţie însemnéză pe de o parte, obligaţiunea legală séŭ convenţională [3]) a uneĭ persóne de a despăgubi pe o altă persónă de prejudiţiul deja suferit, séŭ de a o apăra contra prejudiţiuluĭ ce este ameninţată de a suferi; iar pe de alta, dreptul celeĭ alte persóne de a cere îndeplinirea uneĭ asemenea obligaţiunĭ. Persóna obligată la despăgubire se numeşte garant, iar aceia ce are drept la despăgubire se numeşte garantat. Intreg raportul între drept şi détorie se numeşte *garanţie.* Legea dă drept garantatuluĭ de a chema în judecată pe garant spre a rĕspunde de pagubă, nu numaĭ când paguba a suferit'o deja, adică s'a realisat, déră şi în casul când este ameninţat de a o suferi. In primul cas cererea în garanţă se face pe cale principală şi introductivă de instanţă, adică pe cale de acţiune principală şi prin urmare, conform reguleĭ de drept comun: *„actor sequitur forum rei“.* In cel de al doilea cas se face pe cale accesorie, incidentă séŭ de excepţiune, adică înaintea tribunaluluĭ unde este pendinte acţiunea principală deja deschisă, conform art. 61. Exemplu: Primus a cumpărat de la Secundus un imobil. Terţius 'l revendică contra luĭ Primus; acesta, ameninţat de a suferi evicţiunea, chémă în garanţie, pe cale incidentă la acţiunea originară séŭ principală în revendicaţiune, pe garantul sĕŭ de evicţiune, adică pe Secundus. Vom avea aci o derogaţiune de la regula *„actor sequitur forum rei“*, în cas când Secundus nu'şĭ are domiciliul orĭ reşedinţa în ocolul tribunaluluĭ de judeţ unde se află situat imobilul ce se revendică.

---

[1]) D-l Al. C. Şendrea, *op. cit.* No. 399 p. 424.

[2]) Rodière, *op. cit.* t. I, p. 103; Garsonnet, t. I, § CLXXIII, p. 723 şi 624.

[3]) Exemple: art. 1337, 1351, 1353, 1392, 1503 cod. civ.

Să presupunem acum că cumpărătorul Primus, acţionat fiind în revendicaţiune de Tertius, nu a chemat în judecată pe garantul sĕŭ Secundus, de cât după ce a fost evins prin judecată de Terţius; atuncĭ el nu va putea să'l atace de cât pe cale de acţiune principală. Termeniĭ chiar aĭ art. 64 lit. *b* ne spun îndestul, credem, că în acest articol nu este vorba de cât de cererile în *garanţă pe cale incidentă.* Legea a făcut, cu drept cuvênt, în acest cas, o derogaţiune de la regula: *„actor sequitur forum rei“* în ceia ce priveşte pe pârâtul în garanție, dând competința de a judeca cererea în garanție tribunalului la care este pendinte acțiunea principală și introductivă de instanță; de óre-ce, ambele cererĭ fiind legate între dênsele și tribunalul judecându-le într'una și aceiașĭ instanță și resolvându-le printr'una și aceiașĭ hotărire, se evită, pe de o parte posibilitatea de a se da două hotărîrĭ contradictoriĭ una alteia, ceia ce póte avea loc când judecătoriĭ acțiuneĭ în garanție ḑic că judecătoriĭ acțiuneĭ principale în evicțiune aŭ judecat rĕŭ), iar pe de altă parte se obține și o economie de timp și de cheltuelĭ.

Așa déră, în privința cerereĭ în garanță pe cale de acțiune principală, se va aplica regula de drept comun de la art. 58: *„actor sequitur forum rei.“*

Observăm aci, în treacăt, că cererea în garanție se póte face nu numaĭ de *pârât,* dér și de *reclamant.* In adevăr, Art. 112 c. pr. civ. ḑice: „Dacă *o parte* arată un just motiv de a chema în judecată pe un garant séŭ sub-garant, etc.“; decĭ, nu face nicĭ o distincțiune între reclamant și pârât. De asemenea nicĭ art. 64 lit. *b.* Exemplu: Primus cesionéză luĭ Terțius creanța pe care el o are contra luĭ Secundus; acesta din urmă (Secundus) acționat fiind de Terțius în judecată, nu se recnóște că este détor; atuncĭ Terțius póte chema în garanție pe Primus, conform art. 1392 c. civ.

174. Art. 64 lit. *b* este el atributiv de competință, séŭ nu face de cât o aplicațiune a principiuluĭ din art. 61: *„accessorium sequitur principale“.*

Uniĭ autorĭ susțin că este atributiv de competință, adică că legea a voit să creeze un for special pentru a judeca recursul în garanție. După aceștĭ autorĭ, tribunalul unde s'a intentat și judecat acțiunea principală séŭ originară, va fi competinte a judeca și recursul în garanție, chiar atuncĭ când se urmărește pe cele de acțiune principală, adică chiar după ce acest tribunal s'a desinvestit de acțiunea principală séŭ originară, căcĭ este în stare a judeca maĭ bine afacerea.

Alţiĭ susţin contrariul, şi cu drept cuvênt credem, că nu este atributiv de competinţă, că el nu face de cât aplicaţiunea principiuluĭ *„accessorium sequitur principale“* consacrat de art. 61 pr. civ., căcĭ conform art. 113 pr. civ., cererea în garanţie se judecă printr'una şi aceiaşĭ hotărîre cu cererea originară; decĭ, cererea în garanţie nu maĭ póte fi intentată la tribunalul *care deja s'a desinvestit de acţiunea principală.*

Prima opiniune este contrarie atât art. 113 pr. civ. cât şi art. 64 lit. *b* care ḑice: „unde se află **pendentă** *cererea originară“*; de aceia o respingem.

Când însă cererea în garanţie a fost deja propusă pe cale incidentă séŭ de excepţiune dilatorie la acţiunea originară séŭ principală şi în urmă tribunalul conf. art. 114 pr. civ., a ordonat disjoncţiunea causelor pentru unul din motivele cuprinse în acel articol, atuncĭ este evident că tot acel tribunal remâne competent a statua în mod separat, maĭ în urmă, asupra psabilitatea cerereĭ în garanţie, chiar de nu ar fi competent *ratione personae.* Ipoteza aci este cu totul alta de cât cea de maĭ sus; tribunalul în acest cas a fost şi remâne competent.

Observăm, în fine, că redacţiunea art. lit. *b* este viţiósă, căcĭ în loc de *„debitoruluĭ“* trebuia să ḑică *„pârâtuluĭ“*. In adevăr, acţiunile *reale* se intentéză contra *detentoruluĭ*, fără ca acesta să fie obligat, adică fără ca să fie debitor.

§ X. Unde se intentéză acţiunea când s'a ales un domiciliŭ pentru executarea unuĭ contract (art. 64 lit. *c*).

175. In cas când pentru executarea unuĭ act s'a ales un domiciliŭ, acţiunea se va intenta la tribunalul domiciliuluĭ ales séŭ la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, după alegerea reclamantuluĭ (art. 64 lit. *c*). Acéstă disposițiune nu este de cât repetițiunea art. 97 din c. civ. care prevede acelaş cas şi dă aceiaşĭ decisiune. Acest articol ḑice: „Când părțile séŭ una din ele 'şĭ va alege pentru *executarea* unuĭ act domiciliu în altă parte de cât unde este domiciliul real, citațiunile, cererile şi urmăririle *relative la acel act* se vor putea face la domiciliul prevĕḑut prin ḑisul act şi înaintea judecătoruluĭ acestuĭ domiciliŭ.“

Observăm, maĭ ântâiŭ, că trebue să ne ferim de a confunda casul *de supunere la juridicțiune (soumission de juridiction)*, prin care părțile, maĭ înainte de orĭ-ce proces, determină care va fi anume tribunalul competinte a judeca *contestațiunile viitóre* la care ar putea da naştere contractul ce ele forméză şi despre care tratéză art 64 lit. *c*, cod. pr. civ., cu casul de *prorogațiune séŭ întindere voluntară* a competințeĭ (*prorogatio fori*), care resultă tot din voința părților, déră presupune o *contestațiune deja născută*, un procès deja început şi despre care cas ne vom ocupa maĭ la vale.

De asemenea observăm, că de şi art. 64 lit. *c* vorbeşte numaĭ de cererile pentru executarea actuluĭ, credem însă, că şi cererile pentru *sfărâmarea* séŭ *anularea* actuluĭ se vor adresa séŭ la tribunalul domiciliuluĭ ales, séŭ la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, după alegerea reclamantuluĭ; de óre-ce art. 97 din codicele civil, de care se alipeşte art. 64 lit. *c*. cod. pr. civ., nu vorbeşte numaĭ de citațiunile, cererile şi urmăririle care tind la *execuțiunea* actuluĭ, ci şi de acelea *relative la acest act.* Orĭ, acțiunea în anulare séŭ desființare este o cerere relativă la act.

Disposițiunea art. 64 lit. *c* este aplicabilă în casul când, din expresiunile în care alegerea de domiciliŭ a fost făcută prin act, ar resulta că ea s'a făcut în interesul unic, exclusiv al reclamantuluĭ. In cas de îndouială, alegerea de domiciliŭ după uniĭ se presumă ca făcută în favórea reclamantuluĭ, pentru că maĭ adesea ea se face în interesul sĕŭ; de aceia, el póte renunța la dênsa și a umări pe pârât înaintea tribunaluluĭ competinte după regulele dreptuluĭ comun. De unde resultă, că décă alegerea de domiciliŭ s'a făcut în interesul pârâtuluĭ séŭ al ambelor părțĭ, reclamantul nu va maĭ putea avea alternativa între tribunalul domiciliuluĭ ales și tribunalul domiciliuluĭ real al pârâtuluĭ séŭ acela al situațiuneĭ imobiluluĭ, ci va fi obligat, în tóte casurile, de a chema în judecată pe pârât la tribunalul domiciliuluĭ sĕŭ ales; de óre-ce convențiunea este legea părților contractante și una din ele nu póte prin propria sa autoritate privată șterge clausele la a cărora execuțiune nu este singură interesată.

Așa déră, dispositiunea cuprinsă în art. 64 lit. *c* este în principiŭ, o derogațiune de la regula: „*actor sequitur forum rei vel rei sitae*“, însă nu este de cât execuțiunea voințeĭ pârâtuluĭ care a renunțat la beneficiul competințeĭ judecătorilor sĕĭ naturalĭ; cu alte cuvinte, nu este de cât consacrarea principiuluĭ că convențiunile legal făcute aŭ putere de lege între părțile contractante, conform art. 969 c. civ. [1]).

Părțile nu pot însă, prin convențiune schimba de cât competința relativă séŭ *ratione personae vel loci*, iar nu și competința absolută séŭ *ratione materiae*, care este de ordine publică (art. 5 cod. civ.); cu alte cuvinte, părțile nu pot schimba competința *de re ad rem.* Așa, ele nu pot face competinte prin convențiune pe un tribunal de comerciŭ a judeca afacerĭ de natură civilă, séŭ vice-versa.

Observăm, în fine, că disposițiunea art. 64 lit. *c* privitóre la domiciliul ales séŭ convențional se aplică și în casul când este un domiciliŭ *legal*, adică a căruia alegere este ordonată de lege, precum este în materie de oposițiune la căsătorie (art. 157 c. civ.). séŭ de constituire de ipotecă (art. 1781 c. civ.).

---

[1]) Carré, *op. cit.* t. I, quest. 270; Boitard și Colmet-Daage, *op cit.* t. I, No. 143. Rodière, *op. cit.* t. I, p. 102.

§ XI. Unde se adreséză contestaţiunile la executarea silită a uneĭ hotărîrĭ.

176. Art. 400 cod. pr. civ. ḑice: „Cererile incidente, oposiţiunile şi tóte cele-l'alte contestaţiunĭ carĭ s'ar ridica asupra execuţiuneĭ silite, saŭ între părţĭ, saŭ de către ceĭ de al treilea intervenienţĭ saŭ oponenţĭ, se vor adresa la tribunalul saŭ curtea care a pronunţat hotărîrea executóre". Aşa dér, avem aci încă o derogaţiune de la regula: *actor sequitur forum rei"*, pentru că nu se ia în consideraţiune domiciliul séŭ reşedinţa pârâtuluĭ.

Acéstă derogaţiune se explică pe motivul, că nicĭ un tribunal nu este pus în maĭ bună posiţiune de a statua asupra dificultăţilor ce se ivesc cu ocasiunea executăreĭ hotărîreĭ, de cât acela de la care emană acea hotărire şi care cunóşte înţelesul şi cuprinderea eĭ. De aceia, disposiţiunea art. 400 se aplică, cu atât maĭ mare cuvênt, la cererile carĭ tind a obţine interpretarea, îndreptarea séŭ complectarea hotărîrilor.

Despre procedura în materie de contestare la execuţiunea silită ne vom ocupa pe larg în Partea III-a a acestuĭ curs.

SECŢIUNEA V.

Despre prorogaţiunea de competinţă séŭ de juridicţiune (prorogatio fori).

Sumar: § 177. Ce este prorogaţiunea de competinţă séŭ de juridicţiune (prorogatio fori). § I. **Prorogaţiunea voluntară.** 178. Distincţiunea între prorogaţiune de juridicţiune şi *supunerea la juridicţiune.* 179. 1-a *Cestiune*: In ce cas părţile pot proroga competinţa unuĭ tribunal séŭ unuĭ judecător legalmente incompetent. Distincţiune. 180. Părțile pot óre proroga competința de la o valóre la alta maĭ mare séŭ vice-versa (*prorogatio fori de quantitate ad quantitatem)?* Controversă. 181. Un judecător de ocol póte óre judeca o afacere a căreĭ valóre trece peste limita competințeĭ séle legale? Controversă. 182. Un tribunal civil de județ póte óre judeca o afacere de o valóre care intră în competința judecătoriilor comunale séŭ de ocóle? Controversă. 183. II-a. *Cestiune.* Care este capacitatea cerută spre a putea proroga competința unuĭ tribunal. 184. III-a *Cestiune.* Carĭ sunt efectele prorogațiuneĭ voluntare de competință: în privința părților, în privința tribunaluluĭ a căruia competință se găsește prorogată de părțile litigante. § II. **Prorogațiunea legală.** 185.

177. A proroga va să ȡică a întinde: prorogațiune însemnéză întindere.

A proroga juridicțiunea unuĭ tribunal este a'ĭ întinde competința preste limitele ce legea 'ĭ fixéză, adică este a autoriza pe judecător de a statua asupra unor afacerĭ carĭ după regulele ordinare nu intră în atribuțiunele séle, fie din causa materieĭ (*ratione materiae*), fie din causa domiciliuluĭ pârâtuluĭ séŭ a situațiuneĭ obiectuluĭ litigios (*ratione personae vel loci*). Dér când acéstă prorogațiune este posibilă și permite judecătoruluĭ de a statua asupra afacereĭ fără a comite un esces de putere? Iată cestiunea ce avem de resolvat în acéstă secțiune.

Distingem două felurĭ de prorogațiunĭ: *prorogațiunea voluntară* și *prorogațiunea legală.*

§ I. Prorogațiunea voluntară.

178. Porogațiunea voluntară resultă din voința părților și presupune o contestațiune deja *născută*, un proces deja început, spre deosebire de supunerea la juridicțiune séŭ la un tribunal determinat (*soumission de juridiction*), prin care părţile, *maĭ înainte de orĭ-ce proces*, determină tribunalul care va fi competinte a judeca contestaţiunile *viitóre* ce ar putea isvorî din contractul ce ele formézĕ. Supunerea la juridicţiune póte să se opereze şi prin simpla alegere de domiciliŭ făcută printr'un contract (art. 64 No. 3 c. pr. civ.) şi este guvernată de aceleaşĭ regule ca *prorogaţiunea voluntară*, de care nu diferă în ceia ce priveşte esenţa sa.

Treĭ marĭ cestiunĭ avem de examinat în privinţa prorogaţiuneĭ voluntare: a) In ce cas voinţa părţilor póte opera acéstă prorogaţiune? b) Ce capacitate trebue să aibă părţile? c) Care sunt efectele prorogaţiuneĭ voluntare?

179. I-a) Cestiune. *In ce cas părţile pot proroga competinţa unuĭ tribunal séŭ unuĭ judecător legalmente incompetinte?*

Precum sunt două felurĭ de incompetinţe: *ratione personae vel loci* şi *ratione materiae*, de asemenea sunt două felurĭ principale de prorogaţiunĭ voluntare: a) aceia care are de obiect de a aduce o afacere înaintea unuĭ alt tribunal de cât acel al domiciliuluĭ pârâtuluĭ *(forum rei)* séŭ al situaţiuneĭ imobiluluĭ *(forum rei sitae)*; b) aceia care tinde a supune unuĭ judecător judecata uneĭ afacerĭ de natura acelora ce'ĭ sunt oprite de lege.

Distingem casul când incompetinţa este *ratione personae vel loci*, şi casul când este *ratione materiae*.

I-iul *Cas.* Incompetinţa este relativă séŭ *ratione personae vel loci.* Acéstă incompetinţă ne fiind stabilită de cât într'un interes pur privat al pârâtuluĭ, lesne se înţelege că el póte renunţa expres séŭ tacit la dreptul de a invoca acéstă incompetinţă; ordinea publică ne fiind întru nimic interesată; decĭ, în acest cas vom avea o *prorogatio fori voluntară.* Renunciarea séŭ *prorogatio fori* póte fi expresă séŭ tacită, Renunciarea *expresă*, care se maĭ numeşte şi *convenţională*, póte fi în două modurĭ: a) Când părţile împricinate, în mod formal, printr'un act scris făcut în comun acord, supun judecata unuĭ proces existent la un alt tribunal de cât acela al domiciliuluĭ pârâtuluĭ séŭ al situaţiuneĭ imobiluluĭ. In adevăr, art. 65 ḑice: „Părţile, invoindu-se, vor putea să se judece înaintea orĭ-căruĭ alt tribunal de cât cele însemnate prin articoliĭ precedenţĭ“ (art. 57—65) şi adaogă: „Pentru acésta ele vor trebui să depună înaintea tribunaluluĭ unde vor să se judece, *un act inscris* cuprinḑĕtor de a lor voinţă. Va trebui însă ca tribunalul să fie competinte a judeca materiĭ de natura acelora care fac obiectul reclamaţiuneĭ părţilor.“ Observăm, că nu se cere ca actul scris să fie de maĭ înainte autentic, décă nicĭ una din părţĭ nu lipseşte, căcĭ, prin presentarea sa de către părţĭ înaintea tribunaluluĭ unde voesc să se judece şi declararea părţilor că este făcut cu al lor consimţimênt, actul dobândeştĕ autenticitatea sa [1].; b) Când pârâtul formuléză expres în conclusiunile séle acéstă renunciare séŭ *prorogatio fori.*

Renunciarea séŭ *prorogatio fori tacită* are loc maĭ adesea orĭ, şi resultă din faptul că pârâtul nu a declinat competinţa tribunaluluĭ înaintea orĭ-căreĭ alte excepţiunĭ séŭ apărărĭ, conform art. 108 pr. civ.

2-lea *Cas.* Incompetinţa este absolută séŭ *ratione materiae*: Să presupunem că o acţiune în revendicaţiune a unuĭ imobil este adusă înaintea tribunaluluĭ de comerciŭ séŭ înaintea uneĭ judecătoriĭ de ocol. Acéstă incompetinţă fiind de ordine publică înpricinaţiĭ nu pot, nicĭ prin voinţa lor expresă, nicĭ prin voinţa lor tacită, să deróge de la regulele de competinţă trase de lege; orĭ-ce act care ar crea o asemenea derogaţiune ar fi izbit, de sigur, de o nulitate radicală. Art. 5] cod. civ., art. 65 cod. pr. civ. şi art. 69 din legea jud. com. (coresp. cu vechiul art. 16 pr. civ.), sunt formale în acest sens, In adevăr, tribunalele de comerciŭ şi judecătoriile de ocol, ca orĭ-ce tribunal de excepţiune, aŭ primit puterea specială de a judeca un numĕr óre-care de afacerĭ; ele nu aŭ nicĭ-o atribuţiune pentru tóte cele-lalte afacerĭ. A consimţi ca şi acestea să le fie supuse, ar fi a le crea o juridicţiune, adică a pune capriciul voinţeĭ particularilor în locul uneĭ dispositiunĭ de ordine publică, a confunda puterea, a întórce cursul justiţieĭ şi a'l tulbura pănă în isvorul sĕŭ.

---

[1] Art. 69 leg. jud. com. şi de oc. (coresp. cu vechiul art. 16 c. pr. civ.) cuprinde o disposiţiune analógă. El ḑice: „Părţile se pot înfăţişa înaintea orĭ căruĭ judecător de ocol, fără nicĭ o chemare şi fără nicĭ o cerere înscris, îndestul ca procesul să fie de natură a se judeca de un judecător de ocol şi îndestul ca voinţa părţilor, obiectul şi valórea contestaţiuneĭ lor să fie constatate înscris înaintea judecătoruluĭ, *printr'un act format de judecător, subscris de el şi de părţile împricinate.*

'Aşa déră, prorogaţiunea competinţeĭ pe care părţile ar voi să o facă în privinţa unuĭ judecător incompetent *ratione materiae* este juridiceşte imposibilă.

Insă, décă doctrina şi jurisprudenţa sunt în perfect acord asupra principiuluĭ însuşĭ, acest acord nu maĭ există asupra consecinţelor ce trebue a se trage din acest principiŭ. Se ştie că legiuitorul spre a determina competinţa fie-căreĭ juridicţiunĭ a luat în consideraţiune: a) domiciliul séŭ reşedinţa pârâtuluĭ şi situaţiunea obiectuluĭ litigios (incontestabil formézǎ competinţa *ratione personae vel loci*); b) natura afacereĭ, genul eĭ: exemplu: acţiunĭ petitoriĭ, de servitute, de divorţ, de tăgăduire a paternităţeĭ, etc. (incontestabil formézǎ ,incompetinţa *ratione materiae*); c) In fine, în unele casurĭ, precum: în privinţa acţiunilor personale şi mobiliare, a luat în consideraţiune quantumul séŭ valórea cerereĭ: Ex. 1500 leĭ, 300 leĭ, 50 leĭ, etc.

180. Se naşte cestiunea, care este viŭ controversată, de a se şti, décă în competinţa *ratione materiae* întră şi cifra valóreĭ acestor cererĭ; cu alte cuvinte, décă părţile pot proroga, schimba competinţa legală a juridicţiunilor atribuindu-le competinţa de a statua asupra unor valorĭ, maĭ marĭ séŭ maĭ micĭ, de cât acelea fixate de lege (*prorogatio fori de quantitate ad quantitatem*)?

Două dificile cestiunĭ avem de examinat în acéstă privinţă:

181. **I-a Cestiune.** Părţile, prin comun acord, pot ele óre proroga competinţa unuĭ tribunal de excepţiune, de exemplu, a uneĭ judecătoriĭ de ocol, de a judeca o afacere care, prin valórea séŭ quantumul eĭ, trece peste limita competinţeĭ aceleĭ judecătoriĭ? Exemplu: Reclamantele face o cerere personală şi mobiliară la judecătorul de ocol maĭ mare de 1500 leĭ noĭ capital şi procente.

1-a *Opiniune.* Uniĭ [1]) susţin *afirmativa* basându-se pe următórele motive: a) Legéa ridicând în unele casurĭ competinţa în prima instanţă a judecătoruluĭ de ocol până la cifra de 1500 leĭ noĭ capital şi interese, iar alte orĭ până la o valóre orĭ cât de mare, arată ea însă 'şĭ că cifra până la care este competinte a statua în ultima instanţă (de la 50—300 leĭ) nu este de ordine publică; b) Germenul competinţeĭ judecătoruluĭ de ocol există; căcĭ tot o acţiune personală şi mobiliară 'ĭ este supusă; el are autoritatea necesară spre a statua asupra uneĭ afacerĭ a căreia valóre ar fi maĭ mare de cât cea fixată de lege pentru prima instanţă, de óre-ce ar fi de ajuns de a scoborî cifra cerereĭ spre a se găsi în limitele competinţeĭ trase de lege. Natura procesuluĭ nu este déră antipatică juridicţiuneĭ judeluĭ de ocol. Limitarea cifreĭ competinţeĭ séle nu este de căt o garanţie oferită intereselor pecuniare a le impricinaţilor; aceştia sunt liberĭ de a renunţa la dênsa, décă cred că judecătorul este apt de a judeca bine o afacere de o valóre maĭ mare de cât cea determinată de lege; c) Acest fel de prorogaţiune a competinţeĭ de la o cantitate maĭ mică la alta maĭ mare, (*de quantitate ad quantitatem*) era autorisat chiar şi de dreptul roman: *„Judex qui ad certam summam jussus est, etiam de re majori judicare potest si inter litigatores conveniat“* [1]); d) In fine, vechiul art. 7 din codicele nostru de pr. civ., corespundent cu art. 7 din pr. civ. fr., autorisă acéstă prorogaţiune ḑicênd: „Părţile printr'o comună înţelegere pot deroga la competinţa judecătoruluĭ aratată prin articolele precedente; ele se pot presenta de sine înaintea sa *orĭ care ar fi valórea obiectuluĭ în proces şi judecătorul va pronunţa în prima séŭ în ultima instanţă, după competinţa sa.*“

---

[1]) Carré, quest. 27; Dalloz, 29, 1, 247; Bénech, *Traité des justices de paix*, p. 346 şi urm.; Cas. Fr. 12 Martiŭ 1829 (D. A. V°. *Comp. des tr. de paix*, N. 320); 9 Martiŭ 1857 (D. P. 57, 1, 125); Boncenne, t. I, p. 95; Cas. Rom. 1, 1876, decis. No. 28, *Bulet.* p. 35; I, 1880, decis. No. 48, *Bulet.* p. 59.

2-a) *Opiniune.* Alţiĭ [2]) susţin *negativa*, pentru că: a) Legiuitorul a putut ridica el însuşĭ competinţa judecătorilor de ocol maĭ sus de 300 leĭ séŭ de 1500 leĭ, fără ca dintr'acésta să resulte că el a autorisat pe părţĭ a face şi ele acésta; b) Art. 51—56 din leg. jud. com. şi de oc. determină în mod expres, special, limitativ, casurile de competinţa judecătorilor de ocol în materie personală şi mobiliară; a întinde competinţa acestor judecătorĭ preste cifra fixată de lege, este a investi o juridicţiune excepţională de o misiune pe care legea nu'ĭ o dă, este a viola regulele, marginile competinţeĭ *ratione materiae.*

In adevăr, legiuitorul când a determinat acéstă competinţă, a luat în considerare atât natura afacereĭ, adică causa generatrice a procesuluĭ, cât şi quantumul valóreĭ cerereĭ şi nu a dat nicĭ unuĭ jude de ocol din ţară dreptul de a judeca afacerĭ personale şi mobiliare care trec peste cifra arătată de lege. Aşa déră, legea opreşte prorogaţiunea competinţeĭ atât *de re ad rem* cât şi de *quantitate ad quantitatem.*

---

[1]) L. 74 § 1, Dig. *de judiciis.*

[2]) Boitard şi Colmet Daage, t. I, No. 617; Rodière, t. 1, p. 88; Henry Bonfils, No. 531; Garsonnet, t. I, p. 641; Cas. Fr. *req.* 3 frim. an, IX; Civ. *rej.* 10 Ianuariŭ 1809; Trib. de Besançon, 21 Iuniŭ 1844; (D. P. 45, 5, 146); Civ. cass. 6 Ianuariŭ 1845 (D. P. 45, 1, 56); 9 Martiŭ 1857. (D. P. 57, 1, 125).

c) Argumentul tras din dreptul roman nu are nicĭ o valóre în acéstă materie, care se află specialmente regulamentată de legile positive actuale ; d) Vechiul art. 7 din c. pr. civ., pre lângă că este obscur şi în contradicere cu el însă'şĭ, se găseşte abrogat de legea jud. com. şi de ocóle din 1879, care lege nu a reprodus de cât disposiţiunea art. 16 din cod. de pr. civ., prin articolul sĕŭ 69, care ḑice formal că: „părţile se pot înfăţişa inaintea orĭ-căruĭ judecător de ocol fără nicĭ o chemare şi fără nicĭ o cerere inscris, indestul ca procesul *să fie de natură a se judeca de un judecător de ocol.*“

Credem că acésta a doua opiniune este mult maĭ fundată de cât ce d'ântăiŭ şi ar trebui să fie adoptată şi de jurisprudenţa tribunalelor nóstre, maĭ ales că, în Francia, prima opiniune de şi a predominat la început, a finit prin a fi fórte puţin susţinută de doctrină şi este aprópe părăsită de practica judiciară, precum ne încredinţéză Boitard şi Calmet Daage [1].

182. II-a Cestiune. *Un tribunal civil de judeţ este el óre competinte a judeca o afacere pe care legea o pune în competinţa judecătoriilor comunale séŭ de ocóle?* Exemplu: Tribunalul civil de judeţ este investit de o afacere personală şi mobiliară în valórea maĭ mică de 1500 leĭ. Se naşte cestiunea décă părţile pot prin comun acord proroga în acest cas competinţa tribunaluluĭ civil de judeţ séŭ nu pot, de óre-ce ar fi vorba de o incompetinţă *ratione materiae* [2]).

---

[1] *Leçons de procédure civile*, t. I, No. 617, p. 603.

[2] Acéstă cestiune, înainte de noul codice de comerciŭ din 1887 se

1-a *Opiniune.* Uniĭ susţin afirmativa ḑicând, că aci este vorba de o incompetinţă *ratione personae.* Eĭ se bazéză pe următórele motive:

a) Tribunalele civile de judeţ aŭ *plenitudinea de juridicţiune (juridictio plenior)*, adică vocaţiunea generală şi indefinită ce aŭ primtt de la legiuitor de a judeca tóte procesele. Art. 54 c. pr. civ. nu face de cât să exprime acest principiŭ ḑicênd: „Tribunalele de judeţe vor judeca *tóte afacerile civile.*“ De şi afacerile atribuite judecătoriilor comunale şi de ocóle (în Francia judecătoriilor de pace şi tribunalelor de comerciŭ) sunt sustrase din acéstă totalitate, când însă sunt aduse înaintea tribunaluluĭ civil de judeţ şi partea interesată nu declină competinţa *in limine litis*, atuncĭ ele revin naturalmente către isvorul de unde aŭ eşit. Competinţa tribunaluluĭ civil se găseşte decĭ prorogată.

b) Juridicţiunile séŭ tribunalele de excepţiune aŭ fost create în interesul privat al împricinaţilor, pentru ca eĭ să obţină o judecată maĭ apropiată, maĭ expeditivă şi maĭ puţin costisitóre; decĭ, trebue să fie permis părţilor a renunţa în mod expres séŭ tacit la acéstă favóre stabilită în propriul lor interes privat. Este locul de a aplica aci maxima: „*Omnes licentiam habere his quae pro se introducta sunt renuntiare.*“

c) In fine, legea 29 din cod. luĭ Justinian, *De Pactis*, autorisă acéstă prorogaţiune.

Acest sistem este susţinut de Dalloz [1]) şi este consacrat de

---

presinta, maĭ ales, în privinţa afacerilor de comerciŭ care ar fi fost traduse înaintea unuĭ tribunal civil. Acest codice însă prin art. 887, precum am maĭ spus şi cu altă ocasiune, a tăiat orĭ-ce controversă ḑicând, că excepţiunea de incompetinţă ce resultă este *ratione materiae* şi prin urmare de ordine publică; părţile nu pot transige, se póte invoca de părţĭ în orĭ-ce stare a procesuluĭ şi chiar de către judecătorĭ din oficiŭ.

[1]) Répertoire, Vo. *Compét. civ. des trib. d'arr.* No. 215 *et seq.*

jurisprudența franceză [1], precum și de jurisprudența Curțeĭ nóstre de Casațiune [2].

2-a *Opiniune.* Alțiĭ, [3] cu cari ne unim și noĭ, susțin *negativa* ḑicând, că aici este vorba de o incompetință *ratione materiae.* Eĭ se baséză pe următórele motive:

a) Argumentul tras din plenitudinea de juridicțiune a tribunalelor civile de județ nu are nicĭ o valóre, de óre-ce aceste expresiunĭ servesc numaĭ spre a desemna vocațiunea generală ce aŭ aceste tribunale; déră acéstă vocațiune generală este circumscrisă însă-șĭ prin textele positive carĭ aŭ fixat *vocațiunea specială* a fie-căreĭ juridicțiunĭ de excepțiune. Prin plenitudinea de juridicțiune se înțelege că, în cas de tăcere a legeĭ asupra tribunaluluĭ competinte de a judeca o afacere, tribunalul civil de județ trebue a fi investit, căcĭ el este competinte. Iată totul. Iar décă legiuitorul a indicat el însu-șĭ în mod formal care este juridicțiunea competinte, atuncĭ evident este că tribunalul civil de județ va fi incompetinte *rațione materiae* de a judeca afacerĭ sustrase formal de lege de la competința sa.

b) Diversele ordine séŭ categoriĭ de jurisdicțiunĭ sunt create de lege nu numaĭ în vederea de a satisface niște interese private, ci și în vederea unuĭ interes general. In adevăr, legea a creat judecătoriile comunale și de ocóle spre a evita ca afacerile de mică importanţă, uşor de resolvat, să vină ca să împovăreze şi să încurce tribunalele civile de judeţ, împedicându-le ast-fel de a statua asupra afacerilor importante şi delicate. Legea a maĭ voit, în acelaş timp, ca să scutéscă pe părţĭ de trăgănările şi cheltuelele care sunt consecinţele uneĭ procedurĭ lungĭ şi costisitóre ca aceia a tribunalelor civile şi care adesea ar fi absorbit însă-şĭ valórea procesuluĭ. Aşa déră, legiuitorul creând juridicţiunĭ de excepţiune nu a voit a crea numaĭ un privilegiŭ, o favóre justiţiabililor de la care eĭ să pótă renunţa, ci a voit a da satisfacţiune unuĭ interes general de maĭ bună distribuţiune a justiţieĭ, adică unuĭ interes care este de ordine publică. Decĭ, incompetinţa este absolută, *ratione materiae*, nu póte fi obiectul convenţiunilor dintre particularĭ.

---

[1] Cass. Fr. *civ.* 10 Iuniŭ 1816 (D. A. *Vo. cit.* No. 219); *Req.* 24 Apriliŭ 1831 (D. A. *Vo. cit.*, No. 219); *Civ. req.* 9 Apriliŭ 1827 (D. A. *vo. cit.* No. 220; Pardessus, *op. cit.* t VI, No. 1347.

[2] Cass. R, I, 25 Martiŭ 1868; 26 Iuniŭ 1871; 4 Decembre 1883.

[3] Henrion de Pensey, *Compét. des juges de paix*, cap. 4, 7-a ediț. Bioche, Vo. *Compét des trib. civ. de première instance*, No. 20; Boncenne, *op. cit.* t. II, p. 32 *et seq.*; Boitard și Calmet Daage, *op. cit.* t. I. No. 353; Garsonnet, t. I, p. 655; Bonfils, *op. cit.* No. 533 și 534.

c). In căt pentru legea 29 Cod. *De Pactis*, ea este de sigur streină de cestiune, căcĭ vorbesce de casul când o persoană din causa calităţiĭ séle propriĭ, de exemplu de preot, are privilegiul de a fi supusă uneĭ juridicţiunĭ speciale; aceleĭ persóne 'i este permis de a renunţa la acest privilegiŭ spre a fi judecată de un tribunal ordinar. ¹)

d). Legiuitorul nostru prin noul Codice de Comerciŭ (art. 887) resolvând expres in acest sens cestiunea in privinţa afacerilor de comerciŭ supuse juridicţiuneĭ tribunalelor civile, credem, că implicit a inclinat pentru acest sistem şi in pri-

---

¹) Când acéstă cestiune se punea şi pentru tribunalele de comerciŭ sub imperiul vechiuluĭ codice de comerciŭ, argumentul era, că aceste tribunale nu eraŭ create in vederea *calităţeĭ persoanelor* (adică a comercianţilor), ci in vederea *materieĭ* (adică a natureĭ actelor de negoţ). Proba ce se invoca era, că orĭ-ce afacere de natură comercială intra in competinţa tribunalelor de comerciŭ, cu tóte că nicĭ una din părţĭ nu era comerciantă; şi vice-versa, o afacere de natură civilă intra in competinţa tribunalelor civile, cu tóte că ambele părţĭ eraŭ comerciante.

vinţa afacerilor de competinţa judecătoriilor comunale şi de ocóle supuse tribunalelor civile de judeţe, căcĭ există identitate de motive.

183. III-a Cestiune. *Care este capacitatea cerută spre a putea proroga competinţa unuĭ tribunal?* Este aceia ce se cere spre a face un compromis, de óre-ce părţile renunţând la judecătorul desemnat de lege a judeca şi alegând pe un altul, se expun de a perde dreptul lor prin hotărirea ce va pronunţa judecătorul. De aceia se cere ca părţile să fie: a) capabile de a sta in justiţie, şi b) de a putea liber dispune de dreptul litigios.

184. III-a Cestiune. *Carĭ sunt efectele prorogaţiuneĭ voluntare de competinţă?*

Trebue să distingem:

1⁰). Efectele prorogaţiuneĭ in ceia ce privesce *părţile litigante. Prorogatio fori* produce efecte, adică este obligatorie pentru părţile care consimt, iar nicĭ de cum pentru terţiĭ interesaţĭ, căcĭ nimenĭ nu póte dispune de dreptul altuia, nimenĭ nu póte prin faptul sĕŭ ca să distragă pe o altă parte de la judecătorul sĕŭ natural, pe care i'l dă legea. Prorogaţiunea voluntară valabil consimţită de părţĭ este *res inter alios acta* şi prin urmare, *tertio non nocet.* Exemplu: Prinus chiamă in judecată pe Secundus, Tertius şi Quartus cari sunt codebitorĭ, coobligaţĭ; însă inaintea unuĭ tribunal care nu este al domiciliuluĭ séŭ al reşedinţeĭ nicĭ unuia din eĭ. Secundus acceptă juridicţiunea tribunaluluĭ incompetent *ratione personae vel loci.* Tertius si Quartus nu sunt legaţĭ printr'acésta; eĭ vor putea declina competinţa tribunaluluĭ. [1]

---

[1] In cas de codebitorĭ *solidarĭ*, şi maĭ ales când obiectul este indivisibil, Dalloz, (V⁰ *cit.* No. 228) crede că declinatorul de competinţă nu póte avea loc, şi citéză o decisiune a Curţeĭ de Apel din Aix din 15 Aprilie 1838. Noĭ nu admitem acéstă opiniune.

Alt exemplu: Primus cheamă în judecată pe Secundus, care este garant pentru debitorele principal Tertius, înaintea unuĭ tribunal care nu este a luĭ Secundus. Acesta acceptă *prorogatio fori*, déră chémă la rândul sĕŭ în garanţie pe debitorele principal Tertius. Acest Tertius va putea declina competinţa tribunaluluĭ sesisat.

2°) Efectul prorogaţiuneĭ în privinţa *tribunaluluĭ civil de judeţ* a căruia competinţă este prorogată. Acest tribunal este el óre obligat, *forţat* de a judeca procesul, séŭ are facultatea de a'şĭ declina competinţa? Controversă.

I-a *Opiniune*.. Uniĭ susţin că tribunalul civil de judeţ are *facultatea* de a accepta séŭ refusa din oficiŭ *prorogatio fori*. Consimţimêntul părţilor nu'l obligă. In adevăr:

a) Nu există pentru tribunalele civile de judeţ o dispositiune analogă cu aceia privitóre la judecătoriile de ocóle (art. 69 legea jud. com. şi de oc. séŭ vechiul art. 7 şi 16 cod. pr. civ.) şi o disposiţiune dintr'o procedură excepţională nu se póte aplica la procedura ordinară a trib. civil de judeţ.

b) Judecătorul nu este ţinut a se pronunţa, sub pedépsă de denegare de dreptate, de cât în privinţa acelor persóne şi acelor lucrurĭ pe carĭ legea le a pus sub a sa juridicţiune. In privinţa lor, darea justiţieĭ este o datorie; în privinţa altora, este o facultate, căcĭ o bună administraţiune a justiţieĭ cere ca tribunalul să nu'şĭ consume timpul şi activitatea cu afacerilor streine, adică cu a le acelor ce nu sunt propriĭ sĕĭ justiţiabilĭ. Ce s'ar întâmpla în ipotesa când împingând lucrurile la extreme, s'ar permite tutulor împricinaţilor din ţéră de a'şĭ adresa reclamaţiunile lor la un singur tribunal? Când óre ar maĭ veni rândul de judecată pentru afacerile din resortul aceluĭ tribunal? Tribunalul incompetent devine aşa dér, óre cum un arbitru şi decĭ, ca şi un arbitru, el póte accepta séŭ refusa mandatul pe care părţile i'l aŭ în casul când găsesce că acceptarea luĭ este un obstacol la mersul regulat al distribuireĭ justiţieĭ propriilor sĕĭ justiţiabilĭ, şi apoĭ, cum óre prorogaţiunea care nu póte lega pe coobligaţĭ, pe garanţĭ, etc., ar putea lega pe judecător? Aşa déră tribunalul are *facultatea* de a accepta séŭ nu *prorogatio fori*; cu alte cuvinte, în aceste casurĭ, competinţa sa este *facultativă*[1].

Acest sistem este în general admis de doctrină[2] şi de jurisprudenţă în Francia[3].

II-a *Opiniune.* Alţiĭ[4] susţin că pentru tribunal prorogaţiunea este forţată, adică este *obligat* de a judeca; el nu póte să'şĭ decline competinţa, pentru că: a) Art. 65 c. pr. civ. (care nu există la francezĭ) ḑice că: părţile vor **putea** să se judece înaintea orĭ-căruĭ alt tribunal de cât cele însemnate prin articoliĭ precedenţĭ: „Pentru acésta ele vor trebui să depună un act scris coprinḑător de a lor voinţă. Va trebui însă ca tribunalul să fie competinte a judeca materiĭ de natura acelora carĭ fac obiectul reclamaţiuneĭ părţilor.“ Orĭ, *a putea* va să ḑică a avea *dreptul*, şi precum nu există drept în contra dreptuluĭ, de asemenea nicĭ tribunalul nu póte avea facultatea de a nimici dreptul ce aŭ părţile de a face să fie judecate de un alt tribunal, de cât acela care este competinte după regulele ordinare a le competinţeĭ [1]; b) Art. 69 din legea jud. com. şi de ocóle, corespun̦dător cu vechiul art. 7 şi 16 din cod. pr. civ. şi cu art. 7 din cod. pr. civ. francez, privitor la judecătoriile de ocóle d̦ice: „*judecătorul* **va** *judeca causa.*“ Deci, legea întrebuinţéză termenĭ imperativĭ când este vorba de un judecător de ocol; acesta nu va putea să'şĭ decline competinţa într'un asemenea cas, orĭ căt de împovărat ar fi de numĕrul mare al proceselor; cum óre acéstă declinare să fie permisă de lege unor judecătorĭ de tribunal de judeţ, maĭ bine retribuiţĭ şi adesea orĭ maĭ puţin ocupaţĭ? c) Fiind-că părţile aŭ ales singure pe judecător, este maĭ multă speranţă că el va judeca bine, séŭ că părţile vor accepta maĭ cu multă plăcere hotărîrea; d) In fine, valórea procesuluĭ fiind mică, s'ar causa cheltuelĭ marĭ cu trimiterea părţilor înaintea altor judecătorĭ.

---

[1] Competinţa *facultativă* nu este o *distincţiune* propriŭ ḑisă, ci maĭ mult o *sub-distincţiune* séŭ o nuanţă a competinţeĭ ralative şi produce efecte analóge.

[2] Dalloz, Vo. *Compét. civ. des trib. d'arr.* No. 227; Boitard şi Colmet Daage, *op. laud.*, t. I, p 329; H. Bonfils, *op. laud.*, No. 537; Garsonnet, *op. laud.* t. I, § CL, p. 639 şi 640; Cas. Fr. Req. 11 Martiŭ 1807; Rennes, 22 Martiŭ 1828 (Dal. Vo, *et loc. cit.*).

[3] Acéstă decisiune prin *a fortiori* se va aplica când este vorba de un proces între d[illegible] streinĭ carĭ nu aŭ nicĭ un raport séŭ legătură cu ţéra nóstră. Tribunalele nóstre aŭ *facultatea* de a'şĭ declina competinţa, cel puţin după opiniunea nóstră.

[4] Rodière, *Traité de compétence et de procédure en matière civile*, t. I, p. 112, Colmar, 6 August 1827 (Dal. *Vo et loc. cit.*) Douai, 9 Decembre 1843 (Dal. Vo. *Compétence commerciale* No. 400); Dl. Al. Şendrea, *op. cit.* No. 598, p. 646.

Acéstă a doua opiniune este maĭ fundată de cât cea d'ântăiŭ [2]).

§ II. Prorogaţiunea legală.

185. Prorogaţiunea legală este când, pe lângă acţiunea principală deja pendentă înaintea unuĭ tribunal, legea autorisă ca să se facă şi alte cererĭ accesoriĭ, carĭ să se judece împreună cu cererea principală de către acelaşĭ tribunal, într'una şi aceiaşĭ instanţă; cu tóte că acest tribunal după regulele ordinare nu ar fi fost competinte a judeca acele cererĭ accesoriĭ, décă ele s'ar fi exercitat pe cale de acţiune principală. Legiuitorul a derogat de la regulele formulate de el pentru acţiunile principale şi a mărit cercul competinţeĭ teritoriale a tribunalelor spre a procura părţilor o maĭ repede, o maĭ economică şi, maĭ ales, o maĭ exactă justiţie, prin evitarea decisiunilor contradictoriĭ.

---

[1] Disposiţiunea art. 65 c. pr. civ. neexistând la francezĭ, de aceia controversa în dreptul francez este maĭ seriósă de cât în dreptul nostru.

[2] Opiniunea de maĭ sus nu se aplică când procesul este între doĭ streinĭ carĭ nu aŭ nicĭ un raport cu ţara, adică nu aŭ nicĭ domiciliul nicĭ reşedinţa în ţară, iar acţiunea este personală, reală imobiliară orĭ privitóre la o cestiune de stat personal.

Acéstă *prorogatio fori legală* are loc în mod necontestabil în următórele casurĭ:

a) Când pârâtul face o cerere *reconvenţională* séŭ de compensaţiune judiciară, care prin natura sa întră în competinţa *ratione materiae* a tribunaluluĭ învestit cu judecata cerereĭ originare séŭ principale.

b) Când se face o *cerere de intervenţiune* din partea uneĭ a treia persóne în cursul unuĭ proces pendinte (art 247 *et seq*. pr. civ.).

c) Când se face o *cerere în garanţie pe cale incidentă* (art. 64 alin. b, pr. civ.).

d) Când două cererĭ fiind *connexe* şi pendente la *două diferite tribunale* din ţéră, se admite excepţiunea de connexitate de unul din aceste tribunale [1]).

In tóte aceste casurĭ există prorogaţiune de competinţă, bine înţeles, numaĭ atuncĭ când aceste cererĭ ar fi fost de competinţa unuĭ alt tribunal de cât acela înaintea căruia se adreséză, décă aceste cererĭ s'ar exercita în mod principal; căcĭ décă ele în acest din urmă cas ar fi revenit tot la acelaşĭ tribunal, atuncĭ evident este că nu există *prorogatio fori.*

---

[1]) Consultă asupra diferitelor casurĭ în carĭ prorogaţiunea legală póte avea loc din causa cererilor incidente şi connexe, Dalloz, Vo *cit.* No. 252 *et seq.*

Décă cererea reconvenţională, de intervenţiune, în garanţie séŭ connexă, prin natura lor nu ar intra în atribuţiunile, în cercul materiilor tribunaluluĭ învestit cu judecarea cerereĭ principale, atuncĭ acest tribunal, fiind incompetinte *ratione materiae*, va trebui să'şĭ decline din oficiŭ chiar competinţa sa.

La acéstă regulă, noul codice de comerciŭ din 1887 a venit de a făcut o radicală derogaţiune prin articolul 884, care ḑice: „Décă înaintea unuĭ tribunal *camercial* se ridică un incident civil, acelaş tribunal este competent a statua şi asupra incidentuluĭ, afară de casul când contestaţiunea incidentă ar purta asupra filiaţiuneĭ, asupra calităţeĭ de erede, séŭ asupra unuĭ drept de proprietate séŭ servitute imobiliară."

SECŢIUNEA VI.

Despre regula: judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ.

Sumar: § 186. In principiŭ, maxima că: „judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ", ar trebui să fie aplicabilă tuturor juridicţiunilor. § 187. Aplicaţiunea maximeĭ la juridicţiunile ordinare: tribunale civile de judeţ şi curţĭ de apel. 188. Aplicaţiunea maximeĭ la tribunalele de comerciŭ sub imperiul nouluĭ codice de comerciŭ. 189. Aplicaţiunea maximeĭ la judecătoriile comunale, de ocóle şi la tribunalele de comerciŭ sub imperiul vechiuluĭ codice de procedură comercială. 190. I-a Regulă. 191. II-a Regulă.

186 Este raţional şi just ca, în principiŭ, puterea juridicţională a unuĭ tribunal să nu se esercite numaĭ asupra cerereĭ, pretenţiuneĭ ridicate de reclamant, ci şi asupra procesuluĭ întreg, adică şi asupra apărărilor, excepţiunilor, cuvintelor de nevalóre séŭ neprimire, incidentelor de procedură, cererilor reconvenţionale, pe care pârâtul, la rândul séŭ le opune reclamantuluĭ, şi acésta, chiar în casul când aceste apărărĭ, incidente, etc., considerate în mod separat şi în ele însă-şĭ, adică ca cererĭ principale, ar trece preste competinţa *ratione personae vel loci* séŭ *ratione materiae* a aceluĭ tribunal învestit cu cererea principală. Intr'adevăr, nu ar fi óre neraţional ca acest tribunal să fie obligat a se desinvesti de judecata acţiuneĭ principale, fiind-că în cursul instanţeĭ s'a ivit asemenĭ cestiunĭ litigióse care se légă în mod intim cu acea acţiune? De aci maxima: *judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ*; luând acest cuvênt: „excepţiune,“ într'un sens cu totul larg şi inexact [1].

187. In ceia ce priveşte tribunalele ordinare, precum: tribunalele civile de judeţe şi curţile de apel, acéstă maximă se aplică în totul, tot d'auna; afară de casul când apărarea, incidentul, excepţiunea, etc., ar fi de competinţa exclusivă a tribunalelor administrative, în care cas, principiul separaţiuneĭ puterilor, care este de ordine publică, trebue să aibă precădere asupra orĭ-căreĭ alte regule [2].

Afară de acéstă restricţiune, regula este că tóte cererile care, de ar fi fost produse ca cererĭ principale, ar fi eşit din competinţa relativă séŭ din competinţa *ratione materiae* a tribunalelor civile de judeţe şi curţilor de apel, întră în competinţa acestor tribunale de a fi judecate când sunt produse ca mijlóce de apărare *(lato sensu)*. Exemple: Intr'un proces civil dintre douĭ creditorĭ aĭ unuĭ comerciant, unul din eĭ invócă starea de faliment a debitoruluĭ lor comun; tribunalul civil va putea constata starea de faliment şi aplica consecinţele séle legale la procesul de care este învestit, cu tóte că falimentul nu a fost declarat la tribunalul de comerciŭ. Alt exemplu: Primus reclamă contra luĭ Secundus la tribunalul civil 6000 leĭ derivaţĭ dintr'o afacere civilă. Secundus reclamă, la rândul sĕŭ, contra luĭ Primus 100 chile grâŭ ce'ĭ datoréză dintr'o afacere comercială. Tribunalul civil va fi competinte a statua asupra ambelor reclamaţiunĭ.

---

[1] Asupra diferitelor înţelesurĭ a le cuvîntuluĭ *excepţiune*, vedĭ cele ce am dis *supra*, No. 95, p. 122 şi 123.

[2] Uniĭ autorĭ admit şi un al douilea cas: când obiectul cerereĭ incidente séŭ reconvenţionale ar intra în una din materiile pentru carĭ legea a creat o atribuţiune specială de juridicţiune, de exemplu, casul art. 62, 63, 64 c. pr. civ., corespondente cu art. 59 No. 5, 6 şi 7 cod. pr. civ. civ. francez (Bourbeau, *Procédure Civile*, t. I, p. 85 şi 86; Journal du Palais, Vo. *Reconvention*, No. 21; H. Bonfils, No. 1173, p. 750 şi 751).

188. In ceia ce priveşte tribunalele de comerciŭ, cele ce am ḑis despre tribunalele ordinare sunt de-o potrivă aplicabile lor, *însă numaĭ de la 1 Septembre 1887*, adică numaĭ de la punerea în vigóre a nouluĭ codice de comerciŭ. Art. 884 din acest codice, spre diferinţă de vechiul codice de comerciŭ abrogat, a acordat tribunalelor de comerciŭ dreptul de a statua şi asupra incidentelor de natură civilă ivite în cursul unuĭ proces comercial, precum: cerere în garanţie, cerere reconvenţională, etc., conform reguleĭ: judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ [1]). Nu a exceptat de cât treĭ casurĭ de incidente, şi anume: când incidentul este relativ la *filiaţiune* séŭ la *calitatea de erede*, séŭ la verĭ-un drept de *proprietate* séŭ de *servitute imobiliară* [2]). In aceste treĭ casurĭ, tribunalul comercial este dator a trimite pe părţĭ pentru judecarea incidentuluĭ civil la tribunalul civil competinte séŭ al judeca însu'şĭ, însă fără asistenţa membrilor comercialĭ, adică ca tribunal pur civil, décă acel incident este de competinţa *ratione personae vel loci* a tribunaluluĭ civil local. Acest art. 884 a abrogat aşa déră disposiţiunea cuprinsă în art. 312 din Regul. Organic al Munteniei care făcea parte din vechia procedură comercială. Acest articol ḑicea: „Când la o cerere ce se va fi făcut înaintea judecătorieĭ de comerciŭ, pârâtul se va împotrivi, făcênd altă cerere de la jăluitor, pe care numaĭ judecătoria *politicéscă* (civilă) póte să o judece, atuncĭ cererea cea d'ântâiŭ nu se va judeca, până când judecătoria politicéscă va hotărî pe cea de a doua a jăluitoruluĭ (a pârâtuluĭ).“

---

[1]) Acéstă inovaţiune a legiuitoruluĭ nostru este inspirată de codicele de comerciŭ Italian şi se justifică prin aceia că a voit, pe de o parte, să dispenseze pe părţĭ de străgănirile şi cheltuelile ce ar face cu trimiterea judecăreĭ incidentuluĭ civil la un tribunal civil, iar pe de alta, să grăbéscă judecata proceselor comerciale care prin însă'şĭ natura lor reclamă o soluţiune urgentă.

[2]) In codicele Italian nu se prevede de cât un singur cas de trimitere la tribunalul civil competent şi anume: când incidentul este privitor la *calitatea de erede*. Legiuitorul nostru a creḑut că aceiaşĭ raţiune ca pentru calitea de erede mijloceşte şi pentru casurile de filiaţiune, de proprietate şi de servitute imobiliară, carĭ casurĭ, din causa mareĭ importanţe şi a dificultăţeĭ cestiunilor de

189. In ceia ce priveşte tribunalele de excepţiune, precum: judecătoriile comunale, judecătoriile de ocóle şi tribunalele de comerciŭ *sub imperiul vechiuluĭ codice de procedură comercială* (art. 312 din Regul. Org. al Munteniei), regula că judecătorul acţiuneĭ este judecătorul excepţiuneĭ se aplică tot d'auna, în totul, când apărările, excepţiunile, cererile reconvenţionale, etc., décă s'ar considera ca cererĭ principale, ar trece preste competinţa *ratione personae vel loci* a acestor tribunale, nu însă şi în casul când acestea ar trece preste competinţa *ratione materiae.*

Pentru acest din urmă cas, adică când apărările, excepţiu-

---

drept civil ce ridică, cer tótă solicitudinea judecătoruluĭ civil competent. Afară de acésta, procedura comercială actuală derógă fórte mult de la procedura civilă în ceia ce priveşte maĭ ales competinţa *ratione personae* (art. 889), şi ar fi fost dificultate şi chiar nedreptate, maĭ ales în ceia ce priveşte administraţiunea şi apreciarea probelor, de a atribui judecata acestor incidente altuĭ tribunal de cât cel competinte după dreptul comun. (Dl. I. Rădoiu, *Noul codice dc comerciŭ*, 1887, Bucureştĭ, p. 457).

nile, cererile reconvenţionale, etc., ar trece preste competinţa *ratione materiae* a judecătoruluĭ, jurisprudenţa şi doctrina în general, căcĭ cestiunea ridică viuĭ controverse, aŭ stabilit următórele două regule:

190. I-a **Regulă**: *Tribunalele de excepţiune sunt necompetinte de a statua asupra apărărilor séŭ incidentelor care ar avea de resultat de a le obliga să resolve în* **dispositivul** *sentinţeĭ lor, adică într'un capitol* **special şi distinct**, *o cestiune care este afară de a lor competinţă* **ratione materiae**. Décă, din contra, apărarea séŭ incidentul nu ar avea de resultat a obliga pe tribunal ca să resolve prin chiar *dispositivul* sentinţeĭ o asemenea cestiune, ci numaĭ de a face pe judecător ca să estragă din examenul eĭ *motivele* condemnaţiuneĭ cerute de reclamant, séŭ absoluţiuneĭ cerute de pârât, atuncĭ tribunalul este competent.

Să învederăm acéstă regulă printr'un exemplu: Primus reclamă la judele de ocol plata areragelor uneĭ rente viagere séŭ a uneĭ prime de asigurare, a cărora sumă este maĭ mică de 1500 leĭ. Judele de ocol este competinte a statua asupra acesteĭ cererĭ principale, cu tóte că capitalul representativ al valóreĭ renteĭ viagere, séŭ totalul primelor cumulate pentru tótă durata contractuluĭ de asigurare este mult maĭ superior cifreĭ de 1500 leĭ. Décă Secundus, pârâtul, se mărgineşte în a nega exigibilitatea creanţeĭ séŭ în a discuta cifra primeĭ séŭ a areragelor, séŭ în a alega o plată, o remitere a datorieĭ, judele de ocol este competent. Déră décă Secundus contestă insu'şĭ titlul creditoruluĭ rentier, séŭ susţine că contractul de asigurare este nul séŭ resiliat,—judele de ocol examinând aceste mijlóce de apărare, acceptându-le séŭ respingându-le, nu ar trece óre peste limita competinţeĭ séle, statuând ast-fel implicit asupra uneĭ valore maĭ mare de 1500 leĭ?

Două soluţiunĭ sunt posibile. Ele variéză după sistemul ce se va admite asupra teorieĭ efectelor autorităţeĭ lucruluĭ judecat.

1-a *Soluţiune.* Pentru aceĭ carĭ admit că sentinţa dată de judele de ocol va avea autoritatea lucruluĭ judecat şi pe viitor, asupra cestiuneĭ de nulitate séŭ de resiliare a contractuluĭ, negând séŭ consacrând dreptul creditoruluĭ la tóte areragele séŭ primele viitóre, şi că va constitui ast-fel un obstacol la orĭ-ce nouă acţiune şi decisiune asupra acestuĭ punct, este evident că judele de ocol trebue să se desinvestéscă, căcĭ în casul contrariŭ ar statua preste marginile competinţeĭ séle *ratione materiae.*

2-a *Soluţiune.* Pentru aceĭ însă carĭ, cu drept cuvînt credem, susţin că cestiunea de nulitate séŭ de resiliare a contractuluĭ nu va fi implicit judecată de cât *restrictiv* şi *relativ* la obiectul actual al cerereĭ, că ea va remâne întrégă pe viitor, când va sosi scadenţa unuĭ noŭ areragiŭ séŭ verĭuneĭ nouĭ prime, judele de ocol va putea statua, căcĭ apărarea propusă nu 'l face ca să iasă din limita competinţeĭ séle *ratione materiae.*

Déră acéstă a doua soluţiune pentru a fi exact înţelésă şi aplicată, presupune că pârâtul a invocat nulitatea séŭ resiliarea contractuluĭ ca un *motiv* de absoluţiune, iar nu prin *conclusiunĭ exprese şi formale*; căcĭ în acest din urmă cas, judecătorul de ocol ar fi fost obligat a resolvi cestiunea existenţeĭ contractuluĭ printr'un *dispositiv* distinct al sentinţeĭ, adică printr'un cap *special* şi *distinct* de acela care statuéză asupra areragelor séŭ primelor reclamate.

Este demn de observat că în acéstă din urmă ipoteză se póte ḑice, că pârâtul n'a presintat în realitate nulitatea séŭ resiliarea contractuluĭ ca titlu de apărare, ci ca *o cerere reconvenţională.*

Acésta este soluţiunea şi distincţiunea pe care o face jurisprudenţa Curţeĭ de Casaţiune din Francia, şi pe care noĭ o găsim că este juridică şi raţională [1]).

191. II-a **Regulă**: *In privinţa celor-l'alte apărărĭ şi în incidente, tribunalele de excepţiune nu încetéză de a fi competinte de cât în virtutea verĭ-uneĭ disposiţiunĭ a legeĭ.*

Carĭ sunt apărările şi incidentele pe care tribunalele de excepţiune nu le póte judeca din causa exclusiuneĭ pronunţate de un text al legeĭ?

Apărările sunt următórele:

a) Cestiunile privitóre la contenciosul administrativ. Aceste cestiunĭ nu pot fi judecate de tribunalele civile ordinare, prin *à fortiori* de tribunalele de excepţiune. Principiul separaţiuneĭ puterilor se opune la acésta.

b) Cestiunile privitóre la starea persónelor, la calitatea de erede (art. 299 cod. civ. şi art. 884 com.).

c) Contestaţiunile privitóre la drepturile reale imobiliare şi mixte, precum: dreptul de proprietate şi de servitute, afară de acţiunile *posesoriĭ* care sunt de competinţa judecătoriilor comunale şi de ocóle (art. 14, 15, 16, 56 din legea jud. com. şi de ocóle; art. 54 şi 56 cod. pr. civ., şi art. 884 cod. com.).

d) Contestaţiunile privitóre la drepturile *personale imobiliare* (art. 13, 51 din leg. jud. com. şi de oc.). Acest cas însă este contestat [2]).

Incidentele sunt următórele:

a) Defăimarea séŭ inscripţiunea în falş a unuĭ act şi cererile de verificare a scriptelor tăgăduite séŭ nerecunoscute. Art. 73 din legea jud. com. şi de ocóle (coresp. cu art. 20 din cod. pr. civ.), exclude aceste incidente din competinţa judecătoriilor de ocol şi dispune, ca judecătorul să declare procesul suspendat şi să trimétă actul în examinarea tribunaluluĭ civil de judeţ.

---

[1]) Cass. Fr. 27 Apriliŭ 187; 9 Februariŭ 1880 (Sirey, 1880, 1, 173).

[2]) Curtea nóstră de Casaţiune a decis (veḑĭ decisiunea din 1872, No. 340, *Bulet.* p. 260, secţ. I) că judele de pace nu póte judeca o acţiune personală imobiliară, pe cale principală.

Observăm, că spre deosebire de art. 427 din codicele de procedură civilă francez, procedura vechiuluĭ nostru codice de comerciŭ din 1840 (Partea I, art. 23) autoriza în mod expres tribunalele comerciale de a statua asupra defăimăreĭ în falş şi tăgăduireĭ actelor ce s'ar fi presentat în cursul unuĭ proces pendinte înaintea lor. Nu ordona suspendarea procesuluĭ, de cât în cas când era loc ca falşuĭ să se judece de juridicţiunile penale Aci tribunalul penal ţinea în stare pe tribunalul comercial. Acéstă disposiţiune este aplicabilă, credem, şi sub imperiul codiceluĭ actual, în lipsă de o disposiţiune contrariă (art. 881 c. com.).

b) Cererile reconvenţionale séŭ în compensaţiune judiciară, care prin natura şi valórea lor trec preste limitele competinţeĭ tribunalelor de excepţiune. Exemplu: Un judecător de ocol séŭ o judecătorie comunală nu póte statua asupra uneĭ cererĭ reconvenţionale, prin care se reclamă un drept de proprietate imobiliară séŭ de servitute, séŭ o sumă maĭ mare de cât cea fixată de lege (art. 13, 51 şi 55 leg. jud. com. şi de oc., art. 56 cod. pr. civ.).

c) *Cererile în garanţie.* Exemplu: Un judecător de ocol nu póte statua asupra cerereĭ în garanţie de o valóre maĭ mare de 1500 leĭ.

CAP. III.

COMPETINŢA TRIBUNALELOR ROMÂNE ÎN PRIVINŢA STREINILOR

Consideraţiunĭ generale.

192. Până aci ne am ocupat de regulele competinţeĭ tribunalelor civile de judeţe în raport cu contestaţiunile dintre românĭ.

Să presupunem acum că procesul este între un român şi un strein séŭ între doui streinĭ. Calitatea de strein a unuĭ împricinat este ea óre indiferentă, adică nu are ea óre verĭ-o influenţă asupra acelor regule de competinţă a tribunalelor române ?

Acésta este cestiunea ce trebue să o resolvăm şi care este în acelaşĭ timp delicată, complexă şi plină de controverse. Acéstă cestiune merită tótă atenţiunea nóstră, maĭ ales din causa importanţeĭ considerabile ce ia pe fie-care ḑi. In adevăr, pe de o parte, întinderea neîncetat crescândă a relaţiunilor internaţionale, iar pe de alta, numĕrul prea mare al streinilor ce aŭ năvălit în ţéră, daŭ naştere la numeróse procese asupra cărora tribunalele române sunt chemate a statua.

Treĭ marĭ ipoteze avem de examinat aci: 1°) Contestaţiunea este între un român şi un strein; 2°) Contestaţiunea este între douĭ streinĭ; şi 3°) Un român séŭ un strein cere punerea în executare a uneĭ sentinţe date de tribunalele streine séŭ a unuĭ act autentic şi executoriŭ făcut in ţéră streină.

Vom examina fie-care în parte din aceste ipoteze.

SECŢIUNEA I.

Contestaţiunea este între un român şi un strein.

Sumar: § 193. Competinţa tribunalelor române variéză după felul acţiuneĭ. 194. I. Acţiunea este reală imobiliară. 195. II. Acţiunea este mixtă imobiliară. 196. III. Acţiunea este personală séŭ reală mobiliară séŭ de statut personal. 197. Art. 13 şi 14 cod. civ. se aplică persónelor morale ca şi celor fisice. 198. Aceste articole se aplică orĭ-care ar fi causa obligaţiuneĭ. 199. Disposiţiunile acestor articole nu sunt de ordine publică.

193. Acţiunea care învesteşte tribunalele nóstre de judecata procesuluĭ ivit între un român şi un strein póte fi reală imobiliară, mixtă imobiliară, personală séŭ reală mobiliară, séŭ relativă la o cestiune de stat. Baza competinţeĭ judecătorilor noştri variéză după caracterele acţiuneĭ. Trebue dér să examinăm separat fie-care categorie de acţiunĭ şi principiile particulare fie-căreia din ele.

194. I. Acţiunea este *reală imobiliară.* Distingem: a) Acţiunea reală imobiliară este relativă la un imobil situat în România. Tribunalele române sunt singure competinte, chiar dacă imobilul este posedat de un strein, în virtutea art. 2 cod. civ. rom. care ḑice: „Numaĭ imobilele aflătóre în cuprinsul teritoriuluĭ Românieĭ sunt supuse legilor române, chiar când ele se posedă de streinĭ.“ Teritoriul statuluĭ este român ca şi persónele: naţionalitatea este în pămênt ca şi în sânge. Déca dér tribunalele nóstre sunt competinte a judeca contestaţiunile relative la persónele române, cum nu ar fi ele competinte a judeca consestaţiunile relative la imobile situate în limitele teritoriuluĭ Românieĭ? A supune teritoriul român la juridicţiunea tribunalelor streine, ar fi fost a aduce atingere independenţeĭ şi suveranităţeĭ naţionale.

b) Acţiunea reală imobiliară este relativă la un imobil situat în ţéră streină. Tribunalele române sunt absolut incompetinte, chiar décă imobilul este posedat de un român, în virtutea aceluiaşĭ art. 2 cod. civ. rom. de maĭ sus.

195. II. Acţiunea este *mixtă imobiliară*, adică presintă în acelaşĭ timp un îndouit caracter de personalitate şi de realitate. Tribunalele române sunt de o potrivă competinte a judeca, fie-că imobilul este situat în streinătate, fie-că este situat în România, orĭ de câte orĭ acţiunea mixtă considerată, aci ca reală, aci ca personală, va întra, dintr'unul din aceste puncte de vedere, în competinţa tribunalelor nóstre.

Aşa: décă imobilul este situat în România, judecătoriĭ noştriĭ sunt competinţĭ, căcĭ acţiunea póte fi considerată ca reală (art. 2 cod. civ.). Iar décă imobilul este situat în streinătate, judecătoriĭ noştriĭ sunt competinţĭ, fiind-că acţiunea póte fi considerată ca personală, şi art 13 cod. civ. le atribue acéstă competinţă. Tribunalele române sunt, din contra, forţat necompetinte, dacă sub fie-care din aceste două aspecte luate separat, nu pot judeca afacerea [1]).

196 III. Acţiunea este *personală* séŭ *reală mobiliară* séŭ relativă la o cestiune *de stat personal.* Distingem două casurĭ:

1-iul *Cas.* Românul este reclamant contra unuĭ strein care este pârât. Legea română, ca şi cea franceză (art. 14 cod. civ, fr.), admite o excepţiune însemnată la regula de drept comun: „*actor sequitur forum rei.*“ Art. 13 cod. civ. rom. ḑice: „Streinul, *chiar când nu ar avea reşedinţa sa în România.*

---

[1]) Henri Bonfils, *De la compétence des tribunaux français à l'egard des étrangers* (Paris 1865), No. 40 şi 41, p. 35 *seq.* Demolombe, *op. cit.* t. 1, No. 261; Aubry şi Rau, *op. cit.* t. VIII, p. 143; Foelix şi Demangeat, *op. cit.* t. I, No. 160.

va putea fi tras înaintea tribunalelor române pentru îndeplinirea obligațiunilor contractate de dênsul în România, séŭ în țérä streinä cu un român.“

Carĭ sunt motivele pentru carĭ legea a fäcut acéstä derogațiune, a acordat acest privilegiŭ românilor? S'aŭ dat următórele motive: a) Ar fi greŭ adesea şi chiar imposibil românuluĭ de a obține justiție contra unuĭ strein înaintea tribunalelor țereĭ acestuia din urmă, căcĭ judecata acestora ar fi parțială; b) Legea a voit a evita românilor cheltuelele de drumurĭ lungĭ, inconvenientele necunoştințeĭ legilor şi usurilor din țerĭ streine, lipseĭ de credit în țérä, dificultățile de a urma o afacere prin corespondență; c) In fine, hotărîrile date de tribunalele streine ne fiind de plin drept executoriĭ în România (art. 374 cod. pr. civ,) ar fi fost a obliga pe român a urma o procedurä prea costisitóre, când streinul cu care a contractat are în România bunurĭ carĭ pot fi urmărite şi vêndute.

Tóte aceste motive însă sunt slabe; ele nu pot justifica acéstă exhorbitantă derogațiune de la regula: *„actor sequitur forum rei“* care este contrarie justițieĭ şi chiar interesuluĭ naționalilor. De aceia, maĭ toțĭ autoriĭ în Francia se pronunță pentru suprimarea eĭ, ca nefiind conformă cu principiile dreptuluĭ internațional privat şi celor maĭ multe legĭ europene [1]).

Prin tractatele séŭ convențiunile dintre națiunĭ, acéstă derogațiune este în general suprimată.

2-lea *Cas*. Streinul este reclamant contra unuĭ român pârât. In acest cas, legea prin art. 14 cod. civ. rom. face aplicațiunea reguleĭ de drept comun: *„actor sequitur forum rei“* dicênd: „Românul va putea fi tras înaintea unuĭ tribunal român pentru obligațiunĭ contractate de el în țéră străină, chiar cu un strein.“ Art. 15 cod. civ. şi art. 106 şi 107 cod. pr. civ. obligă pe streinul reclamant a da românuluĭ pârât cauțiunea *judicatum solvi*, adică garanție că va plăti cheltuelele și daunele-interese resultate din proces. Asupra acesteĭ cauțiunĭ ne vom ocupa în detaliŭ în Partea III-a a acestuĭ Curs, când vom trata despre *Excepțiunĭ*.

---

[1]) Foelix şi Demangeat, *op. cit.* t. I, No. 170, 187 şi urm.

197. Disposițiunile art. 13 și art. 14 cod. civ. se aplică persónelor morale ca și persónelor fisice. Dér aceste persóne morale trebuesc să aibă o existență conformă cu prescripțiunile legeĭ române; nu este suficient spre a fi recunoscute în România de a se presinta numaĭ în condițiunile de existență cerute de legea streină.

198. Disposițiunile art. 13 și art. 14 cod. civ. se aplică orĭ care ar fi isvorul séŭ causa obligațiuneĭ contractate: un contract, quasi-contract, un delict séŭ un quasi-delict.

199. Disposițiunile art. 13 și art. 14 cod. civ. nu sunt de ordine publică, ci niște mĕsurĭ dictate în interesul privat al românilor. Așa dér, românul reclamant póte renunța expres séŭ tacit la dreptul exhorbitant și criticabil de la art. 13, și consimți ca procesul să se judece de tribunalul domiciliuluĭ séŭ reședințeĭ streinuluĭ pârât. De asemenea, românul pârât de un strein póte renunța la dreptul de a fi judecat de judecătoriĭ sĕĭ naturalĭ, naționalĭ, și consimți a fi tras în judecată înaintea unuĭ tribunal strein.

SECȚIUNEA II.

Contestațiunea este între douĭ streinĭ.

Sumar: § 200. Competința tribunalelor române în ce privește contestațiunile dintre streinĭ variéză după felul acțiuneĭ și după cum pârâtul strein are orĭ nu are domiciliŭ séŭ reședința în țéră. 201. I. Acțiunea intentată de un străin contra altuĭ strein este reală imobiliară. 202. II. Acțiunea este mixtă imobiliară. 203. III. Acţiunea este personală séŭ reală mobiliară séŭ privitóre la o cestiune de stat personal. 204. 1-a) Ipoteză: Streinul pârât este domiciliat séŭ are reşedinţa în România. 205. 2-a) Ipoteză: Streinul pârât nu este domiciliat nicĭ nu are reşedinţa în România. 206. 3-a) Ipoteză: Atât streinul pârât cât şi streinul reclamant nu aŭ nicĭ domiciliul nicĭ reşedinţa în ţară. Controversă. 207. Competinţa tribunalelor române de a judeca pe streinĭ este óre obligatorie pentru ele când pârâtul nu le declină competinţa? Controversă. 208. Casurĭ în carĭ competinţa acestor tribunale este obligatorie, atât pentru tribunal cât şi pentru pârât. 209. Regulele de competinţă *ratione personae vel loci* a le tribunalelor române când judecă pe streinĭ.

200. Competinţa tribunalelor române în ce priveşte contestaţiunile dintre streinĭ, variéză după felul acţiuneĭ şi după cum pârâtul strein are orĭ nu are domiciliŭ séŭ reşedinţă în ţéră. Vom examina fie-care categorie de acţiune în parte:

201. I. *Acţiunea intentată de un strein contra altui strein înaintea tribunalelor nóstre este reală imobiliară şi privitóre la un imobil situat în România.* In acest cas nicĭ o dificultate nu se ridică. Tribunalele române sunt fără îndouélă competinte şi acéstă competinţă este *obligatorie*, atât pentru părţĭ cât şi pentru tribunal. Extraneitatea ambelor părţĭ litigante nu este un element de natură a modifica competinţa judecătorilor naţionalĭ acordată de art. 2 cod. civ. Tribunalul român care ar refusa de a judeca o asemenea acţiune pentru motivul că intereséză pe douĭ streinĭ, ar viola disposiţiunea aceluĭ articol şi, după împrejurărĭ, s'ar face culpabil de denegare de dreptate (art. 3 cod. civ. şi art. 305 No. 4 cod. pr. civ.).

202. II. *Acţiunea intentată de un strein contra altuĭ strein este mixtă imobiliară.* Distingem două casurĭ: a) *Cas.* Acţiunea mixtă este relativă la un imobil situat în România. Tribunalele române sunt competinte ca şi în ipotesa de maĭ sus, de óre-ce acţiunea mixtă póte fi considerată în acest cas ca reală imobiliară şi decí art. 2 cod. civ. 'ĭ este aplicabil; b) *Cas.* Acţiunea mixtă este relativă la un imobil situat în ţéră streină; tribunalele nóstre nu pot statua de cât când acéstă acţiune considerată ca personală, intră încă în competinţa lor, cu tótă extraneitatea celor două părţĭ împricinate. Uneĭ acţiunĭ de acest fel se aplică atuncĭ principiile carĭ reguléză materia acţiunilor personale séŭ mobiliare şi pe carĭ le vom vedea maĭ la vale.

203. III. *Acţiunea intentată de un strein contra altuĭ strein este personală séŭ reală mobiliară séŭ privitóre la o cestiune de stat personal.*

In acéstă ipotesă se ridică, atât la noĭ cât şi în Francia, dificultăţĭ seriόse asupra determinăreĭ competinţeĭ tribunalelor naţionale, în lipsă de disposiţiunĭ legislative formale, în presenţa variaţiunilor doctrineĭ şi a jurisprudenţeĭ. Ne vom mărgini în a arata aci care este, după noĭ, doctrina ce ni se pare maĭ juridică şi maĭ echitabilă.

Constatăm maĭ întâiŭ tăcerea absolută ce o păstréză Codiciĭ noştriĭ asupra contestaţiunilor dintre streinĭ. Nicĭ un text de lege nu prevede o stare de lucrurĭ care din ḑi în ḑi se repetă maĭ des. Acésta este o omisiune séŭ uitare din partea redactorilor codicilor noştriĭ, ca şi din partea redactorilor codicilor francezĭ.

Ce trebue să decidem?

In lipsă de orĭ-ce text de lege trebue să presupunem că voinţa legiuitoruluĭ a fost de a conserva şi aci principiul general al orĭ-căreĭ procedurĭ moderne, regula admisă de dreptul ginţilor european şi proclamată de legiuitoriĭ noştriĭ: *„actor sequitur forum rei.“* Inaintea judecătoruluĭ domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ streinul reclamant trebue să'şĭ adreseze cererea; decĭ, tribunalul român séŭ tribunalul strein va fi competinte după cum pârâtul strein va fi domiciliat orĭ nu în Romània. Acésta este regula generală care domină tótă materia. Distingem treĭ ipoteze séŭ situaţiunĭ diferite în carĭ se póte găsi streinul.

204. I-a *Ipoteză.* Streinul pârât este domiciliat séŭ are reşedinţa în România. El va putea fi tradus în judecată înaintea judecătorilor acestuĭ domiciliŭ séŭ reşedinţe, adică înaintea unuĭ tribunal român, prin aplicaţiunea principiuluĭ de drept al ginţilor european: „*actor sequitur forum rei.*“ A refuza acestuĭ tribunal acéstă competinţă ar fi a nu putea găsi un altul, nicĭ în România, nicĭ în streinătate şi a ajunge ast-fel în mod fatal la o denegare de dreptate. Maĭ mult încă, art. 11 cod. civ. ḑice: „Streiniĭ se vor bucura în deobşte în România de aceleaşĭ drepturĭ civile ca şi româniĭ, afară de casurile unde legea ar fi hotărît alt-fel.“ Orĭ, dreptul de a recurge la justiţia ţĕreĭ fiind un drept civil, urméză, că streiniĭ sunt puşĭ pe aceiaşĭ linie cu româniĭ şi sunt justiţiabilĭ de tribunalele române conform art. 13, fiind că nu există verĭ-o disposiţiune prohibitivă legală în acéstă privinţă. Tribunalele române în acéstă ipoteză de care ne ocupăm, nu vor putea a se declara necompetinte de a judeca pe streinĭ fără a viola disposiţiunea art. 11 şi 13 cod. civ. [1].

205. 2-a *Ipoteză.* Streinul pârât nu este domiciliat nicĭ are reşedinţă în România.

Două opiniunĭ se pot presinta:

1-a *Opiniune.* Dacă streinul reclamant este domiciliat orĭ 'şĭ are reşedinţa în România, tribunalele române sunt competinte de şi streinul pârât nu are măcar reşedinţa în ţéră, fiind-că reclamantul strein se bucură de tóte drepturile civile de care se bucură şi românul (art. 11) şi prin urmare, va putea invoca beneficiul acordat prin art. 13 cod. civ.[1]).

---

[1] Cas. R. *Secţ. civ.* 22 Februariŭ 1869, *Bulet.* 18, 69 p. 92 şi urm., *secţ.* I, *Bul.*. 1875, p. 309; *Bul.* 1880, p. 114; Curtea de Apel, Bucureştĭ, *secţ. I*, Maiŭ 1874 (*Drept.* 74, No. 39, p. 313); Tribunalul Ilfov, *secţ. I*, 10 Februariŭ 1882 (*Drept.* 82, No. 23, p. 189).

2-a *Opiniune*. După noĭ, tribunalele române sunt necompetinte, chiar décă reclamantul strein are domiciliul orĭ reşedinţa în ţéră; streinul pârât nu va fi justiţiabil de cât de judecătoriĭ sĕĭ naturalĭ, aĭ domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ séle, conform reguleĭ universal admisă: „*actor sequitur forum rei*". Raţiunea este următórea: a) Legiuitorul nostru, spre diferinţă de cel francez, nu subordonéză bucurarea de drepturĭ civile pentru streinĭ faptuluĭ că eĭ sunt autorizaţĭ a'şĭ stabili domiciliul în România séŭ că există reciprocitate stipulată prin tratate (art. 11 şi 13 cod. civ. fr.) ci acordă tutulor streinilor, fără nicĭ o distincţiune, drepturile civile[2]) şi prin urmare, şi acela de a fi judecaţĭ de tribunalele române; b) Reclamantul strein nu va putea invoca art. 13 cod. civ., de óre-ce, acest articol care acordă românuluĭ dreptul de a trage în judecată înaintea tribunalelor române pe un strein, *chiar când acesta nu ar avea* **reşedinţa** în România, creéză o favóre de care se bucură numaĭ româniĭ, iar nu şi streiniĭ şi art. 11 cod. civ., de şi pune pe streinĭ în general pe aceiaşĭ linie, déră exceptéză casul când legea va fi hotărît alt-fel[3]).

206. 3-a *Ipoteză*. Atât streinul pârât cât şi streinul reclamant nu aŭ nicĭ domiciliul nicĭ reşedinţa în ţéră. Aci se ridică cestiunea dacă tribunalele române sunt competinte a judeca pe streiniĭ carĭ nu aŭ nicĭ un raport cu ţéra, în cas când pârâtul strein nu declină competinţa tribunaluluĭ român.

Două opiniunĭ se găsesc în presenţă:

---

[1]) Garsonnet, *op. cit.* t. I, § CLI, p. 642, *nota* 1.

[2]) Legiuitorul român a imitat în acéstă privinţă pe cel Italian (art. 8 cod. civ. ital.).

[3]) Cas. R. *Secţ. civ.*, 22 Februariŭ 1869, *Bulet.* 69, p. 92 şi urm. Curtea de Apel din Bucureştĭ, decis, No. 78 din 22 Febr. 1882.

1-a *Opiniune.* Tribunalele române sunt absolut incompetinte de a judeca pe streiniĭ carĭ nu aŭ nicĭ un raport cu ţéra, pentru că: a) Dreptul de a acţiona pe un strein înaintea tribunalelor române chiar când nu are reşedinţa în ţéră, nu'l are de cât românul iar nu şi streinul (art. 13 cod. civ.); b) Dacă dreptul de a distribui justiţia este unul din apanagiile suveranităţeĭ, acela de a o reclama şi de a o obţine este un avantagiŭ pe care supusul este în drept a'l cere suveranuluĭ sĕŭ; sub acest îndouit raport, fie-care Stat séŭ monarh nu datoreşte justiţia de cât supuşilor sĕĭ (*„le Roi ne doit justice qu'à ses sujets"*) şi trebue să o refuse streinilor, afară numaĭ décă ar avea verĭ-un interes de a judeca pe streinĭ, séŭ décă în tratate există stipulaţiunĭ contrariĭ [1].

2-a *Opiniune.* Tribunalele române sunt competinte a judeca pe streinĭ, pentru că: a) Conform art. 11 cod. civ. streiniĭ domiciliaţĭ orĭ nu în ţéră, spre deosebire de legislaţiunea franceză,[2] se bucură în România de aceleaşĭ drepturĭ civile ca şi româniĭ; orĭ, dreptul de a cere şi dobândi justiţia este incontestabil un drept civil; b) Nu există nicĭ o dispoziţiune a legeĭ care să oprescă pe strein de a acţiona înaintea tribunalelor române pe un alt strein, afară numaĭ de excepţiunea prevĕḑută de art. 15 cod. civ. reprodusă la art. 106 cod. pr. civ. (*cautio judicatum solvi)*; c) In fine, chiar în cas când legiuitorul nostru român nu ar fi acordat streinilor un drept atât de întins ca cel determinat prin art. 11 sus citat, totuşĭ, dacă părţile împricinate consimt a fi judecate de tribunalele române, acestea nu pot să'şĭ decline competinţa. In adevĕr: Justiţia nu este numaĭ un interes, dér şi o datorie socială; ea este o datorie sacră, de drept natural a naţiunilor şi a guvernelor lor civilisate. A decide într' alt-fel ar fi a autoriza pe streinĭ a'şĭ face dreptate singurĭ [1].

---

[1] Cas. R. decisiunea citată maĭ sus. Curtea de Apel, Secţ. III, Bucureştĭ, decis. No. 29 din 1868; Colmar, 30 Decembre 1815; Paris, 15 Iuniŭ 1861; Dalloz, V° *Comp. des trib. d'arr.* No. 202.

[2] Art. 11 cod. civ. fr. ḑice: *„L'étranger jouira en France des mêmes droits civils, que ceux qui sont ou seront accordés aux français par les traités de la nation à laquelle cet étranger appartiendra"*. Adică, se cere reciprocitate diplomatică pentru ca streinul să se bucure în Francia de drepturile civile. Iar art. 13 cod. civ. fr. adaogă: *„L'étranger qui aura été admis par l'autorisation du Roi (du Président de la République) à établir son domicile en France, y jouira de tous les droits civils, tant qu'il continuera d'y resider."*

Noĭ credem că acéstă a doua opiniune este fundată, căcĭ partisaniĭ celeĭ d'ântăĭ opiniunĭ nu ţin socotélă de dispositiunea clară şi precisă a art. 11 cod. civ. şi când argumentéză se află sub impresiunea codiceluĭ civil francez, a jurisprudenţeĭ şi a doctrineĭ franceze, care, în ipoteza de care ne ocupăm, refuză în unanimitate tribunalelor competinţa de a statua asupra uneĭ contestaţiunĭ între streinĭ.

207. Competinţa tribunalelor române de a judeca pe streiniĭ carĭ nu aŭ nicĭ domiciliul nicĭ reşedinţa în România o dată admisă, se naşte cestiunea décă este *obligatorie* séŭ numaĭ *facultativă* pentru ele, în cas când pârâtul nu le declină competinţa?

Două opiniunĭ se pot susţine:

1-a *Opiniune*. Competinţa este *obligatorie* pentru tribunalul român învestit de afacere, pentru că: a) art. 11 cod. civ. acordă streinilor bucuria drepturilor civile din carĭ face parte, în mod necontestabil, şi dreptul de a intenta o acţiune înaintea tribunalelor române; b) justiţia ca şi suveranitatea sunt esenţialmente teritoriale, iar nu numaĭ personale; de unde urméză, că aceste tribunale nu pot să'şĭ decline competinţa fără a se face culpabile de denegare de dreptate [1]).

---

[1] Cas. R. *Secţ. civ.* 6 Septembre 1872; Curt. de Apel Bucureştĭ, *Secţ. I*, 15 Decembre 1873 (*Drept.* 1874, No. 5, p. 34).

2-a *Opiniune.* Noĭ credem că în acest cas competinţa este *facultativă* pentru tribunal; el póte a se desinvesti din oficiŭ. Motivele nóstre sunt: a) Dacă românul tras în judecată înaintea unuĭ tribunal altul de cât acela al domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ séle şi care consimte a fi judecat de acest tribunal necompetent *ratione personae*, se póte cu tóte acestea vedea refusat de judecătorul român, pentru ce óre tribunalul român nu ar putea să'şĭ decline singur competinţa de a judeca pe nişte streinĭ, din carĭ nicĭ unul măcar nu aŭ domiciliul orĭ reşedinţa în ţéră şi nicĭ contestaţiunea lor are verĭ-un raport séŭ legătură cu ţéra? Calitatea de strein póte óre să se opună la acésta? Din contra, ea este un argument de *à fortiori.* Streiniĭ nu se pot bucura în România de maĭ marĭ drepturĭ civile de cât însă'şĭ româniĭ. b) Tribunalele române datoresc a servi justiţia maĭ ântâiŭ supuşilor românĭ, cu a le căror contribuţiunĭ se întreţin prin budgetul Statuluĭ, şi apoĭ streinilor carĭ nu aŭ nici un raport cu Statul român şi carĭ vin a impovăra justiţia cu afacerile lor în detrimentul justiţiabililor ţereĭ. Judecătoriĭ românĭ sunt déră, după noĭ, suveranĭ apreciatorĭ; eĭ pot, când vor crede de cuviinţă, să'şĭ decline competinţa.

208. Observăm însă, că acéstă cempetinţă *facultativă* a tribunalelor nóstre încetéză când contestaţiunea dintre streinĭ interesézâ ordinea publică şi bunele moravurĭ séŭ suveranitatea naţională; atuncĭ competinţa devine *obligatorie* atât pentru judecătoriĭ românĭ cât şi pentru pârâtul strein.

Casurile în carĭ competinţa tribunalelor române este forţată şi obligatorie sunt următórele:

1°) Când este vorba de o acţiune personală pentru reparațiunea daunelor causate de o infracțiune la legea penală, comisă de un strein asupra altuĭ strein, pe teritoriul României, și acéstă acțiune se exercită de o dată cu acțiunea publică, înaintea acelorașĭ judecătorĭ de represiune penală. Pe de o parte, legea penală este teritorială, adică se aplică la tóte infracțiunile comise pe teritoriul Statuluĭ român de către orĭ-ce persónă, fără deosebire de naționalitate (art. 3 cod. pen. și art. 5 cod. civ.); iar pe de altă parte, acțiunea civilă este strîns legată de legile române cu acțiunea publică, născută din faptul delictos din care ea însă'șĭ decurge (art. 8, 593, 594 și 595 cod. pr. pen.). Acest cas nu este contestat nicĭ chiar în Francia.

---

[1]) Dl. Al. C. Şendrea, *op. cit.* No. 236 p. 247 şi 248.

2⁰) Când acțiunea civilă în daune-interese resultate dintr'o infracțiune comisă în România, se exercită în mod separat și înaintea tribunalelor civile, séŭ chiar când este vorba de un simplu delict séŭ quasi-delict civil a căruia reparațiune este cerută în virtutea art. 998 cod civ.; de óre-ce legile de poliție și de siguranță, adică acelea carĭ aŭ de obiect buna ordine și protecțiunea persónelor și a proprietăților, obligă pe orĭ-cine se află chiar momentan pe teritoriul român. Acest cas este contestat în Francia [1].

3⁰) Când contestațiunea séŭ cererea interesézá menținerea ordineĭ publice și bunelor moravurĭ (art. 5 cod. civ.). Așa, femeia străină póte să céră de la tribunalele române ca bărbatul sĕŭ strein să fie obligat a o priimi în casa conjugală, séŭ de a'ĭ procura alimente; ea póte cere autorisațiune de a părăsi provisoriŭ casa conjugală. Umanitatea și buna ordine a Statuluĭ român, cer ca judecătoriĭ românĭ să aibă tot-d'auna dreptul și datoria de a aprecia, judeca și lua mĕsurĭ urgente când este vorba de cestiunĭ care ating ordinea publică şi bunele moravurĭ. Nu este permis nicĭ tribunaluluĭ nicĭ pârâtuluĭ strein, chiar nedomiciliat orĭ neresident în ţéră, de a declina competinţa. Legile de poliţie şi de siguranţă sunt legĭ imutabile, generale, universale, care obligă pe toţĭ ómeniĭ, pe toţĭ streiniĭ, chiar numaĭ trecătorĭ prin ţéră. Jurisprudenţa şi doctrina în Francia aŭ admis totd'auna acéstă soluţiune echitabilă şi juridică 1).

---

[1] Demolombe, *op. și loc. cit.* Aubry și Rau, *op. și loc. cit.* Foelix și Demangeat, *op. cit.* No. 165; Bonfils, *op. cit* No. 208; Garsonnet, *op. cit.* t. I, § CLI, p. 645.

4^0) Când acţiunea personală şi mobiliară este comercială. Tribunalul comercial al locului unde obligaţiunea comercială a luat naştere, séŭ unde va trebui executată, saŭ al locului unde s'a stipulat a se face plata, este obligatoriŭ competinte a judeca pe streinĭ, chiar când nicĭ unul nu ar avea domiciliul séŭ reşedinţa în ţéră. In adevăr, pe de o parte, art. 890 cod. com. care le atribue juridicţiunea nu face deosebire de persóne, de naţionalitatea, domiciliul orĭ reşedinţa împricinaţilor, iar pe de altă parte, trebuinţele comerciuluĭ nu admit ca un strein să nu pótă obţine justiţie contra unuĭ alt strein, din causa uneĭ obligaţiunĭ comerciale subscrise şi executorie în România, în casul când pârâtul ar declina competinţa tribunaluluĭ român. Acéstă soluţiune este generalmente admisă chiar în Francia 2).

---

1) Aubry şi Rau, *op. şi loc. cit.*; Foelix şi Demangeat, *op. cit.* t. I, No. 162; Bonfils, *op. cit.* No. 201; Garsonnet, *op. cit.* t. I, § CLI, p. 646; Paris, 28 Apriliŭ 1823; Lyon, 25 Februariŭ 1857; Angers, 20 Februariŭ 1861. Jurisprudenţa în Francia a mers până a decide, că tribunalele franceze pot declara absent pe un strein care nu are domiciliŭ nicĭ reşedinţă în Francia, dacă posedă imobile în Francia (Douai, 2 August, 1845; D. P. 55, 2, 4), şi că pot judeca contestaţiunea între doui streinĭ când este vorba de un interes general şi de aplicaţiune de acte de suveranitate, de exemplu: o acţiune în nulitate a unuĭ brevet de invenţiune (Tribun. Seneĭ, 26 Iuliŭ 1879; D. P. 80, 3. 39).

2) Demolombe, *op. şi loc. cit.*; Aubry şi Rau, *op. cit.* t, VIII, p.

5⁰) Când este cestiunea de a se declara starea de faliment a unuĭ strein domiciliat în ţéră, fie că declaraţiunea se face după cererea falituluĭ chiar, séŭ după aceia a creditorilor sĕĭ, fie că ea este pronunţată de tribunal din oficiŭ. In adevăr, pe de o parte, art. 697 cod. com. nu face distincţiune de persóne, iar pe de alta, declaraţiunea de faliment este şi ea un act care intereséză ordinea publică. Curtea de Casaţiune în Francia, cu drept cuvînt ḑice: „legea care impune principalmente comerciantuluĭ falit obligaţiunea de a asigura acéstă constatare (aceia a încetăreĭ plăţilor) prin declaraţiunea sa personală a încetăreĭ plăţilor séle, 'ĭ înflige pedepse, séŭ din causa neobservăreĭ acesteĭ datoriĭ, séŭ din causa óre-căror fapte petrecute în timpul gestiuneĭ séle comerciale; că ea are ast-fel caracterele uneĭ legĭ de poliţie care obligă pe toţĭ care locuesc teritoriul francez [1]).

6⁰) Când este vorba de cererĭ incidente séŭ în garanţie ridicate între douĭ streinĭ cu ocasiunea judecăreĭ cerereĭ principale, pentru care tribunalele române aŭ o competinţă obligatorie, séŭ când streinul pârât ne domiciliat şi neresident în România este tras în judecată împreună cu românĭ [2]).

7⁰) In fine, când cererea principală este de a declara executorie în România o hotărîre pronunţată de tribunalele streine séŭ un titlu executoriŭ făcut în străinătate. Tribunalele române aŭ şi aci o competinţă forţată şi obligatorie, în virtutea art. 1773 cod. civ. şi art. 372 cod. pr. civ, [3]).

147; Foelix şi Demangeat, *op. cit.* t. I, No 156; Bonfils, *op. cit.* No. 211 *bis.*; Garsonnet, *op. şi loc. cit.*

[1]) Cas. Fr. *requêt.*, 24 Noembre 1857; Paris, 22 Ianuariŭ 1858; Demangeat şi Bravard, *Droit commercial*, t. V, p. 10; Bonfils, *op. cit.* No. 204 *bis. Colecţia* Pastia, III, p. 1247, încheierea Consiliuluĭ de Miniştri din 27 Iunie 1850 când creditoriĭ falituluĭ eraŭ pământenĭ,

[2]) Cas. Fr. *rejet.* 19 Maĭ 1830; 7 Iuliŭ 1845; Paris, 4 Ianuariŭ 1856; Orléans, 4 August 1859; Bonfils, *op. cit.* No. 213.

[3]) Cas. Fr. 10 Martiŭ 1863; Bonfils, *op. cit* No. 208 şi 209.

In tóte cele-l'alte casurĭ, cel puţin după opiniunea nóstră, competinţa este facultativă atât pentru tribunalele nóstre cât şi pentru pârâtul strein, în casul bine înţeles când aceste două condiţiunĭ se găsesc întrunite: a) acţiunea să fie personală séŭ reală mobiliară séŭ privitóre la o cestiune de stat personal, şi b) atât reclamantul strein cât şi pârâtul strein séŭ numaĭ acesta din urmă, să nu aibă nicĭ domiciliul nicĭ reşedinţa fixă în ţéră.

209. Până aci am expus regulele de competinţă *generală* a tribunalelor române de a judeca pe streinĭ. In ceia ce priveşte regulele de competinţă specială séŭ *ratione personae vel loci*, adică de a şti care dintre tribunalele de acelaşĭ ordin séŭ categorie, este acela înaintea căruia acţiunea trebue a fi adresată, acéstă cestiune se reguléză de codicele nostru de procedură civilă, în virtutea principiuluĭ că acţiunea este supusă, în ceia ce priveşte competinţa şi formele de procedură, legilor ţereĭ unde ea este formată.

Disposiţiunile art. 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64 şi 65 sunt, aşa déră, în totul aplicabile, fie că contestaţiunea este între un român şi un strein, fie că este între streinĭ. In cas când streinul nu are în România nicĭ domiciliŭ real, nicĭ domiciliŭ ales, nicĭ reşedinţă fixă, cas care se presintă maĭ ales când românul uséză de privilegiul ce'ĭ este acordat de art. 13 cod. civ., contra streinuluĭ cu care a contractat fie în ţéră, fie in străinătate, admitem că tribunalul domiciliuluĭ reclamanteluĭ este competinte[1]). Iar în cas când streinul reclamant şi streinul pârât nu aŭ, nicĭ unul nicĭ altul, nicĭ domiciliŭ nicĭ reşedinţa fixă, atuncĭ se admite în general, că tribunalul reşedinţeĭ momentane a pârâtuluĭ este competinte[2]). Dacă sunt mai mulţi pârâţi şi printre ei un român, credem că acţiunea trebue a fi adresată înaintea tribunalului domiciliului românului, séŭ înaintea aceluia al streinilor domiciliaţi codefendorĭ. Dacă printre streinĭ nu este nicĭ unul domiciliat în România, acţiunea nu póte fi adusă de cât înaintea tribunalului domiciliului românului.

---

[1]) Veḑĭ cele ce am spus în privinţa acesteĭ cestiunĭ care este viŭ controversată, *supra* No. 124 p. 189 şi urm.

[2]) Henry Bonfils, *op. cit.* No. 297.

210. Streinii vor fi chemaţi în judecată în formele şi terminele prescrise de codicele de procedură, căcĭ forma de a procede este regulată de legea locului unde cererea este formată. Excepţiunea de necompetinţă trebue presupusă *in limine litis.*

211. In ceia ce priveşte *fondul* procesului, principiul de drept internaţional generalmente admis şi care este consacrat şi de art. 2 cod. civ. este acesta: Se aplică legile române décă cestiunea ce se judecă este de statut real; se aplică legea streinului déca cestiunea este de statut personal, şi în acest cas, streinul este dator a dovedi în fapt care sunt prescripţiunile legei ţereĭ séle [1]).

Cestiunea de a se şti care legĭ sunt de statut real şi care legĭ sunt de statut personal presintă grave dificultăţĭ. Nu este locul de a le examina aci [2]). Cu tóte acestea, chiar cu riscul de a eşi afară din cadrul procedureĭ civile, nu ne putem abţine de a trata aci două marĭ cestiunĭ de pur drept civil internaţional, care presintă un viŭ interes naţional şi sunt obiectul celor maĭ întinse şi arḑĕtóre discuţiunĭ.

---

[1]) Cas. R. *Secţ. civ.* 22 Februariŭ 1869; D-l Al. C. Şendrea (*op. cit.* No. 237 p. 248) greşeşte, credem, când susţine că tribunalele române trebuesc să aplice streinilor, în tóte casurile; chiar in materie de stare şi capacitate a persónelor, legile române, maĭ ales că în materie de succesiune (*op. cit.* No. 383 p. 394) singur recunóşte că se aplică legile de statut personal, adică legea naţională a defunctuluĭ.

[2]) In general, doctrina şi jurisprudenţa în Francia, consideră ca fiind de *statut* real legile relative: a) la distincţiunea bunurilor; b) la servituţĭ, ipotecĭ; c) la execuţiunile asupra bunurilor; d) art. 907, 908 şi 1554 cod. civ. fr.: e) art. 2121 cod. civ. fr. relativ la ipoteca la legală a femeieĭ măritate, a interdisuluĭ şi a minoruluĭ; f) legile relative la prescripţiune; g) la succesiune; h) la cotitatea disponibilă; j) la reserva legală, etc. Intr'un cuvînt, sunt de statut real tóte legile relative la bunurile mobile şi imobile şi carĭ aŭ de obiect de a regula condiţiunea lor juridică.

SECŢIUNEA III.

Două cestiunĭ de drept civil internaţional.

Sumar: § 210. I *Cestiune.* După care lege se va regula succesiunea unuĭ strein deschisă în străinătate, care cuprinde şi imobile aflătóre în România, când printre moştenitorĭ se află streinĭ şi românĭ. Controversă. 211. Temperament. 212. II *Cestiune.* Streiniĭ, chemaţĭ la o succesiune care cuprinde imobile rurale situate în România, aŭ eĭ dreptul de a dobândi aceste imobile prin succesiune. Controversă. 212 *bis.* Consecinţele sistemuluĭ care neagă streinilor acest drept.

I-a **Cestiune.** *După care lege se va regula succesiunea unuĭ strein deschisă în streinătate, care cuprinde şi imobile aflătóre în România, când printre moştenitorĭ se află streinĭ şi românĭ.*

Acéstă cestiune, pe care deja am anunţat'o şi cu altă ocasiune [1]), dă naştere la grave controverse. Nu maĭ puţin de patru sisteme se găsesc în presenţă:

I-iul *Sistem.* Dreptul de succesiune este de statut *real*,

Sunt considerate ca făcênd parte din *statut personal*, legile relative la starea şi capacitatea persónelor, precum sunt legile relative: a) la naţionalitate; b) la căsătorie; c) la majoritate; d) la minoritate; e) la puterea părintéscă séŭ autoritatea maritală; f) la interdicţiune; g) la usufructul séŭ folosinţa legală, etc. Intr'un cuvînt, sunt de statut personal legile *quod ad personam respicit.*

[1]) Veḑĭ *supra*, No. 168 p. 223 urm.

în acest sens, că legea unde se află situate bunurile succesiuneĭ este care'l reguléză.

Acest sistem se baséză pe consideraţiunea că legile, în principiŭ, nu pot avea autoritate de cât în ţéra saŭ statul de unde emană; prin urmare, nu pot decide de sórta unuĭ bun care se găseşte pe teritoriul şi sub singura garanţie a legilor altuĭ Stat. Dacă odinióră sub imperiul cutumelor, succesiunea era regulată nu de statutul situaţiuneĭ actuale séŭ reale a mobilelor, ci de statutul *domiciliuluĭ* defunctuluĭ, causa era că mobilele, neavênd o situaţiune fixă, eraŭ *socotite* printr'o *ficţiune* a legeĭ că se găsesc la domiciliul proprietaruluĭ lor, pentru că în definitiv acolo eraŭ destinate a se servi de dênsele: *mobilia sequuntur personam.* Se obiectéză contra acestuĭ sistem, că acéstă ficţiune de pur drept civil, putea avea loc între două localităţĭ séŭ provinciĭ carĭ făceaŭ parte din acelaşĭ Stat séŭ suveranitate, iar nu astă-ḑĭ între două State din carĭ fie-care 'şĭ are suveranitatea sa distinctă şi independentă. Legile succesiuneĭ, ḑic uniĭ, sunt legĭ *politice*, legĭ care interesézá *ordinea publică*, decĭ, interesele private trebue să cedeze intereselor publice [1].

Acest sistem are fórte puţinĭ partisanĭ, din causă că presintă gravul inconvenient că, în casul când defunctul posedă bunurĭ imobiliare séŭ mobiliare în maĭ multe ţerĭ, avênd legĭ diferite, vor fi atâtea succesiunĭ diferite câte imobile séŭ mobile sunt situate în acele ţerĭ; de aci naşte, de sigur, o mină de procese şi de dificultăţĭ.

---

[1] Curtea de Apel din Rouen, 7 Apriliŭ 1835, (Devileneuve, 1835, II, 374). Merlin, *Répertoire*, Vo *Jugement*, § 7 *bis.* şi Vo *Loi*, § 6 No. 3. Acest ilustru jurisconsult s'a pronunţat maĭ ântâiŭ în favorul statuluĭ *real* al succesiunilor, déră maĭ pe urmă 'şĭ a schimbat părerea în privinţa *mobilelor* ereditare, din punctul de vedere al legeĭ franceze (art. 3 cod. Nap.). Demangeat, *Histoire de la condition civile des étrangers en France*, p, 337 şi 338.

2-lea *Sistem.* Dreptul de succesiune este de statut *real* în ce privește *imobilele*, de statut *personal* în ce privește *mobilele* (fie corporale fie incorporale), în acest sens că, legea țereĭ unde se află situate acele imobile va regula succesiunea imobiliară, iar legea țereĭ unde se află domiciliul defunctuluĭ va regula succesiunea mobiliară.

In favorul acestuĭ sistem se invócă maĭ ântâiŭ disposițiunea art. 2 cod. civ. care ḑice: „**Numaĭ** *imobilele* aflătóre în cuprinsul teritoriuluĭ Românieĭ sunt supuse legilor române, chiar când ele se posedă de străinĭ“, și art. 3 din cod civ. francez, corespondent, care ḑice: „*Les immeubles, même ceux possédés par des étrangers, sont régies par la loi française*“. Orĭ, maĭ toțĭ autoriĭ francezĭ și jurisprudența franceză recunosc, că acest articol 3 nu face de cât să consacre principiul tradițional din vechiul drept cutumier, în virtutea căruia imobilele ereditare eraŭ regulate de legea situațiuneĭ *reale* a bunurilor, iar mobilele ereditare de legea *domiciliuluĭ* defunctuluĭ, în virtutea *fictiuneĭ* legeĭ că mobilele sunt situate acolo unde proprietarul 'șĭ are domiciliul sĕŭ: *mobilia ossibus personae inhaerent.*

Acéstă distincțiune, adaogă partisaniĭ acestuĭ al doilea sistem, este fórte rațională. In adevăr:

In ceia ce privește *imobilele.* Pe de o parte, suveranitatea séŭ naționalitatea este în pământ precum este în locuitorĭ séŭ în sânge; teritoriul Statuluĭ ca și supușiĭ seĭ nu se pot supune unor legĭ streine, fără a aduce o atingere independențeĭ și suveranitățeĭ naționale. De altă parte, aplicațiunea acestor diferite legĭ, contrariĭ adesea unele altora, ignorate de altmintrelea de cetățenĭ și de magistrațĭ, nu ar fi fost de cât un isvor de procese, de confusiune și de desordine.

In ceia ce privește *mobilele*, ele neavĕnd o situațiune fixă, permanentă, ficțiunea de drept care le socotește situate la domiciliul persónei este *logică*, căcĭ în acest loc proprietarul este presumat că a voit să se găséscă în definitiv mobilele séle; *echitabilă*, pentru că nu trebue ca drepturile succesorale să depindă de un pur efect al întâmplăreĭ, de la împrejurarea că *decujus* 'şĭ stabilise domiciliul în cutare ţéră séŭ că acolo 'şĭ stabilise reşedinţa şi pentru că mobilele succesiuneĭ, maĭ ales creanţele, pot fi îndefinit împrăştiate în o mulţime de ţerĭ. Decĭ, statutul personal séŭ maĭ bine ḑis situaţiunea *fictivă* a mobilelor se impunea ca o necesitate practică legiuitoruluĭ. De aci disposiţiunea art. 2 cod. civ. român (art 3 cod. civ. francez) care, supunênd în mod expres legilor române *numaĭ imobilele* posedate în România chiar de streinĭ, printr'acésta chiar a exceptat în mod implicit mobilele: *inclusio unius est alterius exclusio.*

Acest sistem este secular tradiţional in Francia, de aceia întruneşte sufragiile maĭ unanimităţeĭ autorilor francezĭ şĭ este consacrat şi de jurisprudenţă [1].

Observăm însă că, în fond, acest sistem nu este de cât tot primul sistem, însă *în aparenţă schimbat*, de óre-ce, precum observă fórte bine Foelix, [2] şi Laurent [3]), statutul pentru mobile şi aci este *real* din causa ficţiuneĭ care le socoteşte că sunt situate la domiciliul defunctuluĭ, adică la locul regulat de chiar acest statut real.

De asemenea observăm, că şi acest sistem are gravul incovenient, (maĭ puţin însă grav, trebue să recunóştem, de cât cel d'ântăiŭ în privinţa mobilelor), că crează atâtea succesiunĭ câte bunurĭ se găsesc împrăştiete în diferite ţerĭ: „*Quot sunt bona diversis territoriis obnoxia, totidem patri-*

---

[1] Foelix, *Droit international privé*, No. 61—66, şi autoriĭ citaţĭ de dênsul; Demolombe, t. I, No. 90—94; Demangeat suapra luĭ Foelix, *Traité de droit international privé*, t. I, q. 145.

[2] *Op. cit.*, No. 61, p. 73; Aubry şi Rau, t. I, p. 99, nota 45, ediţ. 4-a.

[3] *Droit civil international*, t. II, No. 115, p. 216.

monia intelliguntur“ ci dă naştere la conflicte de legislaţiunĭ şi la abnormităţĭ juridice [1]).

3-a *Sistem*. Legile carĭ reguléză transmisiunea ereditară sunt de statut *personal*, în acest sens, că atât mobilele cât şi imobilele succesorale se guvernéză de legea **domiciliuluĭ** defunctuluĭ.

In favórea acestuĭ sistem se invócă următórele argumente:

a) Statutul real este acela al situaţiuneĭ bunurilor; el presupune că este vorba de cutare séŭ cutare imobil individual determinat, situat în cutare séŭ cutare ţéră. Orĭ, succesiunea nu consistă în bunurĭ determinate, ci este o universalitate de drept care conţine mobile şi imobile, creanţe şi datoriĭ. Succesiunea déră nu are un scaun local; putem noĭ óre ḑice că nişte drepturĭ séŭ obligaţiunĭ aŭ o situaţiune? Atuncĭ chiar când sunt obiecte mobile şi imobile, ar fi inexact de a ḑice că succesiunea este situată acole unde se găsesc obiectele. In adevăr, póte să fie maĭ mult pasiv de cât activ: unde va fi situaţiunea uneĭ asemenea succesiunĭ?

b) Dacă statutul succesiuneĭ nu este real, el trebue să fie personal. Natura chiar a succesiuneĭ conduce la acéstă consecinţă. In adevăr, transmisiunea succesiuneĭ se face în momentul chiar al morţeĭ, adică în care drepturile omuluĭ aŭ încetat; este dér o extensiune a putereĭ omuluĭ din colo de viéţa sa. Nu este aci óre un raport esenţialmente personal şi intim? Iată pentru ce se ḑice că eredele este continuatorul persóneĭ defunctuluĭ, şi că *mortul* învesteşte pe *viŭ*, ruda sa cea maĭ aprópe: *„le mort saisit le vif, son hoir le plus proche.“* Cele două persóne nu fac de cât una singură. Nu trebue óre a conchide că legea care reguléză acéstă continuaţiune de persóne este personală?

---

[1]) Veḑĭ Laurent, *op. cit.*, No. 117, p. 221—223, unde citéză câte-va exemple.

c) Nicĭ art. 2 cod. civ. român, nicĭ art. 3 cod. civ. francez nu vorbeşte despre statutul succesiunilor, doctrina şi jurisprudenţa în Francia sunt de acord a'l considera ca *real*, pe cale de consecinţă, fiind-că art. 3 cod. nap. declară real statutul imobilelor.

d) Spre a motiva distincţiunea între mobilele şi imobilele succesiuneĭ se invócă suveranitatea naţională, care se întinde asupra întreg teritoriuluĭ şi prin urmare asupra tutulor bunurilor. Décă acésta este adevărat, atuncĭ suveranitatea fiind indivisibilă, precum ḑice Portalis: „orĭ totul orĭ nimic," nu se póte admite distincţiune între mobile şi imobile; tóte sunt supuse legilor statuluĭ pe teritoriul cărora se află în realitate.

e) Fundamentul succesiuneĭ este voinţa expresă séŭ tacită a defunctuluĭ, adică un fapt esenţialmente personal: voinţa omuluĭ aci ţine loc de lege. Orĭ, cum se póte presuma că acéstă voinţă variéză după natura şi situaţiunea bunurilor? Acésta nu se póte pricepe. Avem noĭ o voinţă pentru mobile şi altă voinţă deosebită pentru imobile? Nu, de sigur, de şi acésta se susţine de partisaniĭ celuĭ de al douilea sistem. Aşa déră, succesiunea fiind basată pe voinţa presumată a defunctuluĭ, trebue a ḑice că ea forméză un stat personal, şi că acţiunea pentru împărţirea eĭ (*familiae erciscundae*) se va îndrepta la tribunalul *domiciliuluĭ* defunctuluĭ.

f) In fine, dreptul de a succede este în România de statut personal, cu atât maĭ mare cuvînt, cu cât codicele civil român declară prin art. 11 că: „streiniĭ se vor bucura în de obşte în România de aceleaşĭ drepturĭ civile de carĭ se bucură şi româniĭ, afară de casurile unde legea ar fi hotărît alt-fel." Orĭ, codicele nostru civil nu a reprodus disposiţiunile art. 726 şi art 912 din codicele civil francez, care admiteaŭ principiul *reciprocităţeĭ drepturilor pe baza tratatelor*, nicĭ disposiţiunile din legea franceză din 14 Iuliŭ 1819 care a abrogat aceste articole şi a garantat într'alt mod francezilor dreptul de reciprocitate şi de egalitate în materie de succesiune deschisă în străinătate, ¹) şi nicĭ nu găsim verĭ-o disposiţiune a legeĭ care să declare pe streinĭ incapabilĭ de a succede în România: decĭ eĭ se bucură de acest drept.

Acest sistem are fórte puţinĭ partisanĭ în Francia ²), déră este susţinut de maĭ mulţĭ autorĭ în Belgia ³), Italia ⁴) şi maĭ ales în Germania, atât dintre germaniştĭ cât şi dintre romaniştĭ ⁵). La noĭ în România este susţinut de uniĭ ⁶). Are imensul avantagiŭ asupra celor două precedente, că se evită divisiunea succesiuneĭ în maĭ multe patrimoniĭ séŭ succesiunĭ şi prin urmare se înlătură conflictele de legĭ şi mulţimea proceselor.

4-lea *Sistem.* După noĭ, statutul succesiuneĭ este *personal* atât pentru mobile cât şi pentru imobile, în acest sens, că legea *naţională* a defunctuluĭ este care va regula succesiunea, şi numaĭ în mod *subsidiar* legea *domiciliuluĭ*, când este vorba de o persónă care nu are nicĭ o naţionalitate séŭ are două naţionalităţĭ. Acest sistem, precum vedem, este în-

---

¹) Legea din 14 Iuliŭ 1819 ḑice: (Art. 1. *Les articles 726 et 912 du code civil sont abrogés; en conséquence, les étrangers auront le droit de succéder, de disposer et de recevoir de la même manière que les Français, dans tout l'étendue du Royaume.*" Iar art. 2 din aceiaşĭ lege adauge: „*Dans le cas de partage d'une même succession entre des cohéritiers étrangers et français, ceux-ci prélèveront sur les biens situés en France, une portion égale à la valeur des biens situés en pays étranger dont ils seraient exclus, à quelque titre que ce soit, en vertu des lois et coutumes locales.*"

²) Zachariae, *Curs de droit civil fraçais*, t. I. § 31; Arntz, *Cours de droit civil français*, t, I, § 72.

³) Laurent, *Principes de droit civil*, t. I, § 120 *in fine*, p. 189; *Droit civil international*, t. I· §§ 122—126.

⁴) Mancini, *Diritto internazionale*, p. 209 et seq.

⁵) Savigny, *System des heutigen römischen Rechts*, t. VIII, p. 302 *et seq.*

⁶) D-l Al. C. Şendrea, *op. cit*, No. 383.

tocmaĭ ca cel precedent şi se baséză chiar pe aceleaşĭ motive, cu deosebire însă că, după opiniunea nóstră, legea *naţională* a defunctuluĭ este care trebue să determine statutul personal, iar nu legea *domiciliuluĭ* sĕŭ. Legea domiciliuluĭ se explică într'o ţéră cutumieră, adică unde legile variéză după obiceiul pământuluĭ, din provincie în provincie, supuse însă tóte aceleiaşĭ suveranităţĭ naţionale, precum era vechia Francie feodală. Cutumele variind şi diferind într'unul şi acelaşĭ Stat, nu era alt mijloc de a determina statutul persónelor, de cât acela de a se ataşa la domiciliul lor. Acésta se aplică şi astă-ḑĭ în ţerile cutumière, precum este Germania, Anglia şi Statele-Unite din America de Nord. Déră acéstă stare de lucrurĭ a trebuit să se schimbe, şi s'a şi schimbat atuncĭ când cutumele séŭ obiceiurile locale aŭ fost suprimate şi principiul unităţeĭ de legislaţiune a fost consacrat prin codificaţiune; o dată cu cutumele aŭ dispărut şi statutele după domiciliŭ.

Sistemul care determină statutul personal după domiciliŭ este preconisat maĭ ales de Savigny, de Merlin şi de Rocco, [1]) şi este tradiţional în Germania, Francia şi Italia. La noĭ în România, credem că nu se póte justifica şi aplica, de óre-ce nu are nicĭ o tradiţiune. Sistemul care determină personalitatea legilor după naţionalitate este consacrat formal de art. 2 cod. civ. în ce priveşte starea şi capacitatea persónelor, şi credem că este raţional. In adevăr, statutul personal este atât de strîns legat de persóna umană în cât se confundă cu dênsa şi nu pot fi separate, căcĭ starea este expresiunea personalităţeĭ, adică este determinată de miĭ de împrejurărĭ fisice, intelectuale şi morale carĭ constituesc naţionalitatea. Naţionalitatea nu depinde de o întâmplare, de un capriciŭ, de un interes, precum depinde domiciliul; de aceia ea trebue să determine statutul personal al omuluĭ. A decide contrariul este a admite, că cine-va póte să'şĭ schimbe starea şi capacitatea personală orĭ de câte orĭ 'şĭ va schimba domiciliul; cu alte cuvinte, că póte să'şĭ schimbe naţionalitatea de o dată cu domiciliul. Din contra, legea personală trebue să călătoréscă cu individul şi să nu'l părăséscă nicĭ o dată; trebue, precum s'a ḑis, să'l urmăréscă ca umbra, ca rana de pe corp: „*Post equitem sedet! personam sequitur sicut umbra, sicut cicatrix in corpore*,“ căcĭ: „legătura care ne uneşte cu patria, ḑice Ch. Brocher, este aprópe indisolubilă: ea ţine de sângele care circulă în vinele nóstre, se urcă la suvenirile istorice şi de familie şi presupune între Stat şi individ o complexitate de drepturĭ şi obligaţiunĭ reciproce, a căror importanţă este mare pentru viaţa socială şi morală. Abdicăm dificil de la patria séŭ naţionalitatea nóstră, pe când domiciliul schimbăm după interesele nóstre, déră maĭ tot-d'auna cu spiritul de reîntórcere [1]).

---

[1]) *Dell'uso e autorita delle leggi*, p. 6.

Numaĭ în casul când într'un Stat coexistă diferite legislaţiunĭ civile, precum în Anglia, Elveţia, Statele-Unite, séŭ décă este vorba de persóne care nu aŭ nicĭ o naţionalitate séŭ aŭ o dublă naţionalitate, se va putea aplica legea *domiciliuluĭ*. Sistemul naţionalităţeĭ este formal consacrat de codicele civil italian (Disposiţiunĭ preliminare), art. 8 care ḑice: „Succesiunile legitime şi testamentare sunt, în ceia-ce priveşte fie ordinea de succesibilitate, fie cotitatea drepturilor succesorale şi validitatea intrinsecă a disposiţiunilor, regulate de *legea persóneĭ defunctuluĭ*, orĭ-care ar fi *natura bunurilor* şi în orĭ-ce ţéră s'ar afla“. Mancini [2]) în Italia şi Laurent [3]) în Belgia sunt strălucițiĭ campionĭ şi preconisatorĭ aĭ săĭ. Acest sistem este aprobat şi de Institutul de drept internaţional în sesiunea ţinută la Geneva [1].

---

[1]) Ch. Brocher, *Nouveau traité de droit international privé*, p. 77.

[2]) *Diritto internazionale*, p. 209, *et seq.*

[3]) *Droit civil international*, t. II, No. 97 *et seq.*

Aşa déră, după acest sistem *statutul personal*, adică *legea, naţională a defunctuluĭ*, va determina ordinul de succesiune, cotitatea dreptuluĭ ereditar séŭ a părţeĭ fie-căruĭ moştenitor precum şi calitatea de erede séŭ capacitatea sa. Puţin importă décă succesiunea deschisă este a unuĭ român séŭ a unuĭ strein şi décă s'a deschis în ţéră orĭ în străinătate. Acest sistem căruia 'ĭ dăm preferinţa, are şi avantagiul că este în armonie cu principiul reciprocităţeĭ care resultă în mod virtual, implicit din art. 2 cod. civ., căcĭ streinul trebue să fie admis în România a se bucura de legile personale a le ţăreĭ séle, precum şi românul este guvernat în ţéra streină de legile séle personale séŭ naţionale.

Opiniunea contrarie susţinută de Dl. Al. C. Şendrea [2] ne pare inadmisibilă, ne fiind logică, echitabilă şi politică [3].

211. Acest din urmă sistem însă ar fi prea absolut şi ar presinta grave inconveniente în practică. De aceia i se aduce în general următórele treĭ temperamente comandate de necesitate şi de interesele sociale.

1-iul *Temperament.* Când defunctul nu va avea *nicĭ o naţionalitate* séŭ va avea *două séŭ maĭ multe naţionalităţĭ* (ceia-ce se póte întâmpla graţie stăreĭ anormale a dreptuluĭ internaţional), atuncĭ legea şi tribunalul *domiciliuluĭ* defunctuluĭ vor regula succesiunea şi efectua partagiul eĭ [4].

2-lea *Temperament.* Statutul real, adică legile de succesiune a le Statuluĭ unde se află bunurile ereditare, se aplică în punctele unde ar exista conflict cu legea personală séŭ naţională a defunctuluĭ. Observăm însă, că acéstă preeminenţă excepţională a statutuluĭ real asupra celuĭ personal, nu trebue să aibă loc de cât când va fi un *interes social* în causă, adică când existenţa séŭ conservaţiunea Statuluĭ, suveranitatea sa, cere ca o lege naţională să excludă o lege streină. Nu este suficient numaĭ un interes pur *politic* [1]).

---

[1] *Revue de droit international* de Rolin-Jacquemyns. t. VI, p. 583.

[2] *Op. cit.* No. 287, p. 248.

[3] Demolombe, t. I, No. 98, p. 110.

[4] Laurent, *op. cit.* No. 107, p. 207 *et. seq.*

3-lea *Temperament.* Statutul personal séŭ naţional al streinuluĭ defunct nu se va aplica în România, când românul în ţéra aceluĭ strein nu ar putea invoca legile personale a le patrieĭ séle, adică când nu va exista reciprocitate de drepturĭ între cele două state, consacrată fie prin tratate, fie prin legislaţiune [2]).

Acest din urmă temperament la noĭ póte fi contestat, de óre-ce, spre diferinţă de legea civilă franceză şi a altor State, codicele nostru civil nu consacă nicăirĭ în *contra streinilor* principiul *reciprocităţeĭ.* Din potrivă, art. 11 cod. civ., declară în mod destul de categoric că: „streiniĭ se vor bucura în deobşte în România de aceleaşĭ drepturĭ civile de care se bucură şi româniĭ, afară de casurile unde legea ar fi hotărît alt-fel.“

212. Cestiune. *Streiniĭ chemaţĭ la o succesiune care cuprinde imobile rurale situate în România, aŭ eĭ dreptul de a dobândi aceste imobile prin succesiune?*

Numaĭ puţin de cincĭ opiniunĭ se găsesc înfaţă până în present:

1-a *Opiniune.* După D-l P. Missir, [3]) care este susţinătorul înfocat al acestuĭ sistem şi alţiĭ, streiniĭ aŭ dreptul de a succede la imobile rurale situate în România. Motivele ce se invócă le putem reduce, principalmente, la următórele:

---

[1]) Laurent, *op. cit.* No. 126 p. 237 *et seq.*; Brocher, *op. cit.* p. 231—233. *Comp.* Valette sur Proudhon, *De l'état des personnes*, t. I, p. 98; Demolombe, t. I, No. 79, No. 91, No. 98, No. 99, No. 100 *et seq.*

[2]) Demolombe t. I, No. 98 şi 99.

[3]) *Dreptul de succesiune al streinilor la imobilele rurale în România*, Bucureşti, 188 .

1^{0}) Sub imperiul vechielor legislaţiunĭ anterióre revisuireĭ art. 7 din Constituţiunea din 1866, streiniĭ *creştinĭ* carĭ nu îndeplineaŭ óre-carĭ condiţiunĭ, precum: de a fi domiciliaţĭ, de a avea împămêntenirea mică, de a fi reciprocitate diplomatică séŭ legislativă etc., nu eraŭ escluşĭ de la dreptul de a dobândi imobile rurale de cât prin *acte între viĭ*, iar nu şi prin *succesiune*. Acésta o dovedeşte: a) Codicele Calimah (art. 45; b) Codicele Caragea. (Part. III, cap. II, art. 13 [1]);

---

[1] După Codicele Calimah (art 45) şi Regul. organic streiniĭ *de orĭ-ce rit creştin*, iar nu numaĭ ortodoxiĭ, precum crede D-l P. Missir, puteaŭ cumpăra (dobândi) imobile rurale (moşiĭ). Ceia ce învederéză acésta este: a) Grija ce a avut legea Calimah de a exclude printr'o disposiţiune expresă şi specială pe *Armenĭ*, carĭ sunt şi eĭ creştinĭ, de la dreptul de a cumpăra moşiĭ. Art. 1430 ḑice: „Armeniĭ şi Jidoviĭ sunt opriţĭ de a pururea de a cumpăra moşiĭ de vecĭ". Orĭ, excepţiunea confirmă regula. b) Disposiţiunea art. 4 de la Anexa Litera X din Reg. Org. al Mold. combinată cu art. 1 de la aceiaşĭ Anexă, care acordă streinuluĭ *„de orĭ-care credinţă creştinéscă"* care a cerut împămêntenirea, dreptul *„să întrebuinţeze capitalul* **séŭ în felurĭ de cumpărăturĭ de averĭ"**. c) Cuvintele: „de o credinţă" din art. 45 şi cuvintele: „de credinţă pravoslavnică" (ortodoxă greco-orientală) din art. 4, *in fine*, anexa lit. X se referă la drepturile politiceştĭ iar nu la cele civile. După legea veche, în Moldova, streinul *de orĭ-ce rit creştin* putea dobândi *impămêntenirea mică*, în care intră şi dreptul de a dobândi imobile *de orĭ-ce fel* (art. 45 cod. calim. comb. cu art. 1 şi art. 4 anexa lit. X Reg. Org. Mold.). *Impămêntenirea mare* conferea, spre deosebire de cea *mică*, între altele, dreptul de a ocupa funcţiunĭ publice, de a câştiga cinurĭ, dreptul de a fi membru în Obşteasca Adunare şi numaĭ ceĭ de *„credinţă pravoslavnică"* (ortodoxiĭ de religiunea greco-orientală) se puteaŭ bucura de dênsa. De unde urméză, că Franceziĭ, Germaniĭ, Engleziĭ, etc., carĭ sunt creştinĭ de religiunea ortodoxă apuseană, protestanţĭ, etc., nu eraŭ înlăturaţĭ de la dreptul de a dobândi proprietăţĭ rurale în Moldova. Este dér greşită interpretaţiunea dată de Dl. P. Missir (*op. cit.* p. 74 *et seq.*) aceluĭ art. 45 din Cod. Calimah şi art. 4 anexa lit. X, Reg. Org.—Jidoviĭ însă, puteaŭ cumpăra case şi dughene prin oraşe, iar Armeniĭ case şi viĭ în podgorie (art. 1434 Cod. Calim.). Motivele pentru carĭ Armeniĭ eraŭ trataţĭ pe aceiaşĭ linie cu E-

c) Convențiunea din Paris din $^{7}/_{19}$ August 1858, pentru organisarea definitivă a principatelor (art. 46); d) Legea din 30 August 1864, pentru dreptul streinilor de orĭ-ce rit creș-

---

vreiĭ, în ceia ce privește dobândirea proprietăților de moșiĭ, eraŭ aprópe identice cu acelea pentru carĭ Evreiĭ nu eraŭ îngăduițĭ a dobândi aceste bunurĭ.

Codicele Caragea (Part. III, cap. II, art. 1) ḑice categoric: „Dobândirea proprietățeĭ de moșiĭ nu se póte cuveni de cât fețelor *de rit creștinesc.*“ Cu tóte acestea, D-l P. Missir (*op. cit* p. 76) pune la îndouélă acéstă disposițiune, ḑicênd: „Dar chiar dacă sub regimul coduluĭ Calimah *s'ar fi refusat* streinilor *neortodoxĭ* acest drept, *cum pare a resulta acésta pentru Valachia,* din art. 1 (III, cap. II), a coduluĭ Caragea“ !?

Remarcăm, cu acéstă ocasiune, și o altă contraḑicere a D-luĭ P. Missir care la p. 78 (*op. cit.*) scrie următórele cuvinte: „Care ar maĭ fi fost prin urmare rațiunea pentru care s'ar maĭ fi mănținut în contra străinilor creștinĭ eterodoxĭ piedica de a dobândi imobile prin succesiune—*chiar dacă ar fi existat. ea în dreptul vechiŭ*—**ceea ce n'am putut constata în legile Moldoveĭ**“ !?

Observăm că, după Regulamentul organic al Munteniei (art. 379) streiniĭ *de orĭ-ce rit creștin* puteaŭ fi admișĭ la împămêntenire; însă: împămêntenirea mică conferea dreptul de a dobândi numaĭ imobile *urbane* (acareturĭ), iar împămêntenirea mare (după stagiul de 10 anĭ), conferea dreptul de a cumpăra și imobile *rurale*, precum și de a ocupa funcțiunĭ publice. La acéstă împămêntenire eraŭ admișĭ streiniĭ *de orĭ-ce rit creștin*, iar nu numaĭ pravoslavniciĭ (ortodoxĭ) ca în Moldova. Streiniĭ *de rit necreștin*, precum Istrailițiĭ, Mahometaniĭ, etc., nu puteaŭ dobândi proprietățĭ imobiliare în Muntenia. In ce privește însă pe Evreĭ, este controversată cestiunea dacă în urma legeĭ din 1840 Martie, pentru desființarea *protimisuluĭ*, puteaŭ dobândi imobile *urbane*. Afirmativa se susține *per à contrario* din disposițiunea următóre: „Dobândirea proprietățeĭ de *moșiĭ* și *viĭ*, țiganĭ, nu se póte cuveni de cât fețelor de rit creștin.“ Negativa se susține pe cuvêntul, că acéstă lege specială nu a abrogat vechiul principiŭ de înaltă ordine publică și de conservare națională consacrat și de Regul. Organic, că proprietatea imobiliară *de orĭ-ce fel*, este reservată pentru ceĭ ce sunt séŭ pot deveni românĭ.

tinesc, domiciliațĭ în țéră, de a *cumpăra* imobile (art. 1). Prin aceste legĭ, și maĭ ales prin legea din 1864, legiuitorul: nu numaĭ că nu oprește pe streiniĭ creștinĭ de a dobândi prin succesiune imobile, dér nicĭ măcar nu supune acest drept al lor sub condițiunile de care depinde dreptul de a *cumpăra* asemenea proprietățĭ. Ceea-ce legea stabilește pentru cumpărarea imobilelor nu urméză de la sine să se aplice și la achisițiunile succesorale. *Dreptul de a* **cumpăra** *proprietățĭ imobiliare a fost singurul a căruia sórtă a preocupat pe legiuitor și care a fost supus restricțiunilor prevĕḑute în legea din 1864. Ast-fel a și fost ea aplicată în practică*" [1]); e) Codicele civil din 1865 (art. 11) acordă tutulor streinilor, fără deosebire de credință religiósă, fie creștinĭ fie necreștinĭ, bucuria drepturilor civile pe aceiașĭ linie cu Româniĭ, cu exclusiunea numaĭ a acelora pentru carĭ legea ar fi hotărît alt-fel. Orĭ, nu se găsește verĭ-o prohibițiune în materia de care ne ocupăm, de cât în privința streinilor de rit *necreștin* (Evreĭ, Mahometanĭ, etc.); numaĭ aceștia nu puteaŭ dobândi imobile rurale; pe când streiniĭ de orĭ-ce rit creștinesc puteaŭ să le *cumpere*, însă sub condițiunile prevĕḑute în legea din 1864. De unde urméză, că streiniĭ creștinĭ eraŭ pentru restul capacitățeĭ lor civile, în basa art. 11, deopotrivă cu Româniĭ și puteaŭ decĭ *moșteni* proprietățĭ imobiliare în afară de orĭ-ce condițiune de reciprocitate. Constituțiunea din 1866 (art. 7) nu a făcut de cât să retragă avantagiul ce art. 16 cod. civil dăduse Evreilor de a putea fi naturalisațĭ în mod individual; ea a menținut incapacitatea streinilor necreștinĭ de a dobândi imobile rurale în țéră.

---

[1]) D-l P. Missir *op. cit.* p. 78 și 79.

2°) Art. 7 din Constituţiune, revizuit la 1879, spune la § V este adevărat că: „*Numaĭ* românii séŭ ceĭ naturalisaţĭ românĭ pot dobândi imobile rurale în România“; déră acéstă disposiţiune „nu are un *sens determinat şi complet*, căcĭ séŭ voinţa legiuitoruluĭ a fost de a opri pe streinĭ să dobândéscă imobile rurale *sub verĭ-ce titlu ar fi*, şi atuncĭ trebuia să o spună astfel lămurit, séŭ că n'a voit acésta, şi atuncĭ trebuia să indice distincţiunile ce a cugetat că trebuesce să facă. Legiuitorul nu face nicĭ una nicĭ alta, ci adăposteşte una *saŭ* alta din aceste ideĭ, pe care a voit-o, sub forma principiuluĭ general“ [1]. De unde urméză, că este sarcina interpretuluĭ de a stabili care dintre aceste două alternative este aceia ce a fost adoptată de legiuitor în realitate. Orĭ, interpretul, ḑice Savigny, trebue să considere maĭ preferabil înţelesul cel maĭ uman şi cel maĭ blând pentru toţĭ, şi în specia nóstră nicĭ póte fi îndoélă că, este maĭ preferabil să dăm o interpretaţiune restrictivă sensuluĭ §-luĭ V şi să admitem că legiuitorul constituant n'a voit să aplice acel text şi la succesiunĭ. Maĭ mult încă, acéstă interpretaţiune resultă din lucrările preparatóre şi din desbaterile urmate în camera deputaţilor constituanteĭ, şi maĭ ales din faptul suprimăreĭ prin amendament a cuvintelor „*sub verĭ-ce titlu ar fi*“ ce existaŭ în § 2 din proiectul guvernuluĭ [2].

Ea maĭ resultă şi din împrejurarea că, precum am vĕḑut, după legile anteriόre revisŭireĭ capacitatea streinilor de a moşteni orĭ-ce avere în ţéră era de drept comun, şi că decĭ incapacitatea fiind de drept strict, excepţional, nu se póte întinde séŭ stabili prin analogie, în lipsă de un text clar, precis şi neîndouios al legeĭ.

---

[1] D-l P. Missir *op. cit.* p. 87.

[2] Proiectul guvernuluĭ §-ul 2-lea ḑice: „Nu vor putea dobândi *sub verĭ-ce titlu ar fi* proprietăţĭ rurale, afară de viĭ, locurĭ şi case în oraşe, de cât aceĭ care vor fi cetăţenĭ românĭ.“ Iar §-ul 5-lea din proiectul amendat ḑice: „Numaĭ româniĭ séŭ ceĭ naturalisaţĭ românĭ pot dobândi imobile rurale în România.“

3⁰) In tot casul, legile nóstre anteriόre revisiuneĭ constituţiuneĭ aŭ *determinat şi aplicat în special* prohibiţiunea privitóre la dobândirea de imobile rurale, de óre-ce constituţiunea (art. 7 § V) enunţă numaĭ, *în general*, principiul abstract al prohibitiuneĭ, aşa că urméză să se aplice tot legea specială anteriόră (legea din 1864),—legile generale posteriόre nederogând la legile speciale anteriόre, iar judecătorul fiind tot-d'auna obligat să aplice acestea din urmă, chiar când ar fi contrariĭ declaraţiuneĭ generale din constituţiune, căcĭ judecătorul nu póte cerceta constituţionalitatea legilor ordinare în fond, adică décă ele sunt séŭ nu conforme Constituţiuneĭ şi décă ele pot fi executate, fiind contrariĭ dispoziţiunilor eĭ.

4⁰) Scopul ce urmărea constituanta la 1879 era de a înlătura pe Evreĭ de a cumpăra moşiĭ, şi fiind-că pusese în fruntea art. 7 principiul că deosebirea credinţelor religióse nu maĭ constitue o piedică pentru dobândirea şi exerciţiul drepturilor politice şi civile, constituanta a fost nevoită ca să înlăture pe *toţĭ streiniĭ*, faţă cu care ea nu arătase nicĭ o temere până într'acel moment. De unde urméză, că scopul şi prin urmare raţiunea §-luĭ V de la art. 7 din Constituţiune era de a opri numaĭ achisiţiunile prin acte între viĭ, iar nu de a introduce instituţiunea de drept feudal care punea piedicĭ succesiuneĭ streinilor: dreptul de alibinat (*le droit d'aubaine*).

5⁰ Convenţiunea între Italia şi România, promulgată la Februarie 1881, la care a participat aceiaşĭ representaţiune naţională ca cea din constituanta din 1879 (fiind-că camerile de revisiune a constituţiuneĭ aŭ continuat a funcţiona ca nişte camere ordinare), acelaşĭ guvern, ba chiar acelaşĭ Ministru (D-l B. Boerescu) care a adus în camera constituantă proiectul guvernuluĭ, a încheiat orĭ-ce îndouélă posibilă asupra înţelesuluĭ §-luĭ V de la art. 7 din Constituţiune, de óre-ce prin art. 3 ḑice: „Dreptul de alibinat (le droit d'aubaine) neexistând nicĭ în România nicĭ în Italia, cetăţeniĭ celor două State contractante vor putea să ia posesiune şi să dispună de o moştenire, care li se va cuveni în virtutea uneĭ legĭ séŭ a unuĭ testament 'pe un teritoriŭ óre-care al celuĭ-l'alt Stat, întocmaĭ ca şi cetăţeniĭ ţereĭ, fără a fi supuşĭ la alte condiţiunĭ séŭ la condiţiunĭ maĭ oneróse de cât aceştia. Eĭ vor putea să succédă şi să ia în posesiune de moştenire prin eĭ însă'şĭ séŭ prin imputerniciţĭ lucrând în numele lor."

6⁰) Codicele civil stabilind în genere dreptul de moştenire ca un drept acordat tuturora, o simplă disposiţiune subsecuentă n'ar fi îndestulătóre pentru a resturna o materie întrégă a dreptuluĭ civil: „regularea succesiuneĭ."

7⁰) In fine, pentru a putea fi aplicabil art. 7 §-luĭ V din Constituţiune cu tótă rigórea sa excesivă, ar trebui a se face o lege expresă pentru punerea în aplicare.

2-a) *Opiniune.* După D-l Al. Degré [1]) trebue a distinge între succesiunile universale séŭ cu titlu universal (succesiunile *ab-intestat*, legatele universale séŭ cu titlu universal) şi succesiunile séŭ legatele cu titlu particular. Constituţiunea interḑice numaĭ dobândirea *de imobile rurale*, adică achisiţiunea unor lucrurĭ individualisate (*singulae res*); ea nu opreşte déră dreptul de moştenire care dă o vocaţiune la universalitatea bunurilor aflate în succesiune (*successio in universum ius defuncti*). O dată recunoscută cuĭ-va calitatea de moştenitor, acesta are drept asupra întregeĭ succesiunĭ, fără a ne maĭ preocupa de obiectele ce o constituesc: „Câştigarea bunurilor particulare din care se alcătueşte succesiunea, ḑice Laurent, [1]) nu este de cât efectul, iar nu esenţa şi cuprinsul dreptuluĭ de moştenire.“ În cât pentru legatele de imobile rurale, adaogă D-l Degré, de şi streinul legatar nu le póte dobândi în natură, acésta nu însemnéză însă că se vor atribui Statuluĭ ca o succesiune vacantă, ci legatarul are să priméscă valórea lucruluĭ în *banĭ*, după principiile dreptuluĭ roman priimite de art. 906 cod. civ. [2]).

---

[1]) *Drepturile omuluĭ*, în *Dreptul*, No. 82, din 27 Martie 1886.

3-a *Opiniune.* După Dl. Al. C. Şendrea [3]) streiniĭ pot veni fără nicĭ o restricţiune la o succesiune imobiliară rurală deschisă în România, însă nu vor putea deveni proprietarĭ aĭ imobilelor rurale şi în asemenea cas, se va procede ca şi în casul când imobilele nu se pot impărţi în natură, adică se vor vinde prin licitaţie pentru a se impărţi preţul lor. Acest sistem, precum vedem, nu este de cât o variantă a celuĭ de maĭ sus.[1]

---

[1]) *Principes de droit civil français*, t. VI, No. 83.

[2]) D-l Al. Degrea (*op. şi loc. cit.*) merge până a susţine că art. 7 din Constituţiune nu opreşte pe streinĭ de a dobândi *posesiunea* imobilelor rurale; de unde conchide că streiniĭ la noĭ pot dobândi imobile rurale prin *usucapiune*“. Regretăm că suntem nevoiţĭ a declara de acum, că nu împărtăşim acéstă opiniune a distinsuluĭ jurisconsult şi consilier de la Curtea de Casaţiune. Căcĭ dacă, precum recunóşte însă'şĭ D-l Degré, (*Locatarul, comodatarul, creditorul antichresist pot eĭ să exercite acţiunile posesoriĭ?* (în Dreptul, No. 72, 74, 76, 77 din 1887), posesiunea legală este *o proprietate presumtivă*, care nu se póte exercita de cât de cel ce are *animus domini* şi asupra unor lucrurĭ susceptibile de a deveni proprietate a posesoruluĭ, atuncĭ cum óre, de exemplu, legatarul cu titlu particular al unor imobile rurale, a căror proprietate 'ĭ este interḑisă de Constituţiune, va putea exercita asupra lor posesiunea *ad interdictà*, care este un drept inherent, un apanagiŭ al proprietăţeĭ şi va putea deveni prin usucapiune proprietar? Cum streinul, care după însă'şĭ D-l Degrea, de sigur nu póte cumpăra nicĭ priimi în dar un imobil rural în România, va putea invoca prescripţiunea care nu este de cât proba, presumpţiunea séŭ constatarea admisă de lege a uneĭ achisiţiunĭ anterióre: a uneĭ vênḑărĭ, donaţiunĭ, legat, etc.? Ceia ce nu 'ĭ este permis direct cum óre 'ĭ este permis indirect? Maĭ mult încă, proprietatea imobilelor rurale fiind declarată un drept *politic* (veḑĭ desbaterile constituanteĭ), cum óre un strein va putea dobândi un asemenea drept prin *usucapiune*?

[3]) *Op. cit.* No. 384, p. 401.

4-a *Opiniune.* Alţiĭ,[2] voesc a distinge între proprietăţile rurale carĭ eraŭ deja în mânile streinilor în momentul revisuireĭ constituţiuneĭ şi acelea posterióre revisuireĭ. In ce priveşte pe cele d'ântâiŭ, proprietariĭ streinĭ pot dispune de dînsele prin orĭ-ce mod, în virtutea aliniatuluĭ 2 de la §-ul V, art. 7 din Constituţiune, care ḑice: Drepturile până acum câştigate sunt respectate.“ Orĭ, *garantir à un propriétaire ses droits acquis, n'est ce pas evidemment lui reconnaître la faculté de disposer de ses biens par toutes les voies consacrées par les lois?*“ ḑice D-l redactor al Revisteĭ de drept internaţional şi de legislaţiune comparată din Paris[3].

---

[1] Nu ne putem abţine de a remarca aicĭ că Dl. Al. C. Şendrea, după ce pune principiul de maĭ sus, se întrébă: „Când însă străiniĭ chemaţĭ la o succesiune care posedă imobile rurale în România, ar face împărţéla de bună voie şi ar împărţi între dênşiĭ imobilele rurale, saŭ când un singur erede strein ar culege întréga succesiune, cum va remâne atuncĭ disposiţia constituţională care declară că proprietatea rurală în România este un drept politic?“ Şi drept respuns citim următórele: „Streinul care va **dobîndi imobile rurale în România** prin cumpărare, donaţiune, succesiune saŭ orĭ-ce alt titlu, **neputînd deveni proprietar,** *nu va putea exercita nicĭ unul din drepturile inherente proprietăţeĭ şi prin urmare nicĭ dreptul de posesiune,* căcĭ posesiunea este o presumpţiune de proprietate şi dér, *ceĭ ce aŭ avut drepturĭ de proprietate asupra acelor imobile rurale, vor putea să le exercite faţă cu streinul neproprietar.*“ Ne permitem a pune aci numaĭ îndoita întrebare: *a*) Cum cine-va póte **dobîndi** *imobile rurale în România* prin cumpărare, succesiune, etc., *fără a deveni proprietar? b*) *Cum streinul neproprietar, care nicĭ dreptul de posesiune nu'l póte avea, va putea vinde, instreina imobilele rurale spre a'şĭ lua partea sa în banĭ?*

[2] *Revue de droit international et de legislation comparée*, t. XVII, 1885. No. 1.

[3] *Op. cit.* p. 70.

In ceia-ce priveşte pe cele de al douilea, ele nu pot face obiectul verĭ-uneĭ achisiţiunĭ din partea streinilor, căcĭ ar constitui o achisiţiune din noŭ în profitul unuĭ strein (*„une acquisition à nouveau au profit d'un étranger“* [1]).

Vom căuta, pe cât cadrul restrâns al materieĭ ne va permite, a combate tóte aceste sisteme expunênd în acelaşĭ timp care este teoria séŭ opiniunea nóstră.

5-a) *Opiniune.* După noĭ, streiniĭ de orĭ-ce rit sunt incapabilĭ in mod absolut de a succede la imobilele rurale din România şi nu aŭ dreptul ca partea în natură ce li s'ar fi cuvenit lor, in lipsa prohibiţiuneĭ legale, să li se dea în banĭ.

Argumentele ce invocăm sunt următórele maĭ principale:

1⁰). Nu este esact a ḑice, ca în primul sistem, că sub imperiul legeĭ din 1864 (şi cu atât maĭ puţin sub imperiul celor l'alte legĭ anterióre) legiuitorul român nu a cerut de la streiniĭ de *rit creştinesc* acéstă întreită condiţiune: a) de a fi domiciliaţĭ în ţéră; b) de a se supune legilor ţereĭ în ceia ce privesce proprietăţile imobiliare şi c) de a exista reciprocitate de drepturĭ, adică de a se bucura şi românul de acelaşĭ drept în ţéra streinuluĭ, de cât numaĭ când era vorba de o achisiţiune prin *acte între viĭ*, iar nu şi prin succesiune. Motivele sunt: a) Legea întrebuinţând cuvîntul *„cumpăra“* a vorbit de casul care se întâmplă maĭ adesea: *de eo quod plerumque fit;* b) Dacă voim a da acesteĭ expresiunĭ un sens *restrins*, precum place partisanilor primeĭ opiniunĭ, atuncĭ spre a fi logicĭ, ar trebui să se susţină că acele restricţiunĭ nu eraŭ cerute şi pentru cele l'alte modurĭ de dobândire a proprietăţeĭ prin acte între viĭ, precum: donaţiune, schimb, etc., şi că decĭ, streiniĭ de rit creştin puteaŭ, maĭ înainte de

---

[1] D-l Şendrea pare că ar înclina către acéstă a 4-a opiniune, de óre-ce (*op. cit.* No. 384, p. 397) observă D-luĭ P. Missir că de ce „măcar“ nu a făcut acéstă deosebire.

1879, ajunge la proprietatea imobiliară rurală prin aceste chipurĭ de a dobândi; orĭ, acéstă conclusiune ar fi cu desăvârşire contrarie legeĭ din 1864 şi este respinsă de căre însăşĭ partisaniĭ primeĭ opiniunĭ; c) Cuvêntul: *„cumpăra“* se vede întrebuinţat nu numaĭ în legea din 1864, déră şi de codicele Calimah (art. 45). Orĭ, décă prin el s'ar fi înţeles că streiniĭ creştinĭ aŭ dreptul de a dobîndi imobile rurale numaĭ prin acte între viĭ, consecinţa logică ar fi fost, că aceĭ streinĭ, nu ar fi putut dobândi aceste imobile prin legat séŭ succesiune *ab intestat*; şi fiind-că legiuirea Calimah intrebuinţéză acelaşĭ cuvênt în art. 1431, ar fi urmat că şi Evreiĭ şi Armeniĭ (în ce privesce dreptul lor la case şi viĭ), cu alte cuvinte, că toţĭ streiniĭ în genere, fără deosebire de credinţe religioase, să fi fost isbiţĭ de acéstă incapacitate. Acest resultat, cum vedem, este tocmaĭ contrariŭ aceluia la care voesc să ajungă partisaniĭ primeĭ opiniunĭ; ceia ce dovedesce pe deplin, credem, că interpretaţiunea lor este cu desăvêrşire neexactă; [1]) d) Cuvêntul *cumpăra* din art. 45 şi 1431 cod. Calim. şi art. 1 din legea din 1864 însemnéză, după noĭ, nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin: **„a dobândi“**, şi fiind-că legea nu distinge între actele între viĭ şi din causa morţeĭ, restricţiunile despre cari vorbirăm se aplicaŭ streinilor creştinĭ *orĭ-care ar fi fost modul prin care voiaŭ a ajunge la proprietatea imobiliară rurală.* Probă că acest inţeles larg 'l avea cuvêntul *cumpăra* sunt: α) Legile vechĭ a le Munteniei, precum: Codicele Caragea Part. II, cap. II, art. 1) şi legea din 15 Martiŭ 1840 care desfiinţéză dreptul de protimis séŭ de preferenţă. Aceste legĭ ḑic în termenĭ destul de genericĭ: *Dobândirea* proprietăţeĭ de moşiĭ nu se póte cuveni de cât feţelor de rit creştinesc“; β) Convenţiunile încheiate de România cu cele-l'alte State maĭ înainte de 1879 [1]) aŭ dat tóte, într'o unire, cuvîntuluĭ „*cumpăra*“ din legea din 1864, inţelesul de a *dobândi*. Aşa de exemplu, convenţiunea comercială cu Austro-Ungaria din 25 Maiŭ 1876, prin art. 1 ḑice: „Se înţelege că prin acéstă disposiţiune nu se derógă la legile şi ordonanţele în vigóre în Statele celor două înalte părţĭ contractante şi aplicabile tuturor străinilor în general . . . . No. 2. *In România, la legile şi prescripţiunile relative la prohibiţiunea de a dobândi şi poseda imobile rurale*“. Iar art. 4 adaogă: „Româniĭ în Austro-Ungaria, şi Austriaciĭ şi Ungariĭ în România, vor avea reciproc dreptul de a *dobândi* şi poseda bunurĭ de orĭ-ce natură şi de orĭ-ce fel, mobiliare séŭ imobiliare, şi vor putea dispune liber de dênsele prin *cumpărătóre*, *vânḑare*, *donaţiune*, *permutaţiune*, *contract de căsătorie*, *testament*, *succesiune şi prin orĭ-ce alt act*“ [2]).

---

[1]) Credem că insă'şĭ Dl. P. Missir nu póte admite că în Moldova, sub imperiul legiuireĭ Calimah, Armeniĭ şi Evreiĭ aŭ fost depărtaţĭ, în mod absolut, de la succesiunea caselor şi a viilor. Dacă eĭ aveaŭ dreptul incontestabil de a *cumpăra* asemenea imobile, pentru ce óre nu ar fi putut a le dobândi şi transmite prin testament séŭ succesiune *ab-intestat*? Dacă din contra, Dl. Missir admite acéstă consecinţă a argumentaţiuneĭ séle, atuncĭ ar avea în contră'ĭ pe toţĭ Armeniĭ şi Evreiĭ cari stăpânesc şi astădĭ case şi viĭ prin succesiune séŭ legat de la părinţiĭ séŭ rudele lor.

Acéstă convenţiune nu se póte ḑice că derógă de la legea fundamentală şi specială din 1864. γ) Acésta a fost înţelesul ce tot-d'auna, fără contestaţiune, s'a dat cuvîntuluĭ „cumpăra“, şi ast-fel a fost aplicat în practică legea din 1864, iar nu în modul pretins de partisaniĭ primeĭ opiniunĭ. δ) In fine, care adevărat român nu înţelege, că legiuitorul din 1864 ca şi cel anterior, nu putea fi atât de neprevăḑător şi de puţin patriot în cât să lase ca pământul bogat, udat în cursul atâtor veacurĭ de sângele şi sudórea românilor, să cadă prin *succesiune* în mânile streinilor carĭ din ce în ce deveneaŭ maĭ numeroşĭ şi periculoşĭ atât în Moldova cât şi în Muntenia, fără ca să subordoneze, să restrîngă acest drept prin impunerea unor condiţiunĭ, care să constitue tot atâtea garanţiĭ: că teritoriul ţereĭ nu va putea fi acaparat de streinĭ? Ceia ce nu a permis direct legea din 1864, putut'a ea óre permite indirect? [1]).

---

[1]) Convenţiunea de comerciŭ cu Austro-Ungaria, cu anexele şi protocólele eĭ adiţionale, din 25 Maiŭ 1876; *Idem* cu Rusia, din 21 Octombre 1876; *Idem* cu Germania din 2 Iuliŭ 1881; *Idem* cu Grecia, din 6 Aprilŭ 1878.

[2]) Veḑĭ şi art. 4 din protocolul final care însoţeşte convenţiunea cu Austro-Ungaria.

2-a) Nu este adevărat că art. 7 § V din constituţiune are un sens nedeterminat şi necomplet; din contra, nimic maĭ clar şi precis de cât aceste cuvinte: „*Numaĭ* românii séŭ ceĭ naturalisaţĭ românĭ pot *dobândi* imobile rurale în România.“ In adevăr: a) Cuvîntul: „*dobândi*“ este fórte generic; el imbrăţişéză tóte modurile de câştigare a proprietăţeĭ, fie prin acte între viĭ, fie prin succesiune. Acésta o dovedeşte însă'şĭ titlul Cărţeĭ III-a din Codicele civil: „*Despre diferitele modurĭ prin carĭ se dobândeşte proprietatea*“ şi art. 644 c. civ. care ḑice formal: „Proprietatea bunurilor se *dobândeşte* şi se transmite prin *succesiune*, prin *legat*, prin convenţiune şi prin tradiţiune“. Decĭ, când §-ul V de la art. 7 *per à contrario* ḑice: „Sreiniĭ nu pot dobândi imobile rurale în România,“ este manifest că exclude pe streinĭ de a ajunge la proprietatea unor asemenea bunurî fie prin orî-ce mod. b) Dacă cuvîntul: *„cumpăra“* din vechia legislaţiune avea înţelesul larg care cuprinde tóte modurile de câştigare a bunurilor, prin *a fortiori* trebue să ḑicem că expresiunea *„dobândi“* de la art. 7 § V din constituţiune, are de sigur acest înţeles.

---

[1]) **Rigórea legeĭ din 1864 care cerea spre a dobândi imobile rurale pe lângă calitatea de creştin, reunirea celor treĭ condiţiunĭ: de a fi domiciliat în ţéră, de a se supune legilor române relative la proprietăţĭ imobiliare şi de a exista reciprocitate de drepturĭ, era, este adevărat, temperată în practică, prin împrejurarea că erezii streinilor, adică rudele lor în general, la rândul lor, întrunéŭ maĭ adesea orĭ aceste cendiţiunĭ. Ast-fel se explică cum o sumă de proprietăţĭ rurale aŭ trecut prin succesiune în mânile a o mulţime de streinĭ.**

3⁰) Este adevărat că principalul scop ce a avut constituanta la 1879 era de a înlătura în orî-ce chip pe Evreî şi pe viitor [1]) de la proprietatea rurală şi de a depărta ast-fel pericolul naţional de care era ţéra ameninţată; însă, nu'î maî puţin adevărat că tot acel legiuitor nu putea atinge acest scop printr'o disposiţiune excepţională, privitóre numaî pe Evreî. Tratatul de la Berlin (art. 44) pusese Românieî suliţa în cóstă, că: „dacă nu va aboli orî-ce deosebire între streinî bazată pe credinţa religiósă, nu i se va recunóşte *Independenţa,*“ adică acea independenţă pe care o câştigase de la sine şi printr'ênsa prin sângele vărsat de eroiî patrieî pe câmpiile Bulgarieî. Decî, trebuia ca legiuitorul român să găséscă acea formulă legală care să impace atât exigenţele tratatuluî de la Berlin, cât şi ocrotirea intereselor economice şi sociale dictate de interesul suprem al conservăreî naţionale. Care a fost acea formulă legală? Constituanta pe de o parte, a pus în fruntea art. 7 din Constituţiune în locul cuvintelor: *„Numaî streiniî de ritul creştin pot dobândi împământenirea“*, următórea formulă: *„Diferinţa de credinţe religióse şi confesiunî nu constitue în România o piedică spre a dobândi drepturile civile şi a le exercita“*, iar pe de altă parte, spre a pune stavilă invasiuneî streinilor *de orî-ce religiune,* la dobândirea proprietăţeî imobiliare rurale, Constituanta a pus principiul salutar din §-ul V de la art. 7, că: „*Numaĭ Românii séŭ ceĭ naturalisațĭ românĭ pot dobândi imobile rurale în România.*“ Din acel moment dreptul de a dobândi proprietate rurală în România, din pur drept *civil* ce era, după legile anterióre, *a devenit un drept* **politic**, adică, de care se póte bucura numaĭ românii séŭ ceĭ naturalisațĭ românĭ.

---

[1]) Căcî înainte de revisuirea art. 7 constit., se ştie că Evreiî eraŭ excluşî în mod absolut atât de la împământenire (drepturî politice) cât şi de la posibilitatea de a dobândi imobile rurale *prin orî-ce titlu.*

Acéstă prohibițiune, de și contrarie regimuluĭ anterior în ce privește pe streiniĭ creștinĭ, este însă o pavăză în contra streinilor de orĭ-ce rit ce necontenit năvălesc în țéră. Ea constituește meritul și onórea distinsă a Constituanteĭ.

4⁰) Cum că intențiunea legiuitoruluĭ a fost ca streinĭ să fie depărtațĭ de la câștigarea proprietăților rurale, în mod absolut, fără a distinge modul de dobândire, invocăm însă'șĭ lucrările preparatóre eșite din sînul Constituanteĭ și desbaterile parlamentare și anume: a) Raportul D-luĭ George Mărzescu și Expunerea de motive asupra proiectuluĭ din partea comisiuneĭ de inițiativă parlamentară, în care se ḑice, că toțĭ membriĭ comisiuneĭ, afară de unul, (D-l P. P. Carp) aŭ convenit ca proprietatea imobiliară rurală *să nu o pótă dobândi de cât numaĭ aceĭ ce se bucură de plenitudinea drepturilor civile și politice*; b) Proiectul comitetuluĭ constituit din delegațiĭ secțiunilor camereĭ de și propunea, ca și proiectul comisiuneĭ de inițiativă parlamentară, următorul alineat: „Numaĭ Româniĭ și ceĭ împământenițĭ pot dobândi imobile rurale în România. *Streiniĭ nu pot dobândi asemenea imobile de cât prin succesiunea ab intestat*“, însă acest proiect și alineat final a fost respins de Cameră în ședința de la 11 Septembre 1879 (Monit. Ofic. No. 206); c) Proiectul Guvernuluĭ și al comitetuluĭ delegaților secțiunilor (art. 7 § 2-lea) ḑicea: „Nu vor putea dobândi, *sub verĭ-ce titlu ar fi*, proprietățĭ rurale, afară de *viĭ*, locurĭ și case în orașe, de cât aceĭ care vor fi cetățenĭ românĭ, respectându-se însă drepturile acelora care le aŭ după legile anteriόre, séŭ în virtutea tratatelor existente între România și alte State“ [1]; d) Proiectul guvernuluĭ amendat prin §-ul V care a devenit §-ul V al art. 7 din Constituțiune, adică a devenit lege, nu a făcut de cât să exprime maĭ clar și maĭ corect intențiunea séŭ spiritul de care eraŭ animațĭ toțĭ membriĭ constituanteĭ, că: „Dreptul de a dobândi imobile rurale să fie un drept *politic*, adică, de care să nu se pότă bucura de cât numaĭ românii séŭ ceĭ naturalisațĭ românĭ“ [2],

De aceia, §-ul V din proiectul devenit lege, nu a făcut de cât să desfacă în treĭ propozițiunĭ §-ul II din proiectul guvernuluĭ, ḑicênd: „**Numaĭ Românii** *séŭ ceĭ naturalisațĭ românĭ pot* **dobândi** *imobile rurale în România. Drepturile până acum câștigate sunt respectate. Convențiunile internaționale astă-ḑĭ existente remân în vigoare cu tόte clausele și termenul cuprins intr'ênsele*“. De unde urméză, *per a contrario*, că: „streiniĭ de orĭ-ce rit nu pot dobândi imobile rurale în România, sub veri-ce titlu, de όre-ce acéstă proprietate este considerată ca un drept politic séŭ cetățenesc reservat în mod exclusiv numaĭ românilor“ [3].

---

[1] Precum remarçă însă'șĭ D-l P. Missir (*op. cit.* p. 98) particula *le* se raportă, în adevăr, la proprietățile deja dobândite, iar nu la drepturile pe carĭ străinii *le* aveaŭ după legile anteriόre de a dobândi imobile rurale.

[2] Lucru curios, că însă'șĭ D-l P. Missir (*op. cit.* p. 92 și 93) mărturisește că: „Dreptul de a dobândi imobile rurale să fie un drept politic—*era soluțiunea care liniștea consciința tutulor membrilor constituanteĭ*“.

[3] Veḑĭ în acest sens și *discursurile* D-lor N. Ionescu (în ședința camereĭ de la 29 Septembre 1879, *Monit. Ofic.* No. 221), B. Boerescu, Ministru de Externe (în ședința din 1 Octombre 1879, *Monit. Ofic.* No. 224), Titu Maiorescu (în ședința camereĭ din 6 Octombre 1879) precum și *Raportul* D-luĭ Dim. Giani, raportorul comitetului delegaților camereĭ,—raport citit în ședința din 6 Octombre 1879 (*Monit. Ofic.* No. 227 din 1879).

5°) Se póte ḑice că, dacă cuvintele: „*sub verĭ-ce titlu*“ din proiectul guvernuluĭ aŭ dispărut din proiectul devenit lege, causa este că legiuitorul a creḑut cu drept cuvânt că, expresiunea: „*dobândi*“ este destul de generică şi cuprinde tóte titlurile séŭ modurile de a câştiga proprietatea, fie prin acte între viĭ, fie prin acte după mórte, fie cu tittu oneros, fie cu titlu gratuit. Maĭ mult încă, faptul că legiuitorul nu a reprodus excepţiunea ce să făcea în proiectul comisiuneĭ de iniţiativă parlamentară, în privinţa dreptuluĭ streinilor de a succede la imobilele rurale *ab-intestat*, este o dovadă că intenţiunea legiuitoruluĭ a fost de a nu admite nicĭ o excepţiune la regula generală prohibitivă ce proclamase; şi raţionalmente vorbind nicĭ nu putea face, de óre-ce proprietatea rurală o declarase un drept *politic*, iar nu civil [1].

6°). Dacă proprietatea imobilelor rurale este declarată de constituantă un drept *politic*, cum óre un asemenea drept, în lipsă de o disposiţiune *speciale* şi *expresă* a legiuitoruluĭ, póte fi câştigat prin succesiune *ab-intestat*? Şi dacă póte fi câştigat prin acest mod, pentru ce nu s'ar putea dobândi şi prin legat séŭ testament? Şi dacă streiniĭ pot câştiga cu titlu de erede séŭ legatar, atuncĭ trebue să se admită, cu maĭ mult cuvênt, că eĭ pot deveni proprietarĭ atuncĭ când nu se cere nicĭ un titlu, adică prin prescripţiunea de 30 anĭ. De unde ar urma, după teoria ce combatem, că în România streiniĭ de *ori-ce rit* pot dobândi proprietăţi rurale, adică un drept politic, prin două modurĭ: prin *succesiune* şi prin **prescripţiune**!!?

---

[1] Pentru acest cuvênt credem că este nefundată opiniunea onor. nostru coleg D-l George Mărzescu, exprimată în Senat la 10 Februarie 1886 (*Monit. Ofic.* No. 40 din 15 Februarie 1886). D-l Mărzescu ḑice: „Cutez a afirma că n'a trecut prin gândul şi cugetul **nicĭ a unuĭ membru al comisiuneĭ de revisuire,** *de a lipsi şi de a alunga pe copil de la moştenirea părinteluĭ sĕŭ*“. Cu tóte acestea, este constatat că ideea contrarie a fost consacrată: a) De Cameră la 11 Septembre 1879, când a respins întreg proiectul de iniţiativă parlamentară; b) De proiectul presintat de guvern (§ 2-lea).

7°). Convenţiunea între Italia şi România de la 1881, este o lege care violéză principiul salutar al §-lui V de la art. 7 din constituţiune; ea este o lege neconstituţională pe care judecătoriĭ pot să nu o aplice, după opiniunea unora, şi care în tot casul nu póte fi invocată de cât de supuşiĭ Italieĭ, căcĭ faţă de supuşiĭ altor State este un *res inter alios acta.* [1]) In zadar se alégă de partisaniĭ primeĭ opiniunĭ că este imposibil de a susţine neconstituţionalitatea aceleĭ legĭ, pe motiv că aceiaşĭ representaţie naţională, acelaşĭ guvern şi acelaşĭ Ministru (B. Boerescu) cari aŭ participat la constituantă aŭ participat şi la votarea aceleĭ convenţiunĭ.

Acest argument este nepotrivit, fiind că cestiunea dacă o lege este séŭ nu constituţională se resolvă prin interpretaţiunea textuluĭ şi a spirituluĭ eĭ, iar nu în consideraţiunea persónelor cari aŭ făcut parte la confecţionarea aceleĭ legĭ. Acele persóne: séŭ că aŭ putut înţelege alt-fel disposiţiunile §-luĭ V, art. 7 din constituţiune, séŭ că póte nu'şĭ aŭ dat bine séma de cuprinsul art. 3 din convenţiune, séŭ în fine, că le aŭ plăcut a se contradice, pentru óre-carĭ interese, simpatiĭ şi consideraţiunĭ politice către Italia. [2]) Faptul în sine însă remâne acelaşĭ: convenţiunea din 1881 este o lege neconstituţională dacă o raportăm la textul şi spiritul §-lui V-lea, art. 7 din constituţiune.

---

[1]) Afară, bine înţeles, de supuşiĭ Statelor care aŭ încheiat convenţiunĭ comerciale cu România posterióre aceleĭ cu Italia, şi al căror guvern a avut grija de a stipula clausa naţiuneĭ celeĭ maĭ favorisate.

[2]) Cum că însă'şĭ guvernul şi mult regretatul Ministru de Externe B. Boerescu s'aŭ contradis, avem probe manifeste şi anume: a) Proiectul guvernuluĭ presintat la 1879 cu ocasiunea revisuireĭ art. 7 din constituţiune (§-ul 2-lea); b) discursul D-luĭ B. Boerescu rostit în cameră la 1 Octombre 1879. Aşa déră, alegaţiunea D-luĭ P. Missir (*op. cit.* p. 125) că *„nu ar fi serios"* a presupune o asemenea contradicere, cade. De asemenea cade şi aceia că: a

8°). Nu este corect a ḑice că codicele civil, stabilind în genere dreptul de succesiune ca un drept acordat tutulor, o simplă disposiţiune subsecuentă nu ar fi de ajuns spre a resturna o materie întrégă a dreptuluĭ civil: „regularea succesiuneĭ“. Motivul este că, constituţiunea fiind legea fundamentală şi disposiţiunea art. 7 § V fiind chiar posterióră, de sigur că camerile constituante aŭ avut competenţa a restrînge în unele casurĭ de interes public şi naţional aplicarea nemăsurată a acestor disposiţiunĭ din codicele civil. Ceia ce constituanta a suprimat, nu este dreptul streinilor de rit creştin de a *transmite* prin legat séŭ succesiune bunurile lor imobiliare rurale situate în România, ci dreptul streinilor de orĭ-ce rit de a *priimi* séŭ *dobândi* aceste bunurĭ *sub orĭ-ce titlu*, fie prin cumpărare, donaţiune, legat, succesiune, usucapiune, etc.; ceia ce este cu totul alt ce-va.

9°). Tot atât de neîntemeiat este şi argumentul că, pentru a putea fi aplicabil art. 7 § V în toată rigoarea sa, ar trebui a se face o lege expresă pentru punerea sa în executiune. Motivul este, că art. 7 § V din constituţiune fiind o restricţiune la modul de succesiune deja existent, adică o disposiţiune negativă, nu necesitéză nicĭ o disposiţiune expresivă pentru punerea luĭ în aplicare.

10°). De asemenea este neîntemeiată distincţiunea ce uniĭ voesc a face, între proprietăţile deja câştigate de streinĭ în momentul revisuireĭ constituţiuneĭ la 1879 şi cele posterióre; de óre-ce, pentru a se opera o transmitere a proprietăţeĭ se cere nu numaĭ capacitatea de a dispune din partea proprie-

---

admite o asemenea contraḑicere „ar însemna a declara că în cursul acestor anĭ (1879—1881) n'aŭ maĭ fost în vigóre la noĭ legile logice nicĭ regulele dreptuluĭ.“

taruluĭ, ci şi capacitatea de a primi din partea achisitoruluĭ. Orĭ, alin. 2 § V, art. 7 a respectat streinilor facultatea de a *dispune* de proprietăţile lor, *dér în privinţa capacităţeĭ lor de a dobândi imobile rurale* pe care primul alineat o restringe în general, acest al douilea alineat nu dispune nimic, de óre-ce simplele expectative séŭ speranţe nu constituesc *drepturĭ câştigate.*

11⁰) De asemenea este inexact de a susţine că legile nóstre anterióre revisuireĭ art. 7 constit., aŭ *determinat* şi *aplicat în special* prohibiţiunea privitóre la dobândirea de imobile rurale. „Adevěrul este din contra, dice însă-şi D-l Al. Degrea[1], că o determinare şi aplicare în special a prohibiţiuneĭ nu se găseşte, nicĭ în vechia nóstră legislaţiune nicĭ în Constituţiune“.

12⁰) In fine, o dată demonstrat că streiniĭ nu pot, sub verĭ-ce titlu, dobândi imobile rurale în România, nu este exact a dice că eĭ aŭ dreptul a priimi partea lor aferentă *în banĭ.* Motivele principale sunt următórele: a) Argumentul de analogie tras din art 906 cod. civ. şi invocat de D-l Degrea, nu are nicĭ o valóre, de óre-ce, aci nu este vorba de casul când testatorele, ştiind, *a dat lucrul legat.* Şi în tot casul, acest articol este privitor numaĭ la succesiunea testamentară iar nu şi la cea *ab intestat*; b) Dér chiar de am admite că streinul are acest drept, cine va putea vinde partea moştenitoruluĭ strein spre a'ĭ da preţul? Mortul? Dér el nu maĭ póte face acte. Moştenirea? Dér ea nu constitue astă-dĭ o persónă juridică ca la Romanĭ. Moştenitorul strein? Dér succesiunea este un drept de a *dobândi* şi el este incapabil de a dobândi imobile rurale. Cum va putea el óre transmite altuia un drept pe care nu'l are? Incapacitatea streinuluĭ în acéstă privinţă, am vědut că este şi politică şi civilă, prin urmare ea este absolută. Procurorul? Dér legea din 25 Octombre 1877 nu-ĭ acordă dreptul de a lucra pe cale principală de cât în casurile arătate de lege, iar pe cale alăturată de cât în causele privitóre pe minorĭ şi pe interḑişĭ; c) In codicele civil francez (art. 726) a existat până la legea din 14 Iuliŭ 1819 incapacitatea pentru strein de a dobândi, priimi prin succesiune bunurile pe carĭ ruda sa streină orĭ franceză le poseda în Francia, afară numaĭ de casul când exista reciprocitate diplomatică (prin tractate) între Francia şi Statul căruia aparţinea streinul [1]. In tot acest interval de timp doctrina şi jurisprudenţa franceză, în mod constant, a aplicat streinuluĭ aceiaşĭ soluţiune: i se refuza dreptul de a priimi în natură séŭ *în banĭ* partea de succesiune ce i s'ar fi cuvenit décă nu ar fi fost lovit de acéstă incapacitate 1). Aşa, un Englez, în intervalul de la promulgarea codiceluĭ civil francez (15 Martiŭ 1803) şi până la 14 Iuliŭ 1819, nu putea priimi o succesiune de imobile situate în Francia şi acésta, chiar în casul când, după legislaţiunea Angliei, un strein ar fi putut avea dreptul de a succede la rudele séle engleze, de óre-ce nu exista reciprocitate prin *tratate* între Francia şi Anglia. Aceiaşĭ prohibiţiune o găsim în Anglia până la legea din 1870; în Belgia până la legea din 27 Aprilie 1865, iar în Olanda până la legea din 7 Aprilie 1869, unde în lipsă de permisiune a Ministruluĭ de Interne în Anglia, iar de reciporcitate stabilită prin tratate, legĭ séŭ obiceiurĭ în Belgia şi Olanda, bunurile la carĭ streiniĭ eraŭ chemaţĭ a veni prin succesiune se moşteneaŭ de către Stat.

---

[1] *Drepturile omuluĭ* (în *Dreptul*, No. 32, p. 245).

---

[1] Legea din 14 Iuliŭ 1819 a abolit incapacităţile prevĕḑute de art. 726 şi 912 cod. civ. fr. Acéstă lege prin eróre se întitulézā: „*Loi abolitive du droit d'aubaine*", fiind-că dreptul de alibinat (*le droit d'aubaine*) propriŭ ḑis, fusese deja abolit pentru tot-d'auna de Adunarea Constituantă (Decret 6—18 August 1790 şi 8—15 Aprilie 1791). Dreptul de alibinat consistă în incapacitatea pentru strein, mort fără copiĭ născuţĭ şi domiciliaţĭ în Francia, de a putea transmite bunurile séle prin succesiune séŭ testament, nicĭ în favórea altor erezĭ legitimĭ francezĭ nicĭ în favórea unuĭ strein. Regele punea mâna pe succesiune ca pe o succesiune vacantă. Exclusiunea streinuluĭ de la dreptul de a priimi o succesiune chiar de la rudele séle franceze era cu totul alt-ceva; partea sa era priimită de către ceĭ-l'alţĭ ereḑĭ francezĭ iar nu de Rege. In alibinat era *naţionalitatea* defunctuluĭ care făcea să se deschidă succesiunea sa în profitul Regeluĭ. In cel-l'alt cas, era *incapăcitatea* succesibiluluĭ strein care 'l impedica de a primi succesiunea. Ast-fel, incapacitatea streinuluĭ avea efecte diferite, după cum era vorba de a *transmite* succesiunea sa séŭ de a *o priimi*. Dér principiul incapacităţeĭ era acelaşĭ: depărtarea streinuluĭ de a se bucura de drepturile civile; de aci confusiunea destul de naturală pe care o fac mulţĭ autorĭ şi chiar legea din 14 Iuliŭ 1819, între incapacitatea de a transmite ereditatea care constitue dreptul de alibinat propriŭ ḑis şi dreptul de a priimi o ereditate. Legea din 1819, aşa dér, în realitate n'a suprimat de cât incapacitatea streinilor de a *priimi* succesiunea, căcĭ aceia de a *transmite* prin succesiune, adică dreptul de alibinat propriŭ ḑis, fusese deja abolită pentru tot-d'auna de Adunarea Constituantă. (Sapey, *Les étrangers en France*, p. 113; Journal du Palais, Vo. *Aubaine* No. 19, 46, 58 şi 59: Laurent, *Le droit civil international*, t. III, p. 645).

---

1) D-l P. Th. Missir *(op. cit.* p. 127 şi 128) obiectéză contra acestuĭ din urmă argument, tras din jurisprudenţa franceză, că nu este bun, de cât spre a susţine teoria D-séle: „că principiul constituţional nu este maĭ mult de cât orĭ-ce lege generală de ordine publică şi că póte să lase în vigóre legile maĭ speciale anterióre, după cum póte fi abrogat în mod tacit de legĭ speciale posterióre." D-l Missir ḑice că, precum în Francia codicele civil (art. 726 şi 912) a abrogat principiul din constituţiunea din anul al III-lea (1795) art. 335, care permitea streinilor a succede la bunurile situate în Francia, de asemenea, la noĭ, art. 7 § V din constituţiune a lăsat în vigóre legea specială din 1864, care permitea streinilor a veni la succesiunea unor imobile situate în România fără nicĭ o restricţiune séŭ condiţiune, *„în câtă vreme nu se dovedeşte intenţiunea legislativă de a se abroga în acest punct legiuirea ordinară comună"*. Noĭ respundem că am probat in ajuns, credem, prin argumentaţiunile de maĭ sus ale teorieĭ nóstre, două lucrurĭ: a) Că atât litera cât şi spiritul declaraţiuneĭ generale din § V art. art. 7 din constituţinne, este de a abroga legea specială din 1864 şi de a face din dobândirea proprietăţeĭ rurale, dintr'un drept civil cum exista maĭ înainte, un drept pur *politic*, de care numaĭ româniĭ şi ceĭ naturalisaţĭ românĭ să se pótă bucura; b)

Acéstă a cincia opiniune o credem mult maĭ fundată de cât cele-l'alte patru precedente şi este împărtăşită atât de doctrină [1]) cât şi de tribunalele nóstre. Jurisprudenţa română în mod constant a refuzat streinilor dreptul de dobândi imobile în România, fie prin acte între viĭ, fie prin acte după mórte [2]).

212 *bis*. In ce priveşte cestiunea de a şti, ce se face cu partea de imobile rurale căḑută în lotul de succesiune al unuĭ strein séŭ dăruită luĭ prin testament, respunsul după noĭ este acesta: Aceste imobile se consideră ca fiind *caduce* şi trec *jure accrescendi* (după dreptul de creştere séŭ de accrescămênt) în plină proprietate la ceĭ-lalţĭ comoştenitorĭ românĭ, décă sunt (art. 928 şi 929 cod. civ.); iar în lipsă de moştenitorĭ românĭ, aceste imobile trec la Stat ca nişte bu-

---

Că chiar dacă şi astă-ḑĭ streiniĭ s'ar afla sub imperiul legeĭ din 1864, apoĭ eĭ nu ar fi admişĭ a succede de cât împlinind cele treĭ condiţiunĭ cerute categoric de acea lege. Şi atuncĭ, numaĭ ceĭ de ritul creştin ar fi admişĭ şi astă-ḑĭ sub aceste treĭ condiţiunĭ, iar nu şi ceĭ de *rit necreştin*, precum: Evreiĭ, Mahometaniĭ, etc., carĭ aŭ fost pururea excluşĭ de la proprietatea rurală, şi pentru carĭ nu se póte susţine cu seriositate, precum remarcă şi D-l Al. C. Şendrea (*op. cit.* No, 384, p. 398 şi 398), *că constituţiunea a avut de scop de a le deschide dreptul de a dobândi proprietăţĭ în România pe cale de succesiune şi de prescripţiune,*—conclusiune la care vrênd nevrênd ajunge D-l Missir în urma argumentaţiunilor din lucrarea sa.

[1]) D-l M. Zenide, *Discurs* pronunţat, în calitate de procuror de secţiune, înaintea Curţeĭ de Apel din Bucureştĭ, cu ocasiunea solemnităţeĭ deschidereĭ sesiuneĭ anuluĭ judiciar 1884—85 şi aprobat de Primul-Preşedinte Dl. Adolf Cantacuzino (în *Dreptul*, 1883—84, No. 58, p. 468 şi urm.,); D-l G. G. Flaişen, *Situaţiunea streinilor în România după tratatele existente* (în *Drept.* 1884—85, No. 64 şi 65); D-l D. Alexandresco, *Explicaţiunea Dreptuluĭ civil român*, Partea I-a, p 165 şi urm.

[2]) Cităm în acéstă privinţă hotărîrea cea maĭ recentă, aceia a tribunaluluĭ de Iaşĭ, secţia II, sub No. 82 din 15 Aprilie 1888, dată în procesul intentat de Dl. Andreĭ Zănescu contra comoştenitorilor sĕĭ Neşov, de naţionalitate Bulgară, pentru sfărimarea testamentuluĭ lăsat de defunctul Chr. Zănescu.

nurĭ vacante (*bona vacantia*), conform art. 680, art. 714 şi urm. cod. civ. „*Dura lex, sed lex*“.

Observăm însă, că succesoriĭ séŭ legatariĭ universalĭ streinĭ, pot înlătura consecinţele riguróse a le teorieĭ nóstre, făcênd un partagiŭ voluntar séŭ chiar judiciar, prin care proprietatea imobilelor rurale ar cădea în lotul comoştenitorilor românĭ. Se cere însă pentru acésta, în partagiul voluntar, *consimţimêntul* românuluĭ, (ceia-ce arare-orĭ 'l vor putea obţine) iar în partagiul judiciar *norocul sorţuluĭ* (art. 743 cod. civ. şi art. 700 cod. pr. civ), ceia ce este o pură întâmplare.

SECŢIUNEA IV.

Executarea în România a hotărîrilor pronunţate de tribunalele streine şi a actelor autentice făcute în ţéră streină.

Sumar: § 213. Principiul că tribunalele române sunt singure competinte a ordona executarea, diferă în aplicarea sa, după cum este vorba de un act autentic séŭ de o hotărîre propriŭ ḑisă. I *Executarea actelor autentice făcute în străinătate.* (214). II. *Executarea hotărîrilor pronunţate de tribunalele streine.* 215. Principiul reciprocităţeĭ, temperat cu revisuirea din partea judecătorilor naţionalĭ, este admis de legisiaţiunea Statelor Europene, în general. 216. Sistemul admis de art. 374 cod. pr. civ. Controversă. 217. Art. 374 se aplică fără a distinge între românĭ şi streinĭ. 218. Cererea de învestire cu formula executorie trebue a fi adresată tribunaluluĭ civil de judeţ séŭ tribunaluluĭ comercial, după natura afacereĭ; iar în privinţa competinţeĭ relative, după regulele de competinţă ordinare. 219. Procedura ce trebue să urmeze tribunalul spre a da exequatorul. 220. Excepţiunĭ la principiul din art. 374 c. pr. civ. 221. Hotărîrile Consulilor se pot investi cu formulă executorie de tribunalele române? Controversă.

213. Tribunalele române sunt singure competinte de a permite în România executarea hotărîrilor şi a actelor pronunţate séŭ făcute în streinătate. Raţiunea este, că fie-care Stat are şi exercită singur, cu exclusiunea tutulorcelor l'alte-State, suveranitatea şi juridicţiunea în tótă întinderea teritoriuluĭ sĕŭ. Nu se póte asculta într'o ţéră de ordinul dat de o altă ţéră. Trebue ca puterea Statuluĭ unde va fi a se executa actul séŭ hotărîrea streină să autoriseze execuţiunea lor, să comunice forţa juridică de care sunt lipsite aceste acte. Acesta este un principiŭ de drept al ginţilor. Aplicaţiunea sa însă diferă, după cum este vorba de execuţiunea unuĭ act autentic séŭ de execuţiunea uneĭ hotărîrĭ.

I. *Executarea actelor autentice făcute în străinătate.*

214. Diferinţa ce separă juridicţiunea contenciósă de juridicţiunea graciósă este visibilă. In primul cas, actele sunt opera judecătoruluĭ însu'şĭ, atât în ce priveşte forma exterióră cât şi în ce priveşte conţinutul, adică fondul dreptuluĭ; pre când în cel de al douilea cas, judecătorul nu face de cât să imprime autenticitatea consimţimêntuluĭ dat de părţĭ; conţinutul intrinsec al actuluĭ, adică fondul dreptuluĭ, este opera acestor părţĭ, iar nu a judecătoruluĭ. In adevăr, actele de juridicţiune voluntară séŭ graciósă pot fi clasate în două categoriĭ: Unele, precum: emancipaţiunea, interdicţiunea, adopţiunea, etc., constată public existenţa óre-căror fapte, care după legile Statuluĭ, atrag capacitatea séŭ incapacitatea óre-căror drepturĭ civile; iar altele constată existenţa convenţiunilor, disposiţiunilor voluntariĭ a le omuluĭ. Şi într'unele şi într'altele, autoritatea judecătoruluĭ séŭ a orĭ-căruĭ oficer public nu face de cât să imprime acestor fapte, acestor convenţiunĭ, autenticitatea ce le lipsea[1]. Actele de juridicţiune voluntară intră, aşa déră, sub aplicaţiunea legilor care determină forma exterióră a actelor, adică sub aplicaţiunea legilor ţereĭ unde s'a făcut actul, *(locus regit actum)*, conform art. 2 alin. 3 cod. civ. care ḑice categoric: „Forma exterióră a actelor este supusă legilor ţereĭ unde se face actul" [1]). Prin urmare, orĭ-ce act de juridicţiune graciósă făcut în străinătate va produce efectele séle în România sub acéstă întreită condiţiune: a) Ca actul să fie făcut séŭ priimit de un magistrat séŭ oficer public învestit de legea ţereĭ, a loculuĭ unde s'a făcut actul, de puterea de a'ĭ da autenticitatea; b) Ca actul să fie învestit cu formele prescrise de aceiaşĭ lege; c) In fine, ca conţinutul actuluĭ să fie conform cu statutul care reguléză, fie persóna la care actul se referă, fie substanţa materieĭ actuluĭ.

---

[1] Veḑĭ în Partea I-a: *Organisaţiunea judecătoréscă*, No. 12 şi No 13, p. 9 şi 10, distincţiunea între juridicţiunea contenciósă (*hotărîrĭ*) şi juridicţiunea graciósă séŭ voluntară (*acte*).

Acestea sunt singurele puncte pe carĭ póte şi trebue să le examineze judecătorul român, înaintea căruia se produce pentru executare un act autentic séŭ de juridicţiune voluntară petrecut în streinătate. Vom vedea îndată, că în ceia ce priveşte executarea hotărîrilor date în streinătate, judecătorul român póte şi trebue să examineze prealabil décă hotărîrea întruneşte şi alte condiţiunĭ.

Observăm, în ceia ca priveşte actele de ipotecă consimţite în ţéră streină, că după art. 1773 cod. civ. nu pot avea *efect* în România de cât după ce actele prin carĭ s'a consimţit ipoteca, se vor fi *vizat* de preşedintele tribunaluluĭ civil al *situaţiuneĭ bunurilor* şi se va fi luat *inscripţiunea*. Acest magistrat va verifica décă actele de constituţiune a ipotecei uneşte tóte condiţiunile cerute de legile loculuĭ unde s'aŭ făcut spre a fi *autentice*" [2]).

---

[1]) Veḑĭ aplicaţiunea acestuĭ principiŭ, universal admis, în art. 34, art. 152, art. 885 şi art, 1773 cod. civ.

[2]) Art. 2128 cod. civ. fr. coresp. cu art. 1773 al nostru ḑice: „Les contrats passés en pays étrangers ne peuvent *donner* hypothèque sur les biens de France, *s'il n'y a des dispositions contraires à ce principe dans les lois politiques ou dans les traités.*" Acest articol

De unde urméză, că art. 1773 cod. civ. acordă actelor de ipotecă consimţite în străinătate, sub condiţiunile arătate, numaĭ forţa *ipotecară*, iar nu şi forţa *executorie*. Forţa ipotecară li se va da către singur Preşedintele tribunaluluĭ printr'un simplu viza urmat de inscripţiunea ipotecară, iar forţa executorie nu li se póte da de cât de *tribunalul civil de judeţ* al situaţiuneĭ imobiluluĭ ipotecat, care este chemat a examina din noŭ décă actul de ipotecă intruneşte cele treĭ condiţiunĭ menţionate maĭ sus şi prin urmare, décă i se póte acorda execuţiunea [1].

Cele ce art. 1773 ȡice despre actul de ipotecă, se aplică, prin analogie, la orĭ-ce act de privilegiŭ, de constituţiune a unuĭ drept real imobiliar în România, etc., cu alte cuvinte, la orĭ-ce act, care spre a'şĭ produce pe deplin efectele séle, are nevoe de a fi inscris orĭ transcris în registrele tribunalelor de judeţ şi a fi executat asupra bunurilor situate în ţéră (art. 2 cod. civ. [2]).

II. *Executarea hotărîrilor pronunţate de tribunalele streine.*

215. Invers de ceia ce am ȡis in privinţa actelor de juridicţiune voluntară, hotărîrea dată în materie contenciósă este un act care nu are existenţă de cât prin faptul judecă-

---

din codicele civil francez refuză, aşa déră, când nu este îndeplinită acéstă condiţiune, atât forţa ipotecară cât şi forţa executorie ca şi la sentinţe (art. 546 cod. pr. civ. fr.).

[1] In Francia, uniĭ autorĭ susţin pe nedrept că Preşedintele, singur, are dreptul de a acorda exequatorul (Vezĭ H. Bonfils, *De la compét. des trib. franç. à légard des étrangers*, No 290 p. 269 şi 270).

[2] In ce priveşte cestiunea, décă tribunalul chemat a ordona executarea actuluĭ este dator séŭ nu a cita pe părţĭ spre a desbate asupra autenticităţĭ séle, după legile ţereĭ în care s'a făcut, noĭ credem că acéstă obligaţiune incumbă tribunaluluĭ, fie că actul este orĭ nu este dintre acelea ce a trebuit a fi transcris orĭ înscris în registrele tribunalelor române. Distincţiunea ce o face D-l I. G. Săndulescu-Nănoveanu, (*op. cit.* p. 516 şi 517 ediţ. I) ni se pare nefundată pe verĭ-o raţiune juridică, maĭ ales că legea nu distinge.

torului. Execuţiunea fiind un act distinct şi separat de hotărîre, ea trebue câte odată să se facă pe teritoriul unuĭ Stat strein. Atuncĭ două puterĭ independente, suverane, se găsesc faţă în faţă. Una nu póte ordona celeĭ-l'alte fără de a'ĭ viola suveranitatea. De aci s'a născut la inceput regula că fie-care Stat refusa *de plano* executarea uneĭ hotărîrĭ pronunţate de tribunalele altuĭ Stat. Ordonanţa franceză din 1629, cunoscută şi sub numele de „Code Michaud", prin art. 121, consacra acéstă regulă strîmtă şi orgoliósă în ce priveşte pe supuşiĭ francezĭ condemnaţĭ de tribunalele streine. In Anglia şi Statele-Unite americane nicĭ astă-ḑĭ nu se admite executarea hotărîrilor streine [1]). Déră cu progresul civilisaţiuneĭ şi a imulţireĭ intereselor internaţionale, Statele *propter utilitatem reciprocam*, aŭ ajuns la o altă formulă maĭ justă, maĭ echitabilă: aceia a reciprocităţeĭ diplomatice séŭ a reciprocităţeĭ legislative, temperată însă prin expedientul de a supune hotărîrile streine uneĭ revisuirĭ maĭ mult séŭ maĭ puţin aprofundate a formeĭ séŭ chiar a fonduluĭ, de către judecătoriĭ naţionalĭ. Acéstă revisuire este comandată de neîncrederea, câte o dată justificată, in dreptatea legilor şi imparţialitatea judecătorilor din alte State. Sistemul reciprocităţeĭ combinat cu acela al uneĭ revisuirĭ temperate din partea judecătorilor naţionalĭ, iată teoria predominantă astăḑĭ în Europa şi pe care a admis'o şi legiuitorul nostru.

216. In adevăr, art. 374 cod. pr. civ. care este scaunul materieĭ ce ne ocupă, iată ce ḑice: „Hotărîrile judecătoreştĭ date în ţéră streină nu se vor putea executa în România, de cât în *modul şi limitele cum şi hotărîrile judecătorilor din România se execută în acea ţéră, şi după ce vor fi declarate executoriĭ de către judecătoriĭ competinţĭ românĭ*".

---

[1]) Félix Moreau, *Effets internationaux des jugements en matière civile*, 1884, pag. 187—191 şi 204, 205 şi 206.

Disposiţiunea art. 374 cod. pr. civ. deşi mult maĭ bine redactată de cât aceia a art. 546 cod. pr. civ, fr. [1]), a dat însă loc la dificultăţĭ:

1-a *Opiniune*. Uniĭ susţin că judecătoriĭ românĭ aŭ dreptuluĭ şi datoria de a revisui hotărîrea întrând chiar în fondul dreptului séŭ al causeĭ, şi da ast-fel o hotărîre nouă chiar asupra fonduluĭ procesuluĭ, de óre-ce art. 374 c. pr. civ. atribue competinţa tribunaluluĭ întreg, iar nu numaĭ preşedinteluĭ, de a ordona execuţiunea. Orĭ, un tribunal întreg, complet, dă şi nicĭ póte da de cât hotărîrĭ: cum ar judeca el décă 'ĭ ar fi oprit de a examina, de a intra în desbaterea fonduluĭ procesuluĭ? Tribunalul nu se póte pronunţa de cât în plină independenţă a luminelor séle, şi carĭ nu se pot câştiga de cât după nouĭ desvoltărĭ atât asupra formelor de procedură în basa cărora este dată hotărîrea streină, cât şi asupra cestiunilor de drept şi de fapt ale causeĭ. Hotărîrile pronunţate în ţéră streină nu aŭ autoritatea lucruluĭ judecat în România [2]).

---

[1]) Art. 546 c. pr. civ. fr. ḑice: „Les jugements rendus par les tribunaux étrangers ne seront susceptibles d'éxécution en France, que de la manière et dans les cas prévus par les articles 2123 et 2128 du code civil“. Iar art. 2123 alin. ultim cod. civ. fr. ḑice: „L'hypothèque ne peut pareillement résulter des jugements rendus en pays étranger, qu'autant qu'ils ont été déclarés executoires par un tribunal français, sans préjudice des dispositions contraires qui peuvent être dans les lois politiques ou dans les traités.“ Iar art. 2128 cod. civ. fr. adaugă: „Les contrats passés en pays étranger ne pouvent donner d'hypothèque sur les biens de France, s'il n'y a des dispositions contraires à ce principe dans les lois politiques ou dans les traités“.

[2]) Acest sistem era maĭ ales susţinut în Francia. Veḑĭ, Rouen, 9 Februariŭ 1859; Cas. Fr. *civ.* 19 Apriliŭ 1819; Daloz Vo. *Droit civil*, No. 422 şi 423; Merlin, *Question de droit* şi Vo. *Jugement*; Chauveau asupra luĭ Carré, *op. cit.* quest No. 1899 p. 501 şi urm. Troplong, *Hypothèques*, t. II, No. 451; Cas. Fr. *civ.* 16 Iuniŭ 1840; 11 Ianuariŭ 1842. Demolombe, *op. cit.* t. I, No. 263. Acum însă se află căḑut în părăsire acest sistem.

2-a *Opiniune.* Jurisprudenţa şi doctrina în mare majoritate susţin, şi cu drept cuvênt, opiniunea contrarie că, după noĭ, tribunalele române sunt necompetinte de a revisui hotărirea tribunaluluĭ strein *in fond.* In adevăr: a) Art. 374 pr. civ. după ce pune ca principiŭ reciprocitatea diplomatică séŭ legislativă în ce priveşte modul şi limitele în care hotărîrile date în streinătate se execută în România, adaugă: „şi după ce vor fi declarate executoriĭ de către judecătoriĭ competinţĭ românĭ". De unde urméză că *hotărîrea streină* este care trebue a fi pusă în *execuţiune.* Orĭ, spre a o pune în executare, trebue ca să existe încă *ca hotărîre.* Cum óre legea ar fi putut voi ca să se execute aceia ce în ochiĭ sĕĭ nu ar exista? O hotărîre streină revisuită chiar asupra fonduluĭ nu se póte ḑice că există; ea este înlocuită cu alta nouă a tribunalelor naţionale. Acéstă nouă hotărîre este care s'ar executa, iar nu cea vechie a tribunaluluĭ strein. Orĭ, décă legea ar fi voit acésta, s'ar fi exprimat de sigur alt-fel. Alt-ceva este a declara executorie o hotărîre şi alt-ceva este a pronunţa o nouă hotărîre; b) Autoritatea lucruluĭ judecat nu decurge din puterea suverană ca facultatea de a pune o hotărîre în executare. Ea diferă în mod esenţial de acéstă facultate. Autoritatea lucruluĭ judecat este autoritatea *faptuluĭ.* Este o hotărîre, şi cu tóte că nu este de plin drept executorie în România, ea constitue fără îndouélă un titlu, şi un titlu care se póte opune în tóte locurile părţeĭ condemnate. A executa o hotărîre este a pune în executare disposiţiunile séle, este a asculta de ordinile judecătoruluĭ strein. A'ĭ recunóşte autoritatea lucruluĭ judecat nu este alt de cât a recunóşte un fapt, este a admite o simplă excepţiune, care constitue o stare pasivă diametral opusă execuţiuneĭ care constitue o stare activă [1]); c) Art. 374 c. pr.

---

[1]) Cas. Fr. 15 Noembre 1827. Henry Bonfils, *Dé la compet. des trib. franç.* No. 264, p. 232; Félit Moreau, *op. cit.*. No. 106—112.

civ. cere reciprocitatea politică și învestirea cu formula executorie pentru ca o hotărîre să fie *executorie* în România, iar în cât privește autoritatea lucruluĭ judecat, hotărîrile străine o aŭ și fără aceste condițiunĭ; de óre-ce art. 374 spune că hotărîrile străine pot fi învestite cu formula executorie, și art. 375 ḑice că formula executorie nu se póte pune de cât asupra hotărîrilor care aŭ puterea lucruluĭ judecat; de unde resultă, că hotărîrile date în țéră streină aŭ puterea lucruluĭ judecat, căcĭ altmintrelea ele nu ar putea să fie investite cu formula executorie conform art. 375; d) In fine, în ceia ce privește obiecțiunea că art. 374 încredințéză tribunaluluĭ *întreg* misiunea de a declara executoriă hotărîrile streine, și că nu 'i ar fi dat o asemenea însărcinare dacă ar fi fost vorba numaĭ de a pune un simplu *visa* séŭ *pareatis*, iar nu de a da hotărîre în fond,—acéstă obiecțiune este zadarnică, fără forță. In adevăr: aci nu este vorba de o simplă formalitate, pe care o îndeplinește președintele tribunaluluĭ în privința sentințelor arbitrale în virtutea art. 358 c. pr. civ., și nimenĭ nu a susținut că completul tribunaluluĭ nu este chemat de cât de a îndeplini un rol atât de simplu. Nu. Tribunalul póte și trebue ca să intre într'un órecare examen, fără însă a intra în cercetarea fonduluĭ procesuluĭ. Așa, înainte de a declara executorie hotărîrea, tribunalul trebue să se asigure: a) Dacă hotărîrile pronunțate de tribunalele române aŭ autoritate și în ce limite se execută în Statul de unde emană hotărîrea a căreia execuțiune se cere; b) Dacă actul presentat întrunește elementele constitutive a le uneĭ hotărîrĭ; c) Dacă hotărîrea este dată de tribunalul competent în privința persónelor judecate[1]); d) Dacă părţile aŭ fost legalmente citate, representate séŭ absente; c) Dacă hotărîrea nu violéză verĭ-o disposiţiune de ordine publică şi de bune moravurĭ, aşa precum se înţeleg în România [1]; e) In fine, dacă hotărîrea este definitivă.

---

[1]) Tibunalul trebue să fie competinte nu numaĭ după legile țereĭ de unde emană hotărîrea, ci și după legile române, căcĭ cestiunea competințeĭ este de ordine publică. (Cas. R. Secț. I, *Bulet.* 1880 p. 347, *Drept.* 1881 No. 1).

Acest sistem este predominant în Francia, atât în doctrină cât şi în jurisprudenţă [2]. De asemenea şi la noĭ. Jurisprudenţa tribunalelor, a Curţilor de Apel şi a Curţeĭ noastre de Casaţiune este fixată în acest sens [3].

217. Observăm că acéstă a doua opiniune, care este singură în conformitate cu spiritul legeĭ, se aplică fără a distinge décă hotărîrea streină este dată între un român şi un strein séŭ între streinĭ, séŭ décă românul orĭ streinul este partea condemnată; de óre-ce legea nu distinge.

---

[1] Exemplu: se revendică un sclav; se ordonă constrângerea corporală; se dă hotărîrea fără citarea părţilor, etc. Prin urmare, hotărîrea pronunţată de tribunalul de *Bagatele* în Austro-Ungaria, fără citarea părţilor, ci numaĭ faţă de un curator numit, nu se póte executa în România, unde există principiul de ordine publică că pentru orĭ-ce afacere, partea interesată, dacă este capabilă, trebue să fie chemată personal în instanţă. (Curtea de Apel Bucureştĭ, secţ. I, decis. din 12 Decembre 1885, în *Drept.* 1886 No. 22, p. 165).

[2] Aubry şi Rau, *Revue étrangère*, t. III, p. 165; Compară, *Cours de droit civil français*, t. I, No. 32, p. 102 şi urm.; Marcadé, t. 1, No. 144; Pont, *Hypothèque*, No. 585; Massé, *Droit. com.* t. II; Boitard *op. cit.* t. II, 10 ediţ. No. 802, p. 171 şi urm.; Henry Bonfils, *De la compét. des trib. franç. à l'égard des étrang.*, No. 262—264, p. 228—240.

[3] Cas Rom. 3 Noembre 1867 (*Bulet.* 67, p. 889); 20 Decembre 1867, (*Bulet.* 67, p. 1013); 17 Iuniŭ 1869, (*Bulet.* 69, p, 285); Curt. Apel Focşanĭ, 3 Noembre 1883, citată maĭ sus. Trib. Ilfov Secţia I, 10 Februariŭ 1882 (*Drept.* 1882 No. 23 p. 189). Acest sistem este consacrat în mod formal de convenţiunea comercială dintre România şi Italia din 1880 (art. 11) în ce priveşte hotărîrile privitóre la ipotecĭ. In ceia ce priveşte hotărîrile date în materie civilă séŭ comercială, art. 11 § 4 din acéstă convenţiune dispune, că ele vor avea pe teritoriul fie-căruĭ Stat contratant aceiaşĭ putere ca şi hotăririle pronunţate de tribunalele ţereĭ, din momentul însă ce aŭ dobândit autoritatea lucruluĭ judecat. Compară şi art. din convenţiunea încheiată între Rusia şi România la 1869.

218. Tribunalul competinte a acorda execuţiunea uneĭ hotărîrĭ streine este tribunalul civil de judeţ décă hotărîrea este civilă; iar tribunalul comercial décă hotărîrea este comercială. Art. 374 c. pr. civ. ḑice: „şi după ce ar fi declarate executoriĭ de către judecătoriĭ *competinţĭ* românĭ.“ In ce priveşte competinţa *ratione personae vel loci*, cererea de a se învesti cu formula esecutorie se va adresa la tribunalul competinte după regulele ordinare.

219. Procedura ce tribunalul trebue să urmeze spre a da exequatorul este aceia a unuĭ proces ordinar,—cererea de *exequatur* nefiind de cât provocarea uneĭ hotărîrĭ judecătoreştĭ asupra uneĭ cestiunĭ contencióse. Preşedintele va trebui să citeze pe părţĭ [1]; părţile 'şĭ vor desvolta cuvintele *pro* şi *contra* admisibilităţeĭ formuleĭ executorie şi în urma acestor desbaterĭ, tribunalul va da o hotărîre motivată prin care admite orĭ respinge cererea de *exequatur*. Acéstă hotărîre va fi supusă căilor de atac: oposiţiuneĭ, apeluluĭ şi recursuluĭ în casaţiune.

220. Principiul pus de art. 374 cod. pr. civ. că hotărîrile streine pot şi trebuesc a fi declarate executoriĭ de un tribunal român, înainte de a fi executate în România, suferă două excepţiunĭ: a) Când un tratat diplomatic séŭ o lege politică ar acorda acéstă favóre hotărîrilor date de tribunalele cutăruĭ séŭ cutăruĭ Stat; atuncĭ aceste sentințe pot fi puse direct în executare[1]; şi b) Când este vorba de hotărîrĭ streine *constitutive* de starea persónelor. De óre-ce legile personale streine urmăresc pe strein în România, (art. 2 cod. civ. *per a contrario*) hotărîrile *constitutive* de starea persónelor trebuesc a avea în România acelaşĭ efect ca legea personală, în virtutea căreia aŭ fost date, fără a fi supuse aplicațiuneĭ art. 374 c. pr. civ.[2].

---

[1] *Sic.* Curtea de Casaţie Română, decisiunile indicate la nota precedentă. *Contra*, Curtea de Apel din Focşanĭ, 3 Noembre 1883, (*Drept.* 84, No. 32, p. 255) care ḑice, că învestirea cu formula executorie fiind o afacere de procedură graciósă, nu este nevoie de citarea părţilor nicĭ când este vorba de hotărîrĭ date în ţéră streină. Décă partea nu a fost citată, noĭ credem că va putea ataca investirea cu formula executorie pe cale de oposiţiune contra jurnaluluĭ de *exequatur* séŭ pe cale de contestaţiune la execuţiunea silită.

221. O cestiune care se légă de cea precedentă, este aceia de a şti, décă sentințele ce consuliĭ puterilor streine obicĭnuiaŭ séŭ obicĭnuesc încă a pronunța în România aŭ autoritatea lucruluĭ judecat şi pot fi investite cu formula executorie de judecătorii românĭ. Acéstă cestiune se punea la noĭ maĭ ales înainte de proclamarea şi recunoaşterea independenţeĭ Statuluĭ român. Astă-dĭ se presintă maĭ arare-orĭ şi decĭ, nu are de cât o importanţă secundară. Două opiniunĭ se găsesc în presenţă:

---

[1] Când există tratate cu alte State în privința executăreĭ sentințelor, se obicĭnueşte a se constata oficial *reciprocitatea politică*, ast-fel că se dispenséză părțile interesate de a maĭ dovedi că şi hotărîrile române se execută în realitate în țéra de unde emană hotărîrea a căreia execuțiune se cere în România. Autenticitatea hotărîreĭ se dovedeşte prin presentarea hotărîreĭ streine, nu direct de către părțile interesate, ci prin mijlocirea chiar a autorităţeĭ judecătoreştĭ care a pronunțat'o şi pe calea oficială diplomatică. Prin stabilirea uneĭ asemenea procedurĭ se obține óre-carĭ garanțiĭ positive şi directe, că sentința streină este dată cu respectarea regulelor de procedură pentru chemarea părților, competința tribunaluluĭ şi că este definitivă, ne supusă verĭ-uneĭ căĭ de atacare, ast-fel că nu rĕmâne tribunalelor române de a face un examen prealabil, de cât numaĭ spre a se asigura décă actul ce se presintă este în adevăr, după formele séle exterióre, o sentință definitivă şi executorie, şi décă nu cum-va conține disposițiunĭ contrariĭ ordineĭ publice şi bunelor moravurĭ aşa precum se înțeleg în România. Nu se maĭ citéză părțile, căcĭ nu se maĭ póte pune în discuțiune execuțiunea hotărîreĭ. Tribunalul dispune învestirea cu formula executorie printr'un simplu jurnal încheiat în Camera de Consiliŭ, după regulele ordinare; dar partea ce se crede vătămată 'l póte ataca pe calea oposițiuneĭ séŭ a contestațiuneĭ la urmărire. (Dl. G. Flaişen, *Examinarea prealabilă a hotărîrilor civile streine*, în *Dreptul* 1884, No. 87).

[2] Demangeat, *op. cit.* No. 82; Aubry şi Rau asupra luĭ Zachariae, t. I, p. 86; Demolombe, t. I, No. 103; Henry Bonfils, *op, cit.* No. 257.

1-a *Opiniune.* Sentinţele consulilor pot fi învestite cu formula executorie de magistraţiĭ românĭ, pentru că, în virtutea principiuluĭ exteritorialităţeĭ admis de dreptul public internaţional, eĭ sunt consideraţĭ ca şedênd şi distribuind justiţia pe teritoriul statuluĭ ce represintă. Eĭ sunt competinţĭ a judeca pe teritoriul strein lor, întru cât nu se atinge prin acea judecată interesele verĭ-unuĭ român. Art. 13 cod. civ. autoriză pe român a trage în judecată pe streinul cu care a contractat şi înaintea tribunalelor streine, decĭ, şi a consulatelor de care depinde în ţéră streinul pârât.

Acéstă opiniune a fost consacrată la început de Curtea nóstră de Casaţiune [1].

2-a *Opiniune.* Sentinţele consulilor nu pot fi învestite cu formula executorie în România. Motivele sunt: a) România înainte de 1879 constituia un Stat a căreia suveranitate internă era recunoscută, între altele, prin art. 22 şi 23 din Tractatul de la Paris şi prin art. 1—6 şi maĭ ales prin art. 2 alin. 2 din Convenţiunea încheiată la 1858 la Paris. Dreptul de a da justiţia era un atribut exclusiv al suveranităţeĭ interne şi nu se putea exercita de cât de autorităţile române instituite de lege şi de magistraţĭ numiţĭ de Capul Statuluĭ (art. 7 din Convenţiune şi art. 36 şi 104 din Constituţiunea din 1866). Orĭ, juridicţiunea contenciósă pe care 'şĭ o aroga consuliĭ era contrarie suveranităţeĭ interne a Statuluĭ român, contrarie dreptuluĭ public internaţional, precum şi legilor fundamentale menţionate. b) Ficţiunea exteritorialităţeĭ este acordată representanţilor puterilor streine numaĭ întru cât priveşte exercitarea în mod liber şi independent a misiuneĭ lor diplomatice, ea nu le póte servi şi pentru a'şĭ crea dreptur̆ incompatibile cu suveranitatea Statuluĭ unde se află residând, precum este în specie, arogarea dreptuluĭ de a distribui justiţia în ţéră, în lipsă de un tratat [1]. c) In fine, art. 374 c. pr. civ. nu vorbeşte de cât de hotărîrĭ date *în ţéră străină*, iar nu de hotărîrĭ date *de tribunale streine*, precum ḑice textul art. 546 c. pr.fr.

---

[1] Secţ. I, dicis. din 27 Noembre 1871 în procesul Gheorghief şi Nedelcovicĭ, şi apoĭ în procesul Dumanov şi Cavataef. D-l Euge-Stătescu în *Drept.* 1872, No. 11 se pronunţă în acelaşĭ sens.

Acéstă a doua opiniune este după noĭ singura fundată şi este consacrată aprópe unanim de doctrină şi jurisprudenţă [2].

---

[1] Convenţiunea din 1868 dintre Rusia şi România, prin art. 24 dispune, că autorităţile consulare ruseştĭ sunt competinte a judeca în România, după legile de origină, contestaţiunile *dintre supuşiĭ ruşĭ* residând în România, când aceste contestatiunĭ vor fi privitóre: a) la mobile, valorĭ, creanţe, etc.; b) la interese aflătóre în România; c) la dreptur̆ carĭ intereséză pe o a treia persónă în Rusia. Orĭ de câte-orĭ se va constata că aceste contestaţiunĭ ating în mod direct verĭ-un interes pemântean (român), atuncĭ ele se vor judeca de tribunalele române şi după legile române. Orice sentinţă pronunţată în limitele competinţeĭ séle de un consul rusesc, va fi considerată ca şi cum ar fi fost pronunţată în Rusia.

[2] Cas. R. *Secţ. Unite*, 16 Martiŭ 1872 (*Drept.* 72, No. 63); 29 Noembre 1873 (*Drept.* 74 No. 7); 21 Iuniŭ 1874 (*Drept.* 75 No. 23); Curt. Bucureştĭ (*Drept.* 75, No. 75): Trib. Ilfov, Sect. I. 10 Fevruariŭ 1882 (*Drept.* 82, No. 23, p. 189). Observăm însă, că după legea din 21 Martie 1873 (art. 38) agenţiĭ noştri diplomaticĭ din Statele streine, aŭ competinţa de a judeca în materie civilă şi comercială tóte contestaţiunile dintre românĭ. Déră hotărîrile pronunţate de eĭ, în lipsă de un tratat séŭ reciprocitate diplomatică orĭ legislativă, nu aŭ forţa executorie în streinătate. Acéstă disposiţiune a legeĭ din 1873 a servit unora spre a susţine *faimoasa* convenţiune consulară ce guvernul D-luĭ Ion Brătianu voia maĭ aniĭ trecuţĭ să încheie cu Germanie. Prin acéstă convenţiune se sacrifica în bună parte suveranitatea internă a Românieĭ.

CAP. IV.

COMPETINŢA CURŢILOR DE APEL.

Sumar: § 222. Competinţa *ratione personae vel loci.* 223. Competinţa *ratione materiae.* 214. Competinţa în prima şi ultima instanţă de-o-dată.

222. Competinţa *ratione personae vel loci.* Printre diferitele curţî de apel din ţérĕ, este singurĕ competinte a statua asupra apeluluî format contra uneî hotărîrî séŭ ordonanţe, acea Curte în circumscripţiunea căreia se află reşedinţa tribunaluluî care a pronunţat hotărîrea séŭ a judecătoruluî care a dat ordonanţa.

223. Competinţa *ratione materiae.* Curţile de apel sunt competinte a statua în ultima instanţă asupra *apelurilor* făcute contra hotărîrilor date în prima instanţă de juridicţiunile imediat inferióre, şi anume:

1⁰ Contra hotărîrilor date de tribunalele civile de judeţ.

2⁰ Contra hotărîrilor date de tribunalele de poliţie corecţionale de judeţ.

3⁰ Contra hotărîrilor date de tribunalele de comerciŭ.

4⁰ Contra ordonanţelor date de un singur judecător, décă ele sunt susceptibile de apel.

5⁰ Contra hotărîrilor date de arbitriî asupra unor afacerî care ar fi fost de competinţa tribunalelor de judeţe a le judeca, décă compromisul nu ar fi avut loc (art. 363 pr. civ. [1]).

---

[1] Curţile de apel maî sunt competinte a statua ca instanţă de apel, în tóte casurile în carî verî-o lege specială *le acordă* un asemenea drept. Aşa, ele nu sunt competinte de exemplu: a anula hotărîrea Comitetuluî Permanent prin care acesta s'a pronunţat

224. Curţile de apel sunt competinte a statua *în prima şi ultima instanţă d'odată* asupra următórelor afacerĭ:

1° Asupra proceselor pendinte înaintea tirbunalelor civile de judeţ séŭ de comerciŭ şi în carĭ Curtea exercită dreptul sĕŭ de *evocaţiune* (art. 335 comb. cu art. 336 pr. civ.).

2° Asupra regulăreĭ de competinţă (art. 262 şi 263 pr. civ.).

3° Asupra acţiunilor recursoriĭ contra judecătorilor (art. 308 pr. civ.).

4° Asupra afacerilor disciplinariĭ de competinţa lor.

5° Asupra cererilor de recusaţiune a judecătorilor Curţilor de apel (art. 282 pr. civ.).

6° Asupra cererilor de stremutare a procesuluĭ pentru causă de rudenie séŭ de afinitate (art. 266 şi urm. pr. civ.).

Acéstă numeraţiune nu este limitativă.

---

ca instanţă de apel contra decisiuneĭ unuĭ superarbitru dată în materie rurală, conform art. din legea rurală, fiind-că acéstă lege specială nu le acordă acest drept. Asemenea hotărîrĭ a le Comitetuluĭ Permanent fiind administrative, sunt anulabile pe calea ordinară, adică printr'o acţiune principală intentată înaintea Tribunaluluĭ. Ele nu pot obţine autoritatea lucruluĭ judecat prin nicĭ o trecere de timp (Cass. R. *S. Unite*, 1872, Dr. 72, No. 8 p. 308).

TITLUL III.

COMPETINŢA JURIDICŢIUNILOR CIVILE EXTRAORDINARE SÉŬ DE EXCEPŢIUNE.

CAP. I.

COMPETINŢA JUDECATORIILOR COMUNALE.

Sumar: Secţiunea I. Competinţa *ratione materiae* a judecătoriilor comunale. § I. Competinţa judecătoriilor comunale în materie civilă (225) § II. Competinţa judecătoriilor comunale în materie penală (226). § III. Competinţa judecătoriilor comunale în materie comercială (227). § IV. Competinţa judecătoriilor comunale în materie administrativă.

SECŢIUNEA I.

Competinţa ratione materiae a judecătoriilor comunale.

§ I. Competinţa judecătoriilor comunale in materie civilă.

225. Afacerile civile carĭ din causa natureĭ lor sunt de competinţa judecătoriilor comunale le putem împărţĭ în treĭ categoriĭ séŭ clase:

Intăia clasă. Judecătoriile comunale sunt competinte a judeca, *cu drept de apel* la judecătoriile de ocóle, **tóte contestaţiunile** întâmplate în cuprinsul comuneĭ, **de orĭ-ce natură ar fi ele şi din orĭ-ce causă ar isvorî**, până la suma de 50 leĭ capete şi dobânḑĭ, când contestaţiunea este pentru pretenţiĭ de avere mişcătóre séŭ pentru despăgubirĭ de orĭ-ce fel (art. 13).

In acéstă clasă intră tóte acţiunile prevĕḑute de art. 51, 52, 53 şi 54 relative la judecătoriile de ocóle şi despre care vom vorbi maĭ la vale.

A doua clasă. Judecătoriile comunale sunt competinte a judeca, *cu drept de apel* la judecătoria de ocol respectivă, tóte contestaţiunile privitóre la stăpânirea lucrurilor nemişcătóre (acţiunile posesoriĭ) séŭ la stremutarea de hotare între vecinĭ, séŭ la pacĭnica folosinţă (exerciţiul) a verĭ-unuĭ drept de servitute, séŭ pentru gardurile, zidurile séŭ şanţurile despărţitóre între proprietăţĭ, séŭ pentru lucrărĭ făcute pe iazurĭ séŭ pe ape curgătóre spre udarea ţérinilor, facerĭ de morĭ şi altele, orĭ care ar fi valórea lor, **însă numaĭ décă contestaţiunea există între săteni (ţeranĭ)** pentru locurile, casele, ogrăzile séŭ ţérinele lor (art. 14). In aceste contestaţiunĭ judecătoria comunală va fi competinte a statua asupra cestiuneĭ de posesiune chiar când dreptul în sine de proprietate séŭ titlul servituţeĭ ar fi contestat.

Judecătoria se va mărgini a pune séŭ menţine în stăpânire pe acela care i se va părea că are maĭ mult drept asupra lucruluĭ, séŭ care 'l va fi stăpânit maĭ mult în cursul anuluĭ, fără împotrivire din partea celuĭ-lalt (art. 14).

In ceia ce priveşte cestiunea dreptuluĭ de proprietate séŭ de servitute (acţiunea petitorie), acésta remâne în competinţa exclusivă a tribunaluluĭ de judeţ, unde partea interesată va avea a'şĭ îndrepta cererea de va crede de cuviinţă (art. 14 şi 16).

A treia clasă. Judecătoriile comunale sunt competinte a judeca, *cu drept de apel* la judecătoria de ocol respectivă, tóte contestaţiunile privitóre la desfiinţarea unuĭ contract de închiriere séŭ de arendare, séŭ la gonirea chiriaşuluĭ séŭ arendaşuluĭ din casa închiriată séŭ locul arendat, când valórea chiriei séŭ a arendei nu va trece peste 50 lei (art. 17). Observăm că, legea aci nu ȡice că în art. 55 privitor la competinţa judecătorilor de ocóle, că resiliarea contractului să fie motivată pentru neplată de chirie séŭ de arendă şi că valórea locativă *„anuală“* să nu trécă peste 50 lei. De aci controversa posibilă.

I-a *Opiniune.* Acésta este o simplă omisiune a legiuitorului. A decide contrariul ar fi a atribui judecătoriilor comunale o competinţă chiar mai întinsă de cât aceia a judecătoriilor de ocóle. Afară de acestea, însuşi art. 55 preciséză în mod implicit competinţa în prima instanţă a judecătoriilor comunali.

II-a *Opiniune.* Art. 17 nefăcênd nici o distincţiune, nici noi nu putem distinge. Afară de acésta, spiritul legiuitorului este ca, pentru micele afaceri până la 50 lei, juraţii să aibă competinţa chiar mai largă de cât judecătorii de ocole şi acésta pentru a protege marea majoritate a populaţiunei de la ţéră, înlesnindu-i accesul justiţiei şi cruţîndu-i cheltuelile.

Observăm în fine, că în materie civilă judecătoriile comunale nu judecă nici o dată în ultima instanţă, ci *tot-d'auna* cu drept de apel la judecătoria de ocol respectivă. Acéstă dispoziţiune nu se póte explica, de cât prin neîncrederea ce a avut legiuitorul în luminile şi experienţa juraţilor comunali. De aci resultă gravul inconvenient că, chiar pentru afacerile de cea mai neînsemnată valóre, partea nemulţumită pe cartea de judecată pronunţată de juraţi, póte tot d'auna usa de dreptul de apel şi deci, pórta cheltuelilor, a străgănirilor şi a vexaţiunilor de tot felul stă tot d'eauna deschisă tocmai pentru locuitorii săteni, adică pentru chiar aceia pe cari legiuitorul a avut intenţiunea de a'i protege, de a le cruţa timpul, cheltuelile şi trăgănirile judecăţilor. Şi apoi, juraţii săteşti să fie ei óre atât de incapabili, şi perverşi în cât să nu merite a li se îngădui a da şi ei o hotărîre în ultima instanță, nicĭ macar când valórea obiectuluĭ procesuluĭ ar fi de 5, 10, 15 orĭ 20 leĭ? Décă acéstă neîncredere séŭ maĭ bine ḑis blam de incapacitate ar fi întemeiat, atuncĭ pentru ce legiuitorul a maĭ venit să reînființeze aceste judecătoriĭ? Lucru curios însă, că până și Reg. Org. din 1832 recunoscuse acestor judecătoriĭ competința de a statua în ultima instanță până la valórea de 15 leĭ vechĭ! Starea intelectuală și morală a țaranilor noștri să fie óre maĭ jos la nivel astăḑĭ de cum era acum 57 de anĭ? Décă acésta ar fi adevĕrat, apoĭ tristă mărturisire ș încredere în legea progresuluĭ pentru țéră!

§ II. Competința judecătoriilor comunale în materie penală.

226. Judecătoriile comunale aŭ în materie penală o competință mult maĭ restrinsă de cât aceia a judecătoriilor de ocóle. Ele nu pot judeca contravențiunile prevĕḑute de codicele penal, întâmplate în cuprinsul comuneĭ, de cât când făptuitorul este prins asupra faptuluĭ (în flagrant delict) séŭ când atât el cât și martoriĭ se găsesc în acea comună (art. 19 leg. jud. com. și art. 164 pr. pen.). Aceste contravențiunĭ se judecă de judecătoriĭ de ocóle în comunele urbane unde nu se află judecătoriĭ comunale (art. 51 alin. 2 leg. jud. com.).

Judecătoriile comunale maĭ judecă și tóte contravențiunile prevĕḑute de legea *polițieĭ rurale*, conformându-se formelor prescrise de acea lege și fără ca amenḑile ce ar pronunța să fie maĭ marĭ de cât cele prevĕḑute de dênsa, nicĭ despăgubirea părțeĭ vătămate maĭ mare de 50 leĭ (art. 18 leg. jud. com. și art. 1, 2, 9 și 103 leg. polițieĭ rurale). Ast-fel, competința ce o avéŭ maĭ înainte de 1879 consiliile *comunale*, adică niște autorităţĭ administrative, de a judeca acest fel de contravențiunĭ a încetat.

§ III. Competința judecătoriilor comunale in materie comercială.

227. In privința afacerilor de natură comercială inferióre sumeĭ de 50 leĭ nouĭ, maĭ înainte de codicele de comerciŭ din 1887, două opiniunĭ se găséŭ în presență:

I-a *Opiniune.* Uniĭ susțineaŭ că judecătoriile comunale eraŭ necompetinte a le judeca, pentru că din lucrările pregătitóre, din desbaterile camerilor nu resulta că legiuitorul a vroit a face o asemenea gravă inovațiune și să abróge în parte art. 5, Partea II din vechia procedură comercială; de ar fi vroit ar fi trebuit a ḑice acésta în mod expres. Maĭ mult încă, aceștĭ judecătorĭ de și superiorĭ în grad judecătorilor comunalĭ, nu putéŭ, înainte de noul codice de comerciŭ din 1887, să judece o afacere comercială, *în prima instanță*, orĭ cât de neînsemnată ar fi fost valórea eĭ. Cum dér legiuitorul a putut da unor judecătorĭ inferiorĭ maĭ întinsă competință de cât celor superiorĭ?

II-a *Opiniune.* Alțiĭ [1]) susțineaŭ din contra, că judecătoriile comunale eraŭ competinte. In adevĕr, disposițiunile art. 13 din legea judec. com. sunt absolute, generale, destul de elastice, ḑicênd: *„tóte contestațiunile ... de orĭ-ce natură ar fi ele și din orĭ-ce causă ar isvorî.“* Afară de acésta, scopul legeĭ din 1879, când a creat judecătoriile comunale, a fost tocmaĭ de a apropia cât se póte maĭ mult justiția de justițiabilĭ, pentru ca săteniĭ să nu fie siliţĭ din două una: séŭ a merge la tribunalul de județ spre a se judeca pentru o contestațiune orĭ cât de mică, séŭ să se desiste de la dênsa. Art. 13 din legea judecătoriilor comunale și de ocóle, așa déră, după acéstă interpretațiune, a modificat séŭ abrogat art. 5 din partea II din vechia procedură comercială, după care, tribunalele de comerciŭ de ântăia instanţă eraŭ singure competinte a judeca afacerile comerciale, în ultima instanţă până la 1500 leĭ vechĭ şi cu apel până la orĭ-ce valóre.

---

[1]) D-l Săndulescu-Nănoveanu, *op. cit.* p. 49.

22

Dintre aceste două opiniunĭ, cea d'ântăiŭ era după noĭ fundată.

Quid juris sub imperiul nouluĭ codice de comerciŭ din 1887?

După noĭ, este cert că judecătoriile comunale *nu aŭ astă-dĭ nicĭ o competinţă de a judeca afacerile de natură comercială, orĭ cât de mică ar fi valórea lor.* Acésta resultă din art. 883 din acest codice, care acordă numaĭ judecătoriilor de ocóle competinţa de a judeca tóte afacerile de acéstă natură până la 1500 leĭ capital şi interese, însă tot d'auna cu drept de apel la tribunalul camercial de judeţ, orĭ cât de mică ar fi valórea lor.

Aşa dér, partisaniĭ celeĭ de a doua opiniunĭ de maĭ sus sunt nevoiţĭ a recunóşte că, codicele de comerciŭ din 1887 a abrogat disposiţiunea art. 13 din legea jud. com., în ceia ce priveşte afacerile *comerciale*; ceia ce ar constitui după dânşiĭ un pas făcut înapoĭ, căcĭ ţeraniĭ vor fi siliţĭ a merge tocmaĭ la judele de ocol spre a se judeca pentru 5, 10, 25 leĭ derivaţĭ dintr'o afacere comercială, séŭ a se desista de la dreptul lor, séŭ a'şĭ face dreptate singurĭ.

§ IV. Competinţa judecătoriilor comunale în materie administrativă.

228. Ce vom decide în privinţa contestaţiunilor isvorîte din *tocmelĭ pentru muncĭ agricole*? După art. 20 din leg. jud. com. şi de oc., judecata lor este dată în competinţa *Consiliilor comunale*, adică a unor autorităţĭ din ordinea *administrativă*, iar nu judecătorească. Legea de tocmelĭ agricole din 13 Maiŭ 1882, care a abrogat pe cea din 1872, prin art. 32 dispune: „**Tóte** plângerile provenite din tocmelĭ agricole se vor judeca de către **instanţele judiciare ordinare a le locului unde tocméla trebue să se execute, după legile în vigoare relative la competinţă.**“ De unde resultă că: a) Consiliile comunale nu maĭ aŭ competinţa de a judeca asemenea contestaţiunĭ; b) Instanţele judecătoreştĭ *ordinare*, adică juridicţiunile civile de ordinul judecătoresc propriŭ ḑis, precum: judecătoriile comunale, de ocóle, tribunalele de judeţ, curţile de apel, sunt competinte a statua asupra contestaţiunilor isvorîte din tocmelĭ agricole, *fie-care după regulele de competinţă în vigóre*; c) Puţin importă décă se cere *executarea* tocmeleĭ orĭ *daune-interese*, de óre-ce art. 32 este general; el ḑice: „*Tóte plângerile*“ fără a distinge. Acéstă interpretaţiune resultă şi din Desbaterile Cameref[1].

---

[1] Prin cuvintele: „instanţe judiciare *ordinare*“ din art. 32, uniĭ merg până a ḑice, că se înţelege numaĭ tribunalele civile de judeţ şi Curţĭ de apel, în oposiţiune cu judecătoriile comunale şi de ocóle, carĭ precum se ştie, sunt instanţe séŭ juridicţiunĭ extraordinare (de excepţiune). Acéstă interpretaţiune însă ar fi de sigur eronată pentru următórele motive: a) Art. 32 în fine, ḑice că instanţele judiciare ordinare vor judeca *după legile în vigóre relative la competinţă*; decĭ, cum un tribunal civil de judeţ ar putea judeca o afacere a căreia valóre este maĭ mică de 1500 leĭ? Nu ar escede óre preste limitele competinţeĭ séle *ratione materiae*; b) Este greŭ a presupune, décă nu imposibil, că legiuitorul din 1882 a avut o asemenea intenţiune, tocmaĭ în contestaţiunĭ privitóre la tocmelĭ agricole, carĭ prin însăşĭ natura lor reclamă celeritate, o justiţie maĭ apropiată de justiţiabilĭ, o economie de timp, de cheltuelĭ şi de ostenelĭ. Ce fel de lege ar fi aceia, care pentru un lucru aprópe de nimic, de exemplu, pentru că ţeranul n'a lucrat o prăjină de pământ, proprietarul séŭ arendaşul să fie nevoit a'l târî în judecată tocmaĭ înaintea **tribunaluluĭ civil de judeţ**? De sigur că ar fi o lege absurdă şi vexatorie pentru ambiĭ impricinaţĭ, o lege ruinătóre pentru agricultură şi agricultorĭ; c) Din expunerea de motive, raporturile comitetelor de delegaţĭ aĭ secţiunilor şi desbaterile parlamentare, resultă din contra, că legiuitorul din

SECŢIUNEA II.

Competinţa ratione personae vel loci a judecătoriilor comunale.

228 bis. Regula este că, orî-ce contestaţiune care din cauza materieî intră în competinţa judecătoriilor comunale, se judecă de Primar, împreună cu juraţiî satuluî unde se află locuinţa părâtuluî (*actor sequitur forum rei*). Numaî dacă contestaţiunea este pentru *călcare séŭ pacînică stăpânire a lucruluî séŭ bunurilor nemişcătóre*, ea se judecă de primar împreună cu juraţiî satuluî *unde se află locul litigios* (art. 11). Credem, că prin *locuinţă* se înţelege atât domiciliul cât şi reşedinţa pârâtuluî şi că conform art. 63, prin analogie, reclamantul are facultatea de alegere.

O excepţiune importantă de la regula: *actor sequitur forum rei*, găsim in materie de muncî agricole. Reclamaţiunea fie pentru executarea contractuluî, fie pentru daune, se adresézâ la judecătoria comunală a loculuî unde „tocméla tre-

---

1882 a voit ca să înlesnéscă raporturile dintre ţeranî şi proprietariî de moşiî şi să le asigure o justiţie promptă, déră în acelaşî timp şi imparţială. De aceia, a ridicat competinţa *consiliilor comunale*, a suprefecţilor şi prefecţilor, şi în genere, a autorităţilor administrative, de a avea verî-un amestec în afacerî de tocmelî agricole; d) In proectul comitetuluî delegaţilor Camereî Deputaţilor (art. 30 coresp. cu art. 32) se ḑicea: „*instanţele ordinare*“ (Veḑî *Monitorul Oficial* No. 76 din 13 Martie 1882); déră, în proectul votat de cameră şi senat se vede intercalat cuvîntul „*judiciare*“ în oposiţie cu instanţele *administrative*. Cum că prin cuvintele: „instanţele judiciare ordinare“ legiuitorul a înţeles: „*justiţia ordinară*“, adică instanţele judecătoreştî propriŭ ḑise, acésta resultă din următoriul pasagiŭ ce'l extragem din cuvîntarea D-luî C. Nacu, în calitate de deputat: „După legea actuală în vigóre a tocmelelor agricole (din 1872), ḑice D-l Nacu, *consiliul* bue să se execute“, adică unde este să se facă munca (art. 32 leg. tocm. agric. din 1882). Acéstă excepţiune s'a creat în interesul agriculturei, a le căreia lucrări nu suferă întârḑiere şi reclamă o judecată expeditivă şi puţin costisitóre.

CAP II.

COMPETINŢA JUDECATORIILOR DE OCOALE.

Sumar: **Secţiunea I.** Competinţa judecătoriilor de o-cóle **ratione materiae.** § 229. Diferitele funcţiuni séŭ atribuţiuni a le judecătorului de ocol. § I. *Competinţa de a judeca a judeluĭ de ocol în materie civilă.* 230. Afacerile atribuite judecătoriilor de ocóle prin legea în vigóre din 1879 le putem divide în cinci mari categorii séŭ clase: *Intăia clasă*: Acţiuni pe cari judecătorii de ocóle le judecă ca instanţă de apel (231). *A doua clasă*: Acţiuni pe cari le judecă de la 50 lei până la 300 lei fără apel, iar cu apel până la 1500

---

comunal judecă tóte afacerile relative la tocmele agricole, atât în privinţa executărei cât şi în privinţa daunelor interese provenite din neexcutare. In articolul ce propunem, noi desfiinţăm acest drept, nu mai voim să dăm de cât **instanţelor ordinare** *judecata tocmelelor agricole, după* **competinţa lor....** Este déră bine înţeles că tóte plângerile, (fie pentru executare, fie pentru daune) se adreséză la **justiţia ordinară. Singura derogaţiune la principiul de drept comun** este, că reclamantul nu este silit să mérgă tot d'auna la domiciliul pârâtului, după cum cere dreptul comun, astfel că décă ţeranii cu cari ai contractat locuesc în alt district, să'i poţi chema la **instanţele judecătoreşti ale locului unde era să se facă munca**“. (Veḑi Monitorul Oficial No. 82 din 19 Martie 1882, p. 1360). Aceste cuvinte nefiind contraḑise de nimeni, şi în desbateri nefiind propusă altă interpretaţiune, remâne déră constatat că acesta'i adevěratul sens al art. 32 din legea pentru tocmeli agricole în vigóre.

leĭ (232—246). *A treia clasă*: Acţiunĭ pe carĭ le judecă fără apel de la 50 leĭ până la 300 leĭ şi cu apel până la orĭ-ce valóre (247—253). *A patra clasă*: Acţiunĭ pe carĭ le judecă fără apel, când valórea locativă anuală este de la 50 până la 300 leĭ, şi cu apel când acéstă valóre se urcă la 1000 leĭ (254). *A cincea clasă*: Acţiunĭ pe carĭ nu le póte judeca de cât în prima instanţă, adică cu drept de apel, orĭ-care ar fi valórea lor (255—269). § II. *Competinţa judeluĭ de ocol în materie comercială* (270). § III. *Competinţa judecătoruluĭ de ocol in materie penală* (271). § IV. *Competinţa judeluĭ de ocol în materie administrativă* (272). **Secţiunea II.** *Competinţa judecătoriilor de ocóle* **ratione personae vel loci** (273—277).

SECŢIUNEA I.

Competinţa judecătoriilor de ocóle ratione materiae.

229. Atribuţiunile judecătorilor de ocóle s'aŭ îmulţit din ce în ce maĭ mult. Vom menţiona în trécăt pe cele maĭ principale numaĭ.

Judecătorul de ocol exercită funcţiunĭ de judecată: în materie civilă, comercială, penală şi administrativă; exercită funcţiunea de conciliator séŭ împăciuitor; îndeplinesce óre-carĭ acte de juridicţiune graciósă, precum: de a legalisa actele de adopţiune ale locuitorilor sătenĭ, [1]) de a regula tutelele lor, de a legalisa *tóte* contractele séŭ foile dotale până la valórea de 1500 leĭ [2]), de a *legalisa* actele de constatare a vîrsteĭ, însă numaĭ cele necesare pentru *căsătorie*, [1]) de a legalisa séŭ investi cu formula autentică unele acte indicate anume de art. 4 din legea pentru autentificarea actelor din 27 Iulie 1884, etc.

---

[1]) Ca şi tribunalele de judeţe, judecătoriĭ de ocóle sunt competinţĭ, în privinţa actelor de adopţiune ale locuitorilor sătenĭ, *a da o hotărîre* în prima instanţă, prin care se admite orĭ se respinge adopţiunea. (Veḑĭ *Desbaterile Camereĭ*, în *Monitorul Oficial* No. 17 din 21 Ianuariŭ 1879, p. 346 şi urm.).

[2]) Art. 62 leg. com. şi de oc. Acest articol ḑicând: „*tóte* actele dotale..." resultă, că nu trebue a se face distincţiune între acelea ale locuitorilor *sătenĭ* şi acelea a le *orăşenilor*. Contrariul însă

Nu ne vom ocupa aci, în mod special, de judecătorul de ocol de cât ca *judecător în materie civilă propriŭ ḑisă.* Despre competinţa sa în materie comercială, penală şi administrativă, nu vom ḑice de cât câte-va cuvinte.

I. § Competinţa judecătoruluĭ de ocol în materie civilă.

230. Atribuţiunile judecătoruluĭ de ocol în materie civilă aŭ fost maĭ întâiŭ regulate de codicele de procedură civilă actual, din 1865 (art. 1—9); ele aŭ fost maĭ în urmă considerabil întinse prin legea din 6—9 Martie 1879, care a abrogat cartea I din acel codice şi formézǎ astă-ḑĭ legea organică a judecătoriilor comunale şi de ocóle [2]), şi în fine, prin noul codice de comerciŭ din 1887 (art. 883 şi urm.).

---

pare că ar resulta din *Desbaterile Cameréĭ* (*op.* şi *loc. cit. supra*). Observăm că, legea judecătoriilor comunale şi de ocóle făcênd competinţĭ pe judecătoriĭ de ocol de a legalisa foile dotale până la valórea de 1500 leĭ, printr'acésta a modificat art. 57 şi 58 c. civil şi art. 718 c. pr. civ.; tribunalele de judeţ ne maĭ fiind competinte a legalisa aceste foĭ séŭ contracte zestrale.

[1]) Acésta resultă din *Desbaterile Cameréĭ*: „pentru ca să nu maĭ fie nevoiţĭ ţeraniĭ a se duce la tribunal şi a perde o mulţime de timp, să trécă carnavalul să nu se pótă însura,“ ḑicea D-l G. Chiţu în Cameră. Observăm însă, că judele de ocol este competinte numaĭ de a *legalisa* declaraţiunea semnată de ceĭ 5 marturĭ şi de Primarul respectiv (art. 57 cod. civ.). El este necompetinte a *constata* etatea viitorilor soţĭ; acéstă remâne în competinţa exclusivă a tribunalelor civile de judeţ (art. 33 cod. civ., şi *Desbaterile Cameréĭ*, în *Monit. Of.* No. 18 din 23 Ianuariŭ 1879, p. 371).

[2]) Acéstă lege era a se pune în aplicaţiune de la 1 Iunie 1879 (art. 110), însă legea din 28—29 Iunie a amânat termenul până cel mult la 1 August 1879, dată la care s'a şi pus în lucrare.

Afacerile atribuite prin legea din 1879 judecătorilor de ocóle, în calitate de judecătorĭ în materie civilă, le putem divide în cincĭ marĭ categoriĭ séŭ clase, pe carĭ le vom examina în mod succesiv.

231. Intâia clasă. Acţiunĭ pe carĭ judecătoriĭ de ocóle sunt competinţĭ a le judeca ca instanţă de apel. Acestea sunt: Toate afacerile carĭ întră în competinţa judecătoriilor comunale şi pe carĭ nu le poate judeca de cât cu drept de apel la judecătoriile de ocóle (art. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 şi 50 din legea jud. com. şi de ocóle şi art. 32 din legea tocmelelor agricole din 1882 [1]).

232. A doua clasă. Acţiunĭ pe carĭ judecătoriĭ de ocóle sunt competinţĭ a le judeca *de la* 50 leĭ *pănă* la 300 leĭ exclusiv, capital şi interese, fără apel, adică în prima şi ultima instanţă de odată, iar cu apel *pănă* 1500 leĭ exclusiv, capital şi interese [2]). Acestea sunt:

233. *a)* **Tóte** *cererile în materie personală şi mobiliară* (art. 51 [3]).

Legiuitorul ḑicênd: „şi mobiliară“ s'ar părea că cere reunirea acestor două calităţĭ: „personală şi mobiliară“ aşa că, o acțiune mobiliară déră reală nu ar fi de competința judeluĭ de ocol. Cu tóte acestea, este admisă de doctrină și jurisprudență [1]) opiniunea contrarie. Ar fi fost maĭ corect déca legea ar fi ḑis: „*în materie mobiliară*“, adică de acțiune mobiliară, fie *personală*, fie *reală*, fie *mixtă*. In materie *imobiliară* judele de ocol este necompetinte. Acesta este principiul. Vom vedea că există și óre-carĭ fórte rarĭ excepțiunĭ.

---

[1] Abia maĭ este nevoe a observa, că în localităţile unde nu sunt judecătoriĭ *comunale*, judecătoriĭ de ocóle îndeplinesc funcţiunile acestora, şi deci, sunt competinţĭ a judeca în prima şi ultima instanţă de odată şi contestaţiunile de competinţa lor (art. 1 şi 51).

[2] Observăm, odată pentru tot d'auna, că competinţa care se determină după cifra valóreĭ cereréĭ se calculéză pe leĭ **nouĭ** iar nu pe leĭ *vechĭ*, cum era sub codicele de procedură civilă. Din acest punct de privire competinţa judecătorilor de ocóle a fost, de asemenea, în mod considerabil întinsă. Acéstă reformă este salutară, pentru că este în armonie cu scăderea valóreĭ în schimb a monedeĭ, cu scumpirea lucrurilor şi creşterea avereĭ mobiliare. Ea descarcă tribunalele de judeţe de mulţimea micilor procese care ar fi năpădit şi îngreunat mersul regulat al justiţieĭ.

[3] Tóte acţiunile mobiliare a căror valóre este maĭ mică de 50 leĭ, fiind de competinţa judecătoriilor comunale, judecătoriĭ de ocóle le judecă ca instanţă de *apel*.

Legea ḑicênd: „*tóte cererile*“ prin acéstă expresiune generică a voit să ne arăte că, orĭ-care ar fi causa generatóre a acțiuneĭ *mobiliare*: contract, quasi-contract, delict, quasi-delict séŭ legea, ea intră în competința judeluĭ de ocol, îndestul numaĭ ca natura aceleĭ acțiunĭ să fie civilă propriŭ ḑisă, iar nu comercială, penală séŭ administrativă. Ast-fel, după noĭ, judele de ocol este competinte a statua asupra acțiuneĭ *civile* care resultă dintr'o crimă, delict, orĭ contravențiune comisă contra persónelor séŭ bunurilor [2]). Prin urmare, în privința acțiunilor personale și mobiliare judele de ocol are o juridicțiune plină și întrégă, adică: orĭ-ce acțiune personală și mobiliară maĭ mică de 1500 leĭ este necesarmente de competința sa, în lipsă de o excepțiune expresă.

234. Observăm și aci, că spre a determina déca o acțiune este mobiliară orĭ imobiliară, nu avem să considerăm de cât însă'șĭ natura obiectuluĭ reclamat, adică scopul final al acțiuneĭ; puțin importă causa séŭ origina și resultatul acțiuneĭ. O acțiune póte să aibă legătură cu un imobil, fără cu tóte acestea să iasă din competința judeluĭ de ocol. Exemplu: reclamațiunea lucrătorilor la o bina pentru salariul cuvenit lor, și vice versa, reclamațiunea proprietaruluĭ imobiluluĭ contra lucrătorilor. De asemenea, este de competința judeluĭ de ocol cererea de plată a uneĭ creanțe garantată cu o ipotecă, din momentul ce reclamantul se mărginesce a aduce înaintea sa acțiunea pentru plată (acțiunea personală) iar nu acțiunea ipotecară (acțiunea reală).

---

[1]) Carré, *Justice de paix*, t. II, p. 143 și urm..

[2]) Art 53 lit. f leg. jud. com. și de oc., nu face de cât să *întindă* competința generală a judeluĭ de ocol pentru óre-carĭ delicte, autorisându-l a judeca acțiunea civilă ce isvorașște, cu drept de apel *până la verĭ-ce valóre*.

235. Déră cum se va determina *valórea* cerereĭ? După cifra indicată în cerere de reclamant séŭ după ultimele séle conclusiunĭ luat în instanță? Sigur, după conclusiunile definitive a le reclamantuluĭ, conform art. 57 din leg. jud. com. și de oc. Puțin importă dacă suma cerută, care nu trece peste cifra competințeĭ judeluĭ de ocol, face parte din o altă sumă maĭ mare, de exemplu, dintr'un termen de obligațiune séŭ de arerage exigibile (art. 1639 și urm. cod. civ.) séŭ este un rest dintr'o sumă maĭ considerabilă.

236. *Quid juris* însă dacă pârâtul asupra cerereĭ de plată a areragelor séŭ a reliquatuluĭ neagă datoria, séŭ contestă titlul, séŭ ridică o dificultate de interpretațiune? Acéstă cestiune am examinat'o deja când am vorbit despre regula: „judecătorul acțiuneĭ este judecătorul excepțiuneĭ.“ [1]) Decĭ, nu maĭ revenim aci.

237. *Quid juris* décă cererea reclamantuluĭ nu coprinde nicĭ o sumă, de exemplu: se cere un boŭ, un cal, un câine, o pisică, un giuvaer, fără a arăta valórea, séŭ de și reclamantul o arată, déră pârâtul o contestă și părțile nu se înțeleg? Art. 57 citat maĭ sus prevede aceste ipoteze și dispune că, judecătorul va hotărî valórea obiectuluĭ în contestațiune după actele ce va avea, séŭ prin experțĭ séŭ mergênd însușĭ la fața loculuĭ. Partea nemulțumită asupra valóreĭ obiectuluĭ, are drept, in orĭ-ce cas, să atace acea hotărîre la tribunalul județean, in termen de ḑece ḑile și cu formele hotărîte pentru judecata în apel. Apelul fiind suspensiv de execuţiune, conform art. 78 din leg. jud. com. şi de ocol. şi art. 371, 376 din cod. pr. civ., judecata asupra *fondului* procesuluĭ nu se va putea începe de cât după ce se va resolva în apel de tribunalul judeţean cestiunea asupra competinţeĭ.

---

[1]) Veḑĭ No. 190, p. 264 și 265.

238. Abia maĭ este trebuinţă de a observa, că competinţa după valórea cerereĭ se determină după valórea dreptuluĭ contestat, aşa precum ea exista în ḑioa cerereĭ, adică în ḑioa intentăreĭ acţiuneĭ. Aşa, décă reclamantul cere 1400 leĭ capital şi 200 leĭ interese exigibile în momentul intentăreĭ acţiuneĭ, atuncĭ principalul cerereĭ séle fiind de 1600 leĭ, este este evident că judele de ocol va fi necompetinte. In casul însă când reclamantul prin cererea adiţională, pe lângă ceĭ 1400 leĭ cere 200 leĭ interese devenite exigibile după intentarea acţiuneĭ, adică curse în timpul instanţeĭ, atuncĭ este evident că judele de ocol va remânea competinte [1].

239. b) *Contestaţiunile dintre otelierĭ, ospătarĭ, hangiĭ, cârciumarĭ cu călătoriĭ séŭ muşterii lor, pentru cheltuelĭ de ospătărie séŭ pretenţiunĭ de perderea totală orĭ parţială* **a obiectelor** *aduse în otelurĭ, hanurĭ séŭ cârciume,* (art. 52 No. 1).

Observăm, că coprinsul art. 52 No. 1 leg. jud. com. şi de oc. (coresp. cu art. 2 cod. pr. civ.) după părerea nóstră, nu are raţiunea de a figura într'o disposiţiune specială şi expresă a legeĭ la noĭ; de óre-ce asemenĭ contestaţiunĭ nu sunt de cât nişte acţiunĭ personale şi mobiliare, şi ca atare sunt deja cuprinse în art. 51 [2]. Legiuitorul nostru a copiat art. 2 § 1 din legea franceză de la 25 Maiŭ 1838 asupra competinţeĭ judecătorilor de pace, a căruia disposițiune specială 'șĭ are în adevĕr rațiunea de a fi, căcĭ, după art. 1 francez, judecătoriile de pace nu sunt competinte în materie personală și mobiliară, în prima instanță, de cât până la valórea de 200 leĭ, pe când după art. 2, competința în ce privește contestațiunile dintre otelierĭ (*hôteliers*), hangiĭ (*aubergistes*), locatorĭ (*logeurs*) cu călătoriĭ (*voyageurs*) séŭ locatariĭ de camere mobilate (*logeurs en garni*) este urcată, în prima instanță *până la 1500 leĭ.* De aci naște la Francezĭ dificultatea de a se ști décă competința întinsă, atribuită de art. 2 § 1 din legea din 1838, se aplică și cafegiilor, restauratorilor de băĭ publice, etc., séŭ însușĭ proprietarilor carĭ închiriéză camerile caseĭ lor unuĭ student, oficer în garnisónă etc., fără a face din acésta o profesiune a lor. La noĭ acéstă dificultate nu există, pentru că avem, repetăm, disposițiunea generală a art. 51.

---

[1] Consultă şi cele ce am ḑis *supra*, cu ocasiunea studiuluĭ competinţeĭ tribunalelor de judeţe, în privinţa prorogaţiuneĭ séŭ întindereĭ competinţeĭ voluntare şi legale, a determinăreĭ competinţeĭ şi a reguleĭ: judecătorul acţiuneĭ este şi judecătorul excepţiuneĭ. Cea maĭ mare parte din regulele stabilite acolo sunt deopotrivă aplicabile şi înaintea judecătorilor de ocóle.

[2] Tesa contrarie nu se póte susţine de cât ḑicând că acţiunea este comercială şi sustrasă de la jurisdicţiunea comercială.

Cestiunea de a distinge între un inchirietor séŭ otelier de profesiune și un proprietar care închiriéză camerile séŭ apartamentele séle, fără ca din acésta să'șĭ facă o ocupațiune principală obicĭnuită, nu se póte presinta la noĭ în materie de *competință*, ca la francezĭ, ci numaĭ când este vorba de o cestiune de *fond al dreptuluĭ*, adică de responsabilitate în cas de perdere totală a efectelor chiriașuluĭ; cel d'ântăiŭ este responsabil ca un depozitar necesar (art. 1620 și urm. c. civ.). iar cel de al douilea numaĭ ca un depozitar voluntar, (art. 1599 și urm. c. civ.). Pentru ca otelierul, hangiul, cârcimarul să fie responsabil ca un depositar necesar se cer două condițiunĭ: a) obiectele să fi fost depuse séŭ aduse în localul oteluluĭ, hanuluĭ séŭ în dependințele séle, și b) obiectele aduse în oteluri, hanurĭ, etc., să fie din acelea ce *obicinuit* pórtă cu dênșiĭ călătoriĭ, precum: haine, rufe séŭ albiturĭ, caĭ, trăsură, hamurĭ etc., iar nu obiecte ce de obiceiŭ nu sunt trebuitóre fie-căruia séŭ sunt de o valóre considerabilă, afară numaĭ de se va fi declarat de călător. Și chiar pentru cele din întâia categorie, otelierul, hangiul, etc., nu este responsabil décă din vina séŭ culpa călătoruluĭ s'aŭ perdut orĭ s'aŭ furat, [1]) orĭ din causă de forță majoră.

240. c) *Contestațiunile dintre călătorĭ, comisionarĭ séŭ expeditorĭ cu cărăușiĭ séŭ intreprindătoriĭ de transport, pentru întârzierea, stricăciunea și perderea obiectelor transportate, orĭ pentru plata prețuluĭ transportuluĭ* (art. 52 No. 2).

Prin *cărăușĭ* se înțeleg nu numaĭ ceĭ ce conduc trăsurile, déră chiar antreprenoriĭ acestor trăsurĭ; într'un cuvînt, toțĭ ceĭ ce se însărcinéză cu transportul persónelor și al lucrurilor drept un preț, precum sunt direcțiunile séŭ companiile drumurilor de fer. Puțin importă décă întreprindătoriĭ de transport sunt pentru apă orĭ pentru uscat. Prin *obiecte transportate* trebue a înțelege nu numaĭ hainele, bagagele, déră și mărfurĭ, probe (*echantillons)* etc., căcĭ legea nu distinge. Puțin importă décă aceste obiecte aŭ însoțit orĭ nu pe călător: căcĭ art. 52 No. 2 nu dice ca art. 2 din legea franceză din 1838: „*contestations entre les voyageurs et les voituriers ou bateliers pour retards, frais de route et perte ou avarie d'effets* **accompagnant le voyageur**". Afară de acéstă diferință, art. 52 No. 2 vorbește și de simpliĭ *comisionarĭ* séŭ *expeditorĭ*, pe când în art. 2 din legea franceză nu se face mențiune de dênșiĭ.

241. O cestiune delicată se presenta aci înainte de punerea în aplicare a nouluĭ codice de comerciŭ din 1887. Aceia de a ști décă, călătoriĭ cari se plângeaŭ de perderea séŭ stricarea efectelor lor, putéŭ trage în judecată pe cărăușiĭ séŭ întrepriedătoriĭ de transporturĭ, după *a lor alegere*, înaintea judeluĭ de ocol séŭ înaintea tribunaluluĭ de comerciŭ; de óre-ce, față de art. 306 alin. 2 și art. 307 din Reg. Org. al Munteniеĭ, care făcea parte din vechia procedură comercială, ambele aceste juridicțiunĭ păreaŭ a fi de o potrivă competinte.

---

[1]) Curtea de Apel din Paris, 21 Noembre 1836 (Sirey, t. 37, II, 78)

Uniĭ susţineaŭ că legea asupra competinţeĭ judecătorilor de ocóle, fiind contrarie legeĭ de procedură comercială, a derogat acesteĭ din urmă legĭ: *„lex posterior derogat priori“* şi că prin urmare, reclamantul nu avea dreptul de a intenta acţiunea de cât înaintea judeluĭ de ocol competinte. Art. 740 cod. pr. civ., a menţinut în vigóre regulele de procedură, iar nu regulele de competinţă comercială. A interpreta altfel art. 52, adăogaŭ partisaniĭ acestuĭ sistem, ar fi a'ĭ restringe aplicaţiunea la casurĭ fórte rarĭ.

Alţiĭ susţineaŭ din contra, că legea asupra competinţeĭ judecătorilor de ocóle nu a voit să deróge regulelor de competinţă comercială, ci le a lasat în vigóre, conform reguleĭ: *„posteriores leges non derogant prioribus, nisi sint contrariae“*. Art. 740 din cod. pr. civ., invocat maĭ sus, nu a abrogat regulele de competinţă cuprinse în codicele comercial. Art. 52 corespondent cu vechiul art. 2 din cod. pr. civ., nu ḑice: „judecătoriĭ de ocóle vor judeca *singurĭ în viitor*“, ci se mărgineşte în a ḑice: „judecătoriĭ de ocóle vor judeca.“ Prin mijlocul tocmaĭ al acesteĭ alegerĭ a reclamanteluĭ între cele două juridicţiunĭ, orĭ-ce contrarietate dispare între cele două legĭ.

Alţiĭ în fine, făceaŭ următórea distincţiune: Décă părţile contractante eraŭ comerciante séŭ bine ḑis, aŭ făcut din transport un act de comerciŭ, tribunalul comercial era singur competinte. Când pârâtul nu era comerciant séŭ fiind comerciant nu făcuse din transport faptă de negoţ, tribunalul civil era singur competinte. Décă reclamantele nu era comerciant, séŭ era comerciant care nu făcuse din transport o faptă de comerciŭ, el avea facultatea de alegere între juridicţiunea comercială şi cea civilă.

Codicele de comerciŭ din 1887 a resolvat acéstă gravă controversă în sensul acestuĭ din urmă sistem şi anume: Când fapta *este comercială*, judecătoriile de ocóle sunt competinte a judeca asemenĭ contestaţiunĭ, *în prima instanţă*, până la valórea de 1500 leĭ capital şi interese şi cu drept de apel la tribunalul de comerciŭ; iar décă trec peste limitele acesteĭ valorĭ, competinţa este atribuită d'a dreptul tribunalelor de comerciŭ. Puţin importă déca actul este socotit comercial pentru ambele părţĭ litigante séŭ numaĭ pentru una din ele [1]).

Când fapta *nu este comercială*, ci de natură *civilă*, atuncĭ aceste contestaţiunĭ remân în competinţa judecătorilor de ocóle, spre a le judeca conform art. 52 din leg. jud. com. şi de oc., în prima şi ultima instanţă de o dată, déca aŭ o valóre de 50 leĭ până la 300 leĭ capital şi interese, iar cu apel la tribunalul civil de judeţ, déca aŭ o valóre până la 1500 leĭ capital şi interese [2]).

242. d) *Despăgubirile cerute de arendaşiŭ séŭ locatar (chiriaşiŭ) din causă că nu i s'a dat locul în stăpânire prin faptul proprietaruluĭ*, **când însă dreptul la despăgubire nu este contestat** (art. 54 lit. a).

Legea subordonă competinţa judecătoruluĭ de ocol de a judeca o asemenea contestaţiune la două condiţiunĭ:

a) *Condiţiune*: Dreptul arendaşuluĭ séŭ chiriaşuluĭ la despăgubire să nu fie contestat de proprietar. Nu este însă destul ca acesta să ḑică adversaruluĭ: „*'Ţĭ contestez dreptul la despăgubire*“, ci trebue ca contestaţiunea să fie seriósă, plausibilă, àdică ca proprietarul să invóce de exemplu: neexistenţa contractuluĭ, orĭ nulitatea luĭ, orĭ o clausă care'l dispenséză de acea despăgubire, orĭ expirarea termenuluĭ contractuluĭ fără să fi avut loc o tacită reînchiriere séŭ rearendare, etc.

---

[1]) Art. 3, No. 13, art. 14, art. 56, art. 882 No. 1 şi art. 885 cod. com.

[2]) Se înţelege, că în localităţile unde nu sunt judecătoriĭ *comunale*, contestaţiunile de asemenea natură de o valóre inferiórá sumeĭ de 50 leĭ, sunt de competinţa judecătoriilor de ocóle a le judeca fără drept de apel (art. 51 alin. 2 leg. jud. com. şi de oc. din 1879).

Atuncĭ în adevĕr se presintă spre a fi judecată o cestiune de interpretaţiune de convenţiune séŭ de validitate orĭ de existenţă a unuĭ contract, şi legiuitorul nu a voit ca asemenea cestiune complicată să fie supusă judeluĭ de ocol.

b) *Condiţiune*: Locul séŭ lucrul să nu se fi dat în stăpânirea arendaşuluĭ orĭ chiriaşuluĭ *prin faptul proprietaruluĭ*. Nu este însă de ajuns spre a declina competinţa judecătoruluĭ ca proprietarul să ḑică că nu este *faptul sĕŭ*; în acest caz judecătorul cercetéză în ce parte este adevĕrul şi se declară competent orĭ nu după resultatul ce va fi obţinut. Dacă proprietarul alégă că locul séŭ lucrul a fost dat în stăpânire, séŭ că paguba nu există, séŭ că a reparat'o, séŭ că reclamaţiunea este exagerată, judecătorul de ocol nu remâne maĭ puţin competent a statua.

243. Observăm că art. 54 lit. *a* ḑice: „Despăgubirile cerute de arendaş séŭ locatar din causă că nu *i s'a dat locul în stăpânire*...“, iar art. 4 din legea franceză din 1838 ḑice: *indemnités réclamées par le locataire ou fermier* **pour non jouissance** *provenant du fait du propriétaire*....“ S'ar putea crede, că acésta este o simplă diferinţă de redacţiune, în modul de a exprima, care nu coprinde în sine o diferinţă în interpretaţiune; căcĭ ce este nedarea loculuĭ séŭ a lucruluĭ inchiriat în stăpânirea chiriaşuluĭ séŭ arendaşuluĭ de cât o *privaţiune de folosinţă*; orĭ, acéstă privaţiune séŭ nepredare póte fi totală séŭ parţială căcĭ legea nu distinge.

Noĭ suntem de părere că, în pură teorie, există o diferinţă însemnată între aceste două texte, căcĭ locatorul are treĭ îndatorirĭ principale: *a*) De a preda lucrul arendat séŭ închiriat; *b*) De a'l menţine în stare de a putea servi la întrebuinţarea pentru care a fost închiriat séŭ arendat, şi *c*) de a face ca locatarul să se pótă folosi neimpedicat în tot timpul locaţiuneĭ (art. 1420 cod. civ.). Orĭ, dintre aceste treĭ obligaţiunĭ, legea, prin art. 52 alin. *a*, nu menţionéză în mod expres şi neîndouios de cât cea d'întâiŭ. Cu tóte acestea, recunóştem, că în practică acéstă discuţiune nu are o mare utilitate, fiind-că legiuitorul nostru, spre deosebire de cel francez, a făcut competinte judele de ocol a judeca orĭ-ce acţiune personală şi mobiliară, de la 50 leĭ până la 300 leĭ în ultima instanţă, iar până la 1500 leĭ în prima instanţă (art. 51 [1]). De unde urméză, că pretenţiunile locatarului pentru că proprietarul, locatorul nu a făcut reparaţiunile necesare puse de lege în sarcina luĭ, séŭ pentru că este impedicat în folosinţa lucruluĭ, sunt de competinţa judecătoruluĭ de ocol, în virtutea art. 51. Ast-fel, judele de ocol va putea, credem, să ordone ca proprietarul să facă reperaţiunile cuvenite séŭ să ridice obstacolele folosinţeĭ într'un timp óre-care, iar în cas contrariŭ, să plătéscă locataruluĭ atât pentru pagubele din trecut cât şi pentru pagubele din viitor [2]).

244. Observăm că, de şi art. 54 lit. *a* vorbeşte numaĭ de despăgubirile reclamate de arendaş séŭ locatar, credem însă că nimic nu se opune de a întinde aplicaţiunea acestuĭ articol şi la acelea indreptate de un sub arendaş séŭ de un sub locatar contra arendaşuluĭ séŭ locataruluĭ principal, de óre-ce este identitate de motive: aceştia fiind faţă de ceĭ d'ântăiŭ nişte adevĕraţĭ proprietarĭ. Nu se va putea însă întinde la cererile de despăgubire făcute de un usufructuar, embaticar séŭ usagist contra proprietaruluĭ pentru privaţiune de folosinţă. Aceste contestaţiunĭ trebuesc îndreptate înaintea tribunaluluĭ civil de judeţ competinte. Déră nimic nu opreşte ca disposiţiunile art. 54 să se aplice la despăgubirea cerută de un chiriaş séŭ arendaş contra usufructuaruluĭ, embaticaruluĭ care a închiriat séŭ arendat, séŭ care se bucură de contractul alcătuit de autorul sĕŭ [1]).

---

[1]) Se póte insă ḑice că există o *óre-care* utilitate, pentru că în contestaţiunile prevĕḑute de art. 51 judele de ocol are o competinţă plină şi întrégă, nesubordonată condiţiuneĭ: *ca fondul dreptuluĭ la indemnitate să nu fie contestat.*

[2]) Compară, Curasson, *op. cit.* t. I, No. 351, p. 498 şi 499, şi No. 349, p. 494 şi 495.

245. *e*) *Despăgubirile reclamate de proprietar pentru stricăciunile, perderile séŭ incendiul întâmplat lucruluĭ închiriat séŭ arendat din faptul locataruluĭ séŭ arendaşuluĭ, conform art. 1434 şi art. 1435 cod. civ.* (art. 54 lit. *b*).

Art. 1434 cod. civ. ḑice: Locatarul este respunḑător de stricăciunile şi perderile întâmplate în cursul folosinţeĭ séle, întru cât nu probă că aŭ urmat fără culpa sa. Asemenea este respunḑătoriŭ şi de stricăciunile şi perderile căşunate de persónele familieĭ séle séŭ de sublocatar (cod. civ. 1000, 1429).

Iar art. 1435 cod. civ. ḑice: „(Locatarul) este rĕspunḑător de incendiul întâmplat prin cas fortuit, séŭ de forţă majoră, séŭ prin defect de construcţiune, séŭ că focul a venit de la o casă vecină“.

In ce priveşte contractul de închiriere, este stricăciune şi perdere când locatarul, de exemplu, strică zidurile şi ferestrele, schimbă destinaţiunea lucruluĭ, distruge séŭ deterioră arboriĭ din grădină, sfărîmă balustradele, vinde séŭ strică calul închiriat, etc. In ce priveşte contractul de arendare, este stricăciune séŭ degradaţiune orĭ de câte orĭ arendaşul nu va cultiva moşia ca un bun proprietar, dacă sărăceşte pămêntul prin culturĭ vătămătóre şi condemnate de experienţă, dacă schimbă destinaţiunea loculuĭ, de exemplu, transformă o vie orĭ un imaş (izlaz) orĭ o livede în loc de arătură, etc. (art. 1455 cod. civ.).

Dacă proprietarul reclamând daune-interese pentru stricăciunĭ şi perderĭ, cere în acelaşĭ timp resiliarea contractuluĭ, atuncĭ afacerea întră pentru totalite în competința exclusivă a tribunaluluĭ de județ, de óre-ce legea (art. 55) nu a autorisat pe judecătoriĭ de ocol a judeca asemenea cererĭ de cât când sunt bazate pe faptul neplățeĭ chirieĭ séŭ a arendeĭ.

---

[1]) Dalloz, Vo. *Compétence civile des tribunaux de paix*, No. 232 şi 233; Curasson, *op. cit.* t. I, No. 354, p. 502.

In cas de subînchiriere séŭ subarendare proprietarul 'șĭ conservă dreptul de a trage în judecată pe chiriașul séŭ arendașul principal, pentru degradațiunile comise de subchiriaș séŭ subarendaș, chiar când proprietarul ar fi consimțit la sublocațiune, căcĭ nu există novațiune [1]. De asemenea, principalul chiriaș séŭ arendaș are recurs, fie pe cale de garanție fie chiar direct, contra subchiriașuluĭ séŭ subarendașuluĭ, căcĭ, décă este adevĕrat că paguba este causată proprietaruluĭ, nu este însă maĭ puțin adevĕrat că principalul locatar este civilmente responsabil către proprietar. Déră sublocatarul va putea, când i se cere o despăgubire în banĭ, ȡice că este expus a o plăti de două orĭ, și atuncĭ va trebui a se ordona consemnarea banilor. Principalul locatar însă, în acest cas, va putea evita consemnațiunea făcênd ca proprietarul să intervină în proces [2].

Cererile de despăgubire a le proprietaruluĭ contra usufructuaruluĭ, usagistuluĭ, embaticaruluĭ, nu sunt de competința judeluĭ de ocol ci de a tribunaluluĭ civil de județ. Motivul este că, în aceste contestațiunĭ este vorba nu numaĭ de contestarea faptuluĭ degradațiuneĭ, déră și de importante cestiunĭ de drept civil, maĭ ales când usufructuarul, embaticarul, etc., ar pretinde că făcênd acele stricăciunĭ, perderĭ, n'a făcut de cât se uzeze de drepturile ce'ĭ conferă calitatea sa [3].

---

[1] Dalloz Vo. *Louage* No. 807.

[2] Curasson, *op. cit.* t I, No. 364, p. 512 și 513.

[3] Dalloz, Vo. *Comp. civ. des trib. de paix*, No. 252. Opiniunea contrarie nu s'ar putea susține de cât în baza art. 51, care acordă o competință generală judeluĭ de ocol în materie de acțiune personală și mobiliară.

246. f) *Cererile pentru plata de chiriĭ și arenḑĭ* (art. 54 lit. *c*). Aceste cererĭ sunt deferite judeluĭ de ocol în scopul de a micșora greutățile de plată a micilor locațiunĭ și a scăpa maĭ ușor și repede pe proprietarĭ de rĕĭ chiriașĭ séŭ arendașĭ. Judecător al acțiuneĭ, judele de ocol este judecător și al orĭ-căreĭ excepțiunĭ pe care locatarul o ar invoca spre a se opune la cererea de plată.

Legea nu vorbește aci de cererile pentru plata prețuluĭ séŭ salariuluĭ cuvenit pentru prestațiune a lucrărilor, închirierea munceĭ și a serviciuluĭ (art. 1413, 1470 și urm., din cod. civil); de unde urméză, că aceste contestațiunĭ nu intră în competința judecătoruluĭ de ocol, afară numaĭ de acelea prevĕḑute de art. 52 lit. *b* despre care deja am vorbit și de acelea prevĕzute de art. 53 lit. *e* și despre care vom vorbi maĭ la vale.

247. **A treia clasă.** Acțiunĭ de competința judecătoriilor de ocóle a le judeca în cea din urmă instanță, de la valórea de 50 leĭ până la cea de 300 leĭ și cu apel *până la orĭ-ce valóre.*

248. a) *Cererile pentru vĕtămarea adusă de către ómenĭ séŭ dobitóce ţérinilor, holdelor fructelor și recoltelor* (art. 53 lit. *a*); cu alte cuvinte, cererile pentru pagube causate proprietăților rurale productive de fructe naturale.

Termeniĭ legeĭ, fiind generalĭ, se aplică atât la vătămările aduse prin fapta imediată a omuluĭ cât și la acelea aduse prin fapta sa mediată, prin negligență, imprudență, lucrărĭ vițióse făcute de el, etc. Exemplu: când stricăciunile ar proveni dintr'o inundațiune în urma uneĭ ploĭ torențiale pentru că a închis stăvilarul séŭ scurgerea apeĭ [1]).

---

[1]) Cas. Fr., 18 Noembre 1817 (Dal. 1817, I, 561). De exemplu: din causă că s'a închis stăvilarul, s'a rupt zăgazul séŭ iezătura unuĭ heleșteŭ séŭ iaz. *Sic.*, Cas. Fr. 26 Ianuariŭ 1847 (S. 1846, I, 45).

Legea vorbeşte şi de pagubele causate de animale. Acésta este o aplicaţiune a art. 1001 cod. civ., după care proprietarul unuĭ animal séŭ acela care se serveşte cu dênsul, în cursul serviciuluĭ, este responsabil de prejudiciul causat de animal, fie că animalul se află sub paza sa, fie că a scăpat.

Art. 53 se aplică atât la prejudiţiul rural resultat dintr'un pur delict orĭ quasi-delict civil, cât şi la acela care este resultatul uneĭ infracţiunĭ la legea penală: fie crimă, delict orĭ contravenţiune [1], afară numaĭ dacă partea vătămată se va fi constituit parte civilă înaintea unuĭ tribunal penal, căcĭ atuncĭ se va aplica regula de procedură: „*Electâ una viâ, non datur recursus ad alteram*“, adică că, odată o cale alésă cea-l'altă este închisă [2].

Este dificil de a arata séŭ prevede tóte casurile care pot da loc la o acţiune pentru pagube causate ţérinelor, fructelor şi recoltelor; este destul să spunem aci, că judele de ocol este chemat a face aplicaţiunea art. 998, 999, 1000 şi 1001 cod. civ., orĭ de câte orĭ este vorba de pagube rurale.

O observaţiune importantă avem de făcut. Competinţa judeluluĭ de ocol este mult maĭ întinsă în casul când infracţiunea la legea penală a avut de resultat o pagubă rurală: el judecă acţiunea civilă în daune-interese în ultima instanţă până la 300 leĭ *şi cu apel până la orĭ-ce valóre.* In casul când infracţiunea a avut de resultat orĭ-care altă pagubă, de cât o pagubă rurală, el nu póte judeca acţiunea civilă în prima instanţă, adică cu apel, de cât *dacă nu trece preste suma de 1500 leĭ capital şi interese* (art. 51).

Quid juris în cas când pârâtul acţionat pentru daune causate ţérinilor, holdelor, fructelor şi recoltelor, contestă în mod serios dreptul de proprietate séŭ de servitute al reclamantelui? Intr'un prim sistem se póte ḑice, că judele de ocol nefiind competinte a statua asupra cestiunei prejudiciale de proprietate séŭ de servitute va trebui să'şĭ decline competinţa, să se desinvestéscă de judecata procesuluĭ. Este adevĕrat că legea (art. 53 lit. *b*) aduce în mod *formal* acéstă restricţiune numaĭ când este vorba de cererĭ pentru curăţirea şanţurilor, canalurilor, iazurilor, etc., déră acéstă limitare expresă a competinţeĭ póte fi considerată chiar ca superflue, de óre-ce ea resultă din principiile generale a le competinţeĭ *ratione materie* [1]. Intr'un al douilea sistem se póte ḑice, că cestiunea de proprietate şi aceia de daune-interese fiind independente una de alta şi cererea fixând competinţa, judele de ocol va trebui chiar din oficiŭ să suspendĕ judecata acţiuneĭ pentru despăgubire, până la resolvarea de către tribunalele competinte a cestiuneĭ de proprietate [2]. Intr'un al treilea sistem se póte susţine, că judele de ocol va remânea competinte a judeca cererea de despăgubire, fără a fi obligat a suspenda cursul procesuluĭ până la judecarea definitivă a cestiuneĭ de proprietate, déră se vă mărgini în a se pronunţa numaĭ asupra *faptuluĭ* de daună adusă ţérenilor, fructelor, etc., ferindu-se de a prejudeca printr'acésta fondul chiar al *dreptuluĭ* de proprietate, (arg. de analogie tras din art. 56 aliniatul ultim).

---

[1] Exemplu: art. 358, art. 360, art. 385 No. 11 şi 12 cod. pen.

[2] Curasson, *op. cit.* t. I, No. 382, p. 543 şi urm.

Noĭ preferim cea d'ântâiŭ opiniune. Motivul este, că cererile de despăgubire de asemenea natură sunt nişte accesoriĭ la drepturile de proprietate şi de servitute, carĭ sunt de competinţa exclusivă a tribunalelor civile de judeţe, şi prin urmare aceste cererĭ trebuesc să urmeze sórta principaluluĭ, adică a fi judecate de acelaşĭ tribunal.

Dacă însă părătul pretinde a avea legitima posesiune asupra imobiluluĭ vĕtămat séŭ a le căruia fructe orĭ recolte le a distrus, judele de ocol remâne competinte, fiind că legea (art. 56) 'ĭ atribue fără excepţiune competinţa de a judeca acţiunile posesoriĭ; déră va trebui să resólve maĭ intăiŭ cestiunea de posesiune şi apoĭ, în mod accesoriŭ, cestiunea de daune. In acest cas, acţiunea în despăgubire, dintr'o acţiune principală personală şi mobiliară ce era, se transformă într'o acţiune posesorie, care este precum ştim o acţiune reală şi imobiliară. Cererea primitivă pentru despăgubire de unde putea fi judecată maĭ înainte în cea din urmă instanţă până la valórea de 300 leĭ, conform art. 53, acum nu va putea însă fi judecată de cât în *primă instanţă*, orĭ cât de mică ar fi suma cerută (art. 56).

---

[1] Curasson *op. cit.* t. I, No. 373, p. 530.

[2] *Journal du Palais*, Vo. *Justice de paix*, No. 414.

Observăm, în fine, că acţiunea pentru pagube făcute *fructelor* şi *recoltelor* o are arendaşul séŭ sub arendaşul, pentru că pe el 'l interesézâ principalmente; acţiunea posesorie în complângere ştim însă că, cel puţin după noĭ, nu o póte exercita.

249. b) *Cererile pentru curăţirea şanţurilor*, *canalurilor de irigaţiune* (*udare*), *iazurilor*, *gârlelor*, *zăgazurilor* (*iezăturilor*), *când drepturile de proprietate séŭ de servitute nu sunt contestate* (art. 53, lit. b).

Cererea pentru curăţire şanţurilor nu va putea avea loc de cât când şanţul este comun (art. 605 cod. civ.): acela care are proprietatea exclusivă a unuĭ şanţ póte să lase să se umple şi să dispună de dênsul în orĭ-ce mod.

Cererea pentru curăţirea canalurilor de irigaţiune va putea avea loc, de exemplu: Când maĭ mulţĭ proprietarĭ, al căror fond este străbătut séŭ udat de un curs de apă nenavigabil şi neflatabil, ¹) în interesul lor particular 'şĭ împărţesc apele practicând asupra proprietăţilor lor alipite canalurĭ de irigaţiune, a căror curăţire este convenită şi cheltuelele împărţite

---

¹) Apele navigabile fac parte din domeniul public al Statuluĭ (art. 476 cod. civ.) şi particularii nu pot să ia apă pentru irigaţiunea proprietăţilor lor. Aceste ape sunt asimilate drumurilor marĭ de comunicaţiune şi supuse regimuluĭ administrativ.

după gradul de interes al fie-căruia. De asemenea, chiar în lipsă de convențiune între proprietarî, când necurățirea unuî canal séŭ șanț de pe o proprietate aduce pagube proprietățeî celeî l'alte vecine, fie făcând a revărsa apele pe fondul superior, fie formând obstacol la libera lor trecere pe fondul inferior.

Observăm că, competința atribuită judeluî de ocol de art. 53 lit. b. nu are loc de cât când curățirea pune în joc interese private dintre particularî; ea încetéză orî de câte orî curățirea este ordonată de administrațiune pentru interes general și în care caz sunt prescrise mĕsurî administrative. Numaî dacă mĕsurile acestor autorităță ar vătăma un interes particular, judele de ocol va fi competinte a statua asupra daunelor interese ce ar resulta, după regulele ordinare a le competințeî séle.

250. c) *Cererile pentru usurpare séŭ stricăciunî de locurî, copacî, gardurî, șanțurî séŭ alte ingrădirî* (art. 53 lit. c). Distrugerile séŭ degradațiunile de acest fel, când sunt făcute cu rea intențiune, constituesc delictul de poliție corecțională prevĕḑut și pedepsit de art. 352 cod. pen. Acțiunea civilă ce resultă din acest delict, orî-care ar fi valórea eî, se va putea exercita de odată cu acțiunea penală, înaintea tribunaluluî corecțional de județ (art. 8 c. pr. pen.) Ea se va putea însă exercita și în mod separat, independent de acțiunea publică, înaintea jurisdicțiunilor *civile*. In acest caz, *dacă cererea este maî mică de 1500 leî* va fi de competința judeluî de ocol, conform art. 51.

Când distrugerile, degradațiunile de locurî, copacî etc., nu constituesc nicî-o infracțiune la legea penală, atuncî judele de ocol este competinte a statua asupra cerereî de despăgubire, în prima instanță *pănă la orî-ce valóre*, conform art. 53.

251. d) *Cererile pentru reparațiunile locurilor séŭ clădirilor închiriate, impuse prin contract séŭ de către lege în sarcina locataruluî* (art. 53 lit. d. și art. 1434, și 1447 cod. civ.).

Judecătoriĭ de ocóle sunt competințĭ a judeca aceste cererĭ *orĭ-care ar fi prețul locațiuneĭ.*

Observăm că cererile pentru stricăciunile *posterióre*, provenite din causa neexecutăreĭ hotărîreĭ prin care chiriașul a fost condemnat la facerea reparațiunilor locative, nu intră în competința judecătoruluĭ de ocol de a le judeca în basa art. 53, de óre-ce sunt intemeiate pe art. 998 și 1075 cod. civ. Aceste cererĭ însă le va putea judeca, credem, în basa și în limitele art. 51. [1])

De și art. 53 lit. *d* nu vorbește de cât de închirierĭ, credem însă că se aplică și la arendărĭ (arg. de analog. din art. 1415—1445 cod. civ.); va fi însă neaplicabil la cererile făcute de proprietar contra usufructuaruluĭ séŭ celuĭ care are un drept de us, pentru stricăciunile făcute proprietățeĭ, de óre-ce acest fel de contestațiunĭ sunt maĭ rarĭ și maĭ puțin urgente și pun în joc cestiunĭ de drept de maĭ mare importanță și complicate.

252. e) *Contestațiunile dintre stăpânĭ și servitorĭ, meseriașĭ și calfe séŭ ucenicĭ, comercianțĭ și băețĭ de prăvălie, patronĭ și lucrătorĭ cu ḑioa, cu luna séŭ cu anul, pentru plata simbrieĭ séŭ salariuluĭ lor, orĭ executarea contractuluĭ* (art. 53 lit. *e*, coresp. cu vechiul art. 3 No. 5 din cod. pr. civ.)

Motivul principal al acesteĭ atribuțiunĭ este, că orĭ-ce om care trăesce din munca de fie-care ḑi a brațelor séle, are nevoe să'șĭ capete indată plata, fără multă întârḑiere.

Observăm că art. 53 lit. *e* nu se aplică: lucrătorilor carĭ iaŭ o lucrare în întreprindere, nicĭ persónelor carĭ sunt însărcinate cu o lucrare intelectuală iar nu manuală, precum: bibliotecarĭ, perceptorĭ, secretarĭ, intendențĭ, nicĭ obligațiunilor care resultă, nu din contractul de locațiune a industrieĭ séŭ serviciuluĭ, ci dintr' altă causă streină, precum: dintr'un împrumut, deposit, etc. [1]

---

[1]) *Comp.* Dalloz, v° *Comp. civ. des trib. de paix*, care ḑice, că aceste cererĭ intră în competința *exclusivă* a tribunaluluĭ de județ.

Cestiunea dacă art. 53 lit. *e*, a abrogat competința tribunalelor de comerciŭ de a statua, conform art. 309 din Reg. org., asupra reclamațiunilor pornite de comercianțĭ în contra slugilor lor, precum și asupra reclamațiunilor acestora contra acelora pentru plată de salariŭ, era controversată. Uniĭ susțineaŭ afirmativa, pe motiv că competința de a statua asupra acestor afacerĭ a fost atribuită in mod exclusiv judecătorilor de ocóle. Alțiĭ susțineaŭ că reclamantul avea facultatea de alegere între juridicțiunea comercială și cea civilă.

Iar alțiĭ, în fine, făceaŭ, cu drept cuvînt după noĭ, următórea distincțiune: Dacă lucrătoriĭ și servitoriĭ aŭ fost intrebuințațĭ tru serviciul unuĭ stabiliment comercial, tribunalele comerciale eraŭ singure competente. Dacă din contra, aŭ fost intrebuințațĭ pentru afacerĭ civile, tribunalele civile eraŭ singure competinte, căcĭ codicele de procedură civilă nu a restrins competința tribunalelor de comerciŭ, ci a menținut'o prin art. 740.

Noul codice de comerciŭ, prin art. 882 No. 4, nu a făcut de cât să consacre acéstă din urmă opiniune.

Observăm că, după acest codice (art. 883), dacă afacerea este comercială judecătorul de ocol este competinte a o judeca numaĭ dacă nu trece preste valórea de 1500 leĭ; în casul contrariŭ, tribunalul de județ este singur competinte. Dacă afacerea este civilă, atuncĭ judele de ocol este competinte a o judeca cu drept de apel *până la orĭ ce valóre* (art. 53 leg. jud. com. şi de oc.)

---

[1] De exemplu: o slugă chiamă în judecată pe stăpânul sĕŭ pentru o sumă de banĭ ce'ĭa dat cu titlu de împrumut, orĭ pentru nisce lucrurĭ ce pretinde că i le a lăsat în deposit la eșirea sa din serviciŭ. Dacă însă stăpânul 'ĭ reține aceste lucrurĭ cu titlu de despăgubire pentru fapte ce decurg din serviciŭ, de exemplu, fiind că și sluga 'ĭ a făcut cutare séŭ cutare stricăciune, atuncĭ judele de ocol va fi competinte.

253. f). *Cererile pentru despăgubirĭ civile provenite din difamaţiunĭ, injuriĭ, bătăĭ séŭ lovirĭ, când însă părţile nu aŭ intrat pe calea criminală* (art. 53 lit. f).

Acţiunea publică pentru aceste fapte, în limitele prevĕḑute de art. 238 alin. 2, art. 299 alin. 1 şi art. 300 codice penal, intră în competinţa judecătoruluĭ de ocol, ca judecător penal, de a fi judecate, spre a se inflige penalităţile cuvenite autorilor lor (art. 60). Acţiunea civilă pentru daune interese resultate din aceste fapte se póte judeca, séŭ de o dată cu acţiunea publică şi înaintea judecătoruluĭ penal, séŭ în mod separat, independent, şi înaintea judecătoruluĭ civil (art. 8 cod. pr. pen.) În ambele casurĭ însă, cu drept de apel până la orĭ-ce valóre. Când partea vătămată s'a constituit parte civilă inaintea judecătoruluĭ penal şi acesta a statuat deja asupra cerereĭ de daune interese, atuncĭ ea nu maĭ póte intenta acţiune civilă în mod independent înaintea judecătoruluĭ civil, căcĭ: odată o cale alésă (calea penală) cea laltă cale (calea civilă) este inchisă: „*Electâ una viâ, non datur recursus ad alteram*". [1] Acésta voesce să ne spună art. 53 lit. f, prin cuvintele: „când însă părţile nu aŭ intrat pe calea criminală". [2] Aceste cuvinte puteaŭ chiar a nu fi exprimate, de óre-ce sunt expresiunea uneĭ regule de drept comun în materie de procedură. De aceia, ele nu se găsesc reproduse în art. 15 No. 8 din legea organisăreĭ în Dobrogia. Când cererea de despăgubire provine dintr'un fapt penal care este de competinţa judecătoruluĭ de ocol, atuncĭ el este competinte a judeca acţiunea civilă cu drept de apel *până la orĭ ce valóre*, iar dacă din contra, cererea de despăgubire provine dintr'o infracţiune care nu intră în competinţa sa, precum de exemplu: un delict de bătae séŭ lovire care a causat o vĕtămare însemnată sănătăţeĭ pacientuluĭ (Art. 299 alin. 2 cod. pen.) séŭ un furt calificat, atuncĭ acéstă cerere nu va putea fi judecată de cât dacă va fi maĭ mică de 1500 leĭ; căcĭ art. 53 nu derogă de la competinţa pe care art. 51 o atribuesce judeluĭ de ocol în materie personală, iar dacă trece preste acéstă sumă, ea va fi de competinţa exclusivă a tribunaluluĭ civil de judeţ.

---

[1] Merlin, *Questions de droit* Vo. Option, § 1, No. 4.

[2] Art. 15 No. 8 din legea organisăreĭ judecătorescĭ în Dobrogea din 1886 este redactat ast-fel: „Cererĭ de despăgubirĭ civile provenite din difamaţiunĭ, injuriĭ, bătăĭ, lovirĭ séŭ *furturĭ de competinţa judecătoriilor de ocóle.*"

Observăm că, o excepţiune găsim în ce privesce furturile *simple* (necalificate), adică neînsoţite de circumstanţe agravante. Ele sunt date în competinţa judecătorilor de ocóle numaĭ dacă valórea lor nu trece preste 100 leĭ; în casul contrariŭ, ele sunt de competinţa exclusivă a tribunalelor corecţionale de judeţ. De unde urméză, că în materie de furturĭ simple, partea vătămată nu se va putea constitui parte civilă înaintea judeluĭ de ocol, ca judecător penal, de cât dacă cererea sa de despăgubire va fi inferióră cifreĭ de una sută leĭ.

254. A patra clasă. Judecătoriĭ de ocóle sunt competinţĭ a judeca cererile pentru desfiinţare de contracte, din causă de neplată a arendeĭ séŭ chirieĭ, pentru gonirea chiriaşuluĭ séŭ arendaşuluĭ din locul arendat séŭ închiriat: în prima şi ultima instanţă când *valórea locativă anuală* este de la 50 până la 300 leĭ şi cu apel, când acéstă valóre se urcă la 1000 leĭ (art. 55). ¹)

---

¹) Legea din 1879 ḑicênd, că competinţa judecătorilor de ocóle de a statua asupra acestor contestaţiunĭ se determină după *valórea locativă anuală*, a tăiat o viue controversă ce exista sub vechiul art. 4 din cod. pr. civ. corespondent cu art. 55 din acéstă lege, care art. 4 fixa ast-fel competinţa: fără apel până la valórea de 300 leĭ capital séŭ 30 leĭ venit şi cu apel, până la valórea de

Competința de a statua asupra acestor afacerĭ a fost atribuită judecătorilor de ocóle în favórea proprietarilor, carĭ aŭ cel maĭ mare interes de a obține o judecată repede și puțin costisitóre, în privința óre-căror contestațiunĭ numeróse ce pot avea cu arendașiĭ și locatariĭ, cu ocasiunea unor contracte de arendă séŭ închiriere de mică valóre.

Observăm că, cererea pentru *resiliare séŭ desființare de contracte de arenduire séŭ închiriere* nu este de competința judeluĭ de ocol de cât când este făcută de *proprietar*, adică de arenduitor séŭ inchirietor, iar nu și când este făcută de arendaș séŭ chiriaș. Și chiar în casul când este făcută de proprietar, cererea nu întră în competința judeluĭ de ocol de cât décă este basată pe faptul singur al *neplățeĭ arendeĭ séŭ chirieĭ*. Dacă pe lângă acéstă causă proprietarul adaogă orĭ-care alta, de exemplu, degradațiunea séŭ stricăciunea, orĭ schimbarea destinațiuneĭ lucruluĭ închiriat séŭ arendat, care sunt și ele nisce cause de resiliare a contractuluĭ de locațiune, afacerea întră atuncĭ *pentru totalitate* în competința tribunalelor civile de județ.

De odată cu resiliarea pentru neplată de chirie séŭ arendă judele de ocol póte ordona și gonirea chiriașuluĭ séŭ arendașuluĭ din locul inchiriat séŭ arendat. Afară de acest caz, observăm, că judele de ocol nu este competinte a ordona *gonirea chiriașuluĭ séŭ arendașuluĭ din locul închiriat séŭ arendat*, de cât dacă cererea este făcută din causă că locatarul *nu are termen séŭ termenul a expirat*, iar nu și pen-

---

1500 leĭ capital séŭ 150 leĭ venit. De unde dificultatea de a sci ce se înțelege prin acest capital și ce se înțelege prin acest venit. Ne mărginim în a anuncia numaĭ acéstă controversă, care nu maĭ presintă astăḑĭ niciĭ un interes. Trimitem pe doritorĭ a consulta un articol al D-luĭ Gr. G. Peucescu, în *Dreptul* 1873 No. 42, p. 6 și un altul al D-luĭ Em. Protopopescu—Pache, în *Dreptul*, 1873 No. 73, p. 4; fie-care susține o opiniune contrarie celuĭ lalt.

tru că locatarul a schimbat destinaţiunea lucruluĭ închiriat (art. 1430 c. civ.), séŭ pentru că a degradat imobilul, séŭ că nu mobiléză în deajuns casa (art. 1446 c. civ.), séŭ că nu înzestréză moşia cu vitele şi instrumentele necesare (art. 1455 c. civ.) A decide contrariul, ar fi a permite proprietaruluĭ de a presinta, *după voinţa sa*, orĭ ce cerere *în resiliare* sub forma uneĭ cererĭ de *expulsiune* séŭ *gonire.*

Precum vedem, legiuitorul nu a voit a da în competinţa judecătoruluĭ de ocol nicĭ o cerere de resiliare făcută din partea arendaşuluĭ séŭ chiriaşuluĭ contra proprietaruluĭ, şi nicĭ o altă cerere de resiliare din partea acestuia contra acelora, de cât aceia pentru neplata de chirie séŭ arendă. Motivul este, că judecata acestor afacerĭ s'a părut legiuitoruluĭ maĭ dificilă, din causă că se cere experţĭ, constatarea obicieiuluĭ loculuĭ, intenţiuneĭ părţilor, etc. Noĭ socotim însă, că ar fi făcut maĭ bine leginitorul dacă ar fi dat în competinţa judeluĭ de ocol judecata *orĭ-căror contestaţiunĭ ce se pot rîdica cu ocasiunea uneĭ locaţiunĭ*, până la concurenţa sumeĭ de una mie leĭ; căcĭ, pe de o parte ar fi scutit pe părţĭ de cheltuelele şi procedura trăgănitóre dinaintea tribunaluluĭ de judeţ, iar pe de alta, nu ar fi dat un bil de neîncredere capacităţeĭ judecătorilor de ocol de a judeca asupra unor fapte concomitante, şi adesea orĭ legate de faptul neplăţeĭ chirieĭ séŭ arendeĭ.

Credem, că disposiţiunile art. 55 nu sunt aplicabile de cât în materie de închiriere séŭ de arendare (*locatio rerum*) iar nu şi în materie de locaţiune a serviciilor (*locatio operarum*) séŭ în materie de contracte de embatic séŭ besman (emphyteusă). In ce privesce locaţiunea serviciilor art. 53 lit. *e este aplicabil.* În ce privesce emphyteusa, acest fel de contract producênd efecte maĭ întinse de cât locaţiunea, iar veniturile numindu-se embatic, besman séŭ *canon,* tribunalele civile de judeţ sunt singure competinte a judeca cererea pentru desfiinţarea contractuluĭ de embatic séŭ pentru gonirea embaticaruluĭ.

255. A cincia clasă. Acţiunĭ pe carĭ judecătoriĭ de ocóle nu le pot judeca **de cât în prima instanţă, orĭ-care ar fi valórea lor.**

Aceste acţiunĭ sunt enumerate de art. 56 şi sunt cele următóre:

a) Cererile pentru strămutarea hotarelor; *b*) acţiunile posesoriĭ; *c*) pretenţiunile asupra lucrărilor făcute pe ape curgătóre, pentru udare de ţérine séŭ mişcare de fabrice, morĭ, etc.; *d*) reclamaţiunile pentru exerciţiul servituţilor. pentru zidurile şi şanţurile comune, pentru distanţele de construcţiunĭ şi plantaţiunĭ a se observa între vecinĭ.

Treĭ marĭ observaţiunĭ, comune tutulor felurilor de contestaţiunĭ cuprinse în acéstă categorie, avem de făcut maĭ întâiŭ,

256. 1-a) *Observaţiune.* Pentru ca judele de ocol să fie competinte a statua asupra acesteĭ categoriĭ de acţiunĭ, se cere ca contestaţiunea **să nu fie între săteni**, pentru locurile, casele, ogrăzile séŭ ţérinile lor, căcĭ atuncĭ competinţa este atribuită judecătorilor comunalĭ, conform art. 14 din legea respectivă. Numaĭ décă contestaţiunea există între *proprietar* séŭ *arendaş* şi săteni, séŭ între moşnenĭ séŭ răzeşĭ, séŭ între proprietariĭ a două moşiĭ învecinate, judele de ocol este competinte (art. 15 şi 56). Legea ia aci în consideraţiune *calitatea* persónelor care se judecă spre a determina juridicţiunea competintă.

257. 2-a) *Observaţiune.* Chiar în cas când se contestă uneia din părţĭ însuşĭ dreptul de proprietate séŭ titlul constitutiv al servituţeĭ, judecătorul de ocol nu incetéză d'a fi competinte de a statua asupra cestiuneĭ séŭ faptuluĭ de *posesiune*, ferindu-se, bine inţeles, ca printr'acésta să prejudece fondul chiar al *dreptuluĭ de proprietate séŭ servitute* (art. 56 alineat ultim). Sub imperiul vechiuluĭ art. 5 cod. civ., intr'un asemenea cas competinţa judeluĭ de ocol inceta şi afacerea intra în competinţa tribunaluluĭ de judeţ. [1]

258. 3-a) *Observaţiune.* Judecătorul de ocol fiind competinte a judeca asemenĭ contestaţiunĭ, printr'aceasta chiar este competinte a statua asupra cererilor accesoriĭ de daune-interese séŭ de restituţiunĭ de fructe, etc, *orĭ-care ar fi valoarea lor*, de óre-ce: *„accesorium sequitur principale“*, şi afară de acésta, art. 53 ḑice formal, că judecătoriĭ de ocóle sunt competinţĭ a judeca asemenĭ cererĭ de daune interese, cu drept de apel până la orĭ-ce valóre [2].

Să ḑicem căte-va cuvinte acum, despre fie-care fel de contestaţiune, din cele cuprinse in această a cincia clasă de acţiunĭ, date in competinţa judecătorilor de ocóle.

258. *bis a*) *Cererile pentru strămutarea hotarelor.* Nu trebue să se confunde acţiunea pentru delimitare séŭ hotărnicie cu acţiunea pentru strămutarea hotarelor. Cea d'ăntăiŭ, nu este alta de cât acţiunea mixtă şi divisorie, care la romanĭ se numea *finium regundorum*, al căreia obiect este de a fixa în mod *definitiv hotarele* între două proprietăţĭ vecine. Acéstă acţiune este de competinţa tribunaluluĭ civil de judeţ al loculuĭ unde este situat imobilul, a căruia hotărnicie se cere, şi este guvernată de regule speciale determinate anume printr'un regulament de administraţiune publică, intocmit in virtutea art. 745 cod. pr. civ. [3]. Cea de a doua, nu este alta de căt acţiunea pentru restabilirea hotarelor în starea în care se aflaŭ maĭ înainte şi plata daunelor causate pe nedrept.

---

[1] Cestiunea décă şi pentru acţiunile *posesoriĭ* competinţa judeluĭ de ocol era subordonată de vechiul art. 5 cod. pr. civ., condiţiuneĭ ca insu'şĭ dreptul de proprietate să nu fie contestat, era grav controversată. Pentru *afirmativa*, Cas. R. I, 1871, 1875, 1877, 1878, 1879. Pentru *negativa*. Cas. R. I, 1872, 1873, 1875.

[2] Cas. R. I, 1878, Bulet. decis. No. 231, p. 224;—I, 1879, Bulet. decis. No. 64, p. 112;—I, 1884, Bulet. decis. No. 285.

[3] Veḑĭ *Regulamentul de administraţiune publică pentru facerea şi executarea hotărniciilor*, decretat la 24 Februariŭ 1868 şi promulgat la 28 Februariŭ acelaşĭ an.

În Francia, legea din 25 Maĭ 1838 a întins competinţa judecătorilor de pace, atribuindu-le judecata acţiunilor în grăniţuire (*actions en bornage*), pe lăngă aceia a acţiunilor pentru strămutarea hotarelor (*en déplacement de bornes*) ce o aveaŭ de maĭ înainte, cu condiţiunea însă, ca proprietatea séŭ titlul de proprietate să nu fie contestat, căcĭ în casul contrariŭ, tribunalul civil de prima instanţă devine competent, pentru că nu trebue ca o juridicţiune de excepţiune să judece o adevĕrată acţiune în revendicaţiune. După legea nóstră (art. 56 alin. final), cănd părâtul în cursul judecăreĭ cerereĭ pentru restabilirea hotarelor contestă dreptul de proprietate,—atuncĭ judele de ocol, precum am maĭ ḑis, nu încetează de a fi competinte a judeca faptul strămutăreĭ hotaruluĭ.

Strămutarea séŭ desfiinţarea de hotare făcută cu rea intenţiune constitue un delict de poliţie corecţională (art. 355 cod. pen.,); comisă fără intenţiune, constitue o contravenţiune. Acţiunea civilă exercitată ca accesoriŭ pe lăngă acţiunea publică se va judeca de tribunalele penale (art. 8 c. pr. pen.). In privinţa daunelor provenite din faptul strămutăreĭ hotarelor, judecătorul de ocol este competinte a statua *orĭ-care ar fi cifra despăgubireĭ cerută de reclamant*, bine înţeles, că numaĭ *în prima instanţă.* Cu tóte că art. 56 nu vorbeşte de cât de strămutarea hotarelor, însă şi aşedarea séŭ punerea lor póte fi obiectul uneĭ acţiunĭ posesoriĭ, când s'a făcut pe brazda séŭ şanţul comun dintre proprietăţĭ şi contra voinţeĭ unuia din proprietarĭ ¹).

159. b) *Acţiunile posesoriĭ.* Nu vom vorbi aci de cât de-

---

¹) Curasson, *op. cit.* t. II, No. 668, p. 318.

spre regula că: *posesoriul și petitoriul nu se pot cumula*; cele-l'alte noțiunĭ generale le-am dat deja când am tratat materia acțiunilor petitoriĭ și posesoriĭ [1]).

Pârâtul într'o acțiune posesorie se póte apăra în două modurĭ: séŭ negând absolut posesiunea adversaruluĭ seŭ, séŭ netăgăduind cu totul acéstă posesiune, pretinde că nu a turburat'o, de óre-ce ceia-ce a făcut avea dreptul de a face în virtutea proprieĭ séle posesiunĭ.

In amândouă aceste casurĭ judecătorul póte fi obligat a procede la facerea uneĭ cercetărĭ locale; déră acéstă cercetare nu póte nicĭ-odată atinge fondul dreptuluĭ de proprietate séŭ servitute; cu alte cuvinte, judecătorul trebue să se mărginéscă a ordona ca reclamantul să probeze *posesiunea* sa anuală, iar pârâtul posesiunea sa particulară care a motivat faptul turburăreĭ séŭ al deposedăreĭ.

Nu este permis judecătoruluĭ de a admite verĭ-una din părțĭ ca să probeze că are *proprietatea* imobiluluĭ séŭ verĭ-un drept real imobiliar; cu alte cuvinte, posesoriul și petitoriul nicĭ-odată nu se pot cumula (art. 25 cod. pr. civ. fr. și art. 56 din leg. jud. com. și de ocóle [2]).

Acésta însă nu însemnédă că judecătorul nu póte nicĭ-odată să consulte titlurile de proprietate séŭ de servitute spre a se lumina și a decide asupra exercițiuluĭ dreptuluĭ de posesiune; ceia-ce nu 'ĭ este premis este de a se pronunța asupra validităţeĭ acelor titlurĭ spre a stabili fondul dreptuluĭ de proprietate séŭ de servitute [1].

---

[1]) A se vedea No. 62 și urm. p. 58 și urm.

[2]) Acéstă regulă se aplică nu numaĭ judecătorilor posesoriuluĭ în prima instanță, adică judecătorilor de ocóle, déră și judecătorilor posesoriuluĭ în ultima instanță, adică tribunalelor civile de județ, căcĭ este una din consecințele maximeĭ: *petitoriul și posesoriul nu trebuesce nicĭ-odată a fi confundat.* (Cas. R. I, 1872, Bulet. decis. No. 231, p. 185; I. 1872, Bulet. decis. No. 342, p. 261; I, 1873, Bulet. decis. No. 165, p. 77).

Curtea de Casaţiune din Francia a decis de maĭ multe orĭ, că nu este contrarie reguleĭ de maĭ sus hotărîrea prin care judecătorul examină petitoriul numaĭ în *motivele* séle; ceia-ce este necesar este ca motivele să nu fie trase în mod exclusiv din fondul dreptuluĭ [2].

Curtea nóstră de Casaţiune a decis, că este *omisiune esenţială* când judecătorul nu ia în consideraţiune séŭ nu consultă titlurile de proprietate séŭ de servitute, care de multe orĭ sunt cel maĭ eficace element spre a'şĭ forma convincţiunea asupra întindereĭ şi împrejurărilor posesiuneĭ [3]. Déră judecătorul nu póte nicĭ-odată atribui uneia din părţĭ o posesiune litigiósă, basându-se exclusiv numaĭ pe *titlurĭ* séŭ pe o posesiune immemorială, orĭ de 30 anĭ [4]. Cu tóte acestea, judecătorul póte să ia în consideraţiune acte de folosinţă anterióre anuluĭ care a precedat turburarea, când aceste acte se alipesc printr'o relaţiune necesară la posesiunea actuală, spre a'ĭ determina natura şi caracterul, şi a ordona probaţiunea lor décă existenţa acestor acte este contestată [5].

260. Cumulul posesoriuluĭ cu petitoriul póte óre el resulta şi din faptul, că reclamantul la petitoriŭ în timpul instanţeĭ, recurge la posesoriŭ pentru acelaşĭ obiect séŭ vice-versa, reclamantul la posesoriŭ în timpul instanţeĭ recurge la petitoriŭ In Francia există în acéstă privinţă disposiţiunile art. 26 şi 27 cod. pr. civ., pe care nu le a reprodus legiuitorul nostru. Art. 26 ḑice: *„le demendeur au petitoire ne sera plus recevable à agir au possessoire“*; (reclamantul în petitoriŭ nu va maĭ fi primit a reclama la posesoriŭ). Iar art. 27 ḑice: *„le defendeur au possesoire ne pourra se pourvoir au petitoire, qu'après que l'instance sur le possessoir aura été terminée: il ne pourra, s'il a succombé, se pourvoir qu'après qu'il aura pleinement satisfait aux condamnations prononcées contre lui“*: (Pârâtul în posesoriŭ nu va putea recurge la petitoriŭ, de cât după ce instanţa asupra posesoriuluĭ va fi fost terminată: nu va putea décă a perdut procesul să recurgă la petitoriŭ, de cât după ce va fi executat pe deplin condemnaţiunile pronunţate contra sa....) Legea franceză presumă, că cel ce intentéză acţiunea în revendicaţiune séŭ acţiunea confesorie, printr'acésta chiar mărturiseşte că nu are posesiunea séŭ exerciţiul dreptuluĭ sĕŭ [1]). In dreptul nostru nu avem o asemenea presumpţiune legală, care de altmintrelea ar fi adesea orĭ nedréptă, [2]) şi, proprietatea fiind cu totul distinctă de posesiune, trebue deci să decidem că reclamantul la petitoriŭ póte chiar maĭ înainte de a se termina instanţa petitorie să recurgă la cea posesorie, chiar la acţiunea în complângere décă el posedă în realitate, căcĭ renunciarea la posesiune nu se presumă în lipsă de o disposiţiune contrară a legeĭ [3]). Cu atât maĭ mare cuvînt pârâtul în petitoriŭ póte recurge la posesoriŭ, pentru turburările ce va fi suferit înainte séŭ după intentarea acţiuneĭ petitorie, şi vice-versa, pârâtul în posesoriŭ póte recurge la petitoriŭ chiar maĭ înainte ca instanţa posesorie să fie terminată. De asemenea, credem, că acela care este reclamant în posesoriŭ póte recurge chiar în timpul instanţeĭ începute la petitoriŭ, fără ca să i se pótă ḑice, că lăsând acéstă din urmă cale, a recunoscut printr'acésta chiar posesiunea adversaruluĭ sĕŭ; de óre-ce posesiunea trebue a fi dovedită, ea nu se presumă[1]. De asemenea, credem, că pârâtul într'o acţiune în reintegrare póte opune fórte bine pe cale de apărare acţiunea în complângere, adică posesiunea sa de un an. Cu maĭ mult cuvînt reclamantul în reintegrare va putea transforma acţiunea sa în complângere în acţiune în reîntegrare. A decide alt-fel, adică a obliga pe reclamant a face două procese deosebite şi succesive, ar fi a voi a separa, cum se ḑice, degetul de unghie[2].

---

[1] Cas. R. I, 1878; Bulet. decis. No. 335, p. 308; I, 1880; Bulet. decis. No. 310, p. 331; I, 1880, Bulet. decis. No. 333, p. 345; I, 1884, Bulet. decis No. 259. p. 630.

[2] Cas. Fr. 1 Iuliŭ 1872 (S. 1872, I, 235.—P. 1872. 555); 11 Decembre 1871 (S. 1872, I, 28.—P. 1872. 44).

[3] Cas. R. I, 1879, Bulet. decis. No. 78, p. 165.

[4] Cas. Fr. 11 Ianuariŭ 1865 (S. 1865, I, 88.—P. 1865, 184); Curasson, *op. cit.* t. II, No. 731, p. 501.

[5] Cas. Fr. *Rej.* 16 Decembre 1874 (D. P. 75, 1, 103); Poux-Lagier şi Paul Pialat asupra luĭ Curasson, *op. cit.* t. II, No. 731, p. 502 nota *a*, şi No. 733, p. 507 nota 1.

---

[1]) Cas. Fr. Req. 2 Februarie 1857 (D. P. 57, 1. 253).

[2]) Ar fi nedréptă adesea orĭ, pentru că mulţĭ preferă a se judeca la petitoriŭ când cred că aŭ probe decisive, spre a nu fi siliţĭ a face două procese.

[3]) In dreptul roman acţiunea petitorie ne excludea acţiunea posesorie. Interdictul *uti possedetis* putea fi exercitat de reclamantul în revendicaţiune. Legea 21, § 1, Dig. *De acq. vel amit. poses.*

261. Când, fie asupra acţiuneĭ în complângere, fie asupra celeĭ în denunciare de noui lucrări, posesiunea legală a recla-

---

(41—2) ḑice: „*Nihil commune habet proprietas cum possessione et ideo non denegatur et interdictum uti possidetis, qui coepit rem vindicare; non enim videtur possessioni renuntiasse qui rem vindicavit*“.

[1] In contra aceste opiniunĭ care admite în aceste casurĭ de litispendenţă cumulul petitoriuluĭ cu al posesoriuluĭ şi vice-versa, s'ar putea însă obiecta, că odată alegerea făcută între cele două căĭ, ea este absolută şi irevocabilă, conform reguleĭ de procedură: „*electâ una viâ, non datur recursus ad alteram*“. Uni autorĭ în Francia (Appleton, § 337; Poux-Lagier şi Paul Pialat asupra luĭ Curasson, *op. cit.* t. II, No. 732, nota *b*, p. 503 şi nota *a*, p. 506 şi 507), susţin că acéstă regulă este adevăratul motiv pentru care legea franceză opreşte cumulul petitoriuluĭ când este litispendenţă, iar nu presumpţiunea de recunóştere în mod implicit a posesiuneĭ în profitul pârâtuluĭ.

[2] Cas. Fr. 18 Noembre 1873.

mantuluĭ şi faptul care a pricinuit turburarea este constatat séŭ recunoscut,—judele de ocol séŭ tribunalul ca instanţă de apel, trebue să pronunţe menţinerea în posesiune a reclamantuluĭ şi să ordone restabilirea lucrurilor în starea în care se aflaŭ maĭ înainte de turburare [1]), într'un termen care, o dată expirat, reclamantul să fie autorisat a procede singur la restabilire cu cheltuiala pârâtuluĭ. Judecătorul póte, ca în loc să condamne pe acesta a procura lucrările necesare pentru acéstă restabilire, să fixeze o sumă óre-care de daune-interese care să'ĭ ţină locul; maĭ ales când restituţiunea séŭ restabilirea în natură nu maĭ este posibilă.

Pârâtul care cade într'o acţiune posesorie nu póte să oferе, de a substitui stăreĭ de lucrurĭ anterióre faptuluĭ turburăreĭ, stabilirea unuĭ alt mod de folosinţă ce ar pretinde că este tot atât de util proprietăţeĭ séŭ exerciţiuluĭ dreptuluĭ reclamantuluĭ (art. 634 alin. 1 cod. civ.); judecătorul în posesoriŭ nu este competinte a judeca oportunitatea şi suficienţa unor asemenea oferirĭ: ar fi a cumula petitoriul cu posesoriul.

---

[1]) *Sic*, Bourbeau, *op. cit.* No. 434; Curasson, *op. cit.* t. II, No. 71, p. 476 *et seq.*—Bélime *op. cit.* No. 365 *et seq.*, Dalloz, Vo. *act. pos.* No. 164 şi alţiĭ sunt de opiniune, că în óre-carĭ casurĭ excepţionale, utilitatea şi forţa lucrurilor trebuesc a face să se aplice rigórea acesteĭ regule; maĭ ales când distrugerea ar putea causa un mare prejudiciŭ, séŭ când este sigur stabilit, de acum, prin cercetare locală chiar, că posesorul anual nu are dobândită prescripţiunea şi că decĭ, triumful săŭ la posesoriŭ nu este de cât efemer. In aceste casurĭ, aceştĭ autorĭ autorisă pe judecător a remite decisiunea asupra restabilireĭ lucrurilor în starea de maĭ înainte judecătoruluĭ petitoriuluĭ. Noĭ nu admitem acéstă opiniune, fiind că judele de ocol nu póte să se preocupe de urmările eventuale ale acţiuneĭ posesoriĭ; hotărîrile posesoriĭ sunt nisce hotărîrĭ de plină menţinere, definitive asupra faptuluĭ şi caracteruluĭ posesiuneĭ; judecătorul nu póte să'şĭ exprime convingerea sa fără a viola legea. Şi apoĭ, ar fi just, legal, ca reclamantul reţinut într'o posesiune ineficace să fie obligat a lua el iniţiativa uneĭ acţiunĭ séŭ instanţe petitoriĭ? (Vedĭ, Garnier. p. 448; Carou, No. 54—58; Poux-Lagier şi Paul Pialat, *op. cit.* No. 719, nota *a*.).

De asemenea, pârâtul într'o acţiune posesorie nu póte să iasă triumfător susţinênd că, de şi a făcut óre-care schimbare scaunuluĭ séŭ stabilireĭ primitive a servituţeĭ, oferind proprietaruluĭ fonduluĭ dominant un loc ce are aceiaşĭ înlesnire pentru exercitarea drepturilor séle şi pe care acesta nu'l póte refusa—el nu a causat verĭ-o turburare ci n'a făcut de cât să useze de un drept al sĕŭ (*„non facit injuriam qui jure suo utitur“*), conform art 634 alin. 2 cod. civ. Pârâtul nu se póte apăra ţinând acéstă cuvîntare, pentru că, cu de la sine putere, fără consimţămêntul reclamantuluĭ, séŭ fără autorizarea prealabilă a justiţieĭ în cas de neînţelegere, el nu a putut face acea schimbare a stabilireĭ primitive a servituţeĭ [1]). Afară de acestea, judecătorul în posesoriŭ este necompetinte a judeca décă în adevĕr: a) acea stabilire primitivă a devenit maĭ impovărătóre proprietaruluĭ fonduluĭ supus (pârâtuluĭ), séŭ b) décă 'l opreşte a'şĭ face pe dênsul reparaţiunĭ folositóre, şi c) dacă locul oferit are aceiaşĭ înlesnire, comoditate pentru exerciţiul servituţeĭ, aşa în cât cea-l-altă parte (reclamantul) să nu'l pótă refusa (art. 634 cod. civil citat maĭ sus) [2]).

262. Ce vom decide în cas când se constată că nicĭ una din părţĭ, nicĭ reclamantul nicĭ pârâtul nu aŭ o posesiune îndestul de caracterisată, justificată faţă de cel-l'alt, în cât judecătorul nu póte şti cine din eĭ are posesiunea? Maĭ multe opiniunĭ se pot presenta:

---

[1]) *Sic*, Demolombe, t. XII p. 404, No. 902; Laurent, t. VIII p. 333, No. 276; Duranton, t. V, p. 620, No. 623; Ducauroy, Bonnier et Roustain, la art. 701; Garnier, Traité des actions possessoires p. 402; Appleton, § 415; Cas. Fr. 20 Ianuarie 1874 (D. P. 74, 1. 151). *Comp.* Cas. Fr. 6 Aprilie 1831; Dalloz, Vo. *Act poss.*, No. 732. *Contra*, Curasson, *op. cit.* t. II No. 704 p. 423.

[2]) Curtea de Casaţiune, printr'o decisiune recentă, de la 31, Martiŭ 1889, a decis contrariul, neţinênd sémă de aceste principiĭ de drept.

1-a *Opiniune.* Judecătorul trebue să respingă pur şi simplu cererea reclamantuluĭ, dacă posesiunea sa de cel puţin un an nu este pe deplin justificată [1].

2-a) *Opiniune.* Judecătorul póte acorda în asemenea cas posesiunea provisorie uneia din părţĭ (*la récréance*) sub dare de cauţiune, séŭ ordona ca posesiunea să fie sequestrată pănă la judecarea procesuluĭ în petitoriŭ (art. 1632 cod. civ. coresp. art. 1961 cod. civ. fr., prin analogie). Jurisprudenţa şi o parte din doctrină în Francia se pronunţă, în general, în favórea acesteĭ a doua opiniunĭ [2].

3-a) *Opiniune.* Judecătorul nu póte acorda posesiunea provisorie (recreanţa) ci numaĭ ordona sequestrul [3].

4-a) *Opiniune.* După alţiĭ trebueşte a distinge: a) Dacă reclamantul are o posesiune egală (de un an deplin) cu aceia a pârâtuluĭ, atuncĭ judecătorul va putea ordona sequestrul pănă la judecarea petitoriuluĭ, conform art. 1632 cod. civ., prin analogie; b) Dacă verĭ-una din părţĭ a stăpânit lucrul maĭ mult timp, în cursul anuluĭ care a precedat turburarea séŭ intentarea acţiuneĭ, fără impotrivire din partea celeĭ-l'alte părţĭ, atuncĭ judecătorul va pune séŭ ţine în stăpânire pe acea parte, conform art. 14 alin. 1, leg. jud. com. şi de oc. 1879 şi art. 19 legea Dobrogieĭ, prin analogie.

263. c) *Pretenţiunile asupra lucrărilor făcute pe ape*

---

[1] Garnier, *op. cit.* p. 67; Chauveau asupra luĭ Carré, *op. cit.*, quest. 111, 111 bis şi 111 ter, şi Suplim.; Carou, No. 651—656; Bélime, No. 393 *et seq.*; Dalloz Vo, *Act. pos.* No, 684—700.

[2] Cas. Fr. 14 Noembre 1832; 16 Noembre 1842; 11 Februarie 1857; Troplong, *Des Prescriptions*, t. I, No. 330; Poucet, *des Actions*, No. 59; Carré, *Traité de la procédure*, t. I, p. 48 şi *De la juridiction des juges de paix*, t. II, No. 1367; Curasson, t. II, No. 723 şi 724, p. 484 *et. seq.* Consultă asupra jurisprudenţeĭ franceze, maĭ ales Poux-Lagier şi Paul Pialat asupra luĭ Curasson, *op. cit.* No. 724 nota *a.*

[3] Cas. Fr. 31 Iuliŭ 1838.

curgĕtóre, ¹) *pentru udare de ţérine séŭ mişcare de fabrice, de morĭ, etc.*

Competinţa acestór contestaţiunĭ este de sigur atribuită judeluĭ de ocol, maĭ întâiŭ, când cursurile de apă sunt exclusiv reservate intereselor private, adică când e vorba de ape nenavigabile séŭ neflotabile (neplutitóre) ²). Art. 582 cod. civil dă drept particularilor de a avea verĭ-un drept de proprietate séŭ folosinţă asupra acestor ape. Când cursurile de apă sunt afectate la o întrebuinţare publică, adică când sunt ape navigabile séŭ flotabile ³) şi ca atare fac parte din domeniul public (art. 476 şi 582 cod. civ.), atuncĭ sunt regulate de legile relative la drumurĭ ⁴) cu carĭ sunt asemănate (art. 476 cod. civ.), adică de legile administrative. Nimenuĭ nu'ĭ este permis de a'şĭ apropria verĭ-o parte din aceste ape: séŭ impedicênd cursul apeĭ prin construcţiunĭ, séŭ slăbindu'l prin derivaţiunĭ, séŭ strîngêndu'l prin usine, fabrice séŭ alte edificiĭ, séŭ cercetându'ĭ fundul spre a extrage nisip şi pietre. Orĭ cât de îndelungată ar fi posesiunea unor asemenea întreprinderĭ, ea nu póte conduce la prescripţiune. Intreprinderile séŭ construcţiunile comise pe aceste fluviĭ séŭ riurĭ, de proprietariĭ de usine, morĭ séŭ ţérine riverane, vor trebui a fi reprimate de consiliile de prefectură ca contraven-

---

¹) Prin *ape curgĕtóre* se înţeleg orĭ-ce isvóre, părăurĭ, lacurĭ, beleştaie séŭ iazurĭ, ape pluviale (provenite din plóie), gârle, riurĭ, fluviurĭ. Aci dér e vorba de întreprinderĭ séŭ lucrărĭ făcute pe ape în general.

²) Vedĭ disposiţiunile ce coprinde asupra acestuĭ punct codicele civile art. 497, 578, 579, 580, 581, 582 şi 583, corespundĕtóre cu art. 558, 640, 641, 642, 643, 644 şi 645, cod. civ. fr.

³) Sunt ape plutitóre acelea carĭ servesc a transporta lemne pe *plute*, iar nu şi acelea care nu servesc de cât la simpla plutire a unor lemne nelegate, isolate (*flottoge à bûches perdues*).

⁴) Vedĭ Legea din 30 Martie 1868, art. 1, 6, 8, 15 şi 41, comb. cu legea din 2 Aprilie 1864, art. 60, 64 şi 70 alin. 4.

țiunĭ la căile marĭ de comunicațiune, când ele vétămă interesul public.

264. De și apele navigabile séŭ plutitóre sunt afectate usuluĭ public, guvernul însă exercită asupra lor tóte drepturile și percepe tóte avantagiile de carĭ aceste marĭ cursurĭ de apă sunt susceptibile. Administrațiunea este chiar autorisată de a concede particularilor, *într'un interes pur privat al lor*, dreptul de a lua apă din aceste rîurĭ, pentru a alimenta usinele séŭ uda țérinele. Aceste concesiunĭ sunt însă eminamente revocabile.

265. Ce vom decide în cas când ḑisele contravențiunĭ pe ape navigabile séŭ flotabile nu intereséză de cât pe particularĭ, și nu daŭ loc la daune-interese de cât de la particular la particular, adică nu vétămă de cât un interes privat? Acțiunea în daune-interese este ea óre de competința autorităților administrative? De sigur că nu. Judele de ocol séŭ tribunalele de județe sunt singure competinte, după regulele generale a le competinței fie-căruia.

266. Concesionarul unuĭ curs de apă de domeniul public, turburat în exercițiul dreptuluĭ séŭ posesiuneĭ séle, va putea el óre exercita acțiunile posesoriĭ?

Uniĭ susțin negativa, pe motiv că apele navigabile și flotabile sunt neprescriptibile și posesorul ne póte avea *animus domini*; decĭ, el nu póte beneficia de acțiunile posesoriĭ.

Alțiĭ susțin afirmativa, pe motiv că dacă concesionarul întrebuințăreĭ apeĭ nu are, în adevĕr, o proprietate nestrămutată asupra rîuluĭ navigabil séŭ flotabil, din causa revocabilitățeĭ concesiuneĭ séle,—nu este însă maĭ puțin adevĕrat că el are, față de terțiĭ, dreptul de a se bucura în liniște de lucru, sub singura condițiune de a fi privat de dênsul décă interesul general ar cere o mĕsură contrarie: acéstă folosință séŭ bucurie nu póte fi decĭ turburată pentru un interes particular. In cât privește excepțiunea de neprescriptibilitate a domeniuluĭ public, ea nu póte fi invocată cu succes de pârât în propriul şi privatul sĕŭ nume, de óre-ce ea nu există de cât în numele şi interesul public. Jurisprudenţa [1]) şi doctrina [2]) in Francia, se pronunţă în general, în acest sens. De asemenea şi la noĭ [3]).

267. *d) Reclamaţiunile pentru* **exerciţiul** *servituţilor, pentru zidurile şi şanţurile comune, pentru distanţele de construcţiunĭ şi plantaţiunĭ a se observa între vecinĭ* (art. 576—644 cod. civ. şi art. 56 lit. *d*, leg. jud. com. şi de oc., sĕŭ vechiul art. 5 cod. pr. civ.). Judecătorul de ocol este competinte a statua asupra exerciţiuluĭ servituţilor, fie convenţionale (art. 578—585) fie legale (art. 586—619 cod. civ.); destul este ca să fie din cele ce se pot dobândi prin posesiune, adică să fie continue şi aparenţĭ (art. 623 cod. civ.), Pentru cele care nu se pot dobândi de cât printr'un titlu, cum sunt cele discontinue şi neaparenţĭ (art. 624 cod, civ.), judele de ocol este competinte a statua când nu se contestă însă'şĭ titlul constitutiv al servituţeĭ.

268. *Quid juris* când titlul constitutiv al servituţeĭ, ce nu se póte dobândi de cât prin titlu, este contestat?

Două opiniunĭ se pot presenta.

1-a *Opiniune.* Judele de ocol va trebui să nu'şĭ decline competința, ci să judece afacerea respingând cererea, ca una ce este fondată pe o posesiune considerată de lege ca o simplă toleranță și cu titlu precariŭ. Art. 57 alin. ultim autoriză pe judecător în acest cas de a judeca faptul posesiuneĭ, fără a putea să'șĭ decline competința séŭ trimite pe părțĭ înaintea tribunaluluĭ, pe calea petitorie.

---

[1]) Cass. Fr. req. 10 Februariŭ 1864; 24 Iuliŭ 1865; 18 Iuniŭ 1866 (D. P. 1866, 1, 425); 14 Martiŭ 1870; 26 Iuniŭ 1876 (D. P, 1877, 1, 227). Req. 6 Martiŭ 1878 (D. P. 78, 1, 302); Bonfils, *op. cit.* No. 350—353.

[2]) Benech, p. 256; Garnier, p. 293; Béllime, No. 243; Bourbeau, No. 368, Curasson, t. II, No. 620, p. 211.

[3]) D-l Al. Degrea (*Locatarul, Comodatarul, pot eĭ exercita acţiunile posesoriĭ?*, în **Dreptul**, No. 78, din 1887, p. 18) ȡice: „Drepturile de uz asupra obiectelor făcênd parte din domeniul public staŭ sub ocrotirea acţiunilor posesoriĭ chiar între particularĭ, numaĭ décă sunt reclamate ca accesoriĭ a le unuĭ drept privat sĕŭ în virtutea uneĭ concesiunĭ sĕŭ a uneĭ simple toleranţe administrative.“

2-a *Opiniune*. Judele de ocol, din contra, va trebui, să'șĭ decline pur și simplu competința, de óre-ce conform chiar art. 56 alin. ultim invocat maĭ sus, judele de ocol nu va putea judeca faptul posesiuneĭ, fără să prejudece validitatea titluluĭ constitutiv al servituțeĭ, adică însă'șĭ fondul dreptuluĭ de servitute. Aci avem déră o exactă aplicațiune a art. 56 *în fine*, iar nu o derogațiune. Și chiar de ar fi considerată acéstă soluțiune ca o derogațiune, ea se justifică prin însă'șĭ natura séŭ forța lucrurilor. Acésta este opiniunea nóstră.

269. Când acțiunea este pentru recunóșterea unuĭ *drept de servitute*, iar nu pentru *exercițiul posesiuneĭ servituțeĭ*, acțiunea este petitorie iar nu posesorie; de óre-ce faptul posesiuneĭ servituțeĭ, iar nu dreptul de servitute este de competința judecătoruluĭ de ocol, și decĭ, el este incompetinte. Când pârâtul într'o acțiune posesorie contestă reclamantuluĭ însă'șĭ titlul séŭ dreptul seŭ de servitute, séŭ pretinde că a câștigat, prin titlu, prin destinațiunea părinteluĭ de familie, séŭ prin posesiunea de 30 anĭ, dreptul de a conserva construcțiunile séŭ plantațiunile la o distanță maĭ mică de cât cea legale, judecătorul de ocol, confom disposițiunilor art. 56 alin. ultim, remâne competinte de a statua asupra cestiuneĭ de posesiune, cu condițiunea însă de a nu atinge fondul dreptuluĭ de proprietate séŭ de servitute.

§ I. Competinţa judeluĭ de ocol în materie comercială.

270. Noul codice de comerciŭ (art. 883 şi 883) a dat în competinţa judecătorilor de ocóle judecata *tutulor acţiunilor ce aparţin juridicţiuneĭ comerciale*, care aŭ o valórea până la 1500 leĭ capital şi interese [1]. Aceste contestaţiunĭ nu le póte judeca însă de cât *in prima instanţă*, orĭ cât de neînsemnată ar fi de altmintrelea valórea lor; dreptul de apel la tribunalul de judeţ este tot-d'auna deschis. Aşa dér, distincţiunile şi restricţiunile ce legea face judecătoriilor comunale şi de ocóle (art. 51 şi urm.) în privinţa dreptuluĭ de a apela în materie civilă ordinară, nu se pot aplica judeluĭ de ocol în materie civilă; contestaţiunile chiar maĭ micĭ de 300 leĭ le va judeca tot-d'auna cu drept de apel la tribunal.

---

[1] Iată, după art. 882 cod. com., care sunt acţiunile ce aparţin *juridicţiuneĭ comerciale* a le judeca şi prin urmare, şi judeluĭ de ocol până la 1500 leĭ capital şi interese.

a) Tóte contestaţiunile relative la fapte de comerciŭ între orĭ-ce persóne; b) Acţiunile de revocare saŭ de confirmare a sequestruluĭ uneĭ nave, chiar când ar fi înfiinţat în temeiul uneĭ creanţe civile; c) Acţiunile contra căpitanilor de nave, contra prepuşilor séŭ representanţilor, contra comişilor—călătorĭ de comerciŭ şi contra comişilor de negoţ, derivate din faptele de comerciŭ cu carĭ sunt însărcinaţĭ; precum de asemenea şi în aceleaşĭ limite, acţiunile acestor persóne contra patronilor lor; d) Contestaţiunile dintre călfĭ séŭ ucenicĭ, băeţĭ şi servitorĭ de magasine, comisionarĭ de strade şi lucrătorĭ cu ḑiua, luna séŭ anul, cu comerciantul s'aŭ şeful uneĭ întreprinderĭ comerciale, pentru îndeplinirea serviciuluĭ la care eĭ s'aŭ obligat; séŭ pentru plată de salariŭ orĭ altă lucrare; e) Acţiunile pasageruluĭ contra căpitanuluĭ saŭ armatoruluĭ uneĭ nave, precum şi acţiunile acestora contra pasagerilor; f) Acţiunile întreprinḑătoruluĭ de spetacole publice contra artiştilor teatralĭ, precum şi acţiunile acestora contra intreprinḑătoruluĭ; g) Contestaţiunile relative la vânḑarea cu licitaţiune a mărfurilor s'aŭ productelor depuse în magasine generale, docurĭ orĭ întreposite; h) Tot ce priveşte la falimente, după disposiţiunile cărţeĭ III din codicele de comerciŭ; j) Contestaţiunile privitóre la calitatea de comerciant séŭ la existenţa uneĭ societăţĭ comerciale.

Când o contestaţiune de natură comercială se iveşte într'un loc unde se ţine un târg séŭ bâlciŭ, séŭ într'un port orĭ schelă şi ea reclamă o soluţiune urgentă, judele de ocol séŭ preşedintele judecătorieĭ comunale în localităţile unde nu sunt judecătoriĭ de ocóle, póte să constate orĭ-ce fapt şi să ordone provisoriŭ mĕsurile de asigurare, prevĕḑute de art. 71 şi 72 din codicele comercial şi 455 şi următoriĭ din procedura civilă, până când se va judeca de autoritatea competentă (art. 886 cod. com.).

§ III. Competinţa judeluĭ de ocol în materie penală.

271. Judecătorul de ocol este prin excelenţă tribunal de simplă poliţie în materie penală.

El este competinte a judeca în prima instanţă:

a) Tóte contravenţiunile de simplă poliţie prevĕḑute de codicele penal, afară de acelea care intră în competinţa *exclusivă* a judecătoriilor comunale şi despre care am vorbit deja. (Art. 19, 51 alin. 2 şi 59 leg. jud. com. şi de oc. şi art. 164 cod. pr. pen. [1]).

b) Faptele prevĕḑute de art. 238 şi art. 299 alin. 1 cod. penal şi carĭ sunt calificate de lege ca *delicte*, adică lovirile şi rănirile cu voinţă, [2]) carĭ nu aŭ causat verĭ-o vĕtămare însemnată sănătățeĭ séŭ verĭ-o incapacitate de lucru (art. 238) și injuriile séŭ expresiunile ocărătóre prevĕḑute de art. 299 alin. 1 cod. pen. (art. 60 leg. jud. com.)

---

[1]) Acesta este adevĕratul înţeles al art. 59 alin. 2 leg. jud. com. şi de oc., care ḑice că „atribuţiunile date sub-prefecţilor şi poliţailor prin art. 141 şi 142 cod. pr. pen., se vor exercita numaĭ de judecătoriĭ de ocóle, *cu restricţiunea însă prevĕḑută* la art. 164 c. pr. pen.," Acest art. 164 pr. pen. a fost modificat de art. 19 leg. jud. com. şi de oc., care a atribuit competinţa judecăreĭ contravenţiunilor, în casurile arătate acolo, în mod *exclusiv* judecătoriilor comunale.

[2]) Lovirile şi rănirile *fără voinţă*, prevĕḑute de art 249 cod. pen.

c) Furturile *simple*, adică necalificate, care sunt de asemenea delicte, însă numaĭ când valórea obiectelor furate nu trece peste suma de 100 leĭ (art. 61 leg. jud. com.).

Judecă în apel tóte causele venite de la judecătoriile comunale.

Observăm că acéstă enumerațiune nu este limitativă.

Când acțiunea civilă pentru daune-interese resultate din o contravențiune polițienéscă, se judecă o dată cu acțiunea publică și înaintea aceluiaș judecător de ocol, competința acestuĭ judecător nu este limitată asupra daunelor-interese până la o valóre óre-care stabilită de art. 51—56 din legea jud. com. și de oc. Acest judecător este competinte atuncĭ până la orĭ-care valóre. Limita stabilită de legea judecătoriilor comunale și de ocóle nu se aplică, de cât când acțiunea civilă resultată dintr'un fapt penal se judecă în mod separat, independent, înaintea acestor judecătorĭ [1].

§ IV Competința judecătoriilor de ocóle în materie administrativă.

272. După art. 32 din legea pentru tocmelĭ agricole judecătoriile de ocóle sunt competinte a judeca tóte contestațiunile provenite din tocmelĭ agricole, „*după legile în vigóre relative la competință*,“ în materie pur civilă, și despre care am vorbit maĭ sus.

---

sunt implicit date în competința judeluĭ de ocol, ḑice Curtea de Casație, Secț. II, Decisiunea No. 122 din 1883, în *Bulet.*. p. 457.

[1] Faustin-Hélie, *Traité de l'Instruction criminelle*, No. 612 și urm. Cas. Fr. 23 Iuliŭ și 10 Septembre 1880; Cas. Rom. I, 14 Martiŭ 1873 și 20 Noembre 1882.

SECŢIUNEA II.

Competinţa judecătoriilor de ocóle ratione personae vel loci.

273. Regulele acesteĭ competinţe sunt cuprinse în art. 63 din legea organică a judecătoriilor comunale şi de ocoale, care ḑice: „Cererea in judecată se va adresa la judecătorul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ. Dacă cererea este relativă la un imobil, ea se va adresa la judecătorul loculuĭ unde este aşeḑat imobilul“. Acest articol, de şi în aparenţă clar şi simplu, dă ênsă nascere la óre-carĭ dificultăţĭ serioase. Din partea doua a acestuĭ articol resultă *per a contrario*, în mod implicit, că cererile despre care vorbeşte în partea întâia şi care trebuesc adresate la tribunalul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, sunt cererile relative la *mobile*, de şi nu o ḑice acésta în mod expres.

274. Déră, se nasce cestiunea de a sci ce a înţeles legiuitorul prin cererĭ *relative la mobile* şi *cererĭ relative la imobile?*

1-*a Opiniune.* Se póte susţine, că legiuitorul a înţeles acţiunile mobiliare şi acţiunile imobiliare; de óre-ce acéstă divisiune a acţiunilor a luat'o de basă când a tratat materia competinţeĭ *ratione personae vel loci* a tribunalelor de judeţ, şi nimic nu descoperă cu certitudine că legea a vroit să introducă o inovaţiune atât de radicală asupra acestuĭ punct. Consecinţele acestuĭ sistem, dacă 'l am admite, sunt: că trebue să aplicăm aci tot ceia ce am ḑis în privinţa acţiunilor mobiliare şi imobiliare[1]). Prin urmare, tóte acţiunile prevĕḑute la art. 51, 52, 53, 54 şi 55 ar fi de competinţa judecătoruluĭ de ocol al domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, fiind-că obiectul cerereĭ reclamanteluĭ este un mobil, *actio ad*

---

[1]) Veḑĭ No. 34—36.

mobilia, *mobilis*, şi numaĭ acţiunile posesoriĭ prevĕḑute de art. 56 ar fi de competinţa judecătoruluĭ unde este situat imobilul litigios: *actio ad imobilia*, *imobilis*.

2-a *Opiniune*. Se póte susţine, că prin acţiunĭ *relative la imobile* se înţeleg nu numaĭ acţiunile imobiliare, date de art. 56 în competinţa judecătoruluĭ de ocol, precum: acţiunile posesoriĭ şi acţiunile pentru exerciţiul servituţilor, etc., déră şi acţiunile personale care presupun pe reclamant învestit cu un drept de proprietate imobiliară, şi, în general, tóte acţiunile carĭ s'aŭ născut cu ocasiunea unuĭ imobil, precum: acţiunea pentru vĕtămarea adusă ţérinelor, holdelor, fructelor şi recoltelor, pentru lucrările făcute pe ape curgătóre, pentru udare de ţérinĭ, mişcare de fabricĭ, de morĭ, pentru reparaţiunile locative, despăgubirile pretinse de arendaş séŭ chiriaş pentru că nu i s'a dat folosinţa lucruluĭ arendat séŭ închiriat, etc. Tóte aceste acţiunĭ sunt de competinţa judecătoruluĭ de ocol unde se află situat imobilul, pentru că tóte s'aŭ născut dintr'un act care este privitor la un imobil. Pe de o parte, însă'şĭ expresiunile: „*relative la imobile*“, iar pe de alta, necesitatea de a visita judecătorul acele imobile, de a aplica obiceiurile locului unde se află situate, presumpţiunea că judecătorul unde se află aşeḑat imobilul cunóşte maĭ bine împrejurările, precum şi spiritul legeĭ de a asigura împricinaţilor o justiţie maĭ promptă şi economică,—sunt atâtea motive grave care ne conduc a crede, că acésta a fost voinţa legiuitoruluĭ şi că decĭ, acest al douilea sistem este fundat.

Ceia ce ne întăreşte încă în acéstă convingere, este faptul că în codicele de procedură civilă francez, de unde legiuitorul nostru s'a inspirat la 1865, asemenĭ cererĭ relative la un imobil sunt date în mod expres în competinţa judecătoruluĭ de pace al ocoluluĭ unde se află situat imobilul ¹).

---

¹) **Art. 3 din c. pr. civ. fr. Este de observat însă, că acest articol**

Aşa, déră, după acest al douilea sistem, vor fi de competinţa judecătorilor de ocóle aĭ domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, conform reguleĭ *actor sequitur forum rei*, tóte acţiunile personale mobiliare şi reale mobiliare prevĕḑute de art. 51, 52, 53 No. 5 şi 6; iar de competinţa judecătorilor de ocóle, unde se află situat imobilul cu ocasiunea căruia s'a născut pretenţiunea reclamantuluĭ, tóte cererile prevĕḑute de art. 53, No. 1, 2, 3 şi 4; de art. 54; de art. 55 şi de art. 56 [1]).

275. O altă cestiune ce se ridică asupra interpretăreĭ art. 63, este aceia de se şti, décă reclamantul are drept de opţiune, între judecătorul unde se află domiciliul pârâtuluĭ şi acela unde se află reşedinţa pârâtuluĭ, chiar *când domiciliul pârâtuluĭ este cunoscut.*

Pentru *afirmativa* se póte invoca însăşĭ termeniĭ art. 63, care nu subordonéză acesteĭ condiţiunĭ competinţa judecătoruluĭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, ci ḑice în mod clar: „Cererea de judecată se va adresa la judecătorul domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ.“ Afară de acésta, spiritul legiuitoruluĭ a fost de a procura o maĭ mare înlesnire reclamantuluĭ pentru dobândirea drepturilor séle. Obligând, de exemplu, pe otelierĭ, ospătarĭ, hangiĭ, etc., de a trage în judecată pe muşteriĭ séŭ călătoriĭ la tribunalul domiciliuluĭ acestora, legea ar fi creat o imposibilitate, séŭ cel puţin o mare dificultate acelora de a

---

francez nu ḑice ca art. 63 al nostru: „cererea relativă la un imobil“, ci procede prin a enumera care sunt cererile ce trebuesc a fi adresate judecătoruluĭ situaţiuneĭ obiectuluĭ litigios, şi printre acc ste cererĭ găsim tocmaĭ pe acelea despre care vorbirăm maĭ sus.

[1]) Curtea nóstră de Casaţiune (I, 1874; Dr., 125, p. 92) a judecat bine, că acţiunea prin care se cere valórea unor arborĭ tăiaţĭ dintr'o pădure, este o acţiune *personală*, şi urméḑă a se adresa la judecătoria domiciliuluĭ séŭ reşedinţeĭ pârâtuluĭ, iar nu la judecătoria unde se află situat imobilul (pădurea); de óre-ce este vorba aci nu de un imobil ci de valórea unor arborĭ tăiaţĭ, carĭ prin natura lor aŭ devenit mobilĭ, după art. 462 comb. cu art. 466 cod. civ.

cere şi obţine de la justitie dreptul lor; căcĭ ar fi adesea obligaţĭ a merge în depărtare mare spre a se judeca, orĭ a numi mandatarĭ; decĭ, cheltuelĭ maĭ marĭ de cât obiectul pretenţiuneĭ lor.

Pentru *negativa* se póte ḑice, că legiuitorul a întrebuinţat aceĭ termenĭ *brevitatis causa*, (pentru prescurtare de limbagiŭ), precum se obicĭnueşte a se face în practică, pentru a exprima principiul pus în art. 58 din cod. pr. civ., care ḑice curat: „In materiĭ personale şi mobiliare (cererea) se va adresa la tribunalul domiciliuluĭ pârâtuluĭ, séŭ, *dacă n'are domiciliul cunoscut*, la tribunalul reşedinţeĭ séle.

Inconvenientele ce ar resulta din acest al douilea sistem se micşoréză, décă se va avea în vedere că otelieriĭ, etc., pot exercita dreptul de retenţiune, ce resultă în favórea lor din privilegiul ce le acordă art. 1730 No. 6 cod. civ., asupra efectelor séŭ bagagiuluĭ călătorilor, ast-fel că maĭ adesea vor avea rolul de pârâţĭ.

Noĭ preferim prima opiniune, de óre-ce este conformă atât textuluĭ positiv al legeĭ, cât şi spirituluĭ legiuitoruluĭ, care a voit ca să faciliteze reclamantuluĭ dobândirea justiţieĭ. Maĭ mult încă, legiuitorul nostru, care de sigur a avut în vedere art. 2 cod. pr. civ. fr., unde se ḑice: „*En matière purement personnelle ou mobilière, la citation sera donnée devant le juge du defendeur; s'il n'a pas de domicile, devant le juge de sa résidence*“, nu a reprodus cu intenţiune acéstă din urmă disposiţiune.

276. Observăm că disposiţiunile art. 63 din legea judecătoriilor de ocóle din 1879, vor trebui a fi completate cu disposiţiunile coprinse în art. 58, alin. 2, art. 60, 61, 64 lit. *b* şi *c*, din codicele de procedură civilă, care articole sunt aplicabile şi procedureĭ înaintea judecătoriilor de ocóle, de óre-ce există identitate de motive. Pentru casurile când părţile voesc a proroga juridicţiunea judecătoruluĭ de ocol, se va aplica art. 69 din legea respectivă, care ḑice: „Părţile se pot înfăţişa înaintea orĭ căruĭ judecător de ocol, fără nicĭ o chemare şi fără nicĭ o cerere în scris, în destul ca procesul să fie *de natură* a se judeca de un judecător de ocol şi în destul ca voinţa părţilor, obiectul şi valórea contestaţiuneĭ lor să fie constatate *în scris* înaintea judecătoruluĭ, printr'un *act format* de judecător, subscris de el şi de părţile împricinate. Judecătorul va judeca causa, séŭ în acea ḑi séŭ în altă ḑi însemnată de el. Părţile vor subscrie spre ştiinţă şi la ziua însemnată causa se va judeca ca şi cele ce sunt cu chemărĭ."

277. Observăm că, în cas când contestaţiunea isvoraşte din *tocmelĭ agricole*, atuncĭ judecătorul de ocol al *loculuĭ unde tocméla trebue să se execute*, va fi competinte. Aci avem o derogaţiune importantă de la regula: *actor sequitur forum rei*, făcută în interesul agricultureĭ şi al proprietarilor. (Vezĭ legea pentru tocmelĭ agricole din 1882, art. 32).

O derogaţiune şi maĭ importantă de la acéstă regulă găsim în art. 889 cod. com. actual, când contestaţiunea adusă înaintea judeluĭ de ocol este de natură *comercială*. Acest articol face de o potrivă competinte, după alegerea reclamantuluĭ:

a) Pe judele de ocol unde cel ce s'a obligat 'şĭ are stabilimentul săŭ comercial, séŭ cel puţin domiciliul orĭ reşedinţa; b) Pe judele de ocol al loculuĭ unde obligaţiunea a luat naştere séŭ unde va trebui executată; c) Pe judele de ocol al loculuĭ unde s'a stipulat a se face plata; şi în fine, d) Pe judele de ocol al domiciliuluĭ ales de părţĭ pentru executarea actuluĭ.

De şi articolul 889 întrebuinţéză cuvîntul *„tribunal"*, déră acéstă expresiune fiind generică, este luată în sens de *„juridicţiune"* şi, nu încape îndouélă că disposiţiunea coprinsă în acest articol se aplică şi la judecătoriile de ocóle.

TITLUL IV.

COMPETINŢA CURŢEĬ DE CASAŢIUNE.

Sumar: § 278. Competinţa Curţeĭ de Casaţiune *ratione materiae* şi *ratione personae vel loci*. 279. Juridicţiunile supuse censureĭ Curţeĭ-Supreme. 280. Cererile în privinţa cărora se póte recurge în Casaţiune. 281. Competinţa Curţeĭ ca Inaltă Curte de Justiţie. 282. Competinţa Secţiuneĭ I-a. 283. Competinţa Secţiuneĭ a II-a. 284. Competinţa Secţiunilor-Unite.

278. Curtea de Casaţiune este competinte *ratione materiae*, a statua asupra tutulor recursurilor formate contra sentinţelor séŭ decisiunilor judecătorescĭ date în ultima instanţă şi susceptibile de recurs. Este competinte *ratione personae vel loci* a statua în privinţa tutulor persónelor şi lucrurilor carĭ figuréḑă în acele procese.

Curtea de Casaţiune fiind una singură, competinţa eĭ teritorială îmbrăţişéză, aşa déră, întreg teritoriul Românieĭ.

279. Juridicţiunile asupra cărora se întinde autoritatea Curţeĭ de Casaţiune, şi a le căror sentinţe şi decisiunĭ ea le póte anula séŭ casa, sunt următórele:

a) Juridicţiunile civile şi penale; adică: Curţile de apel, Curţile cu juraţĭ, Camerile de punere sub acusaţiune, tribunalele de judeţ civile, comerciale şi penale [1]).

b) Tribunalele militare (Consiliile de resboiŭ şi Consiliul de Revisiune), a le căror hotărîrĭ nu pot fi anulate de Curtea de Casaţiune de cât după cererea Guvernuluĭ, adică a procuroruluĭ general de pe lânga acéstă Curte, în urma ordinuluĭ priimit de la Ministrul Justiţieĭ (recurs în anulaţiune propriŭ ḑis) şi nu pot fi casate de cât pentru incompetinţă séŭ esces de putere, asupra recursuluĭ făcut de un individ care nu este militar, nicĭ asimilat de lege cu un militar [1]) (recurs util). Veḑĭ art. 36 partea I-a No. 1 şi 2 şi art. 41 din leg. org. a Curţeĭ de Casaţiune din 1861.

---

[1]) Judecătoriile comunale şi de ocóle nu sunt puse sub autoritatea Curţeĭ de Casaţiune, de óre-ce în contra cărţilor lor de judecată nu se póte face recurs la acéstă Curte ci la tribunalele de judeţ respective, conform art. 72 din leg jud. com. şi de ocóle.

c) Curtea de Compturĭ, a le căreĭ decisiunĭ pot fi atacate cu recurs pentru violare de lege séŭ călcare de formă, conform art. 22 şi 23 din legea organică a acesteĭ Curţĭ, din 24 Ianuarie 1864.

Prin judecarea recursurilor formate contra hotărîrilor date de aceste juridicţiunĭ, Curtea de Casaţiune îndeplineşte îndouita sa misiune: a) de a deschide părţilor ultima cale séŭ mijloc contra eróreĭ judecătoruluĭ, care în paguba lor a violat legea şi'ĭ a dat o falsă aplicare; b) de a menţine unitatea şi fixitatea de jurisprudenţă.

280. Afară de aceste recursurĭ, Curtea de Casaţiune maĭ este competinte a judeca.

a) Recursul în interesul legeĭ, format de procurorul general al Curţeĭ de Casaţiune, pentru anularea *în interesul legeĭ* a hotărîrilor definitive care conţin o falsă interpretaţiune a legeĭ(art. 13 din leg. org. a curţeĭ de cas. şi art. 444 din pr. pen.)

---

[1]) In acest sens există şi o decisiune a Curţeĭ de Casaţiune, dată în 1886, prin care respinge recursul făcut de ex-comandantul Pandrav. Aşa déră, în contra decisiunilor tribunalelor militare nu se pot face: recurs în *interesul legeĭ* de procurorul general al Curţeĭ de Casaţiune, şi b) *recurs util* de către M. Public parte în proces, séŭ de către prevenitul militar séŭ asimilat cu un militar. Observăm însă, că în cas când Guvernul a făcut recurs în anulaţiune, militarul condemnat se póte folosi de acest recurs (art. 36 No. 2 din leg. org. a Curţeĭ de Casaţiune).

b) Recursul în anulațiune *propriŭ ḑis* format de guvern, adică de Ministrul Justiției, prin procurorul general al curței de cas., pentru anularea actelor și a hotărîrilor fie și nedefinitive, prin carĭ judecătoriĭ 'șĭ ar fi însușit atribuțiunĭ preste competința lor, și ar fi comis verĭ-un exces de putere séŭ delicte relative la funcțiunile lor (art 36 partea II, No. 2 și art. 41 din leg. org. a curț. de cas. [1]).

c) Cererile pentru regularea de competință a judecătorilor, adică conflictele de juridicțiune séŭ de competință între autoritățile din ordinul judecătoresc propriŭ ḑis, (art. 36, partea II, No. 3 leg. org. curț. cas.; art. 262 și urm. pr. civ.; art. 522 și urm. pr. pen.).

d) Cererile pentru judecarea conflictelor de atribuțiune ivite intre puterea judiciară și cea executivă (art. 36 part. II No. 7 leg. Curț. de Cas., și legea din Iuliŭ 1866 pentru împărțirea atribuțiunilor desființatuluĭ consiliŭ de Stat).

e) Cererile de strĕmutare a unuĭ proces de la un tribunal la altul, pentru causă de suspiciune legitimă și de siguranță publică, conform art. 36 partea II No. 1 leg. curț. cas. și art. 539 și urm. pr. pen.,—căcĭ aceste articole sunt aplicabile și în materie civilă, în lipsa unor disposițiunĭ speciale asupra acesteĭ materiĭ [2]).

f) Acțiunea recursorie civilă contra judecătorilor Curților de Apel [1]. (Art. 309 pr. civ. şi art. 36, partea II, No. 2, alin. 2 leg. Curţeĭ de Casaţiune).

---

[1]) Observăm că art. 443 din pr. pen., permite acest recurs în anulațiune propriŭ ḑis în *materie penală*, pentru orĭ-ce violare de lege. De unde putem conchide, că art 41 din leg. curț. de cas., se găsește înlocuit în materie penală cu art. 443 din pr. pen.; căcĭ este posterior: *„lex posterior deragat priori.“*

[2]) Observăm că, în aceste casurĭ, Curtea de Casațiune statuéză asupra admitereĭ séŭ respingereĭ cerereĭ de stremutare, care se baséză tot-d'auna pe cestiunĭ de fapt, întocmaĭ ca o comisiune a juraților în materie criminală: *„Curtea apreciănd circumstanțele admite (séŭ respinge) cererea.“* Acéstă frasă laconică servă drept motivare a decisiuneĭ.

g) Cererile în revisuire contra decisiunilor date în materie criminală (art. 445 şi urm. pr. pen.).

h) Afacerile disciplinariĭ de competinţa Curţeĭ de Cas.,

j) Recursurile în contra sentinţelor date în materie de înscriere séŭ ştergere din listele electorale. (Art. 35, partea II, No. 6, leg. Curţ. de Cas., şi art. 46 legea electorală din 9 Iuniŭ 1884 pentru Camerile legiuitóre).

i) Recursurile în contra ordonanţelor de adjudecaţiune date în materie de expropriaţiune silită (art. 36, partea II, No. 5, leg. Curţ. de Cas.).

Observăm că acéstă enumeraţiune nu este *limitativă*.

281. Afară de acestea, Curtea de Casaţiune jócă rolul şi de *juridicţiune penală*, *specială séŭ extraordinară*. In adevĕr, Curtea de Casaţiune transformată în *Inaltă Curte de Justiţie*, confom art. 42 din legea sa organică, judecă:

a) Acusaţiunile aduse de către Cameră, Senat séŭ Capul Statuluĭ contra Miniştrilor, conform legeĭ asupra responsabilităţeĭ Ministeriale din 26/2 Maiŭ 1879, pentru crime şi delicte comise în exerciţiul funcţiuneĭ lor;

b) Acusaţiunile aduse contra membrilor Curţeĭ de Casaţ.;

c) Acusaţiunile aduse contra membrilor şi procuroruluĭ general al Curţeĭ de Casaţiune, pentru crime şi delicte comise în exerciţiul funcţiuneĭ lor (art. 492 pr. pen.);

d) Acusaţiunile aduse contra funcţionarilor publicĭ determinaţĭ de art. 495 şi urm. pr. pen.

In tóte aceste casurĭ Curtea de Casaţiune judecă şi hotăraşte *în fond* procesul şi aplică pedepsele prevĕḑute de codicele penal, afară numaĭ de casul când o lege specială ar prescrie în mod expres aplicaţiunea altor pedepse, precum, de exemplu, este legea asupra responsabilităţeĭ ministeriale.

---

[1] Şi contra magistraţilor de la Curtea cu Juraţĭ.

282. Curtea de Casaţiune ştim că se compune din două secţiunĭ: Secţiunea I-a şi Secţiunea II-a. Curtea lucréză: séŭ în secţiunĭ separate séŭ în secţiunĭ-unite. O lege din 12 Martiŭ 1870 a determinat anume competinţa fie-căreĭ secţiunĭ.

Competinţa secţiuneĭ I-a este de a judeca tóte recursurile în materie civilă, afară de acelea deferite de lege Secţiuneĭ a II-a. Deci, spre a putea determina care este competinţa Secţiuneĭ I-a nu avem de cât să procedăm prin eliminaţiune.

283. *Competinţa Secţiuneĭ II-a* este de a judeca tóte recursurile făcute:

a) Contra sentinţelor şi decisiunilor date în materie criminală, corecţională şi de simplă poliţie;

b) Contra sentinţelor în materie electorală;

c) Contra sentinţelor date în materie de expropriaţiune pentru causă de utilitate publică;

d) Contra decisiunilor tribunalelor militare;

e) Contra hotărîrilor Curţilor de Apel în cestiunĭ rurale;

f) Contra decisiunilor date în materie comercială;

g) Contra decisiunilor date de Curtea de Compturĭ;

b) Contra ordonanţelor de adjudecare în materie de expropriaţiune silită;

i) Contra hotărîrilor date în materie de divorţiŭ;

j) Contra hotărîrilor date în materie de separaţiune de patrimoniŭ.

284. *Competinţa Secţiunilor-Unite* este:

a) De a judeca tóte causele ce li se trimit de Secţiunea I-a, şi de Secţiunea II-a.

b) De a judeca conflictele de atribuţiunĭ;

c) De a acorda congediile cerute de membriĭ şi preşedinţiĭ de secţiunĭ aĭ Curţeĭ;

d) De a primi jurămêntul membrilor Curţeĭ şi magistraţilor parchetuluĭ Curţeĭ;

e) De a judeca tóte causele care sunt de competința Curței a le judeca ca Inaltă Curte de Justiție, și pe care le-am specificat deja maĭ sus.

APENDICE.

ATRIBUȚIUNILE MINISTERIULUĬ PUBLIC [1].

Sumar: § 285. Atribuțiunile Ministeriuluĭ Public. 286. Atribuțiunĭ administrative. 287. Atribuțiunĭ judiciare. 288. Diferințele între rolul M. Public ca parte principală și rolul M. Public ca parte alăturată séŭ unită. 289. Rolul normal al M. Public în materie civilă. 290. Ministeriul Public lucrând ca parte principală în materi civilă. 291. Ministeriul Public lucrând ca parte alăturată. 292. Sancțiunea când M. Public nu a luat conclusiunĭ în causele în care ele sunt obligatoriĭ. 293. Sancțiunea când M. Public a luat conclusiunĭ în afacerĭ în carĭ intervențiunea sa nu este admisă de lege. 294. Critica legeĭ din 25 Octombre 1877 pentru atribuțiunile Minsteriuluĭ Public.

285. Ministeriul Public este inființat séŭ instituit pentru a supraveghia, cere și menține în numele societățeĭ și al guvernuluĭ executarea legilor și a hotărîrilor, de a urmări din oficiŭ acéstă executare în dispositiunile care intereséḑă ordinea publică séŭ guvernul stabilit, de a protege în fine persónele care sunt incapabile de a se apăra ele însă'șĭ.

Atribuțiunile Ministeriuluĭ Public fiind importante, multiple și variate, importă ca să facem o analisă maĭ detaliată asupra lor.

Distingem două marĭ categoriĭ de atribuțiunĭ: *administrative* și *judiciare*. Cele d'ântâiŭ se esercită în afară de orĭ-ce proces, cele de al douilea se esercită cu ocasiunea unuĭ *proces născut*, adică a uneĭ instanțe începute.

---

[1] In ce privește origina Ministeriuluĭ Public, veḑĭ acest Curs, Partea I-a: *Organisațiunea judecătoréscă*, p. 160.

286. I-a Categorie. *Atribuţiunĭ administrative.* Aceste atribuţiunĭ se exercită, aci de procurorul general, aci de procurorul de tribunal, şi sunt următórele maĭ principale:

a) De a supraveghia administraţiunea justiţieĭ, a cerceta şi raporta pedicile ce ea încércă în mersul eĭ, precum şi neregularităţile séŭ abaterile funcţionarilor judecătoreştĭ (art. 81 şi 139 din leg. org. jud.);

b) De a trimite Ministeriuluĭ Justiţieĭ statistica judiciară;

c) De a procede la verificarea registrelor actelor stăreĭ civile, pentru a face să înceteḍe neregularităţile descoperite (art. 30, 35 şi 39 cod. civ.).

d) De a trimite Ministruluĭ Justiţieĭ o copie după hotărîrile date în materie de absenţă şi de a asista, după trimiterea în posesiune provisorie, la facerea inventariuluĭ avereĭ mobile şi a înscrisurilor absentetuĭ (art. 104 şi 111 c. civ.);

e) De a 'şĭ da avisul asupra cerereĭ părinţilor carĭ cer arestarea copiilor lor (art. 331, 335 şi 336 c. civ.);

f) De a desemna treĭ jurisconsulţĭ, al căror avis favorabil este necesar pentru ca tutorele minoreluĭ ne emancipat să pótă transige (art. 413, 430 şi 454 c. civ.);

g) De a inspecta închisorile, temniţele şi stabilimentele de alienaţĭ;

h) De a cere inscripţiunea ipotecelor legale precum: a femeilor măritate (art. 1759 cod. civ.).

Acéstă enumeraţiune nu este limitativă.

287. II-a Categorie. *Atribuţiunĭ judiciare.* Aceste atribuţiunĭ le exercită Ministeriul Public în două modurĭ: aci ca *parte principală şi pe cale de acţiune séŭ de defensă*, aci ca parte *alăturată séŭ unită şi pe cale de rechisiţiune.*

Ministeriul public lucréḍă pe cale de acţiune séŭ de defensă, când, avênd a reclama ceva pentru societate, al căreia representant este, jócă în proces rolul de reclamant ordinar, findcă intentéză acţiunea înaintea judecătorilor competenţĭ în numele societăţeĭ, séŭ când legea 'ĭ dă rolul de defendor, ca representant al óre-căror persóne incapabile. In aceste casurĭ Ministeriul Public este parte principală, adversarul celuĭ-l'alt împricinat şi are, deci, în principiŭ, aceleaşĭ drepturĭ şi obligaţiunĭ de observat ca şi împricinaţiĭ ordinarĭ.

El lucrédă pe cale alăturată şi de rechisiţiune când intervine intr'un proces deja pendinte, deja născut, spre a formula opiniunea sa şi a indica judecătorilor care este, după propriile séle luminĭ, soluţiunea ce trebue a se da procesuluĭ. In acest cas nu este de cât parte unită séŭ alăturată, pentru că nu este nicĭ reclamant, nicĭ pârât; el nu figurédă în instanţă de cât pentru a'şĭ da opiniunea.

288. Din acéstă diferinţă esenţială de rolurĭ decurg următórele consecinţe, opuse unele altora:

a) *Parte principală*, M. Public trebue să'şĭ facă reclamaţiunea conform art. 69 pr. civ., să citeze pe pârât înaintea tribunaluluĭ, să'şĭ desvolte reclamaţiunea sa ca orĭ-ce reclamant. El vorbeşte cel d'ântăiŭ, fiind-că este reclamant, şi póte replica adversariuluĭ sĕŭ, şi acest adversar póte să'ĭ replice la rândul sĕŭ, avênd acesta cel din urmă cuvênt (art. 95 pr. civ.). *Parte alăturată*, M. Public vorbeşte cel din urmă, îndată după închiderea desbaterilor (art. 83 c. pr. civ.). După ce M. Public a pus conclusiunile séle, nicĭ o parte nu póte să'ĭ respundă, nicĭ să iea conclusiunĭ nouĭ (art. 85 c. pr. civ.), afară numaĭ décă judecătoriĭ vor declara desbaterile redeschise. Décă în conclusiuuile séle M. Public va fi comis verĭ-o eróre de fapt séŭ décă va fi propus un mijloc noŭ, după jurisprudenţa franceză şi decretul din 30 Martiŭ 1808, art. 87, părţile nu pot de cât să remită preşedinteluĭ în camera de consiliŭ o simplă notă rectificativă [1]).

---

[1]) Este facultativ pentru Ministeriul Public de a'şĭ pronunţa motivată opiniunea sa prin conclusiunile ce ia, orĭ de a se referi pur şi sim-

b) *Parte principală*, M. Public póte formula orĭ-ce conclusiunĭ va crede de cuviinţă, invoca orĭ-ce mijlóce ce interesul public ar reclama. *Parte alăturată*, el nu póte de cât să susţină pretenţiunile uneia séŭ alteia din părţĭ, adică să se unéscă cu una séŭ alta din părţile impricinate spre a'ĭ da sprijin cu luminile séle; déră el nu póte să se substitue uneia din părţĭ, nicĭ să modifice conclusiunile lor? Cu tóte acestea, el va putea propune mijlocul de ordine publică la care părţilor nu le este permis de a renunţa şi mĕsurile pe care judecătoriĭ sunt obligaţĭ ca să le aplice din oficiŭ. De asemenea, el póte invoca de la sine (din oficiŭ) o nulitate, în tóte casurile în care este obligat de lege a lua conclusiunĭ, precum sunt causele minorilor şi interdişilor (art. 736 aliniatul 2 pr. civ.).

Observăm că M. Public, ca parte alăturată, nu este alăturată nicĭ uneia din părţile litigante ci *legeĭ*; adică, M. Public nu trebue neapărat să conchidă în favórea părţeĭ în procesul căreia este *dator* a lua conclusiunĭ, căcĭ el ca representant séŭ organ imparţial al legeĭ, trebue să observe maĭ întâiŭ aplicaţiunea legeĭ. Décă déră causa i se pare injustă, el nu trebue să ia conclusiunĭ în favórea părţeĭ şi în contra legeĭ, precum uniĭ procurorĭ urmează în practică.

c) *Parte principală*, M. Public trebue a fi chemat sub pedépsă de nulitate, la tóte operaţiunile judecătoreştĭ, precum: expertise, cercetărĭ locale, care nu se pot face de cât în presenţa părţilor, séŭ ele fiind regulat chemate.

Parte *alăturată*, nicĭ chemerea, nicĭ presenţa sa nu este necesară. Art. 4 legea din $^{25}/_{28}$ Octombre 1877 dice: „In casurile în carĭ verĭ-o judecătorie face verĭ-o descindere locală (cercetare la faţa loculuĭ) séŭ verĭ un judecător delegat

---

plu la prudenţa séŭ la apreciarea judecătoruluĭ (Cas. R. I, 1872; *Bulet.* decis. No. 97, p. 84;—I, 1876; *Bulet.* decis. No. 329, p. 441) de tribunal face verĭ-un inventar séŭ verĭ-ce act în care presența séŭ asistența procurorului este ordonată, lucrarea se va face fără chemarea séŭ incunoștiințarea acestuia, *„afară de casul în care singur ar lua inițiativa,“* adică, după noĭ, când el jócă rolul de parte principală, căcĭ numaĭ atuncĭ el are dreptul de inițiativă.

d) *Parte principală*, M. Public nu póte fi recusat, după cum nu se póte recusa nicĭ un reclamant; din contra, este recusabil când este parte *alăturată*, căcĭ atuncĭ el are caracterul de magistrat, iar nu de reclamant [1].

e) *Parte principală*, M. Public, credem, va putea să recuse pe judecător, în casurile prevĕḑute de art. 274 și urm. pr. civ.; nu va putea când este parte *alăturată.*

f) *Parte principală*, M. Public póte ataca hotărîrea prin care i s'a respins cererea sa, cu oposițiune, apel, revisiune și recurs în casațiune, și va juca rolul de intimat în apelul, revisuirea séŭ recursul făcut de adversar. Décă este parte *alăturată*, nu póte usa de aceste căĭ de atac, pentru că el nu a perdut procesul sĕŭ, nefiind parte principală, chiar când i s'a respins un mijloc propus de el și care era de ordine publică. La acéstă regulă nu există de cât o singură excepțiune: Procurorul general al Curțeĭ de Casațiune póte face recurs *în interesul legeĭ*, când sentința este definitivă. Déră chiar în acest cas, décă Curtea a casat hotărîrea, casațiunea nu póte avea nicĭ o influență asupra drepturilor părților câștigate în mod *definitiv* prin decisiunea casată. Acéstă casațiune este pur teoretică; nu are alt scop de cât a opri falsa interpretațiune séŭ aplicațiune a legeĭ.

289. ***Dintre aceste două rolurĭ, teoreticește vorbind, care trebue să fie rolul principal al M. Public în materie civilă?*** Rolul de parte principală și de acțiune séŭ rolul de parte alăturată și de rechisițiune?

---

[1] Cass. R. *Secț. Crim.* 1869; *Bulet.* decis. No. 104, p. 143.

In materie penală regula este că: M. Public are tot-d'auna rolul de *parte principală* şi de *acţiune*. Nu tot ast-fel trebue să fie în materie civilă; aci regula trebue a fi inversă: El nu póte avea rolul normal de cât de parte alăturată şi numaĭ prin excepţiune póte juca rolul de parte principală. Motivul acesteĭ importante diferinţe este că, în materie penală, în regulă generală, este în joc un interes de ordine publică, de siguranţă socială şi Minist. Public este pus ca să veghieḑe în numele societăţeĭ, în locul cetăţenilor; pe când în materie civilă, din contra, acţiunea civilă nu are alt scop, în regulă generală, de cât ocrotirea unuĭ interes privat; cetăţeniĭ trebuesc să fie, în principiŭ, singuriĭ apreciatorĭ aĭ utilităţeĭ ce ar resulta pentru eĭ din introducţiunea uneĭ acţiunĭ civile în justiţie. Acţiunea civilă nu póte fi încredinţată M. Public de cât în casurĭ excepţionale, în carĭ este de temut inerţia séŭ colusiunea particularilor, în dauna unuĭ interes de ordine publică care este la mijloc, séŭ când este vorba de conservaţiunea drepturilor óre-căror persóne incapabile de a se apăra singure.

Cele ce ḑicem, sunt conforme cu teoria séŭ raţiunea pură. Din punctul de vedere al legeĭ positive însă, trebue sa facem o deosebire. După codicele de procedură civilă din 1865 (art. 80, 81 şi 83), regula de mai sus era consacrată: M. Public avea rolul *normal* de parte alăturată în tóte procesele civile şi rolul excepţional de parte principală.

După legea din 1877 „*pentru atribuţiunile M. Public*“, precum vom vedea maĭ la vale, rolul M. Public în materie *civilă* a devenit cu totul *excepţional* ca parte alăturată [1]).

Să considerăm acum casurile în carĭ M. Public exercită fie-care din aceste două rolurĭ:

---

[1]) Tot acéstă lege a determinat casurile în carĭ M. Public jócă rolul de parte principală, şi a dispus că nu are acéstă calitate de cât în casurile anume determinate de lege.

290. **§ I. Ministeriul Public parte principală şi lucrând pe cale de acţiune séŭ de defensă în materie civilă.** Acest rol M. Public îl îndeplineşte în două modurĭ:

a) Séŭ lucrând ca mandatar forţat, intermediar obligat al óre-căror persóne, autorisate séŭ constrânse de a cere intervenţiunea sa şi de a lucra séŭ a se apara prin organul sĕŭ; b) séŭ lucrând *din oficiŭ*, liber, *proprio motu* şi *sponte sua.*

I-iul *Mod.* Ministeriul public este un mandatar forţat al óre-căror persóne, în următórele casurĭ: a) In materie de absenţă în casul prevĕḑut de art. 102 c. civ.; In materie de reducţiune a ipotecei legale a femeeĭ măritate (art. 1761 c. civ.); c) In materie de căsătorie în casul prevĕḑut de art. 182 c. civ. (veḑĭ şi art. 180 şi 181 c. civ.); d) In materie de expropriaţiune pentru causă de utilitate publică (Veḑĭ legea din 1864, Oct. 24, art. 16 şi urm.).

II-lea *Mod. Ministeriul Public lucréḑă ca parte principala din oficiŭ* (*proprio-motu séŭ sponte sua*).

1-iul Cas. M. Public jócă rolul de parte principală înaintea juridicţiuneĭ graciόse, adică în *camera de consiliŭ*:

a) In materie de acte privitóre la starea civilă a persónelor, în casul prevĕḑut de art. 62 No. X c. civ., comb. cu art. 84 cod. civ.;

b) In materie de absenţă, în casul prevĕḑut de art. 100 şi 109 cod. civ.;

c) In materie de succesiune, în casurile prevĕḑute de art. 725 şi 830 cod. civil.

2-lea Cas. M. Public jócă rolul de parte principală înaintea juridicţiuneĭ contenciόse, adică în *şedinţă publică*:

a) In materie de nulitate a căsătorieĭ, în casul prevĕḑut de art. 166, 172 şi 173 c. civil.

b) In materie de interdicţiune pentru causă de furóre (art. 491 c. civ.), de slăbire a făcutăţilor mintale (art. 445

c. civ.) séŭ de punerea sub un consiliŭ judiciar pentru causă de prodigalitate (art. 459 c. civ.).

c) In cas de recurs format în interesul legeĭ (art. 13 din leg. C. Casaţ.) séŭ de recurs în anulaţiune propriŭ ḑis, adică pentru exces de putere (art. 41 din leg. C. Cas.). Şi, în genere, în tóte casurile în carĭ legea 'ĭ conferă în mod special acest rol [1].

291. § II. Ministerinl Public parte alăturată şi lucrând pe cale de rechisiţiune.

Acest rol M. Public nu'l îndeplineşte de cât în materie civilă. După codicele de procedură civilă actual (art. 80 şi urm.) intervenţiunea M. Public pe cale alăturată era: aci facultativă, aci obligatorie. In primul cas se ḑicea că afacerea este necomunicabilă séŭ ne supusă comunicăreĭ Minist. Public, în care cas, conclusiunile séle orale séŭ scrise eraŭ facultative;

---

[1] In Francia există viue şi celebră controversă asupra cestiuneĭ de a se şti, décă M. Public are dreptul de a investi *din oficiŭ* ca parte principală fie juridicţiunea graciósă fie cea contenciósă, orĭ de câte orĭ într'o cestiune pur civilă ordinea publică ar fi interesată, *chiar afară de casurile anume specificate de lege*, şi chiar când părţile interesate nu ar fi ridicat acea cestiune. Dificultatea provine din causa redacţiuneĭ articoluluĭ 46 din legea de la $^{20}/_{30}$ Apriliŭ 1810 care ḑice: „In materie civilă Ministeriul Public lucréḑă din oficiŭ, *în casurile specificate de lege.* El supraveghéză execuţiunea legilor, decisiunilor şi a sentinţelor; *el urmăreşte din oficiŭ acéstă execuţiune, în disposiţiunile care intereséḑă ordinea publică.*“ Uniĭ autorĭ şi o parte din jurisprudenţă susţin *afirmativa*; alţĭ autorĭ şi o parte diu jurisprudenţă susţin *negativa.* Acéstă controversă exista şi la noĭ înainte de legea din 1877. Insă astăḑĭ, art 1 lit. b al legeĭ din 24 Oct. 1877 ḑice, că, Ministeriul Public are în atribuţiunile séle; „de a figura în calitate de parte principală *în procesele în carĭ i se pune îndatorirea acésta prin lege,*“ iar art. 1 lit. c, din aceiaşĭ lege ḑice, că M. Public serveşte de organ al legeĭ şi al guvernuluĭ „*în casurile în carĭ legea 'ĭ dă acéstă calitate.*“ De unde noĭ conchidem, că astă-ḑĭ atribuţiunile Ministeriuluĭ Public sunt strict limitate la casurile indicate anume de lege. Legea din 1877 nu a enumerat însă aceste casurĭ, precum din eróre susţine Dl. A. Şendrea (*op. cit.* No. 479, p. 510)

Minist. Public putea să ia cunoştinţă de actele de instrucţiune a causeĭ, dacă credea necesar, iar tribunalul putea chiar din oficiŭ să ordone comunicarea (art. 81 cod. pr. civ.).

In cel de al douilea cas se ḑicea că afacerea este comunicabilă, în care cas conclusiunile M. Pubilc eraŭ obligatoriĭ. Regula era că intervenţiunea M. Public este facultativă, şi numaĭ prin excepţiune este obligatorie în casurile prevĕḑute anume de art. 80 No. 1—8 din pr. civ. In aceste casurĭ se ḑicea că afacerea este comunicabilă, pentru că dosarul în care se afla actele relative la afacere, trebuia a fi comunicat parchetuluĭ înaintea audienţeĭ şi, după jurisprudenţa franceză, cu treĭ ḑile maĭ înainte de înfăţişare, în casul când afacerea chiar trebuia a fi judecată în mod contradictoriŭ (arg. tras din art. 83 din decretul séŭ regulam. Francez din 30 Mart. 1808 [1]).

O lege din $^{25}/_{29}$ Octombre 1877 intitulată: „*lege pentru atribuţiunile Ministeriuluĭ Public*" a redus în mod considerabil rolul Ministeriuluĭ Public în materie civilă pe cale alăturată şi de rechisiţiune [2]).

---

[1] Boitard şi la noĭ, pré regretatul Al. C. Şendrea (op. cit. No. 469 p. 503) observă, că denumirea de afacerĭ *comunicabile* era incorectă, de óre-ce sub codicele de procedură francez şi român nicĭ o comunicare nu se făcea M. Public. Noĭ constatăm că în practică tribunalele, in mare parte, admiseseră obiceiul din Francia de a comunica actele de instrucţiune M. Public.

[2] Din causa importanţeĭ acesteĭ legĭ, reproducem aci întreg textul eĭ:

Art. 1. Ministeriul Public de pe lângă instanţele judecătoreştĭ are în atribuţiunile sale:

a) A îndeplini sarcinile de parte principală în procesele penale înaintea instanţelor de fond;

b) A figura în calitate de parte principală în procesele în care se pune îndatorirea acésta prin lege;

c) A servi de organ al legeĭ şi al guvernuluĭ în casurile în care legea 'ĭ dă acéstă calitate.

Art. 2. In tóte casurile în carĭ Ministeriul Public nu are calitate de parte principală, presenţa sa la şedinţele diferitelor instanţe încetéză, afară de ceia ce priveşte pe *minorĭ* şi *interḑişĭ*, în favó-

Aeéstă lege specială și fundamentală în ce privește determinarea atribuțiunilor Minist. Public dispune, că în tóte casurile în carĭ el nu are calitate de parte principală, presența sa în ședințele diferitelor instanțe încetéḑă, afară de afacerile care privesc pe *minorĭ* și pe *interḑișĭ*, în carĭ legea conservă asistența procuroruluĭ ca parte alăturată, și în carĭ conclusiunile séle sunt obligatoriĭ. Déră chiar în aceste două casurĭ afacerea nu este comunicabilă, adică nu este în mod obligatoriŭ supusă comunicațiuneĭ Ministeriuluĭ Public; liber este procurorul să ia cunoștință de va voi de actele aflate la dosarul causeĭ și în genere de orĭ-ce act judecătoresc.

Așia déră, legea din 1877 consacră două inovațiunĭ:

a) Intervențiunea séŭ conclusiunile Ministeriuluĭ Public ca parte alăturată nu sunt cerute de lege de cât în două casurĭ: când afacerea privește pe minorĭ séŭ pe interḑișĭ; b) Vechia legătură séŭ concordanță care exista între afacerile supuse comunicațiuneĭ și acelea în carĭ conclusiunile Ministeriuluĭ Public eraŭ obligatoriĭ, astă-ḑĭ nu maĭ există, de óre-ce chiar în afacerile în carĭ conclusiunile M. Public sunt obligatoriĭ, comunicațiunea este pur facultativă. Adaogem însă, că di-

---

rea cărora se conservă asistența procuroruluĭ ca parte principală.

Art. 3. In casurile prevĕḑute de art. precedent, verĭ-ce comunicare séŭ notificare de acte încetéḑă, liber fiind însă procurorul să ia cunoștință, el însușĭ, de orĭ-ce act judecătoresc.

Art. 4. In casurile în carĭ verĭ-o judecătorie face verĭ-o descindere locală (cercetare la fața loculuĭ), séŭ verĭ-un judecător delegat de tribunal, face verĭ-un inventar séŭ verĭ-ce act în care presența séŭ asistența procuroruluĭ este ordonată, lucrarea se va face fără chemarea séŭ incunoștiințarea acestuia, afară de casul în care singur ar lua inițiativa.

Art. 5. Ministeriul Public conservă tóte cele-l'alte drepturĭ și îndatorirĭ ce nu s'aŭ modificat prin legea de față.

Art. 6. In casul în care procurorul are rolul de parte alăturată și nu funcționéză, nu este trebuință a se menționa în act că procurorul a fost incunoștiințat și nu a voit să figureḑe.

ferite legĭ speciale aŭ făcut conclusiunile M. Public obligatoriĭ, precum este: legea din 13 Februariŭ 1887 (art. 6) pentru menţinerea şi executarea art. 7 din legea rurală; legea judecătoriilor comunale şi de ocóle din 1879 (art. 107); legea din 18 Ianuariŭ 1880 (art. 11).

In resumat déră, în materie civilă, pe cale alăturată şi de rechisiţiune, conclusiunile M. Public nu sunt obligatoriĭ de cât în cele două casurĭ arătate de legea din 1877, şi în tóte cele-l'alte pe carĭ verĭ-o lege le va fi desemnat anume. Se înţelege de la sine însă, că M. Public chiar în urma legeĭ din 1877 'şĭ conservă rolul sĕŭ de parte principală în causele în care ordinea publică este interesată şi în care legea 'ĭ dă în mod special acest rol (art. 1 şi 5 leg. din 1877).

292. *Care este sancţiunea dată de lege, în casul când Ministeriul Public nu a intervenit ca parte alăturată, spre a lua conclusiunĭ în procesele în care intervenţiunea sa este obligatorie?* Curtea nóstră de Casaţiune, prin o serie numerósă de decisiunĭ a decis, că modul constituireĭ tribunaluluĭ fiind de ordine publică, decisiunea este anulabilă séŭ casabilă şi nulitatea este *absolută,* adică se póte invoca de orĭ-ce parte şi în orĭ-ce stare a procesuluĭ, chiar pentru prima óră în Casaţiune [1]).

Prin alte decisiunĭ, maĭ puţin numeróse, Curtea de Casaţiune decide, că asistenţa procuroruluĭ este stabilită numaĭ în interesul minorilor şi interdişilor şi că, decĭ, nulitatea este *relativă*, adică nu se póte invoca *de cât de persónele inca-*

---

[1]) Cas. R. S. C, 1867, *Bulet.* decis. No. 263, p. 483; II, 1878, *Bulet.* decis. No. 68, p. 134; I, 1878, *Bulet.* decis. No. 157, p. 161; II, 1878, *Bulet.* decis. No. 192 p. 1541; II, 1878, *Bulet.* decis. No. 223, p. 316; II, 1879, *Bulet.* decis. No. 248, p. 542; II, 1879, *Bulet.* decis. No. 256, p. 546; II, 1880, *Bulet.* decis. No. 81, p. 138; I, 1882, *Bulet.* No. 281, p. 931; II, 1882, *Bulet.* decis. No. 118, p. 910; II, 1882, *Bulet.* decis. No. 161, p. 1219; II, 1884, *Bulet.* decis. No. 73, p. 14.

pabile în interesul cărora acéstă intervenţiune séŭ asistenţă a fost prescrisă de lege séŭ de către representanţiĭ lor[1].

Orĭ care ar fi soluţiunea ce s'ar ádopta asupra acesteĭ cestiunĭ, de şi înclinăm pentru nulitatea absolută, este sigur după noĭ, că absenţa M. Public viciază constituirea tribunaluluĭ şi póte atrage nulitatea hotărîreĭ (art. 79 leg. org. jud. din 1865; art. 82 şi 123 alin. 9 cod. pr. civ.), pentru că principiul pe care se fundéză instituţiunea M. Public este veghiarea la aplicarea exactă a legilor şi protecţiunea persónelor ce nu se pot apăra singure[2].

293. *Care este sancţiunea în casul .contrariŭ, când Ministeriul Public a luat conclusiunĭ în afacerĭ, în carĭ intervenţiunea sa nu este admisă de lege? Hotărîrea va fi óre izbită de nulitate?*

Şi asupra acesteĭ cestiunĭ jurisprudenţa Curţeĭ nóstre de Casaţiune a variat, ca în multe altele.

La început a decis că hotărîrea este anulabilă şi că regulele privitóre la constituirea tribunaluluĭ séŭ a Curţeĭ fiind de ordine publică, neobservarea lor se póte invoca chiar pentru prima óră în Casaţiune[3].

Apoĭ, a decis contrariul,[4] susţinând că presenţa şi conclusiunile M. Public nu viţiédă hotărîrea, şi că este fără interes a se trimite la o altă Curte afacerea, spre a se pronunţa aceiaşĭ decisiune fără asistenţa M. Public. Maĭ în urmă, a revenit iarăşĭ la primul sistem, care este singurul fundat[5].

294. Legea din $^{25}/_{29}$ Octombrie 1877, pentru atribuţiunile

---

[1] Cas. R. I, 17 Martiŭ 1881; I, 1883, *Bulet.* decis. No, 238, p. 648.

[2] In acest sens se pronunţă şi pré regretatul nostru coleg Al. C. Şendrea (*op. cit.* No. 473, p. 506 şi 507).

[3] Cas. R. I, 3 Dec. 1879; 22 Iuniŭ 1879, 22 Apriliŭ 1881; II, 2 Martiŭ 1879, 29 Oct. 1879; 10 Sept. I, 1880.

[4] Cas. R, 28 Apriliŭ 1882.

[5] Cas. R II, 22 Noembre 1882, *Bulet.* decis. No. 5 din 16 Decembre 1882, p. 40. Al C. Şendrea *op. cit.* No. 491 p. 258.

Google

Ministeriuluĭ Public, constitue ea óre un progres, o amelioraţiune adusă acesteĭ frumóse şi folositóre instituţiunĭ?

Noĭ credem că acéstă lege, prin faptul că a restrins atât de considerabil intervenţiunea Ministeriuluĭ Public în materie civilă, pe cale alăturată séŭ unită, este un pas făcut înapoĭ în mersul şi desvoltarea instituţiunilor nóstre judecătoreştĭ.

Principalele motive ce legiuitorul din 1877 a avut in vedere aŭ fost, că membriĭ parchetuluĭ de pe lângă tribunale şi curţile de apel eraŭ streinĭ de *faptele* privitóre la procese şi adesea distraşĭ în lucrărĭ de procedură penală afară din tribunale şi curţĭ, şi înlocuiţĭ numaĭ *pro forma* de un avocat, care din întâmplare se afla present la audienţă în momentul când se cerceta procesul.

Respundem că legiuitorul, pentru a remedia aceste inconveniente, trebuia să procédă prin a înmulţi numĕrul membrilor parchetuluĭ, pe care însă'şĭ multiplicitatea şi diversitatea ocupaţiunilor lor 'l arăta că este neîndestulător, iar nu să suprime o parte însemnată şi fórte utilă din atribuţiunile şi serviciile lor. Ţara ar fi suportat maĭ bine o asemenea sporire a cheltuelilor budgetare, de cât trunchiarea tradiţionalelor şi importantelor atribuţiunĭ a le Ministeriuluĭ Public, în materie civilă.[1]

Afară de acestea, tóte acele argumente ale legiuitoruluĭ din 1877 sunt lipsite de orĭ-ce fundament, când este vorba de membriĭ Ministeriuluĭ Public de pre lângă Inalta Curte de Casaţiune; căcĭ înaintea acesteĭ Curţĭ se desbat nu cestiunile de *fapt* ci cestiunile de drept. Membriĭ parchetuluĭ Curțeĭ de Casațiune nu sunt distrașĭ prin ocupațiunĭ afară din interiorul acesteĭ Curțĭ, și apoĭ, în cas de lipsă séŭ de împedecare de a lua parte la audiență, eĭ pot fi ușor înlocuițĭ printr'un membru al Curțeĭ.

---

[1] „Ataşez o înaltă importanţă acesteĭ intervenţiunĭ în desbaterĭ, ḑice Ed. Regnard (*De l'org. jud. et de la procéd. civ. en France*, Paris, 1855, No. 371, p. 294), a unuĭ magistarat imparţial şi desinteresat, al căruia spirit se ridică maĭ pre sus de pasiunile împricinaţilor, şi a căruia cuvêntare rece şi calmă, ca şi legea al căreia organ este, aşéză discuţiunea pe linia îngustă a justiţieĭ şi a dreptuluĭ.“

Ar fi déră de dorit ca legiuitorul să revină asupra legeĭ din 1877 și să redea, dacă nu tutulor membrilor M. Public, cel puțin parchetuluĭ Curțeĭ de Casațiune vechile séle atribuțiunĭ.[1]

FINELE PĂRȚEĬ A DOUA.

---

[1] Vedĭ în acest sens discursul rostit de D-l Filitis, în calitate de procuror general al Inalteĭ Curțeĭ de Casațiune, cu ocasiunea deschidereĭ sesiuneĭ anuluĭ judecătoresc 1884—85; Al. C. Șendrea, op. cit. No. 941, p. 527 și 528.

/34

ANTICARIAT
Lei 40